aliq[illegible]ndo est
æ est trinitatis
ionem. qui dedi[illegible]
osta q̃s, quo ad po
ad obsecrationem
unt ſm ea quæ petunt, vel etia[illegible]
endi. & sic sunt tres, s. supplicatio qua
[illegible] indeterminate: puta iuuari à deo:
[illegible] aliquid determinari: & insi
[illegible]ctum narratur: vt, ecce quē
mas instimatur. Io. xj. Et solum his tribus, que
sunt species, conuenit definitio orationis, i. esse pe
titionem decentium à deo: non autem aliis: quia
sunt partes integrales. hæc ex illo.

¶ Primò verò quæritur, vtrum expediat orare? Et dico indubitatè q[illegible], licet circa hoc fuerint multi errores, quos s. Thom. eliminat. ij. ij. vbi. s. non tamen oramus, vt ibi dicitur, vt mutetur diuina dispositio, sed vt impleatur, vt scilicet obtineamus quod deus vult dare & precibus obtineri. Vnde secundum hanc doctrinā orare est quasi

cati, et si[illegible]
plius rue[illegible]
tius q̃ co[illegible]
desiderio
iustitia, qa peccato[illegible]
ra misericordia, obseruatis tñ quatuor conditionibus, s. q̄ petat pro se, necessaria ad salutem, piè & perseueráter.* Quintū. Vtrū aūt exaudiat peccator orans ꝑ aliis, distinguo. Nam si orat vt minister ecclię, exaudit. i. q. i. dictū est. Si verò orat vt priuata ꝑsona: si quidē ad hoc est inductus ab aliquo bono: videt q̄ exaudiat, et inquātum orat ex bono desiderio naturę petens deo placita: sicut & si oraret ꝑ se & ꝑ merito poscētis, licet nō ꝑ suo, ar. d. c. dictū est. Si vo nō est inductus ab aliquo bono: sic non exauditur. i. q. i. si quis inquit. &. c. ipsi sacerdotes. et. ca. necesse. qd̄ intellige nisi oret ex bono naturę desiderio: sicut dicitur deus exaudisse Alexandrū magnū ad mōtes Caspios. ¶ Tertiò quærit, quis sit orādus à nobis? Et dico. multa.

s

s. qō

[illegible]m[illegible]
ctā, dū pm
quædā nega
m tñ eius e[illegible]
is audit, nō
[illegible]

rationabiliter ... nci posuit.quod bon⁹ iudex ad
tissimi ingenij æsti nabit.& facit.l.j.C.de veteri
iur.enucle.vbi dicit,Sed neqꝫ ex multitudine au-
torum quod meli us & æquius est iudicato:cùm
possit vnius,& for tè deterioris, sententia multos
in aliqua parte sup erare.quod menti commēdā-
dum est:quia iudex potest interpretari legem seu
canonem quo ad causam vertentē corā eo,vt no-
tabiliter dicit Inno.in.c.cū speciali.de appel. Est
aūt cōis opinio fm Iaco.de But.quādo cum opi-
nione gl.est aliqs solennis doctor & bonę consciē-
tię,potest illum iudex sequi:sicut faciunt iudices
ecclesiastici,maximè in causis matrimonialibus.
Et hæc no.contra iudices amatores nouarū opi-
nionū:quia fm Bal.in.d.l.fina.C.de pœ.iudi.iu-
dex tenens nouas opiniones dicitur propter im-
peritiam facere,et de impitia punitur:et qui quę
runt casus singulares dimittentes regularia, ca-
dunt in latam culpam,fm Saly.per ea quæ habē
tur in.l.latæ culpæ.ff.de ver.signi.Si aūt non ap-
paret quæ sit opinio cōis,sed pro vtraqꝫ sunt fa-

... nonum no textualiū,maxim... mag
fertur Augustinus,in textualib⁹ Hie-
allegorijs Ambrosius,& Gregorius
bus:qa quilibet horū quatuor in aliq
tuor sensib⁹ scripturæ dicunt præem
... sit inter papā & conciliū: fm sum.
q̄ sunt fidei cōciliū præponit:qa orbis
vrbe.Sed tu dic verū esse,si papa ...
nō:vt ifrà Papa.§.iiij.&.s̄.F...
aūt orbis sit maior vrbe,vi...
co qꝫ in spectātibus ad fidē ... om
bus papa præferī cōcilio,qu... no
depositus per manifestam hære... dicēda
infrà Papa.in.d.§.iiij.& hoc s papa loquatur au
toritatiuè tanqꝫ papa,& n... tanqꝫ doctor. Qđ aut
dicit Pañ.& gl.xx.di.c.... dictū vnius sancti ad-
iutum autoritate diui... iuris præualere interpræ
tationi papæ,non e... verū:qa in dubijs doctrina
ecclesiæ Roman...,quæ principaliter est in papa,
est regula fid...et ad ipsum pertinet hmōi dubia
determinar...vt.s̄.Fides.in.d.§.vij.præualeret ta-

TRACTATVS DE INDICIIS, ET TORTVRA,

D. Franciſci Bruni de S. Seuerino. Item & D. Guidonis de Suzaria Mantuani. Et D. Baldi de Periglis Peruſini.

CVM ADDITIONIBVS D. LVdouici Bolognini Bononieñ. *nunc multis in locis emendati & reſtituti in gratiam eorum, quibus ad regimen Reipublicæ uſui erunt.*

Indicem copioſiſſimum in calce repoſuimus.

REM MAXIMAM SIBI PROMITTIT PRVDENTIA.

LVGDVNI, APVD GVLIELMVM ROVILIVM,

M. D. XLVI.

Sdo

Dn Bruno

Garnica de Castilla

20 de octu

de 1708

VTILIS ET PRACTICabilis Tractatus de Indicijs & Tortura, editus in ciuitate Senarum per Excellen. I.V.D. Dominum Franciscum Brunũ de sancto Seuerino. Quæ materia hactenus à plerisq; satis truncatè & imperfectè tradita reperitur. In hoc tamen tractatu adeò perficitur, vt nullibi vsq; ad hæc tempora perfectius inueniatur. Habent igitur latrunculatores, id est, Iudices maleficiorũ iter tersum, per quod tutissimè incedere valeant in theorica & practica.

Præfatiuncula cum diuisione.

CVM materia Indiciorum, & Quæstionis, siue Torturæ sit multũ in usu, & non parum periculosa, & officiales in ea quandoq; male aduertant, aut cupiditate honoris, aut ignorantia. Ideo decreui in modum tractatus materiam ipsam colligere, & eam prout potero dilucidare, & ordine aliquo texere, ut legentes & practicantes facilius capiant, & inueniant casus occurrentes. Et quia Indicia debent præcedere, & Tortura subsequi. Ideo prius dicam de Indicijs, secundò subdam de quæstione, siue Tortura.

¶ Et primo quid sit indicium, & unde dicatur. ¶ Secundo qualiter indicium probetur. ¶ Tertio qualia debeant esse indicia per quæ deueniri ualeat ad torturam. ¶ Quarto qualia debeant esse indicia per quæ deueniri ualeat ad cõdemnationem. ¶ Quinto quomodo & qualiter indicia elidantur & tollantur.

Prima pars de Indicijs.

QVAESTIO PRIMA.

1 Indicium, maleficij alicuius commissi, vel alterius rei, de qua agitur, signum dicitur.
2 Indicium est minus quàm semiplena probatio.
3 Indicium semiplenum quod dicatur, & quod plenũ seu indubitatũ.
4 Indicium facti, est quo iudex in viam præsumptionis dirigitur.
5 Indicium varijs nominatur modis apud legumlatores.

CIRCA *primum dum quæritur quid sit* Indicium, *& unde dicatur.* Reperio *uarias diffinitiones, & de scriptiones*. Gād *in suo opere male fic. sub rub. de* Præsumpt. *&* Indic. *§. uidimus. dicit* † *quòd indiciũ di-*
1 *citur signum alicuius maleficij cõ-missi, uel alterius rei, de qua agitur: quæ diffinitio secundum eum colligitur ex ll. tractantibus de indicijs.* Ioan. Andr. *in addi.* Spec. *in ti. de proba. §. fin. in uers. item per indicia, dicit quòd indicium est notabile signum maleficij uel alterius rei ad ipsius ueritatem habendam.* Paul. de Liaza. *in c. grauis. de deposito in ulti. char. dicit quòd indicium est demonstra torium adminiculum ad ueritatem indicandam per tex. l. si quis adulterium.* C. *de adulter. & c. præterea. de testi. & c. tua. §. adulterium. de homici.* Bar. *in l. ij. ff. de excusa. tu. dif-*
2 *finiendo quid sit indicium* † *dicit quòd est minus quàm se-miplena probatio.* Et *idem dicit* Bal. *in l. cum probatio. ff. de proba. in additionibus suis, dicẽs nullibi clarius hoc pro bari quam in illa l.* Sed *idem* Bald. *in* Rub. C. *de proba. dicit quòd indicium est minima præsumptio hominis boni, seu distans argumentum à uera specie probationis, & quòd ua let indicium si ponatur in consequentiam alterius pro[illegible] tionis*

tionis,non ſi per ſe,ut d.l.cum probatio.ut in l. ea quidem.
3 C.de accuſ.in ij.colum. dicit maturius loquens,† quòd duplex eſt indicium, uidelicet ſemiplenum ſeu dubitatum, & plenum ſeu indubitatum. Indicium ſemiplenũ eſt præſumptio fortiter mouẽs animum ad aliquid credendum uel diſcredendum, & de iſto habetur in d. l. cum probatio. Indicium non plenum eſt demonſtratio rei per ſigna ſufficientia per quæ animus in aliquo tanquam exiſtente uero quieſcit,& plus inueſtigare non curat:quod probatur ſecundum eum in l.indicia.C.de probatio.Abbas Sicu.in cap. tertio loco,extra de proba.approbat diffinitionem Ioann. And.ſupra relatam. Adde Bal.in l.ſeruos.C.de teſti. qui di-
4 cit quòd indicium eſt duplex,ſcilicet facti & iuris.¶ †Ex indicio facti dirigitur iudex in uiã præſumptionis. Indiciũ iuris eſt quod habet aliquem effectum iuris : eſt etiam duplex, quoddam eſt quod dirigit iudicem in uiam habendæ quæſtionis,id eſt torturæ, quoddam eſt quod inſtruit iudicem ſimul cum alijs in uiam condemnationis.¶ Dicitur autem indicium ab indicando & demonſtrando. l.ſolent.ff.de præſcrip.uerb.l.adulterij.C.de adulter. Et indicia dicuntur demonſtrantia ueritatis & adminicula probationis. l.fina. & l.inſtrumenta domeſtica.C.de probatio.Sunt enim indicia pars claræ probationis.hoc dicit Gandi. in dicto opere in Rubri.quæ debeant præcedere quæſtionem.in uerſ.quæ-
5 ro quæ & qualia debent eſſe iſta indicia.¶ Adde † quòd legumlatores uarijs modis nominant indicium. Nam quandoq; nominant argumentum.l.j.in prin.ff.de quæſtio. & l. militem.§.oportet.C.eo.ti.Interdum nominant ſimpliciter indicia ut cõmuniter nuncupamus.l.j.§.Antonius.& §.diuus Adrianus.& l.diuus.§.ex quibus.ff.de quæſt.interdum

nominant suspitiones, ut l.fi.ff.de quæst. & l. absentem in prin.ff.de pœ.Interdum nominant probationes, ut l. j. C. de quæst.& l.j.§.diuus Seuerus.ff.eo.tit.

Quæstio secunda, primæ partis.

1 Indicium per vnum testem de visu deponentem probatur.
2 Testis vnus seu singularis semiplenam probationem facit in criminalibus.
3 Testis singularis de visu faciens indicium, debet esse omni exceptione maior.
4 Indicium probatur quandoq; per duos testes, non de visu deponentes, sed de quodam signo ad maleficium conferente.
5 Testis singularis & si indicium non probet, aliqualẽ tamen facit præsumptionem.
6 Probationes multę semiplene non cõiunguntur ad faciendam vnã probationem plenam, licet bene ad indicium faciendum.
7 Testes in criminalibus debent esse omni exceptione maiores.
Indicium probari potest per testes infames, & familiares, & similes omni exceptione non maiores.
8 Testis ante processus formationem examinatus, an faciat indiciũ.
9 Indiciorum copia per testes facta reo dari debet post negationem & excusationem.
10 Iudex ante inquisitionem formatam ex indicijs per testes acceptis non debet quem quæstioni subijcere.
Testes super inquisitione generali examinati non faciunt indiciũ aduersus delatum de crimine.
11 Testis qui examinari non debuit quando indicium faciat.
Testis domesticus non facit indicium.
12 Testis familiaris indicium facit.
13 Testis quandoq; nõ cogitur inuitus testificari, & talis sponte examinatus indicium facit.
14 Testes testificari præsumuntur inuiti, nisi de spontaneitate constet.
15 Veritatẽ aliter haberi nõ posse qualiter & a quo probari debeat.
Attinentes vsq; ad supremum gradum compelli non possunt ad testificandum.
16 Clerici ad testimonium ferendum non possunt cogi.
Senes septuagenarij non coguntur testificari.
17 Minor annis viginti an posit in criminalibus examinari.
18 Impuberes in criminalibus non sunt idonei testes ad probationem plenam, sed bene ad indicium.
19 Testis qui ob infamiam nõ debuit examinari, examinatus aliqualem facit indicium.

Testis

20 Testis examinatus post terminum præfixum ad probandum, an faciat indicium.
21 Testis qui iure examinari prohibetur an probet si examinetur.
22 Indicium triplex est, & per quem probari possit quodlibet.
23 Testis qui non potest interrogari inuitus, volens respondere potest, sed coactus non facit indicium.

1 CIRCA *secundum qualiter probetur indiciũ.* † Responde quòd probatur per unum testem de uisu, hoc est qui deponat se uidisse maleficium committi, ut not. glo. in l. si quis. C. ad l. Iul. maiest. l. maritus. ff. de quæsti. ubi etiã per Barto. & per eundem. & Bald. in. l. fi. C. famil. ercis. & in l. bonæ fidei. C. de iureiur. & l. admonendi. ff. eod. titu.
2 Quinimo glo. in d. l. si quis. uidetur uelle quòd † in criminalibus, unus testis faciat semiplenam probationem quod etiã uidetur placere Bal. sed Cy. tenet contra ibi in quodam suo consilio, quia indiciũ est minus quàm semiplena probatio:
3 ut not. in l. cum probat. supra de proba. ¶ † Intellige tamen quòd ad hoc ut unus testis de uisu faciat indicium, debet esse omni exceptiõe maior, ut dixit Bar. in d. l. maritus. & in d. l. fi. & l. admonendi. ubi etiam per Bal. & per eundem in suo notabili consilio, quod incipit: statutum prouidet, ubi optime docet quomodo cognoscatur testis omni exceptione maior. Item intellige, quod unus testis facit indicium de uisu quando aliæ circunstantiæ non resistunt, secundum Bal. in l. ij. C. quorum app. allegando. Ioan. And. in c. cum in contemplatione. de reg. iur. in. vj. in nouella. quod
4 dicit esse notabile. ¶ † Probatur etiam indicium ad minus per duos testes non probantes de uirtute maleficij, & sic de uisu, sed probantes aliquod signum conferens ad maleficium, & sufficiens ad faciendum indicium ad torturam, prout dicetur. Et infra in seq. q. princip. & quod ad probandum indicium requirantur duo testes, uoluit glos. quæ

reputatur singularis in l.fi.C.fami. erc. supra allegata.& ita tenent Barto.& doc.in l.fi.ff.de quæstio. ita etiam uoluit Inno.in c.sicut.de Simo. ubi dicit quod leuia signa sufficiunt ad probandum quem hæreticum, tamen oportet illa plene probari.ita refert Bald.in. l. fi.& si unus solus testis probat de aliquo signo & indicio nihil probat secundum Bartolum in dicta l.finali.Sed Rapha.Fulgo.in dicta l. fi-
5 nali dicit, † quòd licet singula indicia debeant probari per duos testes, tamē negari nequit quin unicus testis faciat ali qualē præsumptionē: & ideo si plures sunt testes singulari ter de singulis indicijs deponentes dicentur plures esse præ sumptiones quæ faciunt unum indicium ad torturam. ar.l. instrumenta domestica.C. de proba. & l. ij. §. ætas. ff. de excu.tu. Pone enim quòd unus testis dicit se uidisse Seium uulneratum, & in terra prostratum, & interrogatus quis uulnerauit, respondit Titius. hic est unus testis super indicio deponēs. Alius dicit se uidisse Titium sanguine aspersum, & euntem euaginato ense. Alius dicit uidisse hunc Titium exeuntem directo tramite & uoluentem se uersus nemora, & occulte se latitantem. Certe hi singuli testes de singulis indicijs deponunt, & tamen nemo sanæ mentis negabit quin hæ præsumptiones faciant sufficiens indicium ad torturam.ar.d.l.& illius regulæ, & quæ non prosunt singula multa iuuāt. Ita notabiliter dicit Fulg. in d.l.fi.ad hoc optime adduco ad corroborationem huius opi.quod notabiliter dicit d. meus domi. Ioan. de monte sperello de Peru-
6 sio in l.admonendi.de iureiuran. † quòd licet plures semiplenæ probationes non coniungantur ad faciendum unam semiplenam, tamen coniunguntur, ad faciendum indicium.ar.not.in.l.fi.C.de probat.& ita refert, & sequitur

Caccialu

Caccialupus in d.l.admonendi. charta xxv. in uer. applicatur. Et ego puto tanto fortius hoc esse uerum, quanto illi singuli testes essent multum notabiles, & magnæ authoritatis, quoniã licet testes singulares non probent, tamen sunt ita notabiles quòd si adducant iudicẽ ad indubitatam fidem, iudex non debet curare de illa singularitate. Istud est dictũ singulare domini Pau. de Cast. in l. Lucius. ff. de infamibus. in recollectis Florentinis, & in d.l.admonendi. ubi etiam eum refert, & sequitur idem Caccialupus in char. viij. Aduerte tamen quòd licet quãdo unus testis testificatur de ueritate facti, & sic de uisu, ad hoc ut faciat indicium, debeat
7 esse omni exceptione maior, ut superius dictum est: † & similiter quando plene probant quo ad condemnationem in criminali debent esse omni exceptione maiores, secundum Bal. & Saly. d.l.fi.C.de proba. per illum tex. qui dicit quòd in criminalibus debent esse probationes luce clariores: & per tex. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipul. & idem dicit Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. trini. col. vj. tamen quo ad probandum indicium sufficiunt duo testes & non omni exceptione maiores, & sic admittentur infames. ita dicit Bal. in d.l. cunctos populos. & Bart. in l. ij. §. quæstioni. ff. de quæstio. Item admittentur familiares & similes secundum Barto. in. l. ij. ff. de excus. tu. Item aduerte quòd propter hoc quòd duo testes probent aliquod indicium, tamen non propter hoc iudex indistincte debet torquere reũ nisi illi duo testes deponãt uerisimilia. Pone enim factum est furtum in loco probãt duo testes quod uiderunt de loco exire Martinum habentem aliquid sub mantello, si iste Martinus esset magnus mercator aut uir alicuius dignitatis & authoritatis quem non esset uerisimile furtum

fecisse, nõ poterit ex hoc torqueri. Ita declarat Ang. in l. mi lites. per illũ tex. ff. de quæst. & refert & sequitur Ang. de Are. in addi. ad opus maleficiorum super glos. in uerbo fama publica. super uer. quero qualiter. dicit enim Angel. ibi quod conditio personæ excludit præsumptionem resultantem ex indicijs, & ideo opus est tunc, quòd alia indicia concurrant. facit ad hoc quod supra dictum fuit in præcedenti quæstione quòd testis de uisu facit indiciũ nisi aliæ circun-
8 stantiæ contradicant, & resistant. Quæro, † an testis examinatus ante formatum processum faciat indicium. Ecce commissum est delictum, potestas hoc audito examinat testes super indicijs nullo formato processu. Ex quorum dictis tantum percipit, quod sufficeret ad indiciũ contra aliquem hoc factũ, facit illum capi, & torqueri, an poßit hoc facere, & si facit, & ille confitetur, an præiudicet. Respõdeo, quòd non, quoniã in principio tortura non est habenda. dicit Bar. in l. j. in prin. ff. de quæst. & illa ante lit. cõte. non est permissa. Bar. in l. si quis adulterij. in prin. ff. de quæstio. Et similiter non citato illo capto ad uidendum iurare testes. tex. est secundũ Iac. de Are. & Bar. in d. l. si quis adulterium. & d. l. si maritus. Et similiter non publicato processu secundum Bar. in l. unius. ff. de quæst. & dicetur latius inferius. Vide ad prædicta Bar. in l. custodia. ff. de pub. iud. & Bal. in l. si tibi. C. de condi. ob tur. cau. Saly. in l. fi. C. de quæ-
9 stio. Caccialupum in l. is apud quem. C. de edend. † qui dicit quòd indiciorũ copia quæ fit per testes debet dari reo post negationem & excusationem, ut colligitur ex mente Bart. in l. quæstio. C. de quæst. in prin. Ratio est euidens, quia post negatam inquisitionem testes examinari debent ex quibus fiant indicia, nec ea quæ pro curiæ informatione ante inquisi

quisiuit & inuenit curia debet reo manifestare secundū Ange.de Peru.qui fuit magnus practicus in l fi.de quæst.quod & recte intuenti sensit ibidem Bar.dum uult testes examinatos ante inquisitionem specialē, non facere indicium.Et dum subdit indiciorū copiam esse dandam parti petenti,debet intelligi de indicijs legitime habitis & tēpore cōgruo, scilicet post specialem inquisitionem & excusationē inquisiti:nam examinati ante,& ipso non citato sibi non præiudicant nisi repetantur post lit.conte.& parte præsente uel citata,ut per Bar.in d.l.fi.& per Bal.in addi.Spec.in tit.de sen.in fi.de quo etiam per Abb.in c.ad petitionē. de accusa. & Ang.in repe.l.si uacantia.C.de bo.uac.lib.x.Ad illa adde Ang.de Are.idē uelle in suo opere malefic.in gl.fama publ.

20 in ij.col.in fi.in uer.et aduertas.† Ex quibus apparet quòd hodie male faciūt officiales,qui antequā forment inquisitionem ex indicijs habitis per dicta testiū,ponunt quē ad torturā,& sic possent teneri in syndicatu,& cōfeßio quæ sequeretur ex tali tortura non ualeret etiā si in ea perseuerarei per d.l.maritus. de quæst.cum sit habita non præceden. indicijs legitimis, de quo etiā dicetur infra dū tractabitur de tortura.¶ Itē quæro an testes examinati super generali inquisitione,faciāt indiciū cōtra diffamatum de delicto, ut deueniri ualeat ad torturā super ꝓceßu specialis inquisitionis:dic q nō,ut ex supradictis apparet,ut tenet Bar.in l.fi. ff.de quæst.quoniā tales testes fuerūt examinati ipso reo nō citato,nec cōtradictore existēte,ergo præiudicat.l.si quoniā.C.de test.unde debebunt testes examinari post lit. cōte. super speciali inquisitione,per l.si quis adulterij,de adul.ita dicit Bal.in l fi.C.de quæstio.¶ Vlterius generaliter quero

21 an † [illegible]is qui examinari non debuit faciat indiciū, referam quic

quicquid ſcriptum reperio ſuper hoc. Cy.hoc examinat in l.fi.C.de accuſ.& in l.ſeruos.& l.libertorum. C.de teſt.ex cuius dictis ſume pro concluſione quòd quandoq; teſtis nõ debuit examinari propter reuerentiã eius contra quẽ examinatur,& tunc examinatus non facit indicium:ut l.j.§.diuus Antonius.& §.Antonius.& l.diuus.§.ex quibus. & l. maritus.ff.de quæſt. Quandoq; teſtis non debet examinari propter timorẽ ne deponat pro eo examinatur,ut l.j.§.ad quæſtionem.ff.de quæſti.& l.ij.& l.ſeruos. C.de teſti.& l. teſtis idoneus.& l. idonei.& l. teſtes.ff.eod. Eiuſmodi ſunt teſtes domeſtici,quorum appellatione qui cõtineantur uide in Spec.in ti.de teſte.§.j.uer.Item excipitur quod eſt domeſticus cum alijs ſequentibus,& hoc caſu tales teſtes examinati non faciunt indicium,text.eſt nota.in l.pridem.C.de quæſt.ibi:ut neq; pro his neq; aduerſus eos in capitalibus, uel pecuniarijs quæſtionibus,ueritatis uim obtinere poßit, &c.& hoc tenuit Specu.in ti.de teſte.§.j.uer. quid ſi teſtis domeſticus.& Bal. in l.inuiti, la ij.ff.de teſti.§. hoc tamen forte fallit. ſed teſtis domeſticus, uel familiares, & ſimiles ſunt honeſti,et bonæ famæ, puta familiares epiſcopi,uel abbatis,uel alicuius nobilis domini,quia iſti non retinent ſecũ niſi familiares diſcretos, & bonæ opinionis per ea quæ notat Inno.in c.in literis.de teſti. & Bal.in l.etiam. C.de teſti.

12 Aduerte † quia Bar.in l.ij.ff.de excu.tu. dicit quòd indiciũ fit per teſtem familiarem per glo.in l.j.de teſti.& quod ex pluribus teſtibus familiaribus poteſt iudex deuenire ad ſententiam,ſed Bal.in l.inuiti, la ij.ff.de teſti.dicit contrarium ubi uide. Item forte fallit propter difficultatem probationum,& dolum aduerſarij per l.cõſenſu.§.ſuper plagis. C. de repu.& quod no.Cy.in l.ſi quãdo.C.unde ui,in fi[illegible]it l.

quot.

quot.C.de naufra.lib.xj. Quandoq; testis non debet examinari propter odium præsumptum ab ipso teste, ut quia est minatus, & tunc an examinatus faciat indiciũ, uel non, hoc debet cõsiderare iudex aduertens ad qualitatem inimicitiæ, & qualitatem personæ examinandæ, & si adsit uerisimile, dicto talis testis datur fides, ut not. in l.j.§. præterea. ff.de
13 quæst.iuncta l.milites.§.oportet.C.eo.ti. † Quandoq; quis non cogitur inuitus nec cogi debet testificari, ut d. l.lege Iulia, & l.inuiti la j.ff.de testi. & tunc talis testis examinatus sponte, & uolens facit indicium, & probat, ut d l. à contrario sensu, sed si inuitus esset examinatus non probat secundum Cy.in auth.presbyteros la ij.C.de epis.& cle.& in dubio præsumitur inuitus nisi appareat quod uolens deposuerit secundũ Cy ibi: ut refert Bal.& sequitur in d.l. lege Iulia. & in d.auth.& in l.si parentes.C.de test. Saluo quod dicitur non præsumi inuitum deponere nisi suum priuilegiũ allegauerit quod non sit compellendus, & nihilominus sit coactus deponere, & hoc casu non facit indicium secundũ Bar.in l.j.§. si seruus. ff.de quæstio. ita etiam expreße tenet Bal.in l.seruos.C.de testi. Adde quod d. Barth.de Capua in auth.de sanct.epis.in §. Deo amabiles, ibi: propria uoluntate
14 te suscepisse, & c.ubi uide in lec.Bar. † dicit quòd præsumũtur inuiti testificari, ideo producens debet facere apparere in actis quòd uolentes testificantur. Hæ tamen personæ priuilegiatæ compelluntur testificari, si aliter ueritas haberi non potest, secuudum Guidonem de Suza.in d.l.lege Iulia.& Imo.in c.delictorum.de testib.cogen. Ratio est ne ueritas occultetur, quæ occultatio inducit peccatũ mortale. Sed stabit difficultas quis habeat probare ueritatem aliter haberi non posse: in quo articulo Butrig.& Imol.in

c.su

c.super eo.de testi.cog. concludunt producentem testes debere probare, & est ratio, quia istæ personæ priuilegiatæ habent ius pro se, scilicet quòd cõpelli nõ possint, & quòd aliter ueritas haberi non posit est fundamentum intentionis producentis, ideo debet probare: quoniam negatiua posita pro fundamento intentionis semper debet probari per opponentem. Ita singulariter dicit Innoc. in c.super his. de accus. & Bart. in l. hoc iure. de uerb.ob. & est tex. in l. ergo. ff. ex quib.cau.maio. Aduerte secundum d.Nicol. & Capram in d.c.super eo.de testib.cog. quòd forte hoc, scilicet
15 † quòd aliter ueritas haberi non posit, probari poterit iuramento ipsius testis: quia sicut producens submittit se dicto testis super principali, ita debet se submittere sup hoc præambulo, uel secundum eos potest iudex se de hoc informare summarie. Sed an in causa criminali posit testes compelli testificari, fuerunt viij. opin. de quibus uide in d.c. dilectorum. ubi dicit Imo. quòd in hoc attenditur stylus & cõsuetudo iudiciorum. Sed quæ sint istæ personæ quæ compelli non possunt. Dic quòd sunt attinentes usq; ad supremum gradum. Glo. est sing. in l. si fœmina. C. ad Turpil. quam ibi sequitur Ang. & Imo. & in d.c. dilectorum. Item affines soceri, & cæteræ personæ de quibus in d.l. lege Iulia. hæ quidem personæ non coguntur testificari nisi uelint. Sunt etiã quædam quæ non admittuntur ad testificandum cõtra etiã si uelint ob reuerentiam eius cõtra quem producuntur, ueluti filius contra patrem, libertus contra patronum. arg. l. quos prohibet. ff. de postul. Ita tenet Imo. in d.c. dilectorũ.
16 & certi docto. in l. parentes. C. de testib. † Et not. quòd inter istas personas priuilegiatas, sunt etiam clerici, qui non possunt compelli nec coram ecclesiastico, nec seculari iudice,

dice, nisi aliter ueritas haberi nõ poßit. gl. est in c. super eo. de test. cog. & in c. statuendũ. ij. q. vj. & tenet Host. in sum. de testi. §. j. & Gof. eo. ti. in sum. & Ioã. de Imo. in d. c. dilectorum. Itẽ senes nõ compelluntur inuiti testificari, de iure ciuili: ut l. inuiti. ff. de testib. & iiij. q. ij. §. inuiti. Sed de iure canonico secus est, ut habetur in c. si qui testiũ. de testi. & ibi per Capram: & dicuntur senes quo ad hoc annorũ lxx. ut dicit glo. in d. l. inuiti. ¶ Quandoq; testis non debet examinari propter ætatem, & tunc examinatus non facit indicium plenũ, sed qualequale, ut l. j. §. impubes. ff. ad Sylla. & not. gl. in l. talis. C. de his qui. ut indig. secundũ Bar. ubi hoc expresse tenet: sed Bal. in d. l. seruos. dicit quòd in hoc casu, pupillus in ciuili, & minor xx. an. in criminali non faciunt indicium ad probationẽ uel defensionẽ negotij de quo agitur, sed ad informationẽ, ut ex eo inquiri, et procedi poßit, per gl. in d. l. talis. Aret. in opere maleficiorũ, in uerbo, comparuerunt & negauerunt totum. in uers. item minor. dicit
17 † quòd minor xx. ann. in criminalibus potest examinari ad aliquam intentionem iudicis, & quòd faciat indicium, non autem plenam probationẽ, & hoc si in inquisitione fuerit examinatus ex mero officio, non autẽ super accusatione ad partis instantiam. Ita dicit tenere Guid. de Suza. & Flor. in l. in testimonium. ff. de testi. do. Ang. de Are. in suis addit. ad dictum opus maleficiorum, super d. uer. dicit quòd docto. solent allegare unam glos. pro sing. in l. fi. C. de his quib. ut indig. ad Syllania. quòd minor facit indicium ad torturam: & dicit quòd Ludouic. solebat allegare consimilem glos. in d. l. j. §. impubes. uide etiam de hoc per Bartolum in l. de minore. in princ. ff. de quæstio. ubi ponit, an minor in criminalibus faciat indicium: & limita tu prædicta per glos.

in d. l.

in d.l.in testimonium.& adde Bar.in l.ex libero.in fi. ff.de
quæst.¶ Vide omnino per do. Alex.de Imo.in l.fi. C.de his
18 quibus ut indig. † ubi tenet, quòd licet in criminalibus im=
puberes non sint idonei testes ad plenam probationem,
tamen sunt idonei ad indicium, & licet glos.in l.inuiti.ff.
de testib.la ij.uelit, quòd impubes faciat aliquod indicium,
quasi uelit quòd non ualidum ad torturam, tamen Specu.in
titu.de teste.§.j.uers.item quòd est impubes. expresse tenet
quòd faciat indicium ad torturam: & idem tenet Bal. in d.
l.inuiti.& l.seruos.C.de testi.& idem uidetur uelle Bal.in
l.de minore.& in l.maritus.ff.de quæst. & hoc quando est
proximus pubertati, & doli capax, ut dicit glos.in d.l. inui
19 ti.¶ † Quandoq; testis non debet examinari propter in=
famiam: ut l.iij.§.lege Iul.ff.de testi.& tunc examinatus nõ
facit indicium plenum, sed quale quale : ut l. qui ultimo.ff.
de pœnis.Ita etiam dicit Bald.in l.j.C.de sum. trin. dicendo
quòd facit indicium ad fundandam intentionem iudicis, &
inquisitionem.Vide etiam in l.causis.ff.de senat.& in c.te=
stimonium.& c.fin.de testib. ¶ Quandoq; quis non debet
examinari ratione ordinis, ut quia ante lit.contest. uel par=
te non citata, & tunc examinatus non facit indicium, ut l.si
quis adulterium.ff.de adult. & dixi supra in uersic.quæro
an testis. Quandoq; quis examinatur ut principalis in se,
& ut testis in alium, & tunc aut potuit in alium examina
ri, aut non, quod quando sit, patet ex not.per text.& doct.
in l.fi.C.de accus.& in l.si filium.C. de liber.causa. & per
Bar.in l.j.§.repeti.ff.de quæst.cum simil. Primo casu facit
20 indicium sufficiens ad torturã, ut tenet Cy.in d.l.fi. † Quã
doq; testis nõ debet examinari propter lapsum termini sta
tuti ad probandum, & tũc si habet locum purgatio [illegible]ræ,
exami

examinatus probat, ut not. doct. in l.mancipiorum. ff. de opt.leg. Si autem non habet locum purgatio moræ, & tũc ad nihilum ualet eius dictum secundum Cy. in l. j. C. de sepult.uio. ¶ Adde Lud. de urbe in rubrica. ff. de arbi. in ix. colum. in uer. an tamen testes, qui in hac q. dicit quod aut testes prohibentur à limine iudicij, & tunc admißi etiam indicium non faciunt ex quo omnino lex eos inhabilitat: ut ff. de quæstio. l.maritus. sed si tantum esse testes prohibeantur, tunc admißi faciunt indicium, ut no. Bal. C. de testib. l. seruus. ad quod etiam l.matris. ff. de proba. ¶ Super hac q. qua quæritur an testis qui non debuit examinari faciat indicium si examinatur. Bar. in d.l.maritus. ff. de quæst. dicit,
21 † quod testis qui non debet examinari propter reuerentiã personarũ, tunc examinatus non facit indicium: ut d.l.maritus. & l.diuus eo.ti. Quandoq; testis non debet examinari propter ætatem, tũc examinatus non facit indicium plenum, sed qualequale, ut l. j. §. impuberes. ad Syl. Idem dicit ipse puto de teste qui nõn debet examinari propter sexum in muliere eadem ratione. Quandoq; testis non debet examinari propter infamiam, & tunc examinatus facit indicium qualequale. l.qui ultimo. ff. de pœ. Quandoq; non debet examinari propter inimicitias, tunc examinatus facit indicium uel non facit secundum qualitatem inimicitiæ, ut ff. de quæstio. l.j. §. præterea. Quandoque testis non debet examinari ratione ordinis, quia ante lit. conte. uel parte nõ citata, & tunc dicit puto quod non faciat indicium: ut l.si quis. ff. de adulte. & C. de testi. l.si quando. in fin. Bald. in
22 l.seruos. C. de testib. super hac q. dicit † quod indicium est triplex: unum est quod dirigit iudicem in uiam præseruationis et inquisitionis, & istud potest fieri per quẽcunq;

B testem,

testem.ut d.l.qui ultimo. Aliud est quod dirigit in uiã habendæ quæstionis, & aliud quod dirigit in uiã condemnationis simul cum alijs adminiculis. Et dicit ipse quod testis idoneus & probibitus à limine depositionis non facit indicium ad quæstionem & torturam.l.libertorũ. C.de testib. Sed testes qui non sunt prohibiti à limine depositionis, non tamen sunt idonei ad plenam efficaciam probationis, bene faciunt hoc indicium, ut ff. de testi.l.serui.ij. responso. & ff.de proba.l.cum probatio. & ff. de ædil.edic.l.quæro. in fin. Si uero quærimus quantum ad efficaciam condemnationis nullus est testis idoneus ad cõdemnationem nisi suppleatur per alias probationes, ut l. solam.C.de testi. & ar. ff.de eden.l.si quis ex argentarijs.§.ij.& subdit Bald.in d. l.seruos.quod testis interrogatus non facit indicium quãdo est prohibita interrogatio, ut d.l.maritus.ff.de quæstio. aut non est iusta responsio quod est quando nõ potest inuitus cogi, & tũc idem si allegauit priuilegium, ut ff. de testi. l.lege Iulia. Aut non debuit interrogari ad probationẽ, & tunc potest interrogari ad informationem, ut pupillus in ciuili uel minor xxv.annis in criminali, tunc bene facit indicium ad inquirendum non ad decidendum, ut no. C.de his qui.ut indi.l.fi.in glo.ord.Saly.in d.l.seruos.clarius hoc declarat dicendo super q.prædicta quod testis qui non debuit examinari.si examinatur quod quantum ad effectum condemnationis non facit indicium nisi per alias probationes suppleretur, ut d.l.solam.& ar.d.l.si quis ex argentarijs.§. j. Aut quantum ut ex eo poßit perueniri ad torturam, & tunc quidam sunt testes qui sunt probibiti interrogari & respondere, & isti non faciunt indicium, ut d.l.libertorum.
23 & d.l.maritus. ¶ † Quidam sunt qui inuiti prohibentur

inter

interrogari, ſed uolentes poſſunt reſpondere, & iſti ad reſpondēdum cōpulſi etiā non faciunt indicium, ut ff. de teſti. l. Iulia. & dicuntur compulſi priuilegio allegato non aliter, ut l. parentes. & quod ibi habetur. C. de teſti. parificantur enim iſto caſu inuiti & qui nullo modo uolentes etiā poſſunt admitti: quidā ſunt qui prohibentur interrogari quantum ad probationem, ſed non prohibētur quantum ad informationem, ut minor xxv. annis in cauſa criminali, & iſti faciunt indicium quo ad inquirēdum: ut d. l. in glo. ff. de his quibus ut indi. Abb. ſicu. in c. decetero. de teſti. dicit quod licet laicus in criminalibus non poßit teſtificari contra clericum, tamen facit indicium ad torturam. Et aduerte ad omnia ſupradicta quod nullus ſupradictorum diceretur teſtis omni exceptione maior, unde unus ſolus ſi teſtificaretur de uiſu non faceret indicium, & ſimiliter ſi teſtificarentur de circunſtantijs quæ inducerent indicium, ut dixi ſupra ij. q. prin. in uer. aduerte tamen.

Quæſtio tertia Primæ partis.

1 Indicium quale eſſe debeat vt ſufficiens ſit ad torturam, iudicis cōmittitur arbitrio.

2 Indiciū eſt ſufficiens contra aliquem de furto, ſi ſit malæ conditionis & famę, & ſolitus talia facere.

3 Furtum à familiaribus & in domo conuerſantibus factum præſumitur.

4 Furtum præſumitur factum per familiarem fugitiue à domo recedentem

5 Indicium ſuper furto contra aliquem habetur, qui cum antea pauper eſſet, multas pecunias habere reperitur.

6 Indicia & præſumptiones contrarijs tolli poſſunt præſumptionibus & indicijs.

7 Fuga ſola quando indicium ſufficiens præbeat ad torturam.

8 Fuga non facit indicium, vt quis poſſit ſubijci quæſtioni, ſi poſsit aliqua probabili cauſa velari.

9 Fuga ſola propter proceſſum initiatum non facit indicium.

10 Fugiens de carcere per ostium carceris apertum, non est pro cõfesso habendus.

11 Officialis fugiens tempore syndicatus, pro confesso habetur de his rebus super quibus inquiritur.

12 Fuga quando præsumptionem & indicium inducat, & alios suos effectus producat.

13 Statutum dictans in omni casu fugam omnem facere probationem, an valeat.

14 Indicium generale in quolibet crimine censetur, dum extra iudicium crimen se commisisse aliquis fatetur.

15 Confessio extraiudicialis facta parte præsente, indicium facit ad torturam.

16 Confessio extra iudicium facta, indicium præbet ad torturam, si de tempore & loco deponat confitens.

17 Confessio facta coram iudice, sed non in figura iudicij vel coram notario siue iudice, an probet.

Confessio coram iudice incompetenti facta, quando probationem inducat.

18 Mendacium an præstet quæstioni indicium.

19 Confessus de se, non est de socijs interrogandus, fallit in quibusdam casibus.

20 Fures de socijs & receptatoribus interrogari possunt.

21 Seruus de crimine conuictus vel confessus de socijs & mandatoribus est interrogandus.

22 Latrones dicuntur qui publice stratas aggrediuntur, qui & de socijs interrogari possunt.

23 Interrogatio de socijs generaliter fieri debet, non descendendo ad speciem, seu ad nomen certę personę.

24 Confessio, rei contra socios criminis, quando præsumptionem inducat aduersus illos.

25 Criminosus de consocijs confessus, indicium ad torturam non præstat, nisi pluribus concurrentibus.

26 Iniuriatus vel percussus ab inquisito vel accusato, asserens contra eum non facit indicium.

27 Confessio tacita per pacem seu transactionem facta, an faciat indicium vel probationem.

28 Pax seu transactio super crimine multis potest modis fieri, vt trãsigens confiteri ipsum crimen non videatur.

29 Inimicitia facit indicium ad homicidium.

30 Variatio, pauor, & trepidatio, indicium faciunt, alijs deficientibus indicijs.

31 Accusatus de crimine debet diuersis examinari vicibus, & varians quæstioni poterit subdi.

Variationes & vacillationes factę in tortura sine indicijs facta, torto non præiudicant in aliquo.

ama

32 Fama sola cum vno indicio sufficit, vt torturę qui subdi possit.
33 Minę quando indicium sufficiens faciant ad torturam.
34 Homicidium factum in aliquo loco, per quem aliquis solitus erat transire, qui maleficia consueuerat perpetrare, præsumitur ab eodem perpetratum esse.
35 Diuinatio an faciat indicium ad torturam.
36 Ars diuinandi non semper reprobatur.
37 Locutio secreta vel auricularis cum aliquo facta, qui postea incō tinenti homicidium commisit, an faciat præsumi consilium vel mandatum ad hoc faciendum.
38 Armatus stans cum offendente, præsumitur opem ferre.

CIRCA *tertium: uidelicet qualia debent esse indicia*
1 *per quæ deuenire ualeat ad torturam.* † Dic quod *doc. omnes sunt in hoc concordes, quod de hoc non potest dari certa doctrina, sed committitur arbitrio iudicis, ut ff. de testi. l. iij. §. eiusdem quoq;. ibi: tu magis scire potes quanta sit testibus fides adhibenda. ita dicit* Alb. Paulus *de Eleaza.* Odofre. Cy. *&* Barto. *in l. fi. ff. de quæstio dicit tamen ibi* Bartolus *quod in aliquibus criminibus potest dari aliqua uia ad cognoscendum indicia sufficientia ad torturam.*
2 ¶ † Et *primo in crimine furti: nā cū aliquis accusatur de furto poßūt esse indicia cōtra ipsum quod est homo malæ conditionis & famæ, & consuetus facere similia. l. de minore. §. plurium. ff. de quæstio. & l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita.* pro quo *facit tex. in l. cui. §. ijsdem. ff. de accus. ubi qui semel fuit calumniatus præsumitur iterum calumniari. &* quod no. Dy. *in regula semel malus. in princip. lib. vj.* Item *potest esse indicium quod ipse erat uicinus & habebat notam illam domum, & quia conuersabatur ibi: ut est tex. in l. dominus horreorum. ff. loca. &* ibi dixit Bar. *notāter quod si aliqui habent notitiam domus sunt suspecti quādo domus frangitur propter ædificiorum notitiam, nam tales personæ de facili possent torqueri ad inuestigationem*

 ueritatis.

ueritatis.ut hic.& ideo officiales quando cōmittuntur maleficia occulte consueuerunt mittere pro uicinis qui uerisimiliter debent scire ueritatem. ad quod l. si ita. in fi.de fun. instru.& ibi per Iac.de Are.& Bar.in d.l.dominus. nota.
3 dicit,nota arg. † quod furtum præsumitur factum à conuersantibus in domo uel quod saltim sciant quis fecerit. C. de repu.l.consensu.§.super seruis.Hinc etiam dixit Bar. in l.j.in fi.ff.si fa.fur.feci.dicit quod famuli hospitatoris possunt torqueri pro re subtracta in hospitio. Prædicta tamē tempera secundum quod notabiliter dixit Bald. in l.j.C.loca.quod iudex ex qualitate personarum arbitrabitur quis ex uicinis sit torquendus uel non, unde dicit ipse,licet uicini præsumantur scire & propter hoc suspitio cadat in illis,tamen non omnes erunt torquendi sed suspecti de scientia uel quod fecerit.argu. l. non omnes.§.à Barbaris. ff. de re mili. Terreri poterunt omnes, ut ff. de testi.l.iij.§.idem diuus. sed non torqueri omnes, quia tortura in se habet iniuriam secundum eum quod est ualde notabile. Item est aliud indicium ad furtum, quod res quæ reperiuntur furto subtractæ in domo, uideantur furto subtractæ per familiarem fugitiue recedentem.gloss.est not. in authen. de exi.
4 re. in §. si uero etiam quædam. † Item est aliud indicium ad furtum, quia uisus est exire de nocte illam domum in qua fuit factum furtum & habebat aliquid subtus. Item quia uisus est expēdere monetam de illa stampa cuius erat illa, quæ fuit furto subtracta.hæc duo dicit Angel.in l. milites.C.de quæstio. & hoc dicit ipse nisi sit alia uerisimilitudo in contrarium, puta quia ille qui fuit uisus exire uel pecuniam expendere esset quidam magnus mercator, quia conditio personæ excludit præsumptionem resultantem ex

ijs.

5 Indicijs,ideo tunc est opus ut alia indicia cõcurrãt.† Item est aliud indicium super furto si post furtũ factum repertus est quis expendere pecuniam cum ante esset pauper nec reperitur unde habuit, arg.l. quintus.ff.de donat. inter.ui. & uxo.secũdum Bar.in l.fi.ff.de quæst.Item si illa res subtracta cedebat sibi ad commodum: puta erat instrumentũ quod ad eum pertinebat,ut l.j.§.si quis instrumenta.C.de lat.liber.tollen.secundum Bar.in d.l.fi. Item si post furtum reperitur res furtiua penes aliquem.l. in ciuile. C.de furt. Quod uerum esse dicunt doc.quando cum hoc concurrit sinistra suspicio ex qualitate personæ consuetæ forte res furtiuas emere uel consuetæ furari,quia tunc poterit deueniri ad torturam si iudici uidebitur: alias autem nõ si iudici non uidebitur propter grauitatẽ personæ & honestatem. arg.l.non omnes.§.à barbaris.ff.de re mil.ita dicit Bal.in d. l.in ciuilem.de quo etiam per eundem.& Cy. in l.fi.in fin. C.de hære.insti.& per Cy.in l.fi.C.de quæstio.nec mirum,
6 quia,ut dicit Bar.in l.j.§.j.ff.de quæst.per illum tex.† licet reperiantur indicia sufficientia ad torturam contra aliquẽ, tamẽ si pro eo sunt aliqua indicia opus est quod illa indicia ad torquendũ sint magis urgẽtia & fortia,& sic istæ præsumptiones & indicia possunt elidi ex alijs indicijs et præsumptionibus:uerbi gratia si ille penes quem res furtiua reperitur est bonæ conditionis & famæ uel si ostendit eum à quo habuit,ut d.l.in ciuile.C.de fur. & hoc est generale,ut ipse dicit in omnibus alijs indicijs similibus.ad hoc facit qa una præsumptio tollit aliam,ut l.diuus.ff.de in integ. rest. Item potest esse aliud indicium ad furtum, quia post factũ furtũ quis aufugit & se abscondit,ut l.lex Corne.ff.ad Syll. Hoc tamẽ scilicet an fuga faciat indicium ad torturam exa

minemus latius.glo.tangit in l.admonendi.ff.de iureiur.& l.in bonæ fidei. C.eo.ti.& in auth.de exhibē. re. §.si uero. colum.v.& aliquid in l.j.C.de requirē.re.& ibi per Odof. & per Cy.in l.j.C.de rapt. uirgi.Iacob.de Belui.in dicto §. si uero.ibi per Bar.in d.l.admonēdi.& in d.l.fi.ff.de quæst. & latius in l.lex Cornelia.ff.ad Sylla.per Bal.in d.l.admonendi.& in d.l.in bonæ fidei.& in d.l.j.de rapt.uirgi.& in d.l.lex Corne.& l.de crimine.C.de adulte.per Angel. in d. §. si uero. per Ludouic. de urbe in d. l. lex Corne.& latius in d.l.admonendi.ubi etiam per Bal. & Saly.per Specu. in tit.de probatio.§. fi. uer.ulti.per Ioan. Andr.in addi.Specul.tit.de præsumptio.§.speciei.per Aretinum in suo opere maleficiorum super gloss.in uerbo,fama publica. & ibi per domi.August.de Ari.in suis additio.Ex quorum omniū dictis colligo tamen distinctionem: † nam quandoq; fuga subijcitur alicui tanquā crimen, & tunc probata fuga,est probatum crimen.l.desertorē.ff.de re mili.C.de deserto.l.j. & ij.lib.xij.secundum Oldra.& hoc tenent Iacob.de Are. Cy.Bar.Bal.Ang.& omnes. Quādoq; fuga obijcitur pro alterius criminis probatione non ut sit de per se crimē, & tunc aut est tale crimen,ad cuius probationē & condemnationē sufficit sola suspicio,& tūc sola fuga sufficit,quia facit quē suspectum,ut l.in publicis.§.præterea.ff.de suspec. tuto.& in hoc etiam concordant omnes.Aut est tale crimē ad cuius condemnationē requiritur plena probatio de ipso facto & non de suspitione tantum, & tunc aut quis fugit ante formatum processum aut post. Primo casu aut fugit timore familiæ ne capiatur , & postea uocatus ad iudiciū reuertitur & cōparet,& tunc fuga nullum facit indicium contra eū,nec sibi in aliquo præiudicat,ut no.Bar.in l.quid

... fu.

ſit fugitiuus.§.ſcienti.ff.de ædi.edic.& ideo dixit Bal.in l.j. C.de ſer.fugi.quod ſtatutum puniens fugientem de carcere non includit illos qui exiuerunt animo reuertendi. arg. inſti.de rerum diuiſio.in.§.pauonum. ſed ſi cito reuertantur. ſecus ſi non reuertantur & ita intelligitur glo. in d.lege j. ad hoc.ff.de re militat.in.§.emanſor.& lege qui cum uno. §.edictum germani.ſecundum eum.Si uero poſtea uocatus ad iudicium non ueniat & non compareat,& tunc fuga facit indicium & præſumptionem cõtra fugientẽ:& ita intelligo Bartol.in dicta lege finali,de quæſtioni.Aut non fugit timore familiæ poteſtatis,ſed ex cauſa probabili, puta quia timet ratione partialitatis,ne propter mortem unius hominis interfecti ipſe etiam occidatur, uel quod aduerſa parte alias de delicto inculpetur propter quod nõ eſt ei locus tutus, & tunc propter fugam non reſultat indicium ſufficiens ad torturam. & ita loquitur Baldus in lege bo-
8 næ fidei.C.de iureiuran. †Et propter hoc quidam conſuluerunt, quod ſi fuga poteſt ab aliqua probabili cauſa uelari & colorari non facit indicium, unde ſi quis propter homicidium factum de aliquo aufugit ne conſanguinei occiſi
9 ipſum interficiant non propter hoc redditur ſuſpectus de homicidio: nam aduerſus periculum naturalis ratio permittit ſe defendere. lege itaq;. ff.ad legem aquil. ſecundum eos.Idem conſuluerunt quidam alij,ſi ſolitus tranſcurrere ratione mercantiarũ per diuerſas ciuitates & loca ſtatim commiſſo homicidio de aliquo loco ipſe recedit,et allegat ſe pro mercantijs emendis,uel uendendis receßiſſe,nam per eius receſſum non ſit indicium ſufficiens ad torturam,allegat.l.ſi eum.§.ex iuſta.ff.de fideicom.lib. Et ad hoc bene facit, quia in hac re dubia,ſcilicet,ex qua cauſa receßit inter-

pretamur in meliorem partem.l. non omnes. §. à barbaris. ff.de re mil.& l.quid sit fugitiuus.§.apud Labeonem ff. de ædil.edic.secundum Bal.in d.l.in bonæ fidei. & hanc sententiam etiam tenebat Lud.de ur.in d.l.admonendi.

9 † Secundo uero casu, quando quis aufugit propter processum initiatum, & tunc aut ad indicium faciendum allegatur sola fuga, & illa non facit indicium: & ita loquitur Bart.in d.l.j. ff.de bon.eor.qui mort.sibi consci. Aut allegatur fuga una cum alijs adminiculis, aliquid suspitionis inferentibus contra fugientem, & tunc ista simul iuncta faciunt indiciū.argum.l.j.cum ibi not.C.qui nume.tutel.& ita dixit Ludo.de Vrbe in d.l.lex cornelia.qui etiam limitat dictum Bar.in l.j. C. de bon. eor. nisi iudici fuerit porrectus libellus minatorius de accusando, licet accusatio non interuenerit adhuc, quia de hoc resultat in multis casibus idē effectus qui resultaret ex libello accusatorio,ut est text.in l.militis.§. sicubi. ff.de adult qui etiam limitat tertio dictum Bart.ibidem,nisi post accusationem institutam quis fractis carceribus aufugerit,nam tūc fuga plenam probationem facit, & facit eū haberi pro confesso de eo,de quo procedebatur contra eū. l.in eos.& l.fi.ff.de cust.re.et in d.l.lege Cornelia.

10 † Quod est uerum, nisi aufugerit ostio carceris existente aperto, quia tunc non habetur pro confesso.nec fuga facit probationem criminis secundum Gulli.de Cug.& Bald. in l.succurritur.ff.ex quib.cau.maio.Item idem Bal.in l.admonendi.limitat illud uerum quādo quis aufugerit de publico carcere,secus si de palatio rectoris:allegat etiā Gul.in d.l.succurritur.ubi hoc tenet.De eo autem qui aufugit fractis cippis,Bal.in d.l.succurritur.per illum tex.tenet idem quod si fregisset carceres, & sine fuga probat contra ipsum tan-

quam

quam si confessus fuisset, quasi nihil intersit, an parietibus, an compedibus quis teneatur. Dixit tamen Bart. in d. l. lege Cornelia. quod quãuis fuga deducta ad ꝓbationẽ criminis
11 non plene probet, sed indiciũ faciat ad torturam, † tamen hoc fallit in fuga officialis fugientis tempore syndicatus: quoniã tunc talis fuga plenam probationem facit eorum de quibus officialis accusatur siue inquiritur, per l. cõsiliarios. C. de asses. Circa quod Saly. in d. l. admonẽdi. quẽ ibi sequitur Lud. dicit, quod aut officialis fugit ante finitũ officium, & tunc illa fuga hoc inducit, quod punitur tanquã cõmittens crimen læsæ maiestatis. Ita est casus in authen. de admi. §. j. col. iij. Aut fugit post finitum officiũ, & infra quinquaginta dies, quibus debet stare ad syndicatũ, ut l. j. C. ut om. tam ciuil. quã mil. & in authẽ. ut iud. sine quo. suffr. §. necessitatẽ, & tũc aut est reductus, licet inuitus ad locũ à quo aufugit, & tunc fuga contra eum nullã facit probationem, sed opus est ad condemnationẽ contra eũ legitima probatione. Casus est in d. §. necessitatem. Aut nõ est reductus ad locum à quo aufugit, & tunc fuga contra eum tantum facit probationem, quod iuramentum illi additum sumpsit ad eum condemnandum. casum habemus sing. in authen. de colla. §. super hoc. coll. ix. ita dicit Salyc. in d. l. admonendi. ut refert, & sequitur ibi Ludo.
12 ¶ † Illud circa hoc est omnino mẽti tenendum, quod tunc fuga inducit præsumptionem, & indicium, & alios suos effectus quando est certa & manifesta saltem per uehementẽ præsumptionem quod se illa de causa absentauerit, secũdum Archi. qui ita signanter notauit. iij. q. viij. c. nihilominus. & in c. cum contumacia. de hæreti. in vj. Item aduerte quod fuga non inducit indicium sufficien[illegible] quando fugiens per prius reputabatur bonæ uitæ & famæ,

& famæ secundum Archi. in c. decernimus. iij. quæst. ix. & fuit de mente Bal. in dicta lege in bonæ fidei. ubi dicit quod absentia alicuius in dubio præsumitur in bonam formã ut superius relatum est. Aduerte quod de fuga debet constare saltem per duos testes sicut de quolibet alio indicio secundũ quod superius dictum est per glo. in lege fi. C. fami. erc. Itẽ uoluit Cy. in lege fi. C. de requi. re. quod suspitio quæ inducitur per fugam tollitur per iuramentum fugientis quod
13 est ualde notabile. ¶ † Quæro an ualeat statutum quod omni casu fuga facit plenam probationem. uide per Ludouicum in d. l. lege Cornelia. & Are. in suo opere maleficiorum, in glosa super uerbo fama publica. & ibi per d. Augu. in addi. ubi etiam uide de statuto quod stante rumore de delicto commisso in ciuitate fugiens capitaliter puniatur. Adde mirabilem effectum fugæ & absentiæ secũdum Baldum in lege j. C. de requi. re. quod licet quando quis fugit incumbat onus probandi accusatori & accusato, quando tamen quis non aufugit incumbat solum accusatori. Item aliud dixit Baldus in l. de crimine. C. de adulter. per illum text. quod ille qui aufugit ne ueritas inquiratur, uidetur
14 quodammodo fateri. ¶ † Aliud est indicium generale super quolibet delicto quando quis extra iudicium confitetur se commisisse crimen illud: ut lege capite quinto. ff. de adulte. secundum Bartolum ibi, & per l. quæro in fi. ff. de ædil. edic. & per nota. in lege Fulcinius. §. item. ff. ex quib. cau. in posses. ea. & idem uoluit Angel. in dicta lege capite quinto. ubi etiam plus uoluit quod si confitens postea tortus negat illa confeßio nihil operatur: & sit patet quod in ea non cogitur perseuerare quod est notandum. Bald. autem in l. j. C. de confes. tenet idem quod Bar. & An[illegible] quã[illegible]
[illegible] tum

tum ad indicium faciendum, sed quod nō cogatur perseuerare in ea, Barto. uidetur tenere contrarium in l. clarum. C. de auth. præstan. ubi dixit quod si confeßio extraiudicialis est uerisimilis potest cōfeßus cogi perseuerare: & ita intelligit d. l. quæro. & d. l. capite. quinto. secus si non sit uerisimilis, ut. l. j. C. si quis impera. male. & l. milites. C. de quæst.
25 & istud plus placet per id quod dicam statim. † Quidam tamen uir egregius & magnæ authoritatis consuluit quod tunc extraiudicialis confeßio facit indicium ad torturā quādo est facta parte præsente, quod probat p d. l. capite quinto. à contrario sensu. & dicit quod fuit de mente Bald. in l. quoniam. C. de infami. quod non placet per ea quæ notat glo. in l. Fulcinius. §. quid sit latitare. ff. ex quib. cau. in poss. ea. & Ang. in l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. ubi dicit quod delictum quod perficitur solo animo plene probatur per cōfeßionem extraiudicialem absente parte factam: præterea d. l. capite quinto. illud nō probat. præterea est casus in d. l. quæro in fi. quod facta absente parte facit indicium. Est igitur uera conclusio quod confeßio extra iudicium facta etiam parte absente facit indicium ad torturam
26 per prædicta, quod etiam firmat Bar. in d. l. quoniā. † Aduerte tamen secundum quosdam quod cōfeßio extra iudicium facit indicium quando est certa tempore & loco, uidelicet quod cōfitens dicat de tempore & loco cōmißi maleficij. allegat Bal. hoc tenere in l. admonendi. ff. de iureiur. uide de hoc in d. l. admonendi. in recollectis, ubi in vij. char. in uer. ulterius ad hāc gl. allegatur Bal. ita tenere in l. bonæ fidei. C. de iureiur. uide omnino per Caccialupum in d. l. admonēdi. ubi late examinat, pro qua require in lib. j. Aduerte tamen quod d. Tindarus in tractatu suo de proba. in ea

parte

parte in qua tractat de confeßionibus in uer.nunc de criminalium, in prin. fuit in noua opinione dicendo, ubi talis confeßio est uerisimilis, faciat plenam fidem in criminalibus sicut in ciuilibus. de quo dicit esse casum expressum ff. de ædil.edic.l.quæro.§.fi.& in d.l.capite quinto. non impropriando text.ad quos doct.non aduertunt, quod dicit etiam probari multis alijs iuribus & rationibus, de quibus dicit se scripsisse in tractatu de testi.uariantibus.in vj.c. ¶ Et dicit quod uerisimilia in hac materia sunt eadem per omnia sicut dicitur in ciuili, de quibus dicit se scripsisse in prædicto tract.de testi.uarian.c.ix.

27 ¶ † Quid autem si confeßio est facta coram notario maleficiorũ absente iudice, uel coram iudice non in figura iudicij, an probet plene, uel faciat tantum indicium. Respondeo, glos.est sing.in l.iubemus. C. de lib.cau.quod non probat plene, facit tamen indicium secundum Bal.ibi: uide etiam Ludo. in consil.viij. ¶ Sed quid si confeßio est facta coram iudice incompetenti an probet plene coram iudice competenti. Respondeo quod si illius iudicis incompetentis iurisdictio erat prorogabilis, ualet confeßio ad plenam probationem: si uero non erat prorogabilis, tunc est nulla confeßio, ut in c. at si clerici. de foro compe.secundum Ioan.And.in addi.Specu.in titu. de confessis.§.sequitur. in uer.quinto non ualet. & ita refert & sequitur Angel.in d.l.j.ff.de confes.poterit tamen cogi in ea perseuerare coram iudice competenti secundum Innocen. in c.inquisitionis.de elec.ut refert Ang.in d.l.j.& idem tenuit Bal.in l.magistratus.ff.de iurisd.om.iudic. Ex quo not. quod saltem faciat indicium ad torturam cum cogatur in ea perseuerare sicut si facta foret extra iudicium, ut d.l.capite quinto.& ita puto limitandum dictum Bar.in l.diuus,

la ij.

la ij. ff. de cust. reo. qui indistincte tenet dictam cōfeßionem non ualere, nā non ualet quo ad plenam probationē, sed quo ad indiciū sic: hoc tamen intelligit Bal. in l. clarum. C. de au thor. præst. in fi quando ex dicta suspitione oritur suspitio uel infamia, & non alias: & ita limita dictū Inn. in l. inquisitione. & in c. cum super. de cōfes. Item dictum Inn. limitat idem Bal. in l. j. ult. col. C. de confes. nisi confessus coram incompetenti iudice reuocet confeßionem, per d. c. at si clerici. Et ideo dicit quod cautus debet esse torquendus quod dicat expresse se dictam confeßionē reuocare nec habet pro bare errorem, quia nō tenuit quo ad aliquod indicium iudicij, sed solum quo ad indiciū facti, quod est ualde notandū: unde dicta confeßio non ui indicij sed ui simplicis confeßionis ualet quo ad indicium tanquam si extra iudicium facta foret, ut d. l. capite quinto. cogitur ergo perseuerare nisi re

18 uocet eam. ¶ † Quero an mendacium faciat indiciū ad torturam: puta inculpatus de delicto, reperitur in mēdacio: ui de Ludou. in consil. viij. qui dicit tenere Bar. in l. fi. de quæst. per l. minus. §. testes. eo. tit. per c. literas. extra de præsump. ¶ Addendo ad supradicta de confeßione, quæro an confes sio socij criminis faciat indicium ad torturā. Ad huius quæstionis declarationem addo præfatam doctrinam: primo ui dendum est an quis debeat interrogari de socijs eiusdē criminis. Secundo an examinatus & interrogatus faciat indi

19 cium ad torturam. † Ad primum respondeo quod regulariter quis confessus de se, nō debet de socijs interrogari. l. fi. in fi. C. de accu. l. repetit §. j. ff. de quæst. & l. quoniam. de te sti. cum si. Fallit tamen in casibus notatis per glos. in d. l. fi. & per Spec. in tit. de accus. §. j. uer. Item repellitur qui fuit socius. & in ti. de teste. §. j. uer. Itē quod est socius criminis.

Est

Est enim à legislatoribus diffinitum, ut confessus de se non debeat de aliis interrogari, ut dicta l. fi. Bart. in hac materia, in d. l. repeti. §. j. tradit talem doctrinam: quædam sunt delicta quæ non cõmittuntur principaliter in offensam alicuius uel odium, sed propter commodum committentium, ut falsare monetam seu fabricare, item furari, & isto casu possunt de sociis interrogari, ut probatur in l. diuus. ff. de custo. reo. & l. prouinciarũ. C. de fer. & l. fi. C. de malefi. & mathe. & ita intelligit l. j. ff. ad exhiben. & l. penul. ff. de pecu. Quædã sunt delicta quæ cõmittũtur principaliter in odiũ alicuius, & in istis cõfessus de se nõ debet de aliis interrogari, ut d. l. fi. C. de acc. & d. l. repeti. §. fallit in casu. l.
20 prius. ff. ad Syl. † Ex q̃bus infert quod fures poßũt interrogari de sociis et receptatoribus & si. ar. l. diuus. Ratio prædictorũ est, quia quando delictum cõmittitur in iniuriam alterius est q̃n alios delinquẽtes, potest accusare, sed nõ ita in delictis, quæ nõ committuntur in alterius iniuriam: ideo magis permittitur iudici inquirere secundũ eum. Istam rationem cum dicto improbat Bar. de Saly. in d. l. fi. C. de accusa. quia latro licet affectet res & nõ personam nisi propter res, hæc tamen affectio fit cum iniuria domini, qui eos accusare potest, & sic eius diuersitate attenta non deberet de sociis interrogari, quod est falsum per d. l. prouinciarũ. Item maleficus in alienum odium sua facit maleficia, tamen de sociis interrogatur. C. ad. l. Iuli. maie. l. pe. & fi. Item in crimine homicidii fuit seruus interrogatus de sociis: ut l. j. §. fi. ff. de quæst. Quapropter idẽ Sal. dicit qualitatem personarũ & delictorũ ponderandam fore, † nam
21 aut persona inquisita uel accusata est seruilis cõditionis & tunc de mandatoribus uel sociis interrogari potest. Ratio, quia

quia tales personæ ut plurimũ ut meticulosæ siue socij instigatu uel mandato non cõsueuerunt grandia delicta cõmittere uel attentare.arg.l. quicũq; circa mediũ.C.de seruis fugi.& l.fi.C.ad l.Iuli.maie. & ff.ad Syl.l.si prius.& l.si ser.& .ff de quæst.l.fi.quæ omnes leges, in seruis loquuntur.ad quod etiam faciunt l. inde Neratius. §.& si seruus. ff.ad l.aquil.& l.fi.ff.ad exhiben. & quæ in eis habentur per glo.& doc.aut persona accusati uel inquisiti est liberæ conditionis & nõ uilis,& tunc in criminibus quæ sine socijs regulariter non cõmittuntur,puto de socijs interrogari posse ut prouincia eis purgetur.ad hoc l.cõgruit. ff. de offi.præsid.Et ad hoc accedant ll. quæ dicunt latrones
22 interrogari de socijs,ut d.l.prouinciarũ.& d.l.diuus.† cũ enim latrones sint qui stratas aggrediuntur publice. ut l. capitaliũ.§.famosos.ff.de pœn.& hij soli non sint,sed plures nec sine receptoribus,faciliter lex permisit de socijs interrogari eũ ut plurimũ sint ignoti & occulti.Idẽ potest dici de falsatoribus monetarũ,ut C.de fal.mo.l.j. quia regulariter in eo mysterio plures sunt necessarij. Idẽ dicit de his qui contra principem moliuntur, quia talia nõ cõsueuerunt cõmitti per unũ solum.Aut est delictũ quod consueuit cõmitti sine socijs,& tunc aut delictũ est contra cõmunẽ salutẽ omniũ,& tunc de socijs potest interrogari d. l.fi.C.de male.& mathe.Et est ratio,quia & cõtra socios inquirere intẽdit ad cõmunem salutẽ omnium,& ideo nisi radicitus tale uitium extirpetur salus cõmunis nõ habebitur.& idẽ etiã potest dici quod de latronibus dictum est supra:ubi autẽ hæc cessant,de alijs nõ debet interrogari,ut
23 d.l.fi.& d.l.repeti.¶ † Qualis autẽ sit modus interrogãdi not.gloss.in l.si prius ad Syll.& Cyn.in d.l.fin.de accu.

quia debet fieri generaliter nõ descendendo ad speciẽ & ad nominationẽ certæ personæ: quia si ad speciẽ descẽderetur non esset quærere sed potius suggerere quod fieri nõ debet, ut l.j.§.qui quæstione.ff.de quæst.quod intellexit nisi cõtra aliquẽ in specie sit legitima præsumptio, ut sentit gl.in d.l. fi.& facit l.j. C.de quæst.secũdũ Bar.in d.l.fi.ubi plus subdit quod quãdo sua sponte nõ interrogatus alium nominat nominatio suspecta habetur a lege rationibus aßignatis ibi in tex.sicut alias diximus in teste spõte se offerẽte, quia est suspectus, ut no.gl.& Bar.in l.post legatũ.§.his uer.ff.de his qui.ut indi. & per hoc sit expeditũ primum dubium.

24 ¶ † Ad secundum uidelicet an interrogatus de socijs & cõfessus faciat præsumptionẽ, glo.in d.l.fi.dixit quod intelligit Cy.quando debuit interrogari & non aliter, & istud etiã tenuit Saly.dicẽs tamẽ quod nõ per se solũ, sed si esset contra illum cõsortium criminis legitima præsumptio tũc facit legitimum indiciũ ad torturã, & sic dicit debere intelligi.l.qui ultimo in fi.ff.de pœn.& C.de custo.reo.l.j.in glo.iiij.ad hoc facit glo.in d.l.fi. quæ exigit præsumptionẽ aliquã prius contra eum contra quẽ interrogatur debere præcedere.& ita etiã uoluit glo.xv.q.iij.nemini.& ibi per Archi.quinimo ubi nõ in specie sed in genere quis interrogaretur de socijs, ita quod cõtra neminẽ esset præsumptio in specie, tunc confeßio criminosi de alio indicium sufficiẽs ad torturã nõ faceret secũdum Saly.in d.l.fi. quod est ualde

25 notandum: † ut ergo confeßio criminosi interrogati de socijs faciat indicium ad torturam oportet quod plura concurrãt, uidelicet quod cõfessus interrogetur in casu in quo de iure poßit interrogari. Item quod interrogetur in specie contra aliquem & non in genere. Tertio quod contra [illegible] llum

illum consocium in specie sit aliqua legitima præsumptio, alias non facit indicium ad torturam secundum eum: sed quod debet interrogari in specie cōtra aliquē ad hoc ut faciat indicium non credo uerum, Imo ex doctrina gl. Cy. & Barto. illa interrogatio est potius suggestio quam exquisitio ueritatis quæ non est taliter facienda, ut dictum est, & ideo puto totum contra in hoc quod interrogatio debet generaliter fieri absq; alicuius nominatione, nisi aliqua indicia sint contra certam & specialē personā, quia tunc etiam specialiter poterit de aliquo interrogari, & faciet indicium sua confeßio si cum ea concurrat alia legitima præsumptio, & ita potest intelligi etiam glos. in l. fi. ff. ad exhiben. ubi autem quis de se confessus interrogaretur de alijs socijs & ille confiteretur contra aliquem contra quē nulla esset legitima præsumptio, uel interrogaretur in casu à iure non permisso: tunc licet non faciat indicium ad torturam, tamen facit indicium ad inquirendum contra nominatum: & ita intelligo dictum Oldr. quē Bald. refert & sequitur in l. & si certum. in princi. ad Sylla. ubi etiam per Ange. & creditur ergo quantum ad inquirendum, sed non quantum ad puniendum secundum eos ibi, & ita etiam dicit do. Do. de sancto gemi. quem ibi sequitur Capra in c. clericos. de senten. excom. in vj. ¶ Sed quæro quomodo opponetur contra testē quod est socius criminis ne ex illa oppositione uideatur opponēs fateri crimē? Vide in Spe. in ti. de
26 accu. in iiij. col. in uer. caue tamen. ¶ † Sed an assertio iniuriati faciat indicium uel probationem contra inquisitum uel accusatum. dic quod non. Casus est apertus in l. si quis in graui. ff. ad Syl in. §. si quis moriens. & nedum non facit plenam probationem, sed nec indicium ad torturam sufficiens,

ficiens,ut dixit ibi Ange.ar.l.j.§. ſi quis filium.ff.ad carbo. & l.ſeya.in prim.ad uelle.& uidetur caſus in ſimili in ca. ſicut.de teſti.facit quod no.Cy.in l.j.C.qui accu.nõ poſ.ad idẽ facit quia aſſertio percußi nõ facit proba.etiã in mortis articulo,ut.d.§.ſi quis moriẽs.ergo nec faciet indicium ad torturã quoniã indicium eſt ſpecies probationum per no.per Bal.in l.fi.C.de pba. & à quo remouetur genus remouetur quælibet eius ſpecies.C. de uſur.re.iu.l.fi.ff.de fundo inſtru.l.fundi. Ex quibus apparet quod ſi dicta aſſertio probaretur per duos teſtes non facit indiciũ. Ita etiã egregiæ uidi conſultum per quoſdam,credo tamen quod bene ſufficiat ad inquiſitionẽ formandã per ea quæ not.Bald.& Dy.in d.§.ſi quis moriens.& per ea quæ not.glo.& Bal. in l.ij.C.de calum.ubi notabiliter dicit quod licet in articulo mortis conſtitutus dicat quod aliquis fecit occidi eũ,tamen iſta uerba nõ inducunt præſumptionẽ quæ ſit ſpecies probationis,ſed quandã uilem præſumptionem ſecundum glo.Et nota de effectu iſtius uilis præſumptionis, quia excuſat à calumnia accuſantem ex neceßitate non aũt ex uoluntate.pro hoc facit l.noſtris in ratione ſui. & l. qui non
27 probaſſe.& l.fi.eo.ti.de calum.¶ † Quæro quid de confeßione tacita quæ ſit per pacem an inducatur per eam probatio uel indicium.dic quod probatur plene delictũ per ea quæ habentur per Bar.& Bal.in l.tranſigere. C. de tranſ. & per Bal.in c.j.§.iniuria.de pace iu.fir.in uſi. feu. de hoc uidetur tex.in l.quoniam.ff.de infa.Bal.in d.l.quoniam. & l.furti.§.pactus.eo.ti.dicit quod faciens pacem,nunquã intelligitur confiteri delictũ quo ad condemnationes.Sed Archi.ij.q.iiij.c.in omnibus.dicit quod licet paciſcens uideatur fateri crimen ut d.l.quoniã. tamen iſtud eſt uerum ſi ali

quo

28 quo dato paciſcitur, ſecus ſi gratis, ut d.§. pactus. † Sed quomodo poterit fieri pax ſi per eam non uideatur quis fateri? Tancredus de corneto in ſua cōpēdioſa dicit quod fiat hoc modo, quod dicat quod hoc facit ut euitet ſumptus litis, non quod cōmiſſerit crimē, de quo facit pacem, ut ff. de infa. l. furti. §. pactus. Itē alio modo, uidelicet quod is qui iniuriā uel damnum recipit remittat per pactū omnē iniuriā, & omne damnum quod conſtaret, uel cōſtare poſſet ſibi ab aliquo illatū quacunq; de cauſa uel iniuriatus faciat pacem cum iniuriato, & ei remittat iniuriam quā cōſtat, uel cōſtare poſſet illū ſibi intuliſſe, quia ex hoc nihil uidetur fateri. Alij dicūt generalius, ſcilicet quod notarius debet dicere, tales fecerunt pacē & concordiam de omnibus iniurijs, uulneribus, & offenſis, quæ dicuntur per dictos ſe adinuicē feciſſe & intuliſſe, nam tunc non uidētur fateri. Aliud erit inditium ad delictum, ſi aliquis fuiſſet fugatus cum rumore, commiſſo aliquo delicto. l. itaq;. ff. ad leg. aqui. ita dicit Bar. in l. fi. ff. de quæſt. facit quod ipſe not. in l. de minore. §. plu

29 rimum. circa medium, eod. tit. ¶ † Aliud erit indicium ad homicidium uel aliud delictū, ſcilicet inimicitia quod inculpatus erat inimicus occiſi uel iniuriati: ut dicit idem Bar. allegando l. j. §. cū quis. ff. de quæſt. Ad hoc facit, quia inimicus præſumitur cogitare malum pro ſuo inimico: ut ff. de his quib. ut indig. l. inimicitiæ. & l. ex parte. & iſtud indicium firmat Spec. in tit. de præſump. §. ſpecies. uer. ſed pono. & uer. & idem eſt. no. Lud. in l. j. §. ſi quis uillam. ff. ad Syl. Item dat aliud indicium quod fuit uiſus facere præparamenta ad hoc ut emeret gladium & ſi. & quod illo ſero quo factū eſt homicidiū fuit uiſus ire p aliqua loca, p quæ uicinia eū non cōſueuerant uidere ſecundū eum. Ad hoc fa

cit, quia propter locorũ uarietatẽ uaria colligitur cõiectura. C. si manc. ita fue. alie. l. fi. & . ff. de pœ. l. aut facta. §. euenit. ista sunt indicia quæ ponit Barto. in d. l. fi. ff. de quæstio. remittens reliqua arbitrio iudicis. ¶ *Alia quædam indicia ponit ipse* Bartol. *in l. de minore. §. & plurium, eod. titu. ubi dicit per illũ tex. quod iudex debet aduertere qua constantia & trepidatione examinandus loquatur, & sic ista*
30 *indicant aliquid iudici:* † *& ideo ubi alia indicia non præcedunt, tamen ex eo quod quis trepide loquatur coram iudice pauendo & uariando possunt haberi indicia sufficiẽtia ad torturam, unde debet iudex examinans esse cautus ut faciat dicta eius sic uaria & diuersa scribi in actis, & similiter qualiter trepidando loquebatur & similia, ne ei posit dici quod fecit ipsum poni ad torturam sine indicijs, secundum eum. allegat* Innocẽ. *in cap. quoniam contra falsam. de probati. ubi dicit, ille qui examinat testem debet hoc facere scribi in actis, scilicet quod hoc dicebat trepidando & balbutiendo & si. &* Specu. *in titu. de testi. §. nunc tractandum est in uersi. hoc autem scias. ita dicit* Barto. *in d. §. & plurium quod est ualde notabile & elegans. hoc etiã approbat* Bald. *in l. presbyteri. C. de epis. & cle. qui subdit hoc relinquẽdũ iudicis arbitrio qui inquirat indicia ex alijs indicijs non ex solo palore faciei uel trepidatiõe.* Vide etiã *ad prædicta* Aret. *in suo opere maleficiorum in gl. in uer-*
31 *bo, fama publica col. xxiiij. uersic. nono quæro.* † *qui etiam dicit quod habẽs inculpatum pro delicto in manibus debet ipsũ examinare pluribus et diuersis uicibus, et cõtinuo facere scribi omnia dicta eius, et si repererit ipsum uariare poterit ipsum ex hoc ponere ad torturã & repetere.* Quod *intellige uerum nisi [illegible] reũ iniuste sine [illegible] & [illegible] ipse*

ipse tūc uacillaret & uariaret, quia uno sero diceret unum & uno sero aliud in tortura, quia omnes illæ confeßiones & uacillationes factæ illo modo in tortura etiam si essent milies ratificatæ non ualerēt. Ita dicit d. Augu. de Ari. in addi. ad dictum opus maleficiorum. qui etiam ibi apparebat dictum Bald. in d. l. presbyteri. ¶ An fama publica facit indicium sufficiens ad torturā late hoc disputat Gandi. in tractatu maleficiorum, sub rubrica de quæstionibus. uer. seu de uno quæro. pone fore probatum &c. & tandem concludit
32 † quod si cum fama concurrit unum aliud indicium, tunc poterit poni ad torturam, & hoc secundum iura ciuilia, sed secundum iura canonica dicit ipse cum fama faciat semiplenam probationem, & æquiparetur dicto unius testis. c. illud. de præsump. & ca. si quis. extra de pur. cano. cum si. tunc per solam probationem famæ quis poterit torqueri. & subdit quod assessores hoc seruant cōmuniter, & dicit quod multoties uidit obseruari pro et cōtra per iudices & assessores, secūdū uarias diuersorū opiniones. Sed tu serua contrariū ut per solam famam non torqueas aliquem nisi sit iuncta cum alijs indicijs. Ita uidetur residere Bart. in d. l. fi. ff. de quæsti. & in l. de minore. §. tormenta, eod. titu. & Saly. in l. ea quidē. C. de accu. & gloss. in l. iij. §. eiusdē. ff. de testi. & uide per Cyn. in l. fi. C. de quæstio. & Bald. in c. j. §. iniuria. de pace iura. firman. & in hoc residet Aret. in suo opere maleficiorū. in gl. fama pub. in uer. & an fama. et ibi etiā do. Augusti. de Ari. in additio. dicens quod si ipse esset assessor, nō poneret aliquem ad torturā ex sola fama: quod tamē limitat secundū quod dixit Bart. in quodam suo consilio incipiente domino Paci de Burgo. nisi fama esset multum uehemēs, quia tunc sufficeret ad torturam, & ita

tenet Bal.in d.§.iniuria.in ix.col. Item limitat nisi cum fama concurrat dictum iudicis cum iuramento qui ita denunciauit, scilicet talem commisisse hoc delictum secundum consilium Barto.consi.clxxxvj. Item limitat ubi cum famæ esset probatio quod infamatus esset homo malæ conditionis & uitæ. Ita probat Gandi.in tract.maleficiorum.sub rubrica.ex quo tempore possit fama incipere.in uersi.sed pone quod crimẽ.& affirmauit in fi.in d.uer.sed de uno quæro. Adde quod dixit Bald.in d.l.iij.§.eiusdem in addi. quod ubi est uaria opi.gentium, tunc fama non est indicium sufficiens ad torturam. ¶ † Quæro ulterius, an minæ faciant
33 indicium sufficiens ad torturam. specu.ponit hanc. q.in tit. de præsumptio.§.species.uer.sed pone.& Bal.in l.metum. C.quod me cau.& in l.j.C.si quis impera.male.& Cy.in d. l.metum.& uide per Imo.& doct.in l.Pachomeuius. ff. de hære.insti.& per Barto.in l.famosi.§.j. ad l.Iul. maie. & Saly. in d.l.j.& Ant.de But. in c. tertio loco.de proba.& Ang.in l.fi.C.de quæstio. & in l.j.C.de his qui. ut indi. & Abb.in c.scribam.de præsump. Ex quorum dictis conclude aduertendam esse ad conditionem personæ. Nam si est homo potens exequi minas & malæ famæ in eodẽ genere mali uel solitus minas executioni mãdare, & maxime si post minas statim reperitur commissum delictum, & tunc minæ faciunt indicium sufficiens ad torturam. ¶ Aut minans erat homo uilis conditionis & impotens ad talia, uel bonæ cõditionis & famæ, nec solitus minas exequi, tũc secus per tex.in d.l.j.C.si quis impera.male. Adde secundum d.Bald. de Bartolinis de Perusio in l.licet imperator. de le. j.quod si plura concurrant uidelicet præcedens inimicitia. secundo ipse minæ. tertio percussio sequẽs. quarto quod sine ma

no

gno interuallo fuit percussus, tunc forte ex his non solum poterit torqueri sed condemnari ex contiguitate actuum, per id quod habetur in l.iij.in §.in bonis. ff.de priuile. cre. & quod in simili not.Bartol.in l. j. in fi.ff.si quis te. li.esse
34 iu.fue. ¶ † Est & aliud indicium secundum Ray.in l.iusto in princip.ff.de usur.quod si homo reperitur occisus in loco ubi Titius erat solitus frequenter transire & conuersari, nec aliud maleficium reperitur ibi commissum, præsumitur occisus à Titio: quod tamē intelligo cōcurrente alio uidelicet quod Titius solitus erat alia maleficia perpetrare. ar.l.si cui.§.iisdem. ff.de accusa.& in l.si ita.§. fi.ff. de fun. instru.Si autem istud non concurreret non putarem proueniendum ad torturam per ea quæ in simili no.glo.& Bald. in l.in ciuilem.& l.ciuile.C.de fur.& Bal.in l.fi. ff. de hær. insti.& de hoc habetur per Lud. in l. j. §. si quis ullam.ff. ad Syl.Vbi inducit illū tex. quod si ante hostium domus Titij reperitur corpus mortuum, præsumitur à Titio interfectū quod etiā limitandum puto, ut supra proxime dixi.de quo per Bar. in l.ædiles.ff.ne quid in uia public.Quid autē si in una domo ubi reperitur quis occisus erant quinq; aut plures & nescitur quis occiderit an contra omnes illos sit
35 præsumptio, uel quid fiendū ponit Lud.ibidē. ¶ † Quæro an diuinatio faciat indiciū, puta aliquis diuinator uel incātator consultus dicit, q; Titius cōmisit tale furtū uel Seyus an ex hoc poterit quis poni ad torturā.Ego uidi fieri incātationem in quadā fiala uel cū forpicibus & cribro.Dic q; non quia talibus non est adhibenda fides, ut l.item apud Labeonē.§.si quis astrologus.& ibi hoc tenet Ange. ff.de iniur.facit.l.uerbum.C.de infami.dixit tamen Bal. in quodam suo consilio incipiente, In dei nomine amen quia. q. ista de

tortura

tortura &c. quod licet ars maleficiorũ sit reprobata: ut l. nemo. C. de male. et mathe. tamẽ quãdoq; permittitur quod maleficiũ tollatur per aliud maleficiũ, si alio modo non potest quã per incantationem etiã dæmonum: ut not. in sum. confessorum per magistrum Io. de Ripa, sub rubr. de impedimento ligaminis. tamen non debet recedere à Deo, quicquid ore proferatur secundũ opi. multorũ Theologorum: nam licitũ est aliquando de aqua turbida bibere, ubi fluuius stagnantis aquæ deficit. Medicinæ enim omnes sumuntur, non ratione delectationis quia sunt horridæ, sed solũ ratione sanitatis recuperandæ, retinendæ, uel adipiscẽdæ, sicut arte & natura manifestũ est: & sæpe uulnus uulneri additur,
36 ut utrũq; curetur. Bal. ad literã in d. cõsi. † Ex hoc uidetur quod quãuis diuinãdi ars sit reprobata, tamẽ ubi magnum ex delicto immineret scandalũ, forte Deo nec hominibus reprehensibilis uideretur, dummodo animus à recto non recedat: non dico quòd ad torturã procederetur, sed ad inquisitionẽ. Nã si diuinator aliquẽ inculpat, poterit iudex pro illo mittere, & uidere qua constantia aut trepidatione, & quo rubore & pallore loquatur, & ex hoc sumere indiciũ ueritatis: ut l. de minore. §. tormẽta. ff. de quæs. Itẽ dicit Bar. in l. si ueteri. §. eorũ. ff. de pri. cre. quod si aliquis accusatur de consilio præstito ad homicidiũ cõmittendum, & de homicidio probatur per famã. Itẽ probatur quod ille fuit locutus homicidæ, & ille statim iuit & occidit, sed nesciebatur quid ei diceret, certe ex breuitate spatij tẽporis præsumitur consiliũ dedisse ei, per glo. in d. §. secundũ eũ. Itẽ dixit Bal. in l. j. C. de ser. fug. in iiij. col. quod si aliquis locutus est ad aurẽ, & in illo statim tẽpore secutũ est factũ, & præcedit capitalis inimicitia, præsumitur mandatũ, alleg. Bart.
ff. de

ff.de acq.hær.l.qui aliena.§.si quis mihi bona.§.fi.de priui.
37 cred.l.si ueteri.et ar.ff.de repudijs.l.dubiũ. † Vel si erãt pariter inimici, dicit ipse præsumã cõsilium, & sic in partem mitiorem: quia efficacius & durius obligat mandatũ quam cõsilium, ut not. in c.ex cõsilio.de reg.iur.in vj.per Io.And. Si autem non præcesserunt causæ, tunc nec causatum præsumo, etiam si præcesserint capitales inimicitiæ secundum eum: & sic Bal. uidetur restringere dictũ Bar.in d.l.si ueteri. solũ quando qui secrete alloquitur, & ille quẽ alloquitur pariter sunt inimici occisi: sed quando nulla esset inimicitia capitalis, tũc dicit quod illa allocutio cum facto subsequuto non facit indicium, & istud placet. Et ita puto intelligendum quod not. Bal. in l.multum. C.si quis alt.uel si.ubi dixit quod si inter Titiũ & Seium fuit tractatus de occidẽdo Martinum per ipsum Titiũ, postea ipse Titius occidit, præsumitur quod fuerit sequutus ipsum tractatũ, & quod fuerit ita ordinatum inter ipsos, licet testes dicant de finali ordinatione se nescire: & allegat Bart. in d.l.qui aliena.§. si quis mihi bona. qui aliter loquitur, & in casu diuerso &
38 claro. † Itẽ insurgit aliud indiciũ siue præsumptio contra eũ qui stat armatus cũ offendẽte q̃ dederit auxiliũ & fauorẽ: nã ille q se armat, de rixa uel bello præsumitur cogitare, ut not. Bal. in l.j.in iij.col.C.de ser.fug. & l.ut uim.ff.de iust.& iur. Supradicta placet retulisse cũ sint exẽpla quotidiana & approbata à legibus & à doct. Multa alia etiam possent poni exẽpla, quæ iura cõmittunt iudicãtis arbitrio prudẽter inspiciẽda, prout superius dixi in prin. huius tertiæ quæst.prin. Adde an testes examinati super uno processu cõtra unũ faciãt indiciũ super alio processu contra aliũ. Vide Bart. in l.à sententia. de app. Adde quid si iudex uidit

commis

committi aliquod maleficium & non habeat alia indicia, an ex hoc poßit deuenire ad torturam. Spec. in ti. de senten. §. qualiter. uer. item debet ferri secundum allegata, uidetur uelle quod non. ipsum tenet Bal. in l. fi. in prin. C. de app.

Quæstio quarta Primæ partis.

1 Damnari nemo potest ex indicio semipleno seu dubitato, sed ex indicio indubitato iudicem in viam condemnationis dirigente potest quis damnari.

2 Testis singularis de visu deponens cum fama, & alijs adminiculis certis, sufficientem ingerit probationem in factis antiquis & delictis occulte factis.

3 Indicia indubitata censentur, quæ ita per legem approbãtur, vt ad ipsa velit condemnationem subsequi.

4 Reo in tormentis confitenti non prodest confessionem reuocare, si contra eum alia reperiantur indicia.

5 Indicia indubitata dicuntur, quando plura in vnam tendentia consonantiam, veritatem indicant.

6 Indicium an præsumatur homicidij contra fugientem nudo gladio, vbi quisquam reperitur occisus.

Fuga inculpati & reperti cum mucrone madefacto cruore, vehementissimum præstat homicidij indicium.

7 Indicium certum censetur, si post mutuam duorũ rixam, alter vulneratus videatur.

Præsumptio in quibus sufficiat criminibus, vt ad condemnationem deueniatur.

8 Meretrix probari potest ex verisimilibus circunstantijs, nedum tactu & actu.

9 Sacerdos seu presbyter mulierẽ amplexatus, causa benedictionis impartiendæ, hoc ipsum præsumitur fecisse.

10 Ciuis pecunias alicui, qui ex eisdem conducit gentes aduersus ciuitatem mutuantis, an ad huiusmodi conductionẽ sit mutuasse præsumendus.

11 Indicium homicidij præsumitur contra eum qui aduersus aliquem gladiũ strinxisse visus est, licet nõ fuerit visus percussisse, si ipso fugiente alius reperiatur interfectus.

12 Condemnatio quando possit sequi ad minas præcedentes, & quibus concurrentibus.

13 Iudex sola habẽs indicia cõtra delatũ, quamquã indubitata, tutius per torturã cõfessionẽ delati extorqueat prius quã cõdemnet.

14 Iudex per præsumptionem procedens, suam valde temperare debet sententiam.

Iudex

15 Iudex secundum præsumptiones iudicans, finibus pœnarum, ut à iure scriptæ sunt, contentus esse debet.
16 Condemnari ad mortem nemo potest ex indicio, quamquam indubitato.

CIRCA quartam quæstionē princ. uidelicet qualia debeāt esse indicia per quæ deueniri ualeat ad cōdēnationē. Super qua q. quæro primo, an quis damnandus sit ex indicijs. Dic quod duplex est indiciū, scilicet semiplenū & dubitatū, & istud dirigit iudicē in uiam quæstionis habendæ. Quoddam est indiciū plenum siue indubitatū, & istud
1 dirigit iudicē in uiam condēnationis. † Ex primo quidē indicio nunquā quis damnatur, ut ff. de pœ. l. absentē. in prin. quia sanctius est impunitum facinus nocentis relinquere, quàm innocentes condēnare, ut ibi dicit tex. Et secūdo uero indicio quis potest & debet damnari, ut l. si qui. C. de adul. & l. fi. C. de proba. regulariter tamē ex indicijs nō est quis damnādus, cum in criminibus probationes debeāt esse luce clariores, ut d. l. fi. C. de proba. & habetur in l. licet Imper. ff. de leg. j. Adde an confeßio facta in tormentis, licet nō ratificata iuncta cum alijs indicijs sufficiat ad cōdemnationē:
2 uide Saly. in l. fi. C. de proba. † Adde quod si est unus testis de uisu cum fama & alijs adminiculis certis & probabilibus est sufficiens probatio in factis multum antiquis, de quibus non est memoria in delictis, quæ occulte fiunt, ut uoluit Iac. & Bal. secūdū quod recitat Host. & Abb. in c. præterea. de testi. in fi. uide Bar. in l. j. §. idē Cornelio. ff. de quæstio. qui dicit generaliter quod unus testis de uisu cum alijs indicijs facit plenā probationē in delictis per tex. ibi per l. ij. §. j. ff. de excu. & ibi per glo. iuncta l. instrumenta. C. de pba.
¶ Secundo quæro quid sit indiciū indubitatū. uide eius diffinitionē supra in j. q. prin. Dixit tamē Nico. de Mata. in d. l. fi.

3 fi. prout ipsum ibi refert Bald. † quod indicia indubitata sunt ea quæ adeo à l. sunt approbata quod lex uult per illa fieri condemnationem, sicut est exemplum in d.l. si qui. Ex quo sunt indubitata legi debent esse indubitata iudici, ut no. in l. si tutor. C. de pericu. tu. alias iudex faceret litem suam, quia dicũt indicia indubitata. Quandoq; tamẽ non sunt talia indicia quæ sunt à l. approbata, sed sunt iudici religioso commissa, tamen simul collecta indicant indubitabiliter ueritatem, ut est exẽplum in confeßionibus per tormenta extortis, quæ non per se sed cum perseuerantia, uel fama, uel uerisimilitudine facti, uel alijs adminiculis indubitabiliter indicant ueritatem. ut l. sancimus & l. qui scientiã. ff. de pœ. & l. j. §. diuus. ff. de quæst. secundũ Nico. de Mata. qd' intellige qñ sunt plura indicia ualde ꝓxima uero, sicut est unus testis de ueritate facti, & duo testes de extraiudiciali cõfeßione facta per delinquentẽ cũ cõfeßione extorta per torturam. & sic præcedẽtibus legitimis indicijs, quãuis postea cõfeßio talis sit reuocata, quia tunc bene faciunt indiciũ indubitatum, secus si indicia essent leuiora, per ea quæ not. Bar. in l. fi. ff. de quæst. in illa q. an sufficiat unum, uel plura indicia, & ita intelligo glo. in l. ij. §. ætas. ff. de excusa. tuto.

4 † Ex quibus habemus notare, ꝙ non prodest cõfitẽti in tormentis reuocare cõfeßionẽ si cõtra se sunt alia indicia, quia coniuncta cum confeßione quanquã extorta per tormenta indicãt indubitabiliter ueritatẽ, nisi reuocans probaret cõtrarium, uel clare, uel per alia indicia, ꝙ est notandũ secundum Bal. in d.l. fi. ¶ Item ponit exẽplũ idem Nic. de Mata. ubicunq; ex qualitate & multitudine indiciorum indicatur ueritas oculis mentis iudicis, sicut clara lux ostendit ueritatem corporis: exemplũ in eo qui ingreßus est quãdam domum,

mum, & post modicam horam auditus est clamor mulieris, & statim uisus est, qui intrauit exire cum gladio sanguinolento, & uisa est mulier in facie uulnerata, unde dubitatur, an esset probatum de uulnere contra illum: & uidebatur quod non, quia non fuit uisus uulnerare, & quia non probatur hoc esse uerũ, ut C. de probati. l. neq; natales. potest enim esse quod hæc mulier uulnerauit seipsam, tamẽ dicendum est esse sufficienter probatũ, quia non præsumitur ipsamet sibi uulnus intulisse, sed quod passa sit ab inimico secundum Nico. de Mata. Patet ergo quid sit indicium in-
5 dubitatũ, nam ea sunt quæ sunt approbata à lege. ¶ † Item quando simul plura collecta, & in unam consonantiam tendentia indicant indubitabiliter ueritatem, ut C. de quæstioni. l. milites. §. oportet, secundum Bal. melius facit quod not. in l. ij. §. ætas. ff. de excu. tut. & l. j. in princi. ff. de quæst. & ibi alijs argumentis ita probationi admouetur, ut sola confeßio seruorũ deesse uideatur, ut l. quæro. §. fi. ff. de ædil. edi. quæ solet allegari. ut ibi dicit Bald. quod ex multis indicijs insurgit plena probatio. Et quod quãdo indicia sunt multa, ex his colligatur uiolenta præsumptio, quæ sit sufficiẽs ad condemnandum: tenet etiam d. meus. d. Io. de monte sperello in l. admonendi. ff. de iurciuran. qui dicit de hoc esse tex. in l. excipiuntur. ff. ad Syl. & domi. Catal. de uiso in quodã suo
6 cõs. pro quo require in lit. a, ad chartã cccclxxiiij. ¶ † Itẽ Barto. ponit aliud exemplum de indicio indubitato in l. ij. ff. de fur. quod si aliquis fuit uisus aufugere cum gladio euaginato, & reperitur aliquis mortuus, ex hoc comprehenditur manifestum homicidium quod ille talis illud com miserit per illum text. sed in hoc exemplo Angel ibi tenuit contrarium si aliter non probatur, quia potuit ille esse de

auxilianti

auxiliantibus. ¶ Item potuit ille percußisse sed non exanimasse, ut l. item illa. §. si plures. ff. ad. l. aquil. & probatio debet esse necessario concludens: ut in. c. in præsentia. de proba. Dicit tamen quod uehementißimum facit indicium ad torturam fuga diffamati & inuenti cum cultello maxime tincto cruore. & ita practicatur secundũ eum. Pro hac Ang. opi. facit quod no. Bal. in l. conuenticulam. C. de episc. & cleri. ubi dicit quod quoties contrarium eius quod testis dicit stare potest cum ueritate rationis testis, nunquam dictum testis probat necessario, sed ita est hic, igitur &c. de hoc etiam uide inferius. ¶ Aliud exemplũ. de indicio manifesto ponit Saly. in d. l. fi. C. de proba. ex quo dicit deuenire

7 posse ad condemnationem. † Pone duo rixãtur adinuicẽ, in qua rixa unus percutitur & uulneratur, testes examinati dicũt quod non uiderunt quando fuit talis percußio sed uiderunt eos adinuicẽ rixantes, & statim dimissa rixa uiderũt quod ille erat percussus & uulneratus, certe ex hoc resultat indicium indubitatum ex quo deueniri ualeat ad condemnationem. ¶ Itẽ adde quod licet in criminalibus regulariter ex præsumptione deueniri non ualeat ad condemnationem, ut habetur in l. licet impera. ff. de le. j. tñ secus est in criminibus quæ de sui natura secrete patrantur: ut in adulterio, sodomia, simonia, & si. Ex quo in istis est difficillimũ habere claras probationes per id q̃ habetur in d. l. q adulterij. C. de adulte. & in c. ex literis. & c. illud. & c. tertio loco. de prob. in c. præterea. el ij. de testi. & not. Bar. in d. l. ij. ff. de fur. & d. l. capite quinto. ff. de adul. et uide de hoc per do. meum. d. Bal. de Bartolinis in d. l. licet impera. ¶ Item dixit Iac. But. in l. neq; natales. C. de proba. † quod probatur quod aliqua sit meretrix nõ probato tactu & actu, sed

probatis circunſtantis ut plurimum ueriſimilibus, ut quia paßim ſcholares intrabāt domū ipſius de die et nocte, quia quādo ſcholaris loquitur cum puella nō præſumitur dicere pater noſter. ita dicit Bal. ibi & refert in l. fin. de hære. inſti. ¶ Item dixit Bar. in l. fi. ff. de fur. quod ſi aliquis deprehenditur in domo ubi erat pulcherrima mulier, quod iſte eſt manifeſtus adulter. & ita dicit debere intelligi d. l. capite quinto. moder. doc. dicunt hoc eſſe uerū quādo probaretur etiā aliquod ex ſignis uenereis, de quibus in d. l. quod ait, in prin. ff. de adul. p gl. & Bar. † Hoc tamē fallit in ſacerdote ſiue presbytero, quia ſi amplexaretur mulierē præſumitur facere cauſa benedicēdi uel ad pœnitentiam exortandi, dicit glo. xj. q. iij. abſit. refert Spe. in tit. de præſump. §. ſpecies. circa princ. ſed ab hac benedictione & exhortatione liberet nos Deus. ¶ Item ſi officialis tēpore ſyndicatus aufugit de loco ubi geßit officiū, præſumitur contra eum de omnibus querelis de eo factis, & ex ſola præſumptione dānatur: ut C. ut omnes tam ciui. quam mili. l. j. & l. conſiliarios. C. de aſſeſſo. ¶ Itē ſi maritus ter denunciauit alicui ne loquatur cū uxore ſua, quia habet ipſum ſuſpectū de adulterio, quod ſi poſtea inuenit eum loquentem cum ea & hoc probatur, præſumitur ipſam adulteraſſe, & ex hac ſola præſumptione damnatur, ut in auth. ut lic. matr. & auiæ. §. is quoq;. col. viij. & C. de adult. auth. ſi quis ſæpe. ¶ † Item ſunt quidam qui dicunt quod ſi aliquis mutuat aliqui pecunias & ille accipiens ſtatim conduxit gentes contra ciuitatem mutuantis quod ille mutuans præſumitur mutuaſſe, ut illa gens conduceretur & quod fuerit conducta de dicta pecunia. & dicunt eſſe præſumptiones iuris & de iure. ar. l. fi. C. de pig. & quod ibi Bal. & in l. ſi uentri. §. in bonis. ff. de priuileg. cre. ita

cre. ita dicunt ipsi in l. iiij. ff. ad l. Iul. ma. Adde ad id quod superius dictũ est de uiso aufugere cum gladio euaginato, & aliquis reperitur mortuus, quod ex hoc colligitur indubitatum indicium de homicidio contra illum, ut uoluit Bart. in d. l. ij. ff. de fur. Idem uoluit Thomas de Piperata, ut refert Io. An. in ti. de proba. §. j. uer. xiij. & Barto. in l. ij. §. fi. ff. de adul. & Bal. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. & in l. neq; natales. C. de proba. & l. fi. eo. ti. & in l. fi. ff. de offi. proconsul. & lega.
21 † Et idem dicit ibi idem Thomas si uisus fuit admenare cultellum, licet non uisus fuerit percutere, & postea ibi reperitur interfectus & postea uisus fuerit fugere, & apparet quod erat sibi inimicus & fama laborat cõtra eũ, & idẽ si probatur q Titius erat inimicus Sey. ff. de quæst. l. j. §. præterea. uel q tẽpore occisionis erat in loco, uel q receptauit occidentẽ, uel q occidẽs erat familiaris uel domesticus, uel q Titius iactabat se quod Seyum fecerat interficere, uel q inter eos offensæ præcesserãt. Sed Io. An. tenet ibi quod ista indicia nõ sint sufficientia ad condemnationẽ, sed ad torturã: & idẽ tenet Io. de Imo. in l. fi. ff. de hære. insti. Et istud est tutius dicit Aret. in opere maleficiorum in gl. in uerbo fama publica. in uer. quero an unum indicium. & idem tenet ibi domi. Ang. in suis additio. quoniam istæ probationes nõ concludũt, quia poterat esse quod ille qui aufugiebat cũ gladio euaginato quicquid fecit, fecit ad suã defensionem, & dicit hoc esse de iure uerius. Vide tu tamen omnino de his per Abba. in c. tertio loco. de proba. ubi bene loquitur & qui uidetur residere cum opin. prima Thomæ de Piperata.
22 ¶ † Item licet ex minis contra aliquem factis non resultet præsumptio contra minantem de delicto ad condemnationem, ut dicit Specu. in ti. de pra-

præsumpt.§.ij.circa.fin.per text.ij.qõ. viij.c.sciant. tamen põt dici quod si multa concurrant, primo præcedens inimicitia, secundo ipsæ minæ, tertio ipsa percußio sequens, quarto quod sine magno interuallo fuerit secuta, tũc forte ex omnibus istis poterit condemnari, & maxime ex contiguitate actuũ per id quod habetur in l. iiij. §.in bonis. ff.de priuileg.cre.& quod not.Bar.in fi.in.l. j.in fi.si quis testa. li.es.iu.fue.& etiam fuit de mente Bal. per illum text. in l.j. C.si quis impe. male. & etiam fuit de Dy. in suo tractatu de quæstio. de inimico uiso exire de domo occisi cum gladio sanguinolento: ita dicit do. meus.d. Bald. de Bartolinis in d.l.licet imperat. ¶ Item de istis indicijs indubitatis, uide omnino per Gandi. in opere maleficiorum, sub rubrica de indicijs & præsumpti. indubitatis. de quibus ad condemnationem deueniri potest: qui ponit multa exempla, & de illo qui exiuit cameram cum gladio sanguinolento pallidus. Item de capitali inimico, item quod unus uidit admenare, item quod fugit.

13 ¶ † Notandum tamen quod licet ex indicijs indubitatis quis damnari possit absque alijs probationibus, ut superius dictum est, tutius tamen & melius faciet iudex qui non habet alias probationes quam dicta indicia indubitata si extorquet cõfeßionẽ per torturã, ut l.si excepta.in fi.C.de male.& mathe.Ita eleganter dicit Bald. in l. milites. C. de quæstio. & ita etiam sentit licet non ita clare in l.fin.ff.de hæredi.institu.quod est menti tenendum, licet dubium sit, quod ubi de crimine liquet non debet procedi ad torturam, ut l. quoties. C. de quæstio. sed forte potest responderi illud habere locum quando liquet per alias ueras probationes, quam per indicia etiam manifesta, uti est in casu nostro. Aduertendum tamen est notabiliter,

ter, quod ubi iudex iudicat ex præsumptionibus, multum debet temperare suam sententiam, & maxime ne condemnet ad pœnam corporalem, iuxta not. per Inn. in c. afferte. quia uerisimile de præsump. quod colligitur ibi ex sententia Salomonis, qui licet ex præsumptione adiudicaret uni mulieri filium, non tamen condemnauit aliam mulierem ad mortẽ, ad quam ex morte pueri ueniebat condemnanda. ¶ Itẽ uult Spec. in tit. de præsump. in §. species. uer. in summa. dicens,

14 † quod ubi iudex procedit per præsumptionem ualde debet temperare suam sententiam, & tardus debet esse ad infligendũ pœnam corporalẽ uel pecuniariã. ar. ij. q. j. nomẽ. & c. j. Idem uolunt do. Car. Ant. de But. & Imo. in d. c. quia uerisimile. & Oldr. in consi. cxij. quod incipit: uiso diligenter. & Pet. de Anch. in regula, semel malus. ix col. & Abb. in c. auditis. de præscrip. & Bald. in l. fi. C. de proba. dicens, quod ubi proceditur ex præsumptionibus, imponitur mitior pœna, & quod non potest imponi pœna corporalis, quia propter inopiam probationis minuitur pœna. Subdit tamen quod licet quando proceditur ex præsumpt. mitigatur pœna, tamen quando pœna habet certos fines, nunquã potest ex qualitate probationum exaggerari, ut l. generaliter, in prin. ff. de decur. ubi est tex. not. † Et ideo iudex debet esse cõtentus finibus pœnarum, prout sunt scripta à iure secundũ eum, unde potest dici quod aut loquimur in præsumptione iuris, scilicet quando iudex uult ferre sententiã per quandam præsumptionem, quam lex expresse approbat in criminalibus, & tunc potest condemnare in pœnam corporalem uel pecuniariã, prout ius disponit, ut d. l. si qui adulterij. C. de adul. & ita tenet Abb. in c. accedẽs. de simo. & ita intelligit d. Augu. de Arim. in addit. ad opus malefi- ...orum,

ciorum, in glos. in uerbo, fama publica. super uerbo quæro an unum indicium uel plura. & ita dicit esse intelligenda dicta docto. maxime Abb. in c. j. de iudic. in xiij. col. Aut loquitur in præsumptione hominis, & tunc aut cũ illa cõcurrit confeßio criminosi extorta per torturam, & idem: aut non concurrit confeßio prædicta, & tunc aut sumus in pœnis à iure expresse limitatis, & habet locum dictũ Bal. aut in pœnis arbitrarijs, & habet locum dictum Innoc. & Spec. uide omnino ad prædicta per Bal. in d. l. qui multum bene loquitur de triplici probatione in criminalibus. Item limitat prædicta idem d. Augu. ibidem nisi ageretur de puniendo aliquem pecuniariter, uel pœna leui corporali, puta fustigationis. tex. est in l. iij. §. quia plerunq; ff. de offi. præ. uigil. ubi ex culpa præsumpta quia incendium præsumitur culpa illa habitantium potest quis fustigari. ¶ Sed tu potes dicere ideo hoc esse quia lex approbat expresse hanc præsumpt. unde erit idem prout supradictũ est. Item idem d. Augu. ibidem dicit quod Io. An. in addi. Spec. in tit. de proba. §. fi. uer. xiij. limitat alio modo uidelicet nisi iudex se moueret ex præsumptione uiolentißima: & ita refert Inn. in c. afferte. de præsum. Adde ad omnia prædicta Gãdi. in opere suo maleficiorũ, qui notabiliter dicit quod uidit in practica obseruari: & ita omnes sapiẽtes Bononiæ uolunt,
16 † quod nullus poßit capitaliter cõdẽnari ex indicio quantũcunq; indubitato, secus si ueniret imponẽda pœna pecuniaria. Adde unũ menti tenendũ quod dixit Bal. in d. l. si q adulterij. q. condẽnatus ex præsumptione iuris & de iure nõ potest appellare per illum tex. qui dicit talẽ haberi pro cõfesso & conuicto. et per l. ij. C. quorum ap. An autẽ cõfessus in tortura appellet, scribit Bal. in d. l. fi. C. de proba.

Quæstio quinta Primæ partis.

1 Indicia & præsumptiones contrarijs eliduntur præsumptionibus & indicijs.
2 Conuersatio præcedens monstrat qualis vnusquisque sit præsumendus.
Fama bona, thesaurus inæstimabilis, & lilium suaue perolens.
3 Indicium per testem singularem habitum eliditur alijs refragantibus circunstantijs.
4 Indicium homicidij contra aliquē ortum ex minis & inimicitia eliditur si absentia & distantia probetur à loco hom. tempore.
5 Præsumptio affirmatiua per negatiuam tollitur.
6 Indicia contra delatum grauiora esse debent his quæ pro se habet vt torqueri posſit.

CIRCA quintam quæstionem principalem, quæ est quomodo & qualiter tollantur & elidantur in-
1 *dicia.* † Dic quod *tollantur indicia & præsumptiones per contrarias præsumptiones & indicia, ut dicit* Bartol. *in l.fi.C.fami.erc.nam licet præsumatur quod damnum datum sit potius à uicinis quã ab alijs,ut not.* Iac.But.*&* Bar. *in l.si ita.§.fi.ff.de fun.instru.& superius fuit dictum,tamē hæc præsumptio tollitur & eliditur per bonam & laudabilem famã & conuersationē, quia pro bono præsumitur bonũ et benè,et prudēter uiuere:ut dixit* Bal.*in l.j.C.locati.*
2 *circa.fi.* † *Vita enim præcedēs magnã partē cōfert ad præsumendũ quod quid sit,unde caueat unusquisq; ab infamia, quia non solum in eo de quo est infamatus, sed etiã in alijs grauat eius opinionē,ut extra de re.iur.c.defleat peccator. & no.in l.ij.C.qui test.fac.pos.sed bona fama est thesaurus hominis inæstimabilis & iocundus : & sicut liliũ dat suauitatē odoris. uerba sunt* Bal.*in l.j.C.de cōs.in iiij.col.Item licet præsumatur cōtra aliquem de furto si probetur quod exiuit de illa domo de nocte, in qua furtũ cōmissum fuit,et quod habebat aliquid sub mantello,tamē si probatur quod ille talis erat magnus mercator uel talis cōditionis quod nō sit ue*

ſit uerisimile eum furtũ cõmiſiſſe, excludetur illa præſum-
ptio ex conditione perſonæ. ita dicit Ang. in l. milites. C. de
3 quæſtio. † Item indicium quod ſumitur ex uno teſte de ue-
ritate, poteſt elidi ſi aliæ circunſtãtiæ refragantur ſecundũ
Io. An. in c. cum in contemplatione. de re. iur. ut refert Bal.
in l. ij. C. quorũ ap. non re. Et ideo ſi teſtis deponeret quod
uidit talem ſolum ſubtrahere & portare de loco ad locum
unum lignum quod non ferrent x. homines, hoc probato,
indicium illius teſtis eliditur: deficit enim eius dictũ in ueri
ſimilitudine. l. milites. §. oportet de quæſt. Nã impoſibili po
ſito in eſſe, nullum ſequitur contingens. l. filium. j. reſpon-
4 ſo. ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iu. † Et ideo licet cõtra ac-
cuſatum uel inquiſitũ de homicidio Titij probetur, & ini-
micitiæ capitales & minæ de occidendo, & propter hoc re
ſultet indiciũ ad torturã, tamen illud indicium tollitur, ſi ac
cuſatus probat ſuam abſentiam & diſtantiam à loco ho-
micidij, tempore quo illud fuit cõmiſſum, quod nullus ſecun
dum naturã poſſet illuc accedere ad faciendũ, recedendo de
illo loco, & accedendo ad locum homicidij: præſumptio
enim quæ tollitur probatur quod ſit impoßibilis, ut d. l. fi-
lium. & dicit ibi Bal. quod præſumptio nihil operatur, ubi
5 ueritas in contrarium probatur. † Item præſumptio affir-
matiua tollitur per negatiuam. Item ubi non poteſt haberi
certa probatio recurritur ad præſumptionem ſecundum
eum: præſumptio ergo tollit præſumptionem, ut d. ll. & l.
diuus. ff. de in inte. reſti. & d. l. ſi qui adulterij. C. de adulte.
ubi dicit Bald. nota. quod non creditur id quod non eſt ue-
riſimile euidentibus indicijs. & idem dicendum eſt in ſi-
milibus. de hoc etiam per Baldum in l. non ignorat. C. qui
6 accuſare non poſſ. in ij. colum. ¶ † Illud eſt bene notan-

dũ quod quãdo torquendus habet aliqua indicia pro ſe, habent eſſe indicia magis grauia cõtra ſe ita quod præponderent, ita ut ad torturã deueniri ualeat dicit Bar. per text. ibi in l. j. §. ad quæſtionem. uer. nec facile. ff. de quæſt. Item Bal. no. dixit quod ſi teſtator exculpauit reum, puta de eius morte inculpatum quod propter hoc reus non poterit ex indicijs torqueri quia habet indicium innocẽtiæ pro ſe. ut l. j. §. Paulus. ff. de oper. lib. ſi tamen liquido conſtaret de crimine punietur. ut l. ij. ff. ad Sylla. ita dixit ipſe in l. j. in ultima col. C. cõmunia de le. quod eſt notandum. ad hoc etiã quod not. Bal. in l. iuriſgentium. §. ſi paciſcar. ff. de pact.

SECVNDA PARS Tractatus de Tortura, & Quæſtione.

DIVISIO.

¶ Primo quid ſit quæſtio & unde dicatur.
¶ Secundo quid appellatione quæſtionis contineatur.
¶ Tertio in qua cauſa debeat haberi quæſtio.
¶ Quarto qui poſſint torqueri & qui non.
¶ Quinto qualiter perueniri debeat ad quæſtionem.
¶ Sexto quis ſit effectus torturæ & quæſtionis.
¶ Septimo qualiter puniatur torquens aliquem indebite.
¶ Octauo ſubnectam aliqua notanda communia de indicijs & quæſtione.
¶ Nono & ultimo deſcribentur aliqua in practica maleficiorum non inutilia iuuenibus latrunculatoribus, ubi ſub epilogo recolliguntur quaſi omnia quæ in hoc tractatu continentur.

Quæ

Quæstio prima Secundæ partis.

1 Quæstio est veritatis inquisitio per tormenta & cordis dolorem facta.
Territio leuis, quæstio non dicitur, absq; dolore cordis.
2 Quæstio à quærendo dicitur vel inquirendo, quod per eam negotij veritas inquiratur.

1 CIRCA *primum dic quod quæstio est,* † *inquisitio ueritatis per tormẽta & cordis dolorem. Nam nuda & leuis territio absq; dolore cordis, non dicitur quæstio in ista materia, ut l. item apud Labeonem. §. quæstionis. ff. de iniur. & l. j. §. quæstionem. ff. ad Syll. Ita diffiniunt Azo in summa de quæstio. & Odofr. in quodam* 2 *suo tract. quem fecit de quæst.* † *Et dicitur quæstio, à quærendo: quia per eam inquiritur, seu quæritur ueritas negotij, de quo disputatur, & ad illuminandum ueritatem fieri debet & non aliter, ut l. cum falsum. & l. hoc quod placuit. C. de quæstio.*

Quæstio secunda Secundæ partis.

1 Quæstionis appellatione quæ censeantur venire.
2 Carceratio vel detentio simplex, an veniat quæstionis nomine.
3 Confessio tormentis adhibitis facta, vel prope tormenta, dicitur metu tormentorum facta.
4 Territio leuis dicitur, si quis tantum ad funem ducatur.
Confessio non dicitur metu tormentorum facta in carceribus, quando non denegantur alimenta.
5 Confessio metu tormentorum facta non censetur, si iudex delato torturam minetur.
6 Tortura siue quæstio varijs instrumentis & modis dari potest.
7 Iudex torquendi carnem scindens, vt confiteatur, capite plecti debet si moriatur.

1 CIRCA *secundum: uidelicet quid contineatur appellatione quæstionis.* † *Respondeo continetur carceratio facta de aliquo, ut non comedat, donec dicit negotiũ de*

quo quæritur. Item qualitercunq; per uim & tormēta quis compellitur ad aliquid dicendum dicitur quæstio, & quæstionis uerbo cōtinetur l. item apud. §. quæstionis. ff. de iniur. & l. j. §. quæstionē. ad Syl. Itē negatio cibi dicitur quæstio. l. necare. ff. de li. agno. Item corda. l. decuriones. C. de quæst. & l. nullus. ff. ad l. iu. maie. Itē quælibet uis illata personæ, ut l. fi. C. de aboli.

2 † Sed an simplex carceratio uel detentio contineatur appellatione quæstionis uel tormentorum. Videtur quod nō, quoniā carceratio & detētio fit etiā nullis præcedētibus indicijs, & ad solam custodiā, quæstio uero siue tormenta non fiunt nisi præcedentibus indicijs ut l. j. §. diuus. ff. de quæst. propter quod dixit Ang. in d. l. Item apud. ff. de quæst. quod si statutū prohibet aliquē torqueri sine cōscientia priorū quod nihilominus poterit carcerari absq; ipsorum cōscientia dūmodo carceratio nō sit cum denegatione cibi. & idem tenuit in l. nemo. C. de exacto. tri. Idem secūdū quosdā si carceratio esset periculosa alicui ratione loci uel ratione infirmitatis, uel inferret infamiā ratione qualitatis personæ detentæ, quia tunc potest dici esse in tortura in detētatione secundū eos.

3 ¶ † Sed hic quæro quādo dicatur confeßio facta metu tormentorum. Respondet Bar. in d. l. j. §. diuus Seuerus. ff. de quæstio. quod tunc dicitur facta metu tormētorū qn̄ est facta adhibitis tormētis, uel ita facta prope tormēta aliquo ligato & præcedētibus minis de ponendo ad torturā, nō autē quælibet leuis territio facit uideri cōfeßionē esse factā formidine tormentorū, sed debet esse positus in tormentis uel ductus ad ea. Itē si esset in carcere in quo de fame & frigore multū patiebatur: nā tunc formidine tormentorū uidetur esse factam, arg. ad hoc ff. de iniur. l. item apud. §. quæstionis. facit. ff. de ui & ui arma. l.

ma.l.iij.§.si quis uisus,dum dicit, sufficit terror armorũ se-
4 cundum Bart. † Dixit tamẽ Ang.in d.§.quæstionis.quod so
la ductio ad funẽ est leuis territio,sed ductio, & ligatio be
ne facit uideri cõfeßionẽ extortam metu tormentorũ, quia
ibi inest terror cadens in constantem uirum,ut l.interposi-
ta.C.de transa. Est enim timor proximus torturæ, arg.l. j.
C.de Sica.¶ Item dixit Bal. quod manicis ferreis ligatus di
citur torqueri,in l.j.C.de custo.reo.Confeßio autẽ facta in
carceribus,in quibus nõ denegatur cibus, nõ dicitur facta
metu tormentorũ,per dicta supra proxima q.& ideo talis
cõfeßio ualet,& nocet cõfitenti:ita tenet Bal.in l.j.C.de cõ
fes.in vj.colum. & per cõsequens nõ requiritur quod in ea
perseueret,per ea quæ dicemus in ix. q. prin.Sed Gandi.in
tract.malefi.in rub.de quæst. & tormentis, in uers.dictũ est
supra, tenet quod sufficiat esse penes torturã,licet nõ fue-
rint ligati manus de retro, ut dicatur confeßio facta metu
5 tormentorum,& ibi respondet ad d.§.quæstionẽ. † Dicit
tamen quod si extra locum in quo homines torquẽtur, iu-
dex dixit,aut confitearis,aut ducam te ad torturã,inferẽdo
sibi terrorem,propter hoc non dicetur cõfeßio facta me-
tu tormentorum,quia est leuis territio,per d.§.quæstionẽ.
& cum hoc uidetur transire domi.Augu.de Ari.in addi.ad
tractatum maleficiorum Aretini in glo.in uerbo,fama pu-
blica,in antepe. col.¶ Adde quod Bart.in l.nouißime per
illũ tex.ff.quod fal.tut.autho.uoluit quod dicatur confeßio
facta metu tormentorum si tantummodo apud torturam
quis fuerit spoliatus solum,& nõ ligatus nec minatum sibi
de tortura si non cõfiteatur,& ibi dicit quod semel habuit
hoc de facto Florẽtiæ.¶ Et quia supra dictum est, quid cõ
6 tineatur appellatione tormentorum,scias † quod multis ua

rijsq;

rijsq́; modis, & instrumentis utuntur latrunculatores, & iudices maleficiorum. Nam *quidã dant & immittunt aquã per nares, in qua etiam nonnulli imponunt calcem obstructo ore bibentis, quod genus torturæ, ut audiui, est periculosum ne ex eo suffocetur tortus. Quidam ponũt taxillum in osse pedis, qui uulgariter dicitur l'oßo pazzo. Quidam ponunt musconem in uentre, siue in umbilico & desuper ponunt ciatum ad includendum illum ne poßit egredi. Quidam torquent cum lingua caprina, hoc modo, quia lauant pedes torquendi cum aqua bene salita, & ligato torquendo super scamno, faciunt ut capra cum lingua lambat plantas pedũ, quod libenter facit propter auiditatem salis, & audio quod istud est durißimum tormentũ, & sine periculo. Quidam torquent immittendo uirgas inter digitos, manus stringendo cum cordula. Quidã utuntur corda ligatis manibus post terga, quod genus torturæ communiter est in usu, & unumquodq́; prætorum ex publico habet tale instrumẽtũ, ut uidemus ubiq;, & istud est à consuetudine communiter approbatum, & etiã de iure, ut l.nulli.C. ad leg.Iul. maiest. Sed in isto debet adhiberit maxima diligentia, & debet moderate adhiberi, alias solent multa pericula incidere. Alij ligant solum unam manum ad funem, & sinunt sic pendere super terram.* Audiui *etiam quod dantur detento ad comedendum carnes multum salitæ, & denegant potum.* Aliqui lauant pedes *torquendi & plantas inungunt larido porcino, & ligato torquendo super scamno, faciunt ut plantæ pedum uergant uersus ignem ualidum, & sic iuxta ignem sinunt permanere.* ¶ De modis *autem & in instrumentis aliquibus torquendi crudeliter, ponit Bald. in l.j.C.de eman.seruo.ubi dicit per illum tex.in uerbo laniauerit,*

7 uerit, nota † quod contra iudices qui ſcindunt alicui carnes, ut confiteantur crimen, quod ſi moritur tortus in tormentis iudex iſte debet decapitari tanquam homicida. & Ang. in l. nemo carcerem. C. de exact. tri. lib. x. dicit no. tex. cõtra iudices qui propter delectationem inueniunt nouam ſpeciẽ tormentorum, hij enim appellantur iudices irati, & peruerſi, & ratione peruerſitatis dominus confundet eos, quia ſunt perpetuo ignorantes. Sapientes enim talia abhorrent, & uirtutum illuminatione ſcientiæ formam propagant, reliqui uero actibus impijs ſe exaltare dicentes, confundunt eorũ famã apud bonos & graues inceſſanter inquinantes.

Quæſtio tertia Secundæ partis.

1 Quæſtio, ſeu tortura applicari poteſt in cauſa criminali, criminaliter agitata.
2 Seruus in omni cauſa, & in omni crimine iudicis arbitrio torqueri poteſt, ſed libet in grauibus tantum criminibus.
3 Iniuria perſonalis dicitur graue delictum.
4 Delictum leue quod dicatur, & quæ leuis iniuria.
5 Tortura etiam locum habet ſi de crimine ciuiliter agatur.
6 Cauſæ ciuiles in quibus differãt à criminalibus in materia torturę.

TERTIO principaliter quæro in qua cauſa ſit habenda quæſtio, & tortura.
1 † Reſpõdeo, ꝙ in criminali cauſa, non eſt dubiũ ſi criminaliter agitur, ut patet per totum tit. ff. & C. de quæſt. & maxime in l. j. & l. edictum. ff. eod. & l. milites. §. oportet. C. eod. ti. Et dixit gloſ. in d. l. j. quod in quolibet crimine habet locum tortura, & per conſequẽs tam in publico quàm in priuato crimine poteſt quis torqueri, facit quod not. glo. & doct. in l. uerbum. C. de infa. Aduerte tamen, quod non pro omni crimine poteſt quis
2 torqueri. † Super quæ dic, quod aut loquimur in ſeruo, & tunc poteſt arbitrio iudicis in omni cauſa torqueri, & in

in omni crimine, ut l.edictum supra allegata, & ibi per doct.& per Barto.in l.diuus.eo.tit. & per Gandi. in titu. de quæstio.& tor.in suo opere maleficiorum. Si autem loquimur in homine libero,& tũc in causis criminalibus & grauibus potest torqueri.In leuibus autẽ criminibus nõ,ut habetur in dictis iuribus:unde male faciunt iudices qui pro quibuscunq; leuibus iniurijs,faciunt quẽ poni ad torturam. ista sunt uerba Papiensis in sua practica in forma inquisitionis in gloss. in uerbo hæc est quædã inquisitio. circa xij. col. ¶ Sed nunc cadit declarare quod dicatur leue crimen & leuis iniuria. Nã Bar.in l.non solum.§.si mandato. ff. de
3 iniur.dicit,† quod quælibet iniuria personalis,dicitur delictum graue, sed Papiẽsis ubi supra dicit,quod trahere quẽ per capillos uel contra aliquem proijcere lapides est leue crimen.Bar.autẽ in d.§.si mandato.dicit quod leuia delicta sunt illa in quibus nõ requiritur dolus,ut dare damnũ. Item quando filius patri uel libertus patrono non est obediens. Itẽ quãdo quis est repertus cũ armis uel ire de nocte & his similia,ut ludere.Et idem dicit in l.leuia.ff.de accusatio.ubi etiam dicit(ut superius dixi)quod delictum commissum in personã est graue,quod Ang.ibi dicit esse uerũ,nisi opinio illius patriæ aliud uelit,ut est Florentiæ, ubi percutere pugno reputatur leue.Itẽ dicit Bar.in d. l.leuia. quod quodlibet delictum etiam commissum dolo, tamen in re parua ut
4 est furtum rei paruæ delictum leue. ¶ † Adde quod delictum leue dicitur crimẽ abigeatus,furtum domesticum & leuis iniuria uerbo illata secundum Specul. in titu. de exe. senten.in §.nunc dicendum.uer.xlij.ubi uide ut refert & sequitur dominus Mar.Sozi.in c.j.de libel.obla. in xlvij. fallentia. Item Angel.in d. l. leuia.dicit quod leuia delicta sunt quando

quando leuis pœna imponitur non attento an alias sit de iure leue uel graue. & uide glo. in c. cum illorum. de sen. excom. in uerbo membri, quæ dicit quod relinquitur iudicis arbitrio quæ dicantur crimina leuia uel non: quam glo. approbat d. Augu. de Ari. in addi. in tractatu maleficiorum,
5 in glo. in uerbo hæc est quædam inquisitio, col. xv. ¶ † Sed quæro quid si de crimine agitur ciuiliter, an erit locus torturæ. Respondeo quod sic ut etiam dicto casu quis torqueri ualeat, ut l. sicut. C. de fal. & ibi etiam per Bald. qui dicit quod tunc debebit mitius agi. Sed an in ciuili causa potest adhiberi tortura. Dic quod sic, sed tunc demum cum alias ueritas sciri non potest nisi per torturam. l. diuus in princ. ff. de quæstio. & not. gloss. in l. ex liberto in principio. & est tex. in l. quoties. C. eod. facit l. super. & l. hoc quod placuit. & l. interrogauit. & l. si. eod. titu. In subsidium ergo
6 in ciuili causa peruenitur ad torturam, ut d. l. diuus. † Sed secundum hoc in hac materia torturæ nulla uidetur differentia inter ciuiles & criminales causas. dic secũdum Bar. quod imo est differentia: nam in causa ciuili & pecuniaria torquentur serui & non liberi, ut l. edictum. ff. de quæstio. & l. si quis decurio. & l. ubi falsi. C. de fals. hoc tamen intelligo quod etiam in causa pecuniaria liber non torquetur in se, ut dicit Bartol. in alium bene torquetur si uacillat ut dicta l. ex libero. Quod qualiter intelligatur dicam infra in quarta quæstione principali. Item dicit Bartol. quod non ita de facili peruenitur ad torturam in causa ciuili, sicut in criminali & graui, ut dicta l. diuus. ubi ipse hoc ponit: putat tamen quod non ex omni causa quis sit torquendus, sed in hoc aduertendum iuxta dispositionem d. l. edictum. & d. l. ex libero.

Quæ

Quæstio quarta Secundæ partis.

1 Torqueri possunt liberi & serui, liberti & statuliberi.
2 Libertus vt liber est torquendus, & in eisdem casibus.
3 Confessio mulieris prægnantis, facta in tormentis, nulla est.
Tortura existente illicita, irritatur quicquid sequitur ex ea.
4 Liber homo, tam in se, quam in alijs, torqueri potest, præcedentibus indicijs.
5 Indignatio exquisitissima non fit quando pro crimine ciuiliter agitur, sicut quando agitur criminaliter.
6 Clericus in testem inductus, non est vacillans torquendus.
7 Diuites bonę opinionis & famæ, in duobus tantum casibus torqueri possunt.
8 Hominibus vilis conditionis in testimoniũ admissis, nõ adhibetur tanta fides quanta alijs.
9 Testis non est torquendus in eum, contra quem fert testimonium non inuitus.
10 Domesticus non debet torqueri in eum cuius est domesticus.
11 Testis qui non est omni exceptione maior, non debet torqueri in causa ciuili.
Tortura non datur, nisi delictum certo sciatur.
12 Testis an possit torqueri non præcedentibus indicijs.
13 Testes non debent torqueri, nisi signis quibusdam contra reum præcedentibus.
14 Maleficio domi commisso, torqueri possunt ibidem existẽtes tempore commissi maleficij.
15 Disputatio an sit fienda super indicijs contra testem habitis, sicut super his quæ contra reum habentur.
16 Dictum testis validius dicitur cum tortura factum quã quod sine.
Minor quatuordecim annis nec in se nec in alijs torqueri potest.
17 Impubes secundum ius commune non potest testis esse.
18 Impubes cum tortura leui, ad instructionem potest interrogari.
19 Milites & veterani non debent torqueri.
20 Decuriones & eorum filij non sunt torquendi.
21 Decurio infamis torqueri potest, & pro crimine falsi.
22 Nobiles, aduocati, & doctores an possint torqueri.
23 Doctores legum, & aliarum scientiarum, personaliter capi, ad iudicem trahi, aut quouis modo vexari non possunt.
24 Exceptio quælibet in crimine lęsæ maiestatis cessare debet.
25 Surdus & mutus à natura torqueri non possunt.
Seruus in quibus casibus in dominum torqueri possit.
26 Seruus communis pluribus, vt pluribus, torqueri potest in caput alterius dominorum.
27 Seruus patris torqueri potest pro morte filij.
28 Seruus vel volenti vel torto non torquetur contra dominum.

Libertus

29 Libertus in caput patroni non debet torqueri.
30 Reus & accusator in crimine falsi possunt torqueri.

QVARTO Principaliter quæro, qui possunt torqueri, & qui non. † Respondeo quod torqueri possunt oẽs tam liberi q̃ serui & tam liberti q̃ statuliberi, ut patet in multis iuribus & potissime in l. si qs decurio. C. de fal. & l. primum. C. de quæst. & l. ex libero. & l. unius. & §. testes. & l. j. §. quæstioni. ff. & tortura liberi hominis. Itẽ patet in l. j. circa principiũ. & in §. seruum municipum. & §. seruũ mariti. & §. si serui. & §. in causa. & in l. hæreditarij. & l. si quis uiduam. ff. de quæst. & l. j. & ij. l. cum testamentũ. & l. hoc quod. C. eod. in quibus habetur quod serui torquentur. Item de statu libero patet quod torqueatur in l. edictũ. §. fi. & l. diuus. §. fi. iuncta gl. ff. eo. & l. j. §. sed in eo. ff. ad Syl. Itẽ de liberto patet etiã quod sit torquendus, ut l. j. ff. si seruus ad hoc. ff. de quæst. † Nam libertus torquetur ut liber in his in quibus liber homo torquetur secundũ gl. ibi. Item torquetur tã masculus ut supradictis legibus quã fœmina, ut d. l. cũ primũ. C. de quæst. quod est uerum nisi sit prægnãs: nam tunc nõ torquetur quãdiu prægnans sit. l. prægnãtis. ff. de pœ. ubi plus dixit glo. quod etiã post partũ depositũ per xl. dies nõ torquetur. & illam glo. tenet Andre. de Pisis. & Bal. in lectu. in l. impera. ff. de sta. ho. & est ratio. quia infra xl. dies post partũ non est fortis mulier ad subeunda tormenta secundũ eos. & idẽ tenet Bar. in. d. l. prægnãtis. Addẽs rationẽ, qa si intra xl. dies torqueretur cum sit debilis moreretur, & iudex excedens modum puniretur: debet ergo differri donec sit fortis ad torturam secundum eum. Et plus uoluit Bal. in d. l. imperator.
B quod si mulier prægnans torqueretur & confiteatur quod

non ualet talis confeßio facta in tormentis: quia cum illi' I ta sit tortura, non ualet quod sequitur ex ea. arg. l. maritus. ff. de quæst. secundũ eum, quod est notandum. Et hoc quod de muliere prægnante dictum est, habet locum etiam si sit prægnans ex alio quam marito: ut l. ex seruorum. §. pen. ff. de statu ho. Et idem si est prægnans de pauco tempore, puta x. uel xx. dierum secundũ Bal. in d. l. mulier. §. fi. † Quod
4 autem dictum est de libero homine quod torqueri potest, est uerũ tam in se præcedentibus indicijs: ut l. fi. ff. de quæst. & l. milites. §. oportet. C. eod. tit. & l. sicut. & l si quis decurio. C. de fal. & l. proditores. ff. de re mili. quam etiam in alios scilicet ut testis: ut l. ex libero. & l. unius. §. testes. ff. de quæst. & l. nullius. C. de asser. toll. & l. nullam. C. de infam. iuncta gl. Adde quod Bal. in l. milites. C. de quæst. dicit quod testis uilis torquetur sine indicijs: uide inferius de hac q. in uer. sed quæro an debeant præcedere. Primum tamen dictũ intelligo in causa criminali, scilicet ut qlibet in se torqueatur præcedentibus legitimis indicijs: ut d. ll. & forte etiam
5 si de crimine agatur ciuiliter, per d. l. sicut. † non tamen fit ita asperrime indagatio quando ciuiliter pro crimine agitur, sicut quãdo criminaliter: ut no. gl in l. ij. eo. tit. & Bal. in d. l. sicut. Secũdũ aũt dictũ ut torqueatur in aliũ ut testis, intelligo in duobus casibus, scilicet si uacillat: ut d. l. ex libero. & si facto interfuisse dicatur, ut l. unius. §. testes. & l. is cui. ff. de quæst. et intelligo si ipse dicit se facto nõ interfuisse, & per alios conuincitur de mendacio, quod interfuit, et sufficit quod per unum testẽ tantũ ad minus qui sit dignior ipso negante, hoc dicatur secundum Bartol. in dicto §. testes. An autem hoc sit uerum, quod liber homo productus in testem poßit torqueri, uel non, distinguit Bartolus in

d. l. ex

d.l.ex libero. quod quidam ſunt liberi homines poſiti in dignitate clericali, & iſti non poſſunt torqueri, ſed alias de falſo puniuntur, ut l.preſbyteri.C.de epiſ. & cle.ſecundum
6 Bar. † licet ergo clericus teſtis inductus uacillet in teſtimonio, tamen non torquetur. Quid autem ſit de iure canonico, Bal.in d.l.preſbyteri.remittit ad not.vj.q.j.preſbyteri.el ij.& per Arch.ibi, & uide tu per Inno.in c. quoniam contra falſam.de prob.& melius in c.cum in cõtemplatione.de reg.iur.& plenius per Pau.de Liaza. in c.grauis. de depoſi. Quidam alij ſunt poſiti in dignitate, uel nobilitate, uel officio ſeculari, & iſti poſſunt torqueri in uno caſu tantum, ſcilicet ſi uacillent, & ſic aures iudicis obtundunt, ut l.nullum.C.de teſti.in prin. Et dicit Bar. quod quãdo teſtis uacillat, debet facere ſcribi per notarium, & notarius debet ſcribere qualiter iudex dixit quod teſtis uacillabat, & hoc debet facere ſolum audiente, & intelligente teſte. alle. Innoc.& Io. And.in nouella, in d.c.quoniam contra.& idẽ
7 uoluit Ang.in authen.ut ſponſ.lar.§.inſuper.col.ix. † Quidam alij teſtes non ſunt poſiti in aliqua dignitate, & tunc ſi ſunt diuites, & bonæ opinionis non poſſunt torqueri, niſi in duobus caſibus. Primus, ſcilicet ſi uacillat: ſecundus ſi conuincatur de mendacio, quia aſſerit ſe non interfuiſſe negocio, & ab alijs conuincitur, quod interfuit, ut d.l. unius. §.teſtes. Quidam ſunt liberi homines uiles artes exercẽtes, obſcuri, & ignoti, forſan & iſti ſecundum quoſdam nunquam admittuntur, niſi cum tortura, in authẽ. de teſti.§.ſi uero ignoti.& §.ſi huiuſmodi.& ibi glo. quam uidetur tenere Azo in ſumma.C.& authen.de teſti.ſed Bar. improbat hãc opi.ꝑ tex.in l.diuus.§.fi.ff.de quæſt.ubi deportatus in inſulã, & etiam ſtatuliber nõ torquetur, ſicut alij liberi

homines,& tamen constat eos esse uiles,obscuros uel humi
les.Propterea tex.in d.§.si uero ignoti.ad hoc ut torquean
tur,requirit duo,scilicet,quod sint uiles,& ignoti.Itẽ quod
tentant corrumpere ueritatẽ,& tunc possunt torqueri,&
8 ideo dicit Bar.† quod isti uiles homines admittuntur ad te-
stimonium sine tortura,non tamen adhibetur eis tanta fides
sicut alijs,ut d.l.iij.ff.de testi. in princi. possunt tamen tor-
queri in casibus.Primo si uacillant,ut d.l.ex libero, & d.§.
si uero ignoti.Secundo si conuincantur de mendacio,ut d.§.
testes. Tertio quando sponte uadunt ad testificandũ,ut d.§.
si uero ignoti,in uer.festinantes,& probatur v.q. v. §. hij
qui.ita dicit Bart.in d.l.ex libero.Illud tamen est bene notan
dum,quod ubi testes torqueãtur,sufficit torqueri duos, uel
tres factum scientes,nam refrenanda est tortura, de nau fr.
l.quoties.lib.xj.ita dicit Bald.in d.l.data opera.C. qui accu.
non pos. Adde quod in tortura testiũ nõ sit seruata forma
l.custodias.de pub.iudi.Alex.in d.l. unius.§. iudex. de quæ-
9 stio.† Item non torquetur quis in eum in quẽ inuitus testi-
monium nõ dicit.l.j.§.si seruus bona fide.in fi.ff.de quæstio.
Qui autem sint illi qui inuiti non testificantur in aliquem,
habes in l.iiij.& v.ff.de testi.Et dixit Bar.in d.§. si seruus.
quod tales torti,& aliquid testificantes nõ probant suffici-
enter etiam ad indicium,loquitur tamen sub dubio per uer-
dum forte,de hoc tamen an testis qui non debuit examinari
examinatus faciat indicium fuit dictũ supra, & uide Bart.
10 in l.si maritus.ff.de quæst.† Item nõ torquetur domesticus
in eum cuius est domesticus,ut l.maritus. ff.de quæsti.& l.j.
§.ad quæstionem.eo.tit.facit.l.pe.ff.de testi.Et qui dicãtur
domestici not.in l.etiam.C.de testi.& l. pridem.C. de quæ-
sti.cum si.Et aduerte notanter, quod si aliquæ exceptiones
obstant

obstant testi torquendo, ut ipsius fidem infringant, dictæ exceptiones debent examinari & discuti antequam testis torqueatur ne superuacuo & absq; causa torqueatur. Casus est secundum Bar. ibi. l. j. §. si quis dicatur. ff. de quæstio. Et ideo si de maleficio esset unus testis tantum qui sciret ueritatem rei, & ille non esset omni exceptione maior, & sic non faceret indicium etiam si plene probaret in casu quo alias testis deberet torqueri, iste non torqueretur cum tortus non faciat indiciũ. Et idem in ciuili ubi unus testis omni exceptione maior facit deueniri ad iuramẽtum necessariũ, ut l. in bonæ fidei. C. de iureiur. & l. admonendi. ff. eod. titu.

11 †Nam licet in ciuili causa testis etiam torqueatur, ut not. in d. l. ex libero. ff. de quæstion. tamen hoc casu testis si non est omni exceptione maior non torquebitur, quia etiã tortus plene deponẽs non facit semiplenam probationem cum non sit omni exceptione maior: ut d. ll. not. per docto. quod est ualde notandum. Item no. quod nunquam uenitur ad torturam testium uel principalium, nisi prius constet de delicto. l. j. §. item illud. ff. ad Syll. ad idem tex. in l. si quando. C. unde ui. ubi dixit Bal. quod quando lex uel statutum disponit aliquid contra delinquentem prius debet constare de delicto sicut si statutum loquatur quod potestas habeat arbitrium torquendi homicidam: nam primo debet constare homicidium esse commissum, & sic mortuum esse, & de corpore mortui alias nemo debet torqueri, uel nisi concurrant alia quæ debent concurrere in tortura: ut l. j. §. j. ff. ad Syll. secundum eum, sed male seruatur in practica, quia statim quod aliquis dicit sibi aliquid subtractũ absq; eo quod constet subtractum torquentur suspecti de furto.

12 †Sed quæro an debeant præcedere indicia ad hoc ut testis posit

torqueri.Bald.in l.milites. C.de quæstio.dicit quod ad hoc ut testis torqueatur non est necesse quod præcedāt indicia, sed potest torqueri ut sit uilis persona, uel uacillet uel præsumatur scire ueritatem quā tacet:ut C. ad le.Iul.de sic.l.fi. & facit.l.iij.in uers.ad uerisimilia causæ.& l.interrogari. C.de quæsti.& per Dy.in c.sine culpa.de reg. iur. in vj.& Cy.in l.fi. C.de quæstio.facit de adult. l. si postulauerit. §. pen.& in auth.de testi.§. si uero ignoti. ita dicit Bal.ibi, Bar.in l.j.§.idem Cornelio.ff.de quæst.dicit, quod testes nō debent torqueri si non præcedant indicia,imo si essent torti sine indicijs non crederetur secundum eum.Sed Barto.nō declarat contra quem debeant præcedere indicia an contra principalem,uel contra testem.Sed idem Bar. in d.l.j.§.quæstionem.dicit,quod debent asse aliqua indicia contra testes quod ipsi debent hoc scire uel quia ipsi uacillāt, uel quia alii qui dicunt eos interfuisse:ut l.ex libero.in prin. & l.unius. §.teste.ff.de quæstio.Et istud est uerius,quod etiā sensit Bal. in d. l. milites. licet male explicet,imo uidetur seipsum inuoluisse. Dixit etiam Bart.in l.j.in prin.ff.de quæsti.

23 † quod debent apparere aliqua signa contra reum priusquā testes torqueri poßint per illum tex.non ergo indistincte torquēdi sunt testes,sed ita demū si sciant,aut scire debeant ueritatem negotij directo uel per aliqua indicia, & de hac sciētia uera uel præsumpta debent apparere indicia: puta quia testis dicit quandoque se scire, & quandoq; negat,& sic ille uacillat,propter quod præsumitur scire ueritatē, & uelle occultare ipsam, & tunc torquetur, ut dicta l. ex libero. ¶ Itē si testis negat se interfuisse negotio de quo quæritur, & alij testes dicunt illum interfuisse,uel illū confessum esse interfuisse,& tunc etiam præsumitur scire ueritatem, &

ipsam

ipsam uelle occultare; nã tunc etiã torquetur: ut l.unius. §.
14 testes. & l.is cui. ff. de quæstio. † Itẽ si maleficiũ est factum domi, certe existentes in illa tẽpore maleficij torquentur. quia scire præsumũtur quæ fiunt in domo: casus est in l.fi. C.de sica. & in l.in adulterij quæstione. C.de adul. & ibi dixit Bal. quod illi qui sunt in domo præsumuntur scire ea quæ sunt in domo, et nõ alij. Et hinc est quod ratione istius præsumptæ notitiæ torquentur, qui sunt in domo. facit. ff. loca.l.dominus horreorũ. C.de repu.l.cõsensu. §. sup seruis. & de testi.c.ueniens. secundũ eũ, qui etiã dixit in d.l.fin. de sica. quod illi demũ sunt torquendi, qui præsumũtur scire ueritatẽ, & ideo absens non præsumitur scire ueritatẽ, & per consequẽs nõ torquetur: ut l.j. §. hoc autẽ senatus. ff. ad Syl. secũdũ eũ. facit l.j. §. sed si eos. ff. de magist. cõue. Itẽ si maleficium factum est in conuicinio torquentur uicini qui præsumuntur scire ueritatẽ maleficij ibi cõmissi. & propter hoc etiã torquẽtur, arg. ad l.consensu. §. super seruis. secundum Bald. Sit ergo conclusio quod testis contra quẽ est præsumptio, & indiciũ quod sciat uel scire debeat ueritatẽ negotij potest torqueri de iure, & non alias. de hoc
15 etiam per Bal. in l.non solũ. C.de adult. ¶ † Sed tũc quæro an super his indicijs contra testem habitis disputabitur sicut disputatur de indicijs habitis cõtra aliquẽ qui torquetur in seipsum, de quo in l.custodias. per Bart. & alios. ff. de pub.iud. Respondet Bar. in l.unius. §. testes. de quæstioni. quod non, quia in his nõ debet haberi disputatio cũ aduocatis, sed cõmittitur iudici: & ita debet intelligi l.is cui. ff. de quæstio. & in auth. de testi. si uero ignoti. & C.de testi. l.nullum. secundum Barto. Itẽ notandum quod si testis ante torturam dixit unum, deinde tortus dixit oppositum sta-

tur secundo dicto facto in tormentis, secus autẽ si non fuisset tortus, tunc staretur primo, nisi dictum suum incontinẽti mutasset antequã diuertisset à iudice, ut not. glos. in auth. de testi. §. quia uero prudens. tamen assessor faciat unicum tantum dictũ reperiri scriptum secundũ Bar. & Ang. in l. si postulauerit. §. pe. ff. de adul. & ita etiam ad literam tenet Bal. in l. non solũ. C. de adul. contra istud tamen uidetur face

16 re quod no. Bart. in l. eos. ff. de fal. † Item no. quod ualidius est dictũ testis cum tortura, quã sine tortura, ut in auth. de testi. §. j. & ff. de prob. l. cũ probatio. dixit Bar. in l. j. §. quæstioni. ff. de quæstio. Et hæc dicta sufficiant circa torturam testiũ faciendam, uel non faciendã, quam materiam non inuenies alibi ita plene redactã. Item ab illa regula, qua dictũ est supra, quod liber homo torquetur, excipiũtur quædam personæ. Excipitur nanq; minor xiiij. annis, qui nec in se, nec in alium torquetur. l. de minore, in princi. & l. ex libero. §. j. ff. de quæstioni. licet tamen nõ torqueatur ea tortura qua torquentur maiores, tamen cedi possunt habena siue corrigia, uel ferula, uel aliter terreri ut. l. impubes. ff. ad Syl. & l. excipiuntur. in prin. eo. ti. Item tex. in l. de minore. uidetur quod minor xiiij. an. torqueri posit tanquam maior in crimine læsæ maiestatis, & quod fidem faciat in dicto crimine, ad hoc facit text. in l. nullus C. ad leg. Iul. maiesta. Ex hoc dico quod si ex forma statuti minor xiiij. ann. ad testificandũ habilitaretur, quod hoc casu poterit torqueri minor de quibus dixi supra, & idem in quolibet inhabili & mi

17 nus idoneo de iure communi, quod est notandum. † Sed pro declaratione prædictorum quæro, cum impubes de iure cõmuni non posit esse testis: ut l. iij. §. l. Iul. & l. in testimoniũ. ff. de testi. & tortura fiat ad illuminandam ueritatẽ negotij

de quo

de quo quæritur.ut l.cum falsum.& l.hoc quod placuit.C. de quæstio. quomodo facta est lex de ipso impubere, cum nullum esset dubium de hoc contra l. quod Labeo.ff.ad Car bo.& l.ancillæ. C.de fur. Respondeo secundum Bar. in d.l. de minore. quod torquetur non ut plene probet, sed faciat indicium non plenum sed qualequale, ut l. j. §. impubes. ff. ad Syl.& no.in l.tale.C.de his quibus ut indi.secundũ Bar. in l.maritus.ff. de quæstio.Sed Bald.in d.l. tale. dicit no. ex

18 glo.hic posita, † quod impubes cum leui tortura interrogatur non ad condemnationem, sed ad instructionem. Non tamen est inteligenda de infante qui quod uidet, ignorat. Omnis enim lex de habili loquitur. d.l. excipiuntur. & C. ne sacrum ba.re.l.ij.ita dicit ipse ibi.de hoc est glo.in l.inuiti.la.ij.ff.de testi.ubi glo.uult quod pupillus in criminalibus facit indicium, dummodo sit proximus pubertati & doli capax, sentit tamen glo.quod non faciat plenum indiciũ dũ dicit aliquod indicium &c.& sic concordat cum doctrina Bar.de hoc tamen not.per Spe.in titu.de teste.§.j.uer. item excipitur quod est impubes.& Bal. in l. seruos. C. de testi. Item quæro, torquetur senex in decrepita ætate cõstitutus secundum Odof.in dicto suo tractatu,& Gandi.in suo tractatu maleficiorum, sub tit.de quæst.uer.quæ personæ possunt torqueri. per l. iij.§.ignoscitur.ff.ad Syl.dictũ est satis æquum, sed text.si recte inspiciatur hoc nõ probat, quia loquitur in eo qui tenetur iuuare dominum suum, sed si propter ætatem decrepitam non potest, excusatur,& ideo non torquetur sicut ille qui iuuare posset: pro hoc tamen dicto facit quod no.Bal.in l.quid ergo.§.pœna grauior. ff. de infa.

19 † Item milites & ueterani nõ ignominiæ causa missi & ipsorũ filij non torquentur: ut l.milites.in princ.C. de quæ-

stio. & l. nullus. & l. milites. C. ad leg. Iul. maiest. Sed quid de militibus nostri temporis an torqueri possint? Cy. in l. iij. C. ad leg. Iul. maie. uult quod sic si non sint proprie milites, & idem uult Ang. in l. milites. ff. de quæst. quos refert & sequitur Are. in tract. malefi. in gl. fama publica. col. xxiij. in uer. sexto quæro. & idem approbat do. Aug. ibi in addi. dicunt tamen quòd Saly. in l. j. C. de iu. & fa. igno. tenet contrariũ, scilicet, quòd milites nostri temporis nõ possunt torqueri, & idem dicit uelle Guil. de Cu. in l. pe. ff. ex qui. cau. ma. & istud dicit approbari per Mod. in l. Centurio. ff. de uulg. & pup. Et per prædicta uidetur quod episcopi nõ possint torqueri cum ipsi teneant culmen dignitatum. c. uenerabili. de præb. facit de conces. præb. c. dilect. ita tenet Pau. de Elcaz.
20. in c. grauis. de pœn. † Item decuriones & eorum filij idem priuilegium habent, ut non torqueantur: ut l. diuo Marco. & l. decuriones. quod idem est in prioribus, & antianis, & consiliarijs, qui loco decurionum habentur, sed Odoff. in d. suo tract. de quæstio. in fi. & Gandi. in suo tract. maleficiorum. in tit. de quæstio. in uer. supradictum est decuriones. dicunt quòd hoc non seruatur de consuetudine: nam licet de iure sit uerum, quod priores & consiliarij ciuitatũ sint loco decurionum. l. nulli. ff. quod cuiusq; uni. no. & l. si pupillus. §. decuriones. de uer. sig. & gl. in rub. & in l. ij. C. de iure fis. lib. xi. & dicit Gand. ubi supra, quòd de consuetudine ita uidit obseruari quod torqueantur, & consului per sapientes in ciuitate Bononiæ, sed hoc an sit obseruandum dicam in-
21 ferius. † Aduerte tamen quod istud dictum in decurionibus fallit in cõmittẽtibus crimẽ falsi, nam in eo crimine torquẽtur, ut l. si quis decurio. C. de fal. Item fallit nisi decurio esset infa. secundũ glo. in d. l. diuo Marco. Item qui olim fuit decurio

rio similiter non torquetur.l.nihil,in fi.C.de quæst.& l.fi. ff.de decur.Et idem in prioribus, & antianis, & consiliarijs ciuitatum: nam qui olim fuerunt in dicto officio, non possunt postea torqueri dixit Bal. in d.l.nihil. Item parentes decurionum eodem priuilegio utuntur quo ipsi decuriones:ut l.si matrem.C.de pœn.& ff.eod.tit.l.minores.§.iste fere.uer.parentes quoq;.& licet illi tex. loquantur in pœnis, tamen idem uidetur in tortura, quia ista parificantur,
22 ut l.milites,in prin. & l.diuo Marco.C.de quæstio.† Item dicta regula fallit in nobilibus hominibus, qui etiam de iure torqueri non possunt:ut hoc tenet etiam Odoff.in dicto suo tractatu. Quid autem de doctoribus, & aduocatis, an sint exempti à tortura, Odoffr.in d.suo tractatu, circa fin. arguit pro & contra. Et primo uidetur quod non possint torqueri,nam milites torqueri non possunt,ut supra dictũ est:sed aduocati & patroni causarum dicuntur militare:ut C.de aduoc.diuer.iud.l.aduocati.& facit l.fori.eod. titu.in fi. ergo nec aduocati possunt torqueri. Item miles non potest exigi ultra quam facere potest.l.miles.ff. de re iud. unde idem est in aduocato per eandem rationem, ut tenet ibi glos.& sic miles & aduocatus paribus regulis priuilegiantur.Et pro hac parte ultra ipsum adduco quod not.Bar.in
23 l.iij.C.de professo.& med.lib.x.ubi notabiliter dixit † quod doctores legum,& aliarum scientiarum non possunt personaliter capi, uel ad iudicium duci, uel alio modo uexari. Et sic familia potestatis non debet eos pro armis scrutari secundum eum ibi. facit etiam ultra Odoffred.l. omnes. C.de decurio.lib. x. ubi positi in dignitate non torquentur, non distincto in qua dignitate positi sint: unde dicit ibi Bartol.not.quod decuriones,& alij positi in dignitate non

torquen

torquentur, sed doctores, & aduocati sunt positi in dignitate, ut patet ex no. per Bar. in l.j.C. de digni. lib. xij. ergo torqueri non possunt, ad idem facit d.l. nullus. C. ad leg. Iul. ma. ibi, aut dignitatis à contrario sensu. In cõtrarium facit, quia nulla lege cauetur quod doc. & aduocati sint immunes & exempti ad tortura, ergo sine lege loqui non debemus. l. illã. C. de colla. Odofr. factis hincinde argumẽtis soluit pro prima parte q̃ sit uerum q̃ de iure nõ possunt torqueri, sed de cõsuetudine quæ est ll. interpres bene torquentur secundum eum, & ita etiam dicit Pau. de Liaza. in d.c. grauis. de deposi. do. Ang. de Are. in tract. maleficiorum in glo. in uerbo fama publica. col. xxj. in uer. sexto quæro. & ita legi aliquos modernos tenere dicentes nunquam uidisse talem consuetudinem obseruari. Et ita puto tenendum in iudicando, & consulendo etiam stante dicta consuetudine, quæ de iure
24 non ualeret, ut dicetur inferius. † Sed prædicta limita, quia omnes dictæ exceptiones cessant in crimine læsæ maiestatis, ut l. de minore. ij. respon. ff. de quæst. & l. nullus. C. eod. titu. Vide etiam per Areti. in tract. maleficiorum. in glo. in uerbo. che hai tradita la tua patria, in princip. Item in crimine proditionis. ut l. desertore. §. his qui ad hostes. & l. proditores. ff. de re mili. Item uidetur in crimine simoniæ dixit glo. in d.l. nullus. per tex. in l. si quenquam. C. de epis. & cler. ibi: ad instar publici criminis, & læsæ maiestatis accusatione proposita à gradu sacerdotij retrahatur. Idem etiam esset dicẽdum in maleficijs & mathematicis, & alijs similibus, de quibus loquitur l. & si excepta. C. de male. & mat. Adde idem esse in crimine falsi, ut l. siquis decurio. C. de falsis. Et idem in priuato carcere, ut l.j. C. de priua. carce. uide de his duobus in d.l. si excepta in glos. ij. Et quoniam superius di-

ctum

ctum est,quod aliqui doct.dicũt,quod de consuetudine non seruatur,quod positi in dignitate non torqueantur,imo aliqui dicunt,quod Bononiæ uiderunt seruari contrariũ.Quæro posito quod constaret de tali consuetudine in aliquo loco,an illa ualeret & esset seruanda? Dic quod nõ,secundũ Bar.in l.omnes iudices.C.de decur.lib.x.& ita refert & sequitur Berta.in suo repertorio in uerbo tortura.qui loquitur de militibus,& etiam tenet Ludo.in singularibus primi anni ccclxxj. quod incipit, Milites & doctores. quem refert & sequitur do.August.de Ari.in addi.ad tracta.Aret. malefic.in glo.in uerbo,fama publica.in d.uer.sexto quæro.

25 †Vlterius quæro an surdus & mutus à natura possint torqueri,ut confiteantur delictum à se commissum, & de quo apparent indicia.Respondeo reperi Bal.in quadam apostilla,in l.j. C.de confes.qui in simili uidetur tenere quod non, quia talis non potest damnari nisi ex dictis testiũ.Item adde quod supradictæ fallentiæ in quibus habetur quod positi in dignitate non torquentur.Fallunt nisi hoc fiat de conscientia principis & principe consulto, nam nullum priuilegiũ aut dignitas hic impedit:dicit text.expressus in l.nullus. C. ad leg.Iul.maiest.Et prædicta quantum ad torturam liberi hominis.Serui etiam quandoq; non torquentur:nam seruus contra dominum non torquetur exceptis criminibus adulterij,fraudati census,& læsæ maiestatis,ut C. de quæstioni. l.j.& ff.eo.titu.§.diuus Antonius.& §. item seruus. & §. cum quidam.& §.si serui.& l.de incestu.cum l. sequẽ.& l. diuus.§.ex quibus.& l.extraneo.cum multis simi. eod. titu. Item non torquentur serui non solum in dominum præsentem,sed etiam in præteritum,ut l.unius. §.seruus.ff.de quæstio.& hoc ob memoriam prioris domini,ut ibi.& facit ad

ad hanc rationem l.pe.C.eo.ti.in fi. & hoc quocunq; modo fuerit seruus alienatus saluo quàm propter delictũ domini, nam tunc contra dominum torquetur: ut l. j. idem numero. ff.de quæsti.Et prædicta sunt uera non solum domino inuito,sed etiam ipso uolente seruus non torquetur in eum.l.seruos.C.de quæsti.Item seruus non torquetur contra dominũ nec pro domino.l.pridem.C.de questio. Item seruus communis non torquetur in caput alicuius dominorum suorum ut l.hoc quod placuit.C.de quæstio.& l. constitutione. eo. ti. hoc tamen fallit quando socius diceretur occidisse socium, ut d.l.hoc quod placuit.& d.c.extraneo.§.de quæstione.Itẽ fallit in quæstione successionis quando disputatur ad quem hæreditas pertineat,quia plures asserunt se hæredes, ut d.l. hoc quod placuit.& d.§.de quæstione.& l.hæreditarij. ff. de quæstioni.Item fallit cum quæritur de facto serui,ut l.de communi seruo.ff.cõmuni diui.& l.interrogari. C.de quæstio.& ad hoc facit l.quicunq;.& l.cum seruus.C.de seruis

26 fugi.& quod ibi per gl.& doct.† Item fallit quãdo seruus est cõmunis pluribus, ut pluribus in seruo ciuitatis uel alterius unius uniuersitatis,ut l.j.§.seruũ municipũ.ff.de quæst. nam his casibus seruus communis torquetur in caput alterius ex dominis suis.Item torquetur seruus in caput domini quando de domino ipsius quæritur,ut l.quoties. C. de quæstio.Item torquentur serui hæreditarij cum de falso testamento quæritur,ut l.patre.§.fi.ff.de quæstio.& l.cum testamento.C.eo.tit.Item si propter successionem disputatur de statu ingenuitatem uolentis:nam tunc etiam torquentur serui,ut l.super statu.C.de quæstio. Sed dictorum casuum ratio potest aßignari, quia serui hoc casu non possunt clare & firmiter dici alicuius donec patefactũ sit quis sit iustus

succ

successor, ut no. glo. in d. l. quoties. Item seruus qui tempore accusationis non erat accusatus si ab ipso emitur pendente iudicio & processu, tamen ipse torquetur, ut l. seruus ad hæc. uer. sed & cum. ff de quæstio. Item seruus castrensis peculij filij non torquetur in patrem neq; filium. l. de minore. §. j. ff. de quæstio. Item seruus patris non torquetur in
27 filium, ut ibidem. † Pro morte uero filij torquetur seruus patris, & cõtra pro morte patris torquetur seruus filij, ut in §. si pater. ff. ad Syll. Item seruus redditus non torquetur in caput emptoris. l. etiam. ff. de quæst. Item in causa liberali non torquetur seruus, ut l. de minore. §. fi. ff. de quæst. ubi gl. hoc late examinat. & l. si quis ne quæstio. eo. ti. Item seruus non torquetur contra possessorem hæreditatis, licet quæstionem de hæreditate patiatur. l. ex libero. §. fi. ff. de quæsti. Item non torquetur contra dominum putatiuum & bonæ fidei possessorem: ut l. j. §. si seruus. ff. eo. ti. ubi idem dicit in libero homine bonæ fidei possessori pro seruo. Itẽ serui non torquentur cõtra dominũ in quæstione stupri, ut d. l. extraneo. ij. responso. ff. eo. ti. Idem in causa simplicis incestus, ut
28 l. de incestu. de quæstio. ff. † Et intantum est prohibita tortura serui in dominum quod etiã seruo sponte cõfitente aliquid de domino suo uel etiã per tormenta non creditur etiã si dominus cõsentiat torturæ: ut de primo est tex. in l. unius. §. seruo. de secundo est tex. in l. j. §. item seruus, & de utroq; in d. l. j. §. diuus Antonius. de tertio est tex. in d. l. unius. § seruus nec. ff. de quæstio. & l. seruos. C. eo. ti. Sed quid de seruo mariti an torquetur in caput uxoris. tex. est quod sic in d. l. j. §. seruum. ff. de quæstio. Et idem uidetur in seruo uxoris, ut torqueri poßit contra maritum: quia eadem est ratio. argum. l. illud. ff. ad legem Aquil. Item seruus non torquetur

con

contra tutorem uel matrem domini sui, nisi in tutelari causa, ut l.ij.C.de quæstio. Torquetur tamen seruus in dominum si uxor occidit uirum uel uir uxorem, ut l.fi.C. de sica, Et alios casus ponit tex. & glo. in d.l.j.C.de quæstio. Et dixit Bal.ibi, quod in ipsis casibus in quibus seruus torquetur contra dominum in illis torquetur monachus contra Abbatem, quod est notandũ. † Item libertus non torquetur contra suum patronum, ut l.j.§.si seruus bona.uer.sed nec libertum. & §.si seruus.ad hæc. & l.de minore.§. tormẽta.ff.de quæstioni. & l.pridem.C.e. Hoc tamen fallit in casibus de quibus in d.l.j.C.de quæstioni.secundum glo.in d.l. pridem. Statuliber similiter non torquetur contra hæredem donec pendet conditio libertatis in pecuniarijs causis. l. diuus. in fi.de quæstio.ff.quod fallit quãdo fuerit particeps delicti. ff.ad Syl.in §.eo.
30 *† Vnum non est silẽtio prætereundum, scilicet quod in crimine falsi potest torqueri reus & accusator, dummodo contra torquendum sint indicia. tex. est secundum Bal.ibi in l.ubi.C.de falsis.*

Quæstio quinta Secundæ partis.

1 Iudex præ oculis multa habere debet antequam aliquem torturæ subijciat.
2 Iudicium non est à quæstione inchoandum.
3 Quæstio seu tortura non est præsentanda, nisi præcedant indicia.
4 Seruus in facto potest torqueri.
5 Seruus quando contra dominum torqueri possit, absque indicijs præcedentibus.
6 Quæstio absque indicijs dari potest in tractatibus proditorijs.
7 Accusatus ob contumaciam bannitus si postea cõparuerit, torqueri poterit absque alijs indicijs.
8 Quæstio non pro omni causa aut persona est sumenda.
9 Iudex qualem debeat facere diligentiam dum delictum refertur sibi esse commissum. & nu. 11.
10 Tortura non est adhibenda nisi prius liquido constiterit de facto.

Inqui

11 Inquisitus vel accusatus de delicto qua forma citari debeat.
12 Accusatus citatus & non comparens, ponitur in banno & censetur confessus.
13 Iudex antequam aliquem torqueat indiciorum copiã dare debet, vt si valeat reus, eadem purget.
14 Torqueri timens iniuste, hoc est, sine indicijs, potest appellare.
15 Quæstioni seu torturæ, locus nõ est, si aliunde veritas haberi põt.
16 Iudex plenariam de maleficio habens certitudinem, licitæ appellationi potest obuiare.
17 Iudex non inhumane, sed iuris ordine seruato, & cum moderamine, ad torturam debet procedere.
18 Iudex torquendi fortitudinem, ætatem, valetudinem & personam attendere debet.
19 Iudex an & quando teneatur si reus in tortura, vel ob torturam moriatur.
20 Iudex non tenetur, si reus tortus casu fortuito moriatur.
21 Iudex in dubio officium suum gessisse præsumitur.
22 Iudex non præsumitur iura, & ea quæ ad suũ spectant officiũ ignorare, tametsi quãplurimi quæ medullitus in iure intenduntur, cõsequuti sint minime, & ad corticem vsq; leges contemplati.
23 Ignorantia iuris, in iudice culpa lata est, qui & dolo nõ carere præsumitur, cum se iuris peritum fateatur.
24 Culpa lata in pœnis corporalibus infligendis non est dolo æquiparanda.
25 Iudex in corpus alicui grauamen inferens, extraordinarie punitur.
26 Iudex allegare potest se in iure errasse, & hoc est suam turpitudinem detegere.
27 Iudex in torquendo modum excedens, non iudex, sed priuatus fingitur, quemadmodum & tutor male administrans fingitur nõ tutor. & numero seq.
29 Pœnam non meretur qui lege permittente quicquam operatur.
30 Torto mortuo quis teneatur, si dolo, culpa, vel casu mortuus sit, nesciatur.
31 Iudex in dubio quæstionem debito grauiorem intulisse præsumitur, zelo iustitiæ & non dolose.
32 Iudex dolose excedens modum torturæ, leg. Cornelię debet pœnam subire.
33 Iudex sine causa, & absque indicijs, & dolose aliquem torquens, plectendus est capite.
34 Tortura iniuste alicui illata tenentur, iudices & potestates, sed nõ alij officiales ex mandato facientes.
35 Iudex pro torto mortuo tenetur pœna pecuniaria, stante statuto quod &c.
36 Iudex ad quid teneatur si tortus non moriatur, sed iniustè & inhumanè debilitatur.

37 Tortura indicijs probatur & coniecturis, si à potestate negetur.
38 Domestici pro delicto domi commisso possunt torqueri.
39 Tortura & violentia in occulto facta, per famã & vociferationẽ probari potest.
40 Confessus crimen non condemnabitur, si se tortum fuisse asserat, dummodo apud acta non ratificet.
41 Testes duo de actu corporali & visibili deponentes, præferendi sunt decem alijs de mentali & inuisibili actu deponentibus.
42 Quæstio seu tortura non est vniformiter applicanda, sed secundũ delicti exigentiam & grauitatem.
43 Aduocatus cõfessionem absq; indicijs legitimis torti infringere intendens, qualiter articulari debeat.
44 Reus tortus confessionem illicitam per tormenta pluries ratificãs, præsumitur hoc facere tormentorum timore.
45 Perseuerare præsumitur, qui reuocasse non reperitur.
46 Confessioni per torturam absq; indicijs extortę non statur, etiam si perseueretur.
47 Tortura intantum præcedere requirit indicia, vt si millies tortus absq; indicijs in cõfessione pseueraret, ipsa cõfessio nulla esset.
Confessio facta in tormentis absque indicijs, non conualidatur ex superuenientibus indicijs.
48 Sententia lata vigore confessionis in tortura iniuste extorta, an sit nulla ipso iure vel appellatione.
49 Iudex ante processus formationem, & litis contestationem, ad torturam procedere non debet.
50 Quæstio non datur nisi indicijs præuijs, in alijs probationibus deficiatur.
51 Iudex defensionem parti auferre non potest, sed ad se defendendum præfigere debet terminum.
Copia indiciorum reo dari debet ad purgationem faciendam.
52 Tortura an possit adhiberi diebus in honorem Dei feriatis.
53 Testis qui iurauit potest examinari die in Dei honorem feriato.
54 Tortura cui prius debeat applicari, quando plures sunt torquẽdi.
55 Filius in conspectu patris prior eo torqueri debet, & fœmina prior masculo.
56 Iudex qualiter in tortura positũ examinare & interrogare debet.
Tortus vt testis qualiter interrogari debet.
57 Tortus in seipsum de alijs non est interrogandus.
58 Tortus negãs & in negatione perseuerãs, an possit iterũ torqueri.
59 Tortus sufficienter non debet rursus torqueri, nisi de nouo superueniant alia indicia.
60 Assessores honoris auidi, torturam repetentes sunt puniendi.
61 Quæstio seu tortura quando repeti possit.
62 Tortura quando repeti potest.
63 Indicia noua quæ dicantur.

Coll

1 QVINTO principaliter quæritur qualiter sit perueniendum ad torturã. † Respondeo, quod multa debet iudex habere ante oculos antequam ad ipsam perueniat. Nam primo sciendum est quod à tormentis non est incipiendum, neq; adcò torturæ est fides adhibenda ut ab ipsa incipi debeat, sed ita demũ ad ipsam peruenitur si contra torquendum præcedant indicia, & argumenta eius negotij de quo quæritur: ista est sententia text. in l.j.in prin.ff.de quæstioni.& l.milites.§.oportet. C. co. & l.sicut.in fi.C.de fal. Qualia autem debeant esse ista in-
2 dicia fuit dictũ superius. † Et ad id quod dictum est quod à quæstionibus nõ est sumendum initium est tex.in c. cum in contemplatione.de reg.iur.in antiquis.ubi etiam dicit glos. quod si secus fuit potest appellari, ut habetur etiã iij. q.vj. non solẽt. Hoc tñ fallit in casu l.prius.ff.ad Syll.ubi secũdũ intellectum gl.quam sequũtur Dy. & Bar.ibi seruus in casu illius l.torquetur absq; indicijs præcedentibus.glo. tamẽ in l.j.§.item illud. eod.tit.uidetur uelle quod nõ poßit seruus torqueri absque indicijs, & ita etiam tenet in l. quicunque.C.de ser.fugi.in glos.not.duo mirabilia. Idem tenet glos.in l.cum probatio. ff. de probat. Idem in l. serui. ff.de
3 testi.secundum unam opi. † Ego credo nequaquam deueniendum ad torturam nõ præcedentibus indicijs, uel quan-

queatur etiam in isto crimine sine indicijs, licet in isto crimine sint multa alia specialia, & ab hac opi. quæ est communis non uidetur recedendum, de quo uide per Areti. in tractatu maleficiorum, in glo. in uer. che hai tradita la tua patria, in prin. & ibi etiam per d. Augu. in addit. Item uide & adde alios tres casus in quibus ad torturam peruenitur sine indicijs, quos enumerat glos. in d. cap. quæstionem. xij. q. ij. quam glo. refert & sequitur idem do. Augu. in dicta addi. & etiã in glo. in uer. fama publica in addi. super uer.
7 nunc uideamus de tortura. col. xxxv. ¶ † Addo alium notabilem casum in quo potest ad torturã perueniri sine indicijs, uidelicet, quando accusatus uel inquisitus, quia non cõparuit fuit positus in banno propter contumaciam, nam si postea cõparet, quia uult purgare cõtumaciam & respondere, quia forte hoc ei à statuto permittitur, poterit tunc poni ad torturam absque alijs indicijs propter eius præcedentem contumaciam secundum Nico. de Mata. & Bal. in l. prima. §. sequitur uidere, iuxta fi. C. de hæredi. insti. quod est menti tenendum. Sed an quando torquentur testes debẽt præcedere indicia fuit dictũ supra in iiij. q. prin. in uer. qđ
8 autem dictum est. ¶ † Secundo iudex debet aduertere quia non pro omni causa neq; de omni persona quæstio sumenda est. l. edictum. ff. de quæstio. & est plene dictum supra in iij. & iiij. q. princ. ¶ Tertio debet aduertere ad qualitatem indiciorum, quia non quælibet indicia sed uerisimilia, aut uero proxima requiruntur. l. j. ij. respon. ff. de quæstio. & l. milites. §. oportet. C. eod. ¶ Quarto iudex debet aduertere ut non ponat aliquem ad torturam nisi prius constet de delicto, ut l. j. §. illud. ff. ad Sylla. ad idem uide text. in l. si quando. C. unde ui. & fuit supra dictum in iiij. q. princ. in uer.

in uer. Item nota quod nunquam. unde Areti.ex hoc in suo tractatu maleficiorum, in glosa, in uerbo, fama publica. in
9 uer. xij. tu uide. dicit, † quod iudex debet esse in hoc bene cautus quod si furtum dicitur factum uel aliud delictum cõmissum faciat in bastardello per diligentem inuestigationem uel inquisitionem querelam, & testes, & uisionem officialis apparere quod furtum uel delictum est commissum, & sic describi per notarium & describi uulnera, & sic de homicidio quod mittat officialem ad uidendum uulneratum uel mortuũ, & hoc redigatur in actis prius, alias autem nisi facta ista diligentia aliquem torqueret, posset teneri in syndicatu Ad quod facit secundum eum, quod in simili nota. in l. hæc autem. §. j. ff. ex qui. cau. in poss. ea. & l. multum. ff. de condi. & demon. ad hoc quod dicit Bald. in l. iij. §. eiusdem. ff. de testi. in additio. dicit enim per text. in
10 d. l. j. §. Item illud. † quod prius debet constare liquido de facto antequam quis torqueatur, unde tortura fit ad liquidationem personæ nõ ad liquidationẽ facti. Item dicit quod dispositio d. §. item illud fallit in crimine falsi per l. ubi. C. de fal. & in crimine furti per l. cum seruus. ff. de con. ob causam & in crimine adulterij per. l. prospexit. ff. qui & à qui. ita refert do. Aug. de Ari. in addi. ad tractatum Are. maleficiorum in gloss. in uerbo, fama publica. in uer. supra allegato, ubi etiã dicit quod ipse dubitat de istis tribus fallentijs, quia illæ ll. non uidentur hoc probare. Et ibi etiam dicit quid si non potest constare de facto, puta quia aliquis confitetur occidisse aliquẽ uiatorẽ & eũ proiecisse in flumen, & an sufficiat de hoc cõstare per famã, uide ibi in remissionibus ad quas se remittit. Dicit etiã ibidem quod iudex non solum nõ debet procedere ad torturã, sed nec ad in

quisitionem specialem, nisi prius constet de delicto, & dicit
21 hoc uelle Bart. in l. fina. in princ. ff. de quaestio. ¶ † Quinto iudex debet aduertere quod antequam ueniat ad torturam, debet enim procedere hoc modo, quia habita informatione de delicto, & sic constito sibi de facto ut supra proxime dictum est, debet in bastardello facere inquisitionem contra illum qui tale delictum dicitur commisisse, quae erit inquisitio specialis quo ad delictum & generalis quo ad personas, & super illa debet examinare testes etiam nullo aduersario ad hoc citato. Et si habuerit indicia procedat ad inquisitionem specialem contra personam cōtra quam laborant indicia: & istam ponit in li. actorum. prout habetur in c. qualiter et quādo, de accu. Et si hoc facto aduersarius nō est in manibus suis faciet ipsum citari cum tenore inquisitionis quod ueniat ad respondendum dictae inquisitioni: & si est accusatio eodem modo faciet, & si comparuerit & negauerit iterum examinet illos eosdē testes uel alios & eorū dicta ponat in li. actorū, & hoc faciat parte citata ad uidendum iurare testes, & si ex dictis testibus uel aliunde habet indicia ad torturam sufficientia tunc faciat iterum inquisitum uel accusatum citari sub hac forma, uidelicet quod cum contra eū processum sit per uiā inquisitionis uel accusationis, eo quia dicitur commisisse tali tempore & tali loco tale delictū, prout constat apud acta &c. & quia cōtra eum laborant indicia super tali delicto quod infra tot dies compareat ad confitendum tale delictū non obstante sua negatione, aut ad purgandum indicia quae cōtra eum laborant, & ad subijciendū se torturae. Sed formam huiusmodi citationis ponit cōstitutio prouinciae Marchiae in lib. maleficiorū, in rub. de malefactore. contra quē apparent

rent indicia, quæ est rub. lxxxvij. Quam formam seruabũt dicentes in Marchia. Et his factis si reus comparuerit, eũ retineas & torqueas immediate secundum indiciorum qua
12 litatem. † Si autem in termino non comparuerit ponas eum in banno, & sic habebitur pro confesso dictum maleficium: ita dicit singulariter Barto. in l. pe. ff. de quæstio. Et istam practicam ponit Are. in suo tractatu malefi. in glo. in uerbo comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum, post principium, quod dicit esse menti tenendum, quia poterit facere honorem. Sed licet ista sit pulchra theorica, tamen non est perfecta iudicio meo: nam si reus ad hanc citationem factam comparet, & petat copiam talium indiciorum, iudex debebit publicare testes & processum, & dare copiam indiciorum cum termino ad opponendum & purgãdum indicia, in quo termino poterint reprobari testes tam circa personas, quam circa dicta, ut l. custodias. ibi glo. Bart. Ang. & Imo. ff. de pub. iudi. & per Bar. in l. unius. §. reus. & §. cognitorum. ff. de quæst. in l. si postulauerit. §. quæst. ff. de adul. & l. fi. in fi. ff. de qõ. & melius per eundem in suo cons. incip. Punctus quæstionis. Pro quo require in
13 lit. h. ad char. clxxx. ubi dicit, † quod iudex antequã ponat aliquẽ ad torturã deberet dare copiam indiciorum cum termino ad illa purgandũ, & dictis testibus & indicijs reprobatis & purgatis indicijs non proceditur ad torturam. Et plus ibi dicit, quod super hoc debet pronunciari esse uel nõ esse deueniendum ad torturam: de hoc uide etiam per Tancre. de Corneto in sua compendiosa in vj. parte princip. q. xviij. pro qua require in lit. h. ad char. ccxiij. Et ab ista pronũcia, esto quod sit interlocutoria appellari poterit etiam de iure ciuili cum contineat grauamen irreparabile, ut per

Bart. & doct. in l. ij. de ap. reci. & per Bal. in l. ij. C. de epis. audi. de quo est casus in d. l. ij. ff. de app. reci. Et hoc habet locum si pronunciabitur esse torquendum. Sed quid si pronunciabitur non esse torquendum, an per illum qui petebat deberi torqueri poterit apppellari? Areti. in d. l. ij. ff. de ap. reci. ponit hanc quæstionem, & dicit quod non, cum istud grauamen poßit reparari in sententia diffinitiua per illum tex. & rationem sui. Facit ad prædicta glo. in l. cum in con
14 templatione. de regul. iur. in antiquis. quæ uult, † quod si quis timet torqueri sine indicijs, & sic iniuste potest appellare: de quo etiam habetur. iij. q. vj. non solet, & dixi supra in v. q prim. circa princ. Et aduerte quod facta supradicta appellatione, licet sit interlocutoria, erunt ligatæ manus iudicis, ut non poßit ad torturam procedere etiam antequã sibi inhibeatur, quoniam licet alias per appellationem ab interlocutoria non uideantur ligari manus iudicis à quo, ante inhibitionẽ, ut in c. super eo. el j. in prin. de ap. in vj. tamẽ illud intelligitur quãdo esset appellatum ab interlocutoria ex qua infertur grauamen reparabile per appellationẽ à diffinitiua. Secus si infertur tale grauamẽ quod reparari nõ posset, prout est tortura: ita dicit Rapha. in l. eius qui. ff. de ap. reci. Idem uult Bal. in rub. C. cõmi. uel epi. ubi etiam dixit, quod confeßio post appellationem secuta
15 est nulla. ¶ † Sexto iudex cõsiderare debet quod nõ est deueniendum ad torturã si aliunde ueritas haberi potest. Sed quando aliunde nõ potest haberi, tunc erit locus torturæ. l. diuus. in prin. & l. edictum. ff. de quæst. & l. quoties. C. eo. ti. & idem dicit Are. in tractatu maleficiorum, in uerbo, fama publica. col. xxij. uer. secũdo quæro. Ex quo dicit, quod cautus iudex debet facere apparere in actis quod iudex nõ

possen

possendo aliter ueritatem habere, declarauit deueniendum ad torturam, alias posset teneri in syndicatu. Vide ad prædicta Gand. in tractatu maleficiorũ in rub. de quæstione & tormentis in prin. qui dixit quod iudex qui de aliquo quæstionem habere intendit, ante omnia habere debet iuris & humanitatis rationem, & debet habere hanc considerationem, ut non facile & repente ad quæstionem procedat si aliqua alia uia leuiore potest obiecti criminis ueritas inueniri quantumcunque adsint indicia, uel uerisimilia argumenta, alleg. d. l. diuus. ff. de quæstio. & Ange. in l. si certus. ff. ad Syl. dixit, quod si maleficium est liquidatum per probationes ueras male facit iudex ponere malefactorem ad torturam, & tenebitur in syndicatu, & hoc etiam dixit Io. An. in d. c. cum in cõtemplatione. de reg. iur. in antiquis. & do. Catal. de Viso in suo tractatu de syndicatu. in q. cxxxij. & in q. ccix. ccx. ccxj. qui ponit ꝙ de facili nõ est deueniendum ad torturam. Et Cyn. in l. ij. C. quorum appel. non reci. dicit, quod iudices maleficiorum qui plene conuictum torquent ut cõfiteatur delictum, & sic apud acta reperiatur cõfessus & conuictus ad hoc ut non poßit appellare, male faciunt, quia nemo est torquendus nisi in subsidium proba-
26 tionum. ¶ Sed Bal. in d. l. j. & d. l. ij. dicit, ego credo † quod iudices bene faciunt quando habent plenariam certitudinẽ de maleficio si obuient ne appelletur per calumniam, & maxime in criminibus enormibus in quibus licet interdum leges trãsgredi. l. si quis filio exhæredato. §. sed si. ff. de iniusto test. & quod no. Innoc. in c. j. de consti. quod est multum notabile secundum eum. Et idem Bald. in d. l. ij. dixit, quod iudices bene faciunt quærendo cõfeßionem extorquere à conuictis, ne crimina patentia remancãt impunita, nec

debet

debet dari occasio appellandi, tamen si constaret de tortura non esset prohibitum appellare. Sed idem Bal. in l. qui sententiam. in fi. C. de pœ. mutauit sententiam, & tenuit cõtrarium dicendo, quod si dilucide quis sit conuictus non debet torqueri, & hoc puto de iure uerius & sequendum. Ex supradictis infero quod in notorio crimine non est deueniendum ad torturam, quia tortura non adhibetur nisi in defectum probationum, ut superius dictũ est, sed hic de cri-
17 mine liquet, ergo non est procedendũ ad torturam. ¶ † Septimo aduertat iudex quod ad torturã procedendũ est cum moderamine, & non ineffrenate & inhumane, & debito iuris postposito, ut l. nihil. C. de quæstio. ad quod facit quod habetur in l. j. C. de emen. propin. & in l. j. C. de emend. seruo. Itaque tortura non debet esse indicium rationis, & melius est infra subsistere, quam superexcedere: unde ait Apostolus, quod iustum & æquum est parate, scientes quod dominum in cœlo habetis. Et ait iuriscon. quod nimia asperitas dominorum est temperanda & corrigenda, ut l. ij. §. dominorum ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. & tales ita seueriter procedentes sunt priuandi iurisdictione, dixit Bald. ibi, & Guil. & Cy. & Aret. in tractatu maleficiorum, in glo. in uerbo, fama publica. col. xxiiij. uer. septimo quæro. dicit quod tortura est adhibenda cum moderamine, ut l. de
18 minore. §. tormenta. ff. de quæst. † Et hoc totum residet in pectore iudicis discreti, qui considerabit torquendi fortitudinem, ætatem, debilitatem, ualetudinẽ, personam, & criminis qualitatem, & nec à grauioribus, nec à leuioribus tormentis initium sumet. facit secundum ipsum l. iiij. §. fi. ff. de re mili. & l. si quis in graui, in princip. ff. ad Sylla. & l. j. §. impubes, eo. tit. & sic debet facere iudex ut innocentiæ, uel

suppli

supplicio reum saluum conseruet, ut l. quæstionis modus. ff.de quæst.ita dixit Inn.in d.c.cũ in contẽplatione. de reg. iur.per d.l.quæstio.& adde Bal.in l.j.de confes.in vj.colum. qui dicit quod quo moderamine habenda sit quæstio relinquitur iudicis arbitrio, sed tu dic quod dictum arbitrium debet esse discretum per ea quæ habentur in l.j. ff.de leg.ij. uide etiam de prædicta Bal. in l.ij.C.quorum app.qui dixit quod quæ sint plena uel moderata tormenta & quæ nõ,iudicis discreti arbitrio committitur cum consilio discretorum ibi astantiũ.ff.de adult.l.si postulauerit.§.quæstio.Sed cum dictũ sit quod tortura debet adhiberi moderate;adeo quod reus sit saluus supplicio uel innocentiæ annectitur bene alia quæstio,quid si tortus moritur in tortura uel propter torturam,an iudex teneatur ad aliquam pœnam,& ad quam.Cy.ponit hanc q.in l.Gracchus in fi.C.de adulte.& Bart.in l.quæstionis.ff.de quæstio.& Bal.in d.l.Gracchus, & l.j.C.de emendat.seruo. ex quorum dictis sic concludo,

29 †quod aut iudex in torquendo non excesßit modum debitum & consuetum, ut quia torsit in casu licito & prout est de consuetudine: puta cum fune quæ est instrumẽtum à iure approbatum,ut l.nullus.C.ad l.Iul.maie. nec ultra debitum tenuit torquendo in tortura:& isto casu nullo modo tenetur quia licite fecit,& licite factum non meretur pœnã.ut d.l.Gracchus.& d.l. quæstionis. & l. de minore. §.tormenta.ff.quæstio. Ad hoc optime facit tex.in d. l.j.C. de emen.seruo.ubi uult tex.quod ubi non exceditur modus, & tamen mors sequatur,non tenetur de homicidio quia operam dedit rei licitæ.Si autem modum excesßit,tunc si dolose hoc fecit,tenetur lege Cor.de sica. tanquam homicida, & sic capitaliter uenit puniendus,ut d.l.j.C.de emen.seruo.

& l.j.

& l.j.C.de emen.propin.coniuncta glo.in l.j. C.de pari.facit d.l.quæstionis.à sensu cõtrario.Si uero nõ dolose sed culpabiliter modum exceßit,tunc tenetur secundum qualitatẽ culpæ,non tamen tanquã dolosus,ut l.si adulterium cum incestu de adul.& quod notat Cy.in l.si quis in hoc genus.C.de epis.& cle.& Bar.& Bal.in l.j.ff.de ll.& per Bal.in l.j.si quis test.lib.esse ius.fuc.& l.respicendum.§.delinquũt.
20 ff.de pœnis.¶ †Si uero mors torti casu contingat,& tũc nullo modo tenetur quia dabat operam rei licitæ secundum Iaco.de Are.Cy.& Bal.& Bar.ubi supra.facit de resti.spo.c.olim.el iij.& quod not.in l.j. C. unde ui .Et in hoc est respiciendum an aliquid poßit iudici imputari uel non,ut dicit Bar.in d.l.quæstionis. per l.aut damna.§.j ff.de pœn. Et secundum prædicta intelligo Bal.in d.l.milites.§. quæstioni.dum dixit hunc torquentem puniri tanquã homicidam. Vide etiam de hac q. per Areti.in tractatu maleficiorum in glo.in uerbo,fama publica.col.xxiiij. in uer. viij. quæro. ubi dicit ꝙ licet Bart.in l. lege Corne.ff.de sica. dicat quod si rectores torquent reum uel testem ita quod ex hoc moriatur tenetur lege Cornelia de sicar. per illum text. tamen Bal.& Ange.Cy.& Saly.in d.l.Gracchus.C.de adulte. intelligunt uerum si non fuit legitime tortus. Si autem fuit tortus præcedentibus indicijs de quibus in actis apparet, tunc cum iudex fecerit ex permißione legis,quia ad torturam licite peruenit licet ille moriatur non tenetur, ut l. sed an ultro in princip.ff.de ne.ge.¶ Et hoc etiam intelligunt uerum dummodo iudex non fuerit egressus terminos tor-
21 turæ.†Et quod in dubio nõ præsumitur quod fuerit egressus imo quod suum officium temperate gesserit. l. Herennius.§.Gaia. ff.de euict. unde alleganti quod iniuste torsit incumbit

incumbit onus probandi secundum Augu. & ita dicit intel lexisse Bar. prædicta in d.l. lege Cor. do. Aug. de Ari. in additio. in d. uer. viij. quæro. refert de uerbo ad uerbũ consiliũ do. Gilioli super hac q. quod ego inseram prout sequitur. Pone quod iudex exceßit modum in torquendo reum exceßiue uel in casu nõ permisso, ut quia forte non erant indicia legitima uel fuerunt purgata per alias probationes, uel quia non erant de casibus de quibus posset torqueri de iure an teneatur si ille tortus mortuus est directa l. Cor. de sica.
22 & sic debet decapitari: nam uidetur quod sic, † cum iudex non poßit prætendere se ignorare iura, quorum asseruit se fore peritum, cum electioni de se factæ, ut de perito consenserit. l. ij. ff. quod quisque iur. nam licet ignorare iura sit lata culpa, quia potest consulere peritiorẽ, ut ff. de infa. l. liberorum. in fi. & ita dicit ibi gl. in l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de acti. & obli. probatur per tex. institu. ad leg. Aquil. §. præterea. in uer. imperitiam. & ff. de reg. iur. imperitiam tamen hoc uerum in personis quæ non sunt astrictæ scire ubi in pœnalibus lata culpa non æquiparetur dolo: & ita
23 intelligitur d. l. imperitiam, cum si. † Sed in iudice qui asserit se iuris peritum ignorare ius est adeo lata culpa, quod dolus in eo præsumitur cum iuris ignorantia non præsumatur, sed uerius scientia iuris, & isto casu lata culpa æquiparatur dolo. l. ij. cum glo. ff. quod quisq; iu. Et per hoc uidetur quod iudex debeat decapitari tanquam dolose occiderit illum in tormentis, & ita uidetur tenere Saly. Sed certe est error, quia secundum dictum do. Gilioli dicit ibi do. Augu. isto casu lata culpa æquiparatur dolo, sed non dolo uero, sed præsumpto. Item æquiparatur dolo tacito non expresso, & ita debet intelligi text. & glos. in d. l. ex maleficijs.

& glo.

& gloſ.in l.fin.C.de pœna.iudi.qui ma.iudi.Et idem in medico qui per imperitiam aliquem debilitauit & occidit, ut dicit gloſſ. in d. l.ij. ff.quod quiſque iur. & text.in d.§. præterea.inſti.ad leg. aquil. Et ideo errauit Salyc.dum uoluit talem puniri directa lege Aquiliana. Sed non eſt uerum,

24 † quia in pœnis corporalibus infligendis lata culpa non æquiparatur dolo,ſed eum dico teneri,ut l.Cornelia,ut extra ordinem iudicis arbitrio puniatur, & ita dixit Bartol.in l. ulti. ff.de adulter.in q. de bannito occiſo,probatur in l.lex Iuliana.§.fina. ff.ad leg.Iul.rep. lex enim Cornelia directa requirit uerum dolum, utilis autem requirit factum ſeu præſumptum, quod inſurgit ex lata culpa commiſſa per illum qui eſt aſtrictus ſcire iura, ut in iudice, & medico. Et licet quando iudex lædit partem ciuiliter per imprudentiam non teneatur ad meram pœnam fiſco applicandam, ſed tantum ad ſatisfactionem damnorum & expenſarum,ſeu intereſſe partis læſæ,ut dicit Barto.in l.fi.in fi.ff.de uari. & extraord.cog. & in diſputatione ſua quæ incipit:à ſententia iudicis qui per imperitiã iudicauit.& c.

25 † tamen quando iudex per imprudentiam lædit in corpus aliquem, ſeu torquendo, uel aliter debilitando, uel occidi faciendo in publico,iſte iudex tenetur extra ordinem, ut l. lege Corne.ut ſupra dixi.Et ita Conſuluit dictus domi.Giliolus in Ciuitate Mantuæ,qui dixit,quod niſi dolus expreſſus probetur in iudice,ſcilicet,uel quod odio uel gratia alterius,puta inimici,uel corruptus fuerit pecunia non teneatur directa l. Cornelia.ſcilicet, pœna corporali,quin potius dici debet ipſum iudicẽ fuiſſe in culpa lata, quã in dolo uero et expreſſo,quia ſaltem prætextu officij ſibi commiſſi id fecit,& per conſequens non prætextu homicidij cõmittendi,

tendi, nam ad excludēdum uerum dolum & expressum & pœnam quæ pro tali dolo imponenda uenit, sufficit quod aliquo colore iusto uel prætextu id factum sit licet facere iure non debuit, ut l. Gracchus. C. de adulte. ubi est casus. Itē sufficit eum fuisse motum aliquibus rationibus siue iustis siue iniustis, quia per hæc calliditas excluditur, licet uera culpa cōcludatur quæ ex quasi maleficio prouenit, ut dicit gloss. in d. l. ex maleficijs. §. si iudex. & in d. l. fin. ff. de uar. & extraord. cog. & per hoc text. in l. igitur. §. potest. ff. de lib. cau. & gloss. in l. j. ff. de abige. & in l. plagiarij. C. de plagia. & in l. j. C. ubi cau. sta. & ibi Bal. & per Bart. in d. l. fin. ff. de adult. Et in corporalibus lata culpa non æquipa ratur dolo scilicet uero, & expresso, ut d. l. lege Cornelia. ff. de sicar. & ibi per Bar. Et hanc opi. dicit ipse do. Giliolus tenere Iaco. de Are. in d. l. Gracchus. in addi. & Gui. de
26 Suza. ¶ † Tamē dicebat iudicem huiusmodi debere caute protestari se errasse in iure & suum errorem iuris allegare & protestari quod si alias similis reus sibi occurreret eū taliter non torqueret. argu. l. si adulterium cum incestu. §. idem Pollioni. ff. de adulte. Et dicebat eum extra ordinem præterquam in corpus puniendum, & ipse domi. Giliolus de facto consuluit in ciuitate Mantuæ pro domino Bibia de Fauentia ibi iudice qui tantum torqueri fecerat unum reum excedendo morē debitū quod mortuus fuerat & in syndicatu contra eum procedebatur. Vide etiam ad prædictam q. Gand. in tract. maleficiorum, in rubrica de quæstio. & tormentis in illa. q. quæ confeßio dicatur facta metu tormentorū. in uer. sed quid si iudex in tormentis adeo modū exceßit quod tortus ibi defecit uel mēbrū debilitauit: qui latißime disputat hāc q. arguendo pro & cōtra,

27 & refert Guido.de Suza.dixisse, † quod ubi iudex modũ excedit torquendo statim quod modũ excedit tenetur, quia fingitur non iudex, sed est priuatus, sicut tutor male administrando fingitur non tutor, & tenetur tanquã quilibet. l. tutor. ff. de suspe. tu. cum si. ipse uero Gandi. dicit quod si dolo fecit tenetur, si uero aliam culpam cõmiserit non tenetur, dic ut ibi. uide etiam per do. Catal. in tracta. de syndicatu. q. cxiiij. ubi in hac materia approbat dicta Barto. in l. quæstionis. ff. de quæstio. & Cy. in d. l. Gracchus. C. de adul. & idẽ do. Catal. q. ccvj. & ccv. dicit quod si aliquis in tortura reperitur & ibi moriatur, assessor tenetur tanquam homicida. d. Amodæus quo suo tẽpore nullus fuit magis practicus in magistratibus in suo tractatu de syndicatu, in glo. super uerbo. Item in eo quod dictus potestas & officiales capi detineri carcerari & torqueri &c. in iij. col. in vij. q. quid autem si potestas multum bene loquitur super dicta q. dicendo quod aut officiales facientes torquere sunt in dolo, aut moritur casu, aut est dubiũ: si dolo fecerũt & nõ præcedẽtibus indicijs modũ excesserunt quod moriatur tenetur pœna capitis l. Cornelia de sicar. uidelicet potestas & iudices qui fecerũt torqueri. l. in prin. & §. j. & l. lege Corne. in prin. ff. de sicar. & l. aut dãna. §. j. ff. de pœn. et est tex. in l. Item apud Labeonẽ. §. q̃onis. in fin. ff. de iniur. quod habet etiam locum quando sine nouis indicijs fecerunt reponi ad torturam illum qui fuerit semel tortus sufficienter, quo casu si moriatur tortus tenentur pœna capitis, ut dixit not. Bald. in l. milites. C. de quæstio. & ratio quia eo
28 ipso, † quod iudex modum excedit fingitur priuatus & nõ iudex, sicut tutor non recte administrando fingitur non tutor & tenetur tanquam quilibet. lege tutor. ff. de fur. lege

fundum

fundum.§.ſi tutor.ff.pro emp.arg.l. generaliter.C.de epi=
ſcopis & clericis.quia nimia ſeuitia rectoris aſcribitur cul
pæ.ff.ad l.Aquil.l.ſi quęcunq;.§.ſi magiſter. & ſicut pri=
uatis,ita iudicibus eſt prohibitum aliquid illicitũ facere.ff.
de iniur.l.nec magiſtratibus.Si uero non ſunt in dolo ſed in
aliqua culpa puta quia non præcedebant indicia ſufficiẽtia
uel modũ exceſſerunt & immoderate per ignorantiã uel
per laſciuiã cauſam mortis præbuerũt arbitrio ſyndicorũ
puniri debebũt.Et ſi fuerunt in culpa leuiſſima mitius quã
in leui,& ſi in leui mitius quã in lata.d.l.lege Cornelia. &
l.j.§.ſi claua.& l.iij.§.ſed ſi ſenatuſconſulto.ff.ad l.Corne.
de ſicar. Et licet Iac.de Are.in tracta. quem fecit de quæ=
ſtio.dixerit hoc caſu poteſtatem & eius officiales non te=
neri per l.j.C.de emenda.ſeruo.ſumpto ar.de poteſtate do=
minica ad poteſtatẽ rectoris.ff.de uerbo.ſign.l.poteſtatis.
ſed Guido de Suza.et poſt eum Andr.de Piſis.& per Bar.
qui ſimilem tractatum fecerunt concludunt quod teneãtur:
& idem uidetur tenere Pau.de Leaza.in repe.capi.grauis.
de depoſito. Tertio caſu quando tortus ſine dolo uel cul=
pa officialis moritur,ut innuit text.in d.l.aut damna.§.j.
ff.de pœn.& tunc non tenetur,ut not.Barto.in l.quæſtio=
29 nis.ff.de quæſtio.† quia qui facit l.permittẽte,pœnam nõ
meretur.l.Gracchus.C.de adul.& ibi hoc firmat Cy.quod
intelligitur quando præcedebant legitima indicia & non
exceſſerunt modum cum ille non fecerit animo necandi,ſed
ueritatis eruendæ: & nemo delinquit niſi habeat animum
delinquẽdi.l.ſæpe.in fin.ff.de uer.ſig.quia animus & pro=
poſitum diſtinguunt maleficia.l.qui in iure.ff.de fur.& l.
30 j.§.j.ff.de ſicar.& l.ſi is qui cum telo.C.eo.tit. † Quarto
caſu quando eſt dubium an dolo culpa uel caſu moriatur:

dicendum quod si Potestas uel Iudex doceat legitima indicia præcedere, & appareat eum qui fuit tortus fuisse ætatis maturæ & robustæ, præsumptio est pro Potestate, uel Iudice.l.Herennius.§.Gaia.ff.de euic.præsumit enim princeps omne bonum de officialibus suis, nisi manifeste appareat contrarium.l.j.§.fi.ff.de offi.præsid. facit l.cum creditor.ff.de furt.& l.iniuriarum.§.j.ff.de iniur.& l. acquirẽda.ff.de acquir.pos. & l.iij.§.j.ff.de lib.hom. exhib. Et qui allegat quod Potestas uel Iudex fuit in dolo uel culpa, id probare debet.l.quoties.§.qui dolo.ff.de prob.& l.j.& ibi no.C.de sica.& l.ij.ff.de pb.& l.actor.C.eo.ti.& no.Bar.
31 in l.si quis ex argentarijs.§.fi.de eden.¶ † In dubio enim si non apparet quo animo fecerit, præsumitur fecisse zelo iustitiæ,& iuste.l.ij.§.si publicanus.ff.ui bo.rap.& l.minus. C.de acquir.pos.& l.merito.pro soc.facit l.ij.C.qui acc.nõ pos.Poterit tamen Potestas uel Iudex si non fuit in dolo uel culpa ad cautelã probare per testes etiã domesticos, quod præcedentibus legitimis indicijs moderate eum torquebat, & quod casu sine dolo uel culpa iudicis defecit in tortura, quod plerunq; euenire solet,ut dicit tex.in l. aut damna.§.j. ff.de pœ.Bal.tamẽ,ut refert idem Amodæ.ubi supra in hac quæstione bene sic dicit: aut iudex non exceßit modum, quia tormentauit in casu licito, prout est de consuetudine, & non cum aliqua asperitate, & tunc non tenetur iudex licite,facit arg.ff.de iniur.l. item apud Labeonem.§.quæstio
32 nis. † Aut exceßit modum, & tunc aut dolo & tenetur.l. Cor.de sica.facit.l.unica.C.de emenda.seruo. Aut culpa,& tunc tenetur secundum qualitatem culpæ. Aut casu, & tũc in nihilo tenetur, quia dabat operam rei licitæ, secundum Iac.de Are.& Cy.ista sunt uerba Bal.in l.uerba.in fi. C. de

adul.

adul. Et ſubdit ipſe do. Amodæus, & bene, quod caute agendum eſt quantum fieri poteſt, ne caſus mortis in tortura accidat propter euitandas caluminas popularium, & uulgarium, quos de facto dicit uidiſſe, & audiuiſſe propter huiuſmodi caſus contra officiales & innocentes armata manu inſurgere, ut euenit Peruſij contra do. Sanctum de Corneto Poteſtatẽ, qui uix euaſit à furore populi, & dicit ſe habuiſſe duos in manibus, unum dum eſſe Senator Vrbis, & aliũ dum eſſet Poteſtas Tuderti, qui immediate quod fuerunt poſiti in tortura & eleuati à terra parũ, defecerunt, & iudicio medicorum oppreßi à catarro uix poſt plures dies euaſerũt, ideo ipſe conſulit & paterne, quod moderate ad torturam procedatur, nec ita de facili curantur, ut multi facere conſueuere.

33 † Et dicit etiam quod quandocunque doloſe & ſine cauſa & ſine indicijs faciunt aliquem torqueri etiam ſi tortus non moriatur tenentur pœna capitis, ut uult Bal. in l. decuriones. C. de quæſt. & in l. ij. C. de requi. re. & eſt text. in l. lex Iulia. §. hodie. ff. ad legem Iul. repet. quod habet locum etiam ſi habebat arbitrium, ut not. in c. ueniens. & in c. quintauallis. de iureiu. Et eadẽ pœna tenentur ſi faciunt torqueri illum qui de iure torqueri nõ poterat, puta unum de prioribus durante officio niſi in crimine læſæ maieſtatis per tex. not. in d l. decuriones. Si autem ſine dolo faciunt torqueri non torquendum uel excedunt modum, ipſi officiales tenentur actione iniuriarum arbitrio iudicis ſecundum Bal. in rub. C. de pœna iud. qui ma. iud. & ff. de iniur. l. iniuriarum extimatio. nec debent puniri ſimili pœna torturæ, quia ex hoc nihil adeſſet perſonæ tortæ ſecundum Bal. in d. rub. de hoc tamen uide infra in vij. q. princip.

34 † Et aduerte circa prædicta quod quando fuit tortu-

ra iniuste facta tenētur solummodo Potestates & iudices mandantes torqueri iniuste, non autem milites socij, & alij officiales qui hoc fecerunt ex mādato. Ita dicit Bal. in l. excusant. ff. de infam. per illum tex. facit quod not. Dyn. in c. quod quis mandato. de reg. iur. in vj. & ponit Florianus in l. liber homo. la ij. ff. ad leg. Aquil. quod tamen est dubium: quia mandatum superioris excusat solum in leuibus secundum Bart. in l. non solum. § si mandato. ff. de iniur. & ideo possunt officiales resistere Potestati iniustitiam facienti, secundum Bar. in l. omnes. C. de decur. lib. x. Et aduertant bene rectores, quia si cogunt aliquem eius iudicem uel officialem iniustam sententiam ferre, tenentur l. Cor. de sicar. De his uide latius & melius infra in vj. q. prim. in uer. sed ponamus.
35 † Item aduerte pro his quæ supradicta sunt, quod si per statutum pro homicidio imponitur pœna pecuniaria ciuibus, prout est in multis locis, & si fiat in palatio imponitur pœna capitis, Potestas uel iudex qui iniuste & immoderate tormentauit, si tortus moriatur, non punietur pœna capitis, sed pecuniaria secundum Bal. in rubr. C. de pœna iudi. qui ma. iud. quia statutum quod imponit pœnam capitis pro homicidio & maleficio, debet intelligi de eo quod potest committi indifferenter in palatio & extra, sed occasione torturæ potest solū committi in palatio ubi est tortura: ideo nō debet augeri pœna ratione loci, sicut dicit Bar. in simili in teste dicente falsum in palatio, in l. aut facta. ff. de pœ. & in cons. quod incipit: Tuderinus quidam. & licet dictum statutū imponat pœnā pecuniariā ciuibus pro homicidio, habet locum in Potestatē & offic. quia gaudēt priuilegio ciuium, ut not. gl. in l. ciues & incolæ. C. de incolis. lib. x. & firmat in § proficisci. in q. xiij.
36 † Sed pone, quod

ex tortura quis non moritur, sed debilitatur aliquod membrum.d.Amod.in d.tract.syndicatus,super gl.in uerbo,coram nobis &c.Ciriacus de Ancona &c.in viij.col. in uer. pœna debilitationis.dicit quod imponitur ea pœna,quæ imponitur à statuto pro tali delicto, & hoc pro pœna fisco applicanda:sed quo ad partem læsam,uidelicet quo ad tortum tenetur ei de iure communi ratione & actione iniuriarum,inquãtum iudici æquum uidebitur, & ad interesse expensarum factarum in medicis & medicinis,& ad damna operarum quibus caruit,& cariturus est: ut tex.in sti itu.de obl.quæ ex qua.del.nas.in §.ob hominẽ uero. Sed ego puto hoc procedere eo casu, quo iudex iniuste torsisset dolo uel culpa,secus autẽ si licite & moderate,& in casu permisso secundũ dicta supra in uer. sed cũ dictũ sit in q. de mortuo in tortura:quo casu in nihilo deberet teneri secũdũ ea quæ ibi dicta fuere. Subnectamus hic aliã q.aliquis dicitur mortuus in tortura uel debilitatus, sed Potestas negat illũ fuisse tortũ,quæro quomodo hoc probabitur.Bald.in l.si quis
37 hoc genus.dicit † quod tortura probari potest per indicia uel cõiecturas,& hoc cõsistit in arbitrio iudicis. Idẽ uidetur uelle Bar.in l.de pupillo.§.si quis prætori.ff. de no.op. nun.dũ uult q probato q iudex fuerit minatus de torquẽdo aliquẽ,si postea ille fuit uisus cũ brachio ligato ad collũ,et sic ex hoc probabitur tortura,& idẽ in similibus cõiecturis.facit quod not.in l.fi.C.de prob.& l.fi.de hære.inst.Tu autẽ dicas quod aut quærimus de probãdo torturã ad finẽ ut condemnetur iudex in syndicatu, & tunc requiritur plena & uera probatio de tortura, ut quia testes deponunt de uisu,uel aliter plene probatur:ut not.Barto. in l.j. §.si quis tamen.ff.quod ui aut clam.quia ex præsumptioni-

bus etiam ut uehementibus non potest quis damnari, secundum Innoc. in c. quia uerisimile. de prob. & not. in l. absentem. ff. de pœn. & in l. fi. C. de prob. Et hoc forte erit in arbitrio syndicorum, qui in subsidium poterũt cogere etiam per torturam familiares Potestatis ad testificandum aliquẽ fuisse tortum. per l. diuus. de quæst. & per not. per Innoc. in c. ex literis. de testi. & per glos. & doct. in c. cum P. manchonella. de accus. Bart. in l. ex libero. ff. de quæst. in §. j. & uide dicta supra in iiij. prim. post prim. ubi quando testes poßint torqueri: & in uersi. sed quæro an debeant, post medium.
38 ubi fuit dictum, † quod testes domestici torqueri poterunt pro delicto domi cõmisso, quia præsumitur illud scire. Hæc dicit do. Amodæus Iustinus in tractatu suo de syndicatu. in glos. in uerbo, item in eo quod dictus Potestas, iudices & officiales plures capi, detineri, carcerari & torqueri fecerũt, & c. in viij. col. in uer. sed pone quod Potestas & se. Sed cõtra hoc uidetur, quia isti testes de familia Potestatis, licet uolentes poßint testificari contra Potestatem, tamen non possunt cogi: ut per Bal. in l. etiam. C. de testi. & in §. proficisci. q. xxxvj. et per Saly. in l. ij. C. de testi. nisi dicamus quod poterunt cogi ad subsidium, quãdo aliter ueritas haberi nõ potest. arg. l. consensu. C. de repu. & xiiij. q. ij. c. quãquam. & quod not. in c. insinuante. in gl. j. de offi. deleg. & de pri. c. licet. in vj. in gl. super uerbo, familiaribus. in c. dilecto. in glos. in uer. familiaris. de offi. ar. & de uer. sig. c. ult. in vj. & in c. magnæ. de uoto in vj. Aut quærimus de probando torturam, ut ex ea præsumatur confeßionem uiolentam esse & habeant locum dicta per Bal. in d. l. si quis hoc in genus. & per Barto. in d. l. de pupillo. §. si quis prætori. Quibus adde quod dixit Bal. in l. filius. in fi. C. de fur. quod ubi aliter non

potest

potest probari tortura, sufficit probare quem detentum ut confeßio dicatur facta metu tormentorum, de quo per Cy. in d.l.ij.C.quod met.cau.unde dicit idem Bald.in l.j.C.ne ex
39 deli.defun. † quod uiolentia probatur per famam & similiter tortura quando uociferãs torquetur in occulto. alleg. l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstio.& quod not.Cy.in l. iiij.C.de ser.fugi.ubi dixit, quod id quod dicitur à personis fidedignis est iusta causa credulitatis. Item probatur tortura si testis cognouit personam tortam & qualitatem uocis in quolibet statu & dicit audiuisse eum uociferantem dum torquebatur secundum Bal.in l.conuenticulam.C.de epi.& cle. Item si dicatur quod testes inducti per curiam deposuerunt metu tormentorum, probatur metus eo ipso quod probatur eos fuisse ob hanc causam detentos quia præsumitur metus tormentorum, secundum Bal. in d.l.falsus. per Cy.in d.l.ij.C.quod met.cau. Itẽ alligare, tortura præsumitur, nisi
40 contrarium probetur, † unde si confessus crimen dicat se fuisse tortum licet non probet, non potest condemnari nisi ratificauerit apud acta cum in officialibus præsumatur illatio metus secundum Bal.sing.in suo consilio incipiente tres sunt casus &c.& sequitur Pe.de Ancha.in quo recitat ad uerbum dictum consilium Bal.& ita refert Bertachinus in suo repertorio, in uerbo tortura, quod est menti tenendum. Vide hæc consilia in tractatu clausularum, in clausula rei non sic gestæ.in §.de metu tormentorum.in ij.col. & infra in vij.q.princ. Subiungo aliam notabilem q.circa prædicta. pone agitur contra potestatem contra quem dicitur quod compulit aliquem confiteri per torturam, & duo testes inducti contra potestatem deponunt quod per uim fuit confessus & cõpulsus confiteri. Ex altera parte pro parte po-

testatis inducuntur decem uel plures qui dicunt reus sponte confessus est, quæritur quibus testibus sit magis credendum.
41 Inno. in c. super hoc. de renun. dicit, † quod magis creditur istis duobus deponentibus de ui, quia deponũt de actu corporali & uisibili, scilicet quod uiderũt torqueri, sed alij decem deponunt de actu mentali & inuisibili, scilicet quod sponte cõfessus est, quia actus mentalis soli Deo est notus. Et idem si notarius in instrumẽto dicat quod sponte confessus est, quia tale instrumẽtum reprobatur per duos testes: ut not. Bal. in d. §. proficisci. in tractatu de syndicatu. q. xiij. & Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui ope. nun. Nunc cum fecerimus parentesin longiorẽ non tamen impertinentem, redeamus ad materiam prin. nostræ q. quæ erat qualiter erat ad torturam perueniendũ, super quæ
42 fuit dictum quod ad multa debet iudex aduertere. † Adde quod etiam debet aduertere ad aliud uidelicet quod in tortura non procedat pariformiter in paruo prout in magno delicto, sed illam debet adhibere secundum delicti qualitatem, ut pro magno delicto maior fiat, quàm pro paruo: & pro paruo minor, quàm pro magno. arg. l. item apud. §. quæstionis. uer. & si iussu. ff. de iniu. de hoc tamen non potest ut supra dictum fuit certa doctrina dari sed cõmittitur arbitrio discreti iudicis. Sed ponamus quod quis est minimus legitime tortus: puta quia non præcedẽtibus indicijs uel alijs modis supra dictis, & in tortura confessus est, & in ea perseuerauit an ueniat condemnandus ex illa confeßione. Respondeo nõ. Casus est secundũ unam lec. quam ibi tenet Bar. in l. pe. ff. de quæst. & ita uidi alias consultum per quendam insignem, & famosißimũ doct. qui ad hoc etiam pro casu alle-
43 gabat. xv. q. vj. c. j. Et dicebat, † quod cautus aduocatus qui

uult

uult infringere confeßionē torti absq; indicijs saltim legitimis, quod articuletur, & probet quod ille talis antequā fuisset confessus fuit tortus absq; aliquibus indicijs saltim legitimis, & ad torturā sufficiētibus. Nā quousq; detētus est tortus semper idē metus tormentorū durare præsumitur. Et ideo præcedente dicta iniusta tortura iudex qui fecit scribi quod ille fuit sponte confessus falsum facit confici instrumentum, & notarius incidit in falsum si notitiā habuit tormentorum. Vbi autem tortura legitimis indicijs præcedentibus iuste fuisset illata, tunc secure notarius scribi faciat quod sponte fuit confessus quamtumcunq; tormenta præcesserint, dumtamen inter torturam & confessionem interuallum commodum interueniat: ut not. in l. j. § idem seruus. ff. de quæstio. per doc. & per Cyn. in l. ij. C. de cu. re. ita ad literā prædicta dicit Ange. in l. qui in aliena
44 § Celsus. ff. de acquir. hæredi. ¶ † Ex supradictis sequitur quod præsumptio est quod si tortus pluries ratificauit dictam confeßionē illicite à princi. exortā, semper ipsam ratificare uidetur metu tormentorū præteritorū & futurorū. ar. l. si cui. § hisdē. ff. de accu. quod est ualde notandum. ¶ Hoc tamen intelligendū nisi post dictam torturā & confeßionem illicite extortam reus fuisset relaxatus & positus in pristina libertate, & p aliquod interuallum uocatus per iudicē sponte comparuerit & sine tortura cōfessus fuerit, iterum illud quod prius per torturam confessus fuerit, nam hoc casu ex illa cōfeßione esset damnandus tanquā spontanea, ut l. j. C. de cōfes. ad hoc facit qd' no. Inn. de accu. c. qualiter & quādo. Bal. tamē in d. l. j. C. de cōfes. dicit in iiij. col. quod cōfeßioni factæ in tormētis non præcedētibus indicijs uel præcedētibus, sed ita leuibus qd' nō faciūt præsumptionem

nem non statur, nisi in ea perseueretur. allegat glos. in d. l. j.
45 C. de cõfes. † Et dicit quod intelligitur perseuerare eo ipso quod non reuocat, quia metus tormentorum non est iustus metus: nam iudicis authoritas operatur quod factum per talem metum ualeat, quia pertinet ad executionẽ iustitiæ: ut ff. quod me. cau. l. iij. cum non fiat contra bonos mores, sed iure licito, ut ibi patet. Si autem appellat non intelligitur perseuerare, sed tacite reuocare, ut not. ff. de appel. l. creditor. §. iustus. Sed assessores ut non poßit appellari faciũt talem confessum, iterum de nouo ex interuallo temporis duci ad tribunal, & ibi publice confiteri, ut l. ij. C. de cust. re. sed si probari posset, quod ista noua confeßio emanasset, repetitis tormentis, ista noua confeßio esset eodem uulnere saucia & uulnerata & maiori, quia semel tortus competenter non debet iterum torqueri, nisi superueniant noua indicia.
46 ff. de quæst. l. repeti. ita dicit Bal. in d. l. j. de cõfes. † Sed parcat mihi reuerentia tanti doc. non est uerum quod confeßioni extortæ per torturam sine indicijs si perseueretur stetur per supradicta. Præterea gl. quam ipse allegat hoc nõ probat, ut patet cuilibet intuenti. Item est contra casum in d. l. pe. ff. de quæst. Item aliud quod dicit, uidelicet, quod intelligatur perseuerare eo ipso quod non reuocat, non est uerũ simpliciter. Nam tunc dicitur quis perseuerare in confeßione facta in tormentis quando post dictam confeßionẽ reducitur in loco publico iudicij, & ibi coram notario & publicis personis confitendo, tex. est in l. ij. C. de cust. re. secundum Bar. in l. j. §. diuus Seuerus. ff. de quæst. unde non per nõ reuocationem, & sic per non factum, sed per expressam cõfeßionem factam in loco publico coram prædictis, & sic per factum intelligitur perseuerare, & ita puto tenendum:

& hoc

& hoc etiam reperio tenere do. Tindarum in tract.suo de prob.in uerbo,nunc de criminalium causarum confeßionibus,circa medium, ubi ad contextum & ad uerbum sic di-
47 cit. † Scias tamen circa huiusmodi torturam, quod intantū requirit indicia præcedentia quod sine eis etiā si milies confessus in tortura in sua confeßione perseueraret nihil operaretur eius perseueratio,nec posset ex ea sequi condemnatio,tex.est sing.ad hoc quem Bar.ibi ponderat in l. pe.ff.de quæst.& est ad idem alter text.secundum unam lectu.quam etiam ibi sequitur Bar.eo.ti.l.maritus.& tenet Ange.in l.j. C.de confes.Adde aliud mirabilius, quod si quis est cōfessus in tortura non præcedentibus legitimis indicijs, deinde antequam reponatur in pristina libertate superueniunt indicia ex hoc non conualidatur confeßio facta in tormentis, nec perseuerare sufficit.glos.est ad hoc singu.& unica,quā Bar.ibi multum commendat in d.l.maritus.& sequitur Bal.
48 in l.fi.C.de accu.& Lud.de Roma in consi.clxvij. † Sed ponamus ecce quod potestas uel iudex condemnauit cōfessum uigore dictæ confeßionis inualidæ extortæ per torturam in casu quo non poterat torqueri,quia non præcedentibus legitimis indicijs, ut supra dictum est,uel quia alias tortura fuit iniuste illata,uel ratione personæ quæ torqueri non poterat,uel ratione delicti,pro quo torqueri non poterat, ut superius ostensum est,an ipsa sententia erit nulla ipso iure, uel erit opus appellatiōe. Videtur quod sit nulla ipso iure, nam sententia lata per probationem à iure improbatam est ipso iure nulla,ut est in c.ij.de purg.uul.Tu dic aut sententia continet expressum & patens uitium probationum à iure improbatorū,ut quia dixit,& quia constat nobis per confeßionem Titij habitis indicijs per talem eius libertum tor-

tum,

tum,uel per talem eius fratrem coactum testificari, uel per talẽ eius inimicũ,& si.ideo ipsum condẽnamus, & tũc si ipso iure nulla,& ita loquatur text.in d c.ij. Vel quia dixit iudex:& quia cõstat nobis te culpabilem propter duellum, uel propter experientiam ferri cãdentis,ideo te condemnamus.Ista est doctrina Io.And.in nouella in c.quoniam contra falsam.de proba.in fi.quam refert Bal.in l. libertorum C.de testi. Aut non continet expressum & patens uitium, sed latens,& tunc non est ipso iure nulla,sed est opus pro-

49 uocatione,ut l.ij.C.quando prouo.non est ne.† Itẽ ad aliud debet aduertere iudex, ut ante formatũ processum & ant. lit.contest.non procedat ad torturam, ut etiam infra dicetur,& fuit dictum supra dum tractauimus de indicijs in ij q.in uers.quæro an testis.¶ Insuper quæro,iudex formauit processum cõtra aliquem,ille comparuit & negauit, iudex solẽniter parte citata examinauit testes per quos legitime probantur indicia,& postea non aliter publicato processu & testibus posuit reum ad torturam,quæritur an iuste & legitime hoc factum fuerit.Et primo uidetur quod sic,non ad petitionem partis,sed ex officio iudicis, quia non est ui. si sit publicatus processus uel non, quia quantum ad iudicẽ semper est publicatus,ut no.Inno.in c.cum clamor,de testi. In contrarium est ueritas,nam ex dictis testium ante publicationem non fit probatio nec indicium:ut est casus secundum unam lect.in l.solam.C.de testi.& per consequens non

50 proceditur ad torturam,& istud tenet Iac.But.ibi.† Et est ratio, quia cum tortura non debeat fieri nisi in defectum probationum,& præcedentibus indicijs,& adhuc non cõstet de his,quia processus non publicatus non probat,ut d. l.solam,ergo non habet locum tortura.Et per hanc ratio-

nem

nem & autho.Iaco.idem tenet Bal.in l.milites.C.de quæsti. Sed est aduertendum,quia dicta ratio nõ uidetur bona per ea quæ not.doct.& maxime Bal.in l.gesta. C.de re iudi.ubi dixit Bal.quod iudex potest ferre sententiam etiam non publicatis attestationibus, & ualet sententia nisi ambæ partes,uel altera contradixerint,& ita tenuit Inno.in d.c.cum clamor.de testi.& Bu.in l.prolatam.de senten.licet glos.ibi
51 teneat sententiam non ualere non publicatis attesta. † Vnde uidetur posse aßignari ratio,quia iudex non debet auferre defensionem partis,imo non potest ad condemnationem procedere nisi dato termino ad faciendum defensionem cui etiam renunciari non potest,ut habetur in l.custodias.ff.de pub.iud. & in l.pactum inter hæredem. ff.de pact.Sed hæc defensio per reum fieri non posset nisi publicatis attesta. testium,quia alias scire nequiret quid testes testificati sint nisi publicentur, cum ipsorum examinatio fiat in secreto, ut l.si quando.C.de testi. Posset forte distingui q, aut pars petit publicari attestationes,& copiam indiciorum sibi dari,et hoc debet fieri,quia debet dari copia indiciorum,quia super eis debet disputari an procedũt necne.l.unius.§.cogniturus.ff.de quæst.secundũ Bart.in l.fi.in fi.eo.ti.& huic disputationi non torturæ debet interesse aduocatus, ut not. glos.& Bar.in l.lis uirtus.ff.de legib.& per hoc d.l.custodias.nam posset in dicta disputatione apparere de inualiditate indiciorum,& testes possent reprobari, & sic indicia remoueri,per ea quæ not.Inno.in c.præsentia. & in c. licet.de testib.Item debebit super hoc pronunciari,ut diximus de his supra in hac quæst.in uersic. quinto iudex. Aut non est petita publicatio attestationũ & copia indiciorũ, & tunc procedat quod primo loco dictum est per no. per

Inno.

Inno.in d.c.cum clamor.& Bal.in d.l.gesta.& Iac.But.& Bal.in d.l.prolatam.Et hac distinctione esset utendum post factum ad saluandum iudicem in syndicatu,sed ante factum melius faceret iudex sequi sententiam Bal.in d.l.milites. & Iaco.in d.l.solam.quia deberet prius publicare processum, & attestationes,quàm deuenire ad torturam , quod etiam firmat Barto.in l.unius.§.j.ff.de quæstionib.pro quo etiam facit quod no.Bal.in l.bonæ fidei.C.de iureiur.in iiij.colum.

52 ¶ † Quæro ulterius cum supradictum fuerit quod iudex in tortura debet aduertere ad multa, an debebit aduertere ad aliquod tempus,& sic an tortura adhiberi poßit diebus feriatis in honorem Dei. Respondeo hæc quæstio uidetur decidi per tex.in l.nemo.C.de episc.aud. & in l.prouinciarum. C. de fer. Nam aut delicta sunt atrociora, ut latrocinium,sacrilegium,crimen læsæ maiestatis, adulterium, stuprum,incœstus,raptus uirginum,uel sanctimonialium,ueneficium,homicidium,parricidium, & simil.& in his potest omnibus diebus etiam paschalibus procedi ad torturã. text.est expressus in d.l.nemo.uer.sed ab his.& in d.l.prouinciarum. Si autem non sunt crimina atrocia, sed minora in quibus est imponenda pœna pecuniaria, tunc uidetur ꝙ non poßit fieri tortura diebus feriatis in honorem Dei per d.l.nemo.in prim.& l.dies festos.ibi:sit idem dies à cognitionibus alienus.& l.quadraginta.& l.actus.C.de fer.Consuetudo tamen uidetur male seruare hoc licet etiam in tortura etiam alias supra & infra dicenda male seruet,tamẽ hoc die festo posset roborari: quia nata est quædam examinatio extraiudicialis , unde si præceßit iudicialis cognitio indiciorum,potest dicta examinatio fieri quolibet loco &

53 tempore,exemplo † testis qui iudicialiter iurauit,nam potest

test examinari quolibet tempore etiam feriato in honorem Dei, ut tenet Spec. in titu. de fer. §. ij. uer. quid si tunc testis. & Bar. in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infec. & Bald. in l. si quando. C. de testi. & est glos. in clem. j. de offic. deleg. Item potest hoc iuuari ubi uigeret statutum, prout est communiter per Italiã, quod in causis criminalibus procedatur quocunq; tempore etiam feriato in honorem Dei, ut uult etiã statutum in hac terra sancti Seuerini, in rubr. de fer. An autem iudex debet aduertere antequã deueniat ad torturam, à qua persona debeat incipere si sunt plures torquendi.
54 † Respondeo, aut omnes sunt æque suspecti de crimine de quo quæritur, & tunc incipiendum est ab eo qui timidior est, si dispariter sunt timidi: si uero æqualiter timerent torturam, tunc incipiendum est à iuniori, & ab eo qui magis teneræ ætatis est. Casus in l. unius, in prin. ff. de quæst. Si uero æqualiter non sunt suspecti, sed ex omnibus unus est magis suspectus alijs, & tunc ab illo incipiendum est, & post istum tunc iudex examinare debet illum quem crediderit facilius posse ueritatem promere. text. est in l. j. §. item diuus Adrianus. eod. tit. & ita uidetur mihi, quãuis Bar. in d. §. diuus. aliter loquatur: dicit enim Bart. quẽ refert & sequitur Are. in tractatu maleficiorum, in uerbo, fama publica. col. xxij. uers. nunc uideamus de tortura. quod iudex debet animaduertere à quo melius & citius sperat extrahere ueritatem, & ab illo torquendo faciat initium. Si autem sperat ab uno sicut ab alio, tunc initium faciat ab eo qui magis de crimine est suspectus. Si autẽ omnes pariter sunt suspecti,
55 incipiat à magis debili. † Item si est pater & filius, incipiat à filio in conspectu patris, quia magis timet in filium, quam in se, ut l. isti quidem. ff. quod met. cau. Et si est mascu

lus & fœmina incipiat à fœmina quia est debilior, ut l. filio. C. de inof. testa. et l. deferre. in prin. ff. de iure fisci. sed Gandi. in suo tractatu maleficiorum, in rubrica de quæstio. & tormentis. in uer. nunc uidendũ est quo ordine sint habenda tormenta. dicit quod iudex sagax considerabit à quo facilius ueritas erui poßit ut ab illo quæstionẽ incipiat tanquã à timidore et à magis suspecto, & à magis debiliore, ut l. j. §. j. ff. de quæst. & d. l. unius. & à fœmina potius quã à masculo, & à filio potius quã à patre per iura supra allegata. Et uide ad prædicta etiam per Ioan. An. c. cum in cõtemplatione. de regu. iu. ubi ponit secundũ quod alias audiui à præceptore meo in uoce quod si inter torquendos est aliquis qui habet aliquod turpe cognomẽ sicut est in pluribus locis, puta fora busco, uadenocte & similia, quod ab illo erit inci-

56 piendum. ¶ † Videamus modo quomodo se iudex gerere debeat quando posuit aliquem in tortura in examinãdo & interrogando tortum. ad hoc Bar. dat hanc practicam, uidelicet quod aut iudex procedit super generali inquisitione quam formauit constito sibi de maleficio licet non cõstet de malefactore, & tunc testis debet interrogari quis dictum maleficium fecerit, non autem debet nominare aliquem, uidelicet an Titius fecerit illud, quia hoc eßet magis suggestio, quam inquisitio ueritatis, & ita debet intelligi l. j. §. qui quæstionem. ff. de quæstio. & hoc casu antequam ueniatur ad torturam debent esse aliqua indicia contra testem, ut dictum fuit supra in hac prim. q. post prim. Aut iudex procedit per modum specialis inquisitionis, aut accusationis contra certam personam, & tunc aut torquetur testis, aut ipse principalis, si torquetur quis ut testis, tunc debet interrogari an inquisitus, uel accusatus fecerit male-

ficium intentatum uel alius, non autem interrogabitur de modo,& alijs circumstantijs, sed fit interrogatio hoc modo, quia interrogabitur qualiter fecit illud maleficium inquisitus uel accusatus, & quando, in qua parte corporis percußit, non autem interrogabitur immediate si percussit sic, uel sic, quia istud esset suggestio, ut dictũ est: & ita
57 intelligit d.l.j.§.diuus Adrianus.† Aut torquetur ut principalis, & tunc d.§.diuus.dat formam, quia debet interrogari solum de se, & nõ de alijs. Si autem in tortura aliquid deposuerit contra alium, tunc an illud facit indicium, fuit alibi dictum. hoc dicit Barto.in l.j.§.qui quæstionem. ff.de quæstio. Item si interrogatur ipse principalis, debet eum interrogare in genere, si cum aliquo fecit aliquam rixam, uel etiam ad speciem descendendo si cum Gaio, uel etiam magis ad speciem, si Gaiũ uulnerauit, non autem magis in specie inclinet uel dicat uel ulterius interroget, alias forte ille metu tormentorũ ut doctus illud diceret, quod nunquã sciuisset dicere, nec dicere potuisset, & sic contra ius confeßionem haberet de delicto quod forte nunquam cõmisit, quod est iniquum. facit quod no.glos.in l.si prius.ff.ad Syl. & Cyn.in l.fin.C.de accu. & ibi Salyc.in uersi.quæro nũc de modo. ita dicit Aret.in tracta.malefi.in gl.in uerbo, Fama publica.in ulti.col.sed domi.Augu.de Ari.ibi in additi. dicit quod ipse putat hæc uera, ubi indicia non essent nimis, manifesta, sed ubi constaret de delicto uere contra inculpatum, non uideo quare iudex ad conuincendam malitiam malefactoris qui negaret ad hoc, ut ibi denotaret quod imo iudex scit omnia, quare iudex peccaret si hoc diceret reo, per ea quæ habentur in l.cum hi.§.si cum li. ff.de transac.cum si.ubi malitijs hominum est obuiandum.

58 ¶ † Sed ponamus quod tortus negat & in negatione perseuerat, an poterit iterum torqueri. Respondetur quod in hoc tex. uidentur contrarij. nam l. repeti. in prin. ff. de quaesti. dicit simpliciter, quod quaestio repeti potest, sed l. unius. §. j. dicit, quod ita demum repetitur si euidentioribus indicijs reus opprimitur. Dicunt doctores, quod aut nulla sunt indicia de nouo, & quaestio non potest repeti, aut sunt indicia de nouo euidẽtiora primis, & tunc potest repeti, & ita concordant dicta iura secundum Iaco. de Are. & Cy. in l. fi. C. de quaest. & Ray. & Bar. in l. unius. §. j. ff. eo. ti. Et ibi dicit Bar. quod licet ista sint uera de iure, tamen de consuetudine non seruantur. sed quaestio repetitur toties quoties iudici uidebitur. Ipse tamen aliter intelligit istam materiam dicendo, quod quãdo apparent contra reum indicia leuia, & non multum manifesta, nec multum urgentia, tunc quaestio non debet repeti, quandoque contra reum apparẽt indicia manifesta & euidentia & multũ urgentia, tunc si in prima tortura reus nihil dixit, & stat durus, poterit iterum torqueri, ut dicta l. diuus. §. primo. & dicta l. repeti. Et quod dicitur in dicto §. euidentioribus argumen. exponit, idest, euidentioribus quam sit alia argumenta leuia quae consueuerunt apparere contra reos, sed secundum primam lectu. de qua supra exponitur euidentioribus argumẽtis, quã fuerint prima argumenta contra reum, ita dicit ipse ibi: secundum tamen secundam expositionem dicit hanc materiã practicari. Are. autem in suo tract. malefic. in glo. in uerb. fama public. col. xxij. uer. tertio quaero, dicit quod Bar. in l. unius.
59 §. j. ff. de quaestio. dicit, † quod si primo fuit sufficienter tortus, nunquam in tormentis potest repeti, nisi superueniant indicia de nouo, ut ibi probatur, quod no. dicit ipse Are. cõtra

tra aliquos crudeles iudices, qui quotidie torquent, & tor=
menta repetunt, & de nouo alia indicia non habent, quoniã
tenentur in syndicatu, quia non poterant illum in tormentis
repetere, & idem dicit tenere Saly. in l. ij. in fi. C. de cust. re.
& dicit quod Dyn. in suo tracta. dicit, quod assessores hoc
non seruant, pro quorum opi. saluanda allegat in authen. ut
iudi. sine quoquo suffr. §. oportet. ibi, iudices torquebũt fu=
res &c. do. autem Augu. de Ari. in d. uersi. tertio quæro, in
addi. dicit quod Bal. in l. milites. §. de quæstio. dicit quod se=
mel tortus nõ potest iterũ torqueri, et si faceret hoc iudex,
quod repeteret, et tortus decederet, deberet acriter puniri.
do. Catal. in suo syndicatu, in q. ccxx. dicit, quod leuiter tor=
tus potest iterũ torqueri quantumcunq;. Bal. in l. obseruare.
C. quorum app. nõ recip. dicit, quod semel tortus etiam in=
sufficienter non potest torqueri sine nouis indicijs, quã sen
tentiam idem do. August. non credit esse ueram cum careat
ratione per doctrinam Bart. in d. l. unius. & dicit quòd sibi
placet doctrina Gandi. in suo tracta. maleficiorum in rubr.
de quæst. & tort. in uer. an quæstio poßit repeti. qui dicit,
60 † quod licet assessores qui sunt auidi honoris seruent, ut re
petant quæstionem sine nouis indicijs, tamen cõmunis opi.
doct. est, quod sine nouis indicijs non potest. Et idem affir=
mauit idem Gand. in d. rub. col. j. licet ibi dicat quod de con=
suetudine multi assessores hoc non obseruent. Et Ange. in l.
j. §. si quis. ff. ad Syll. dicit, quod semel illata tortura caueant
iudices ne iterum torqueant. & Bal. in c. j. §. furtum. de pa=
ce iura. fir. dicit, semel tortus bis & ter, & sufficienter. si ta
men perseuerat negando & superueniant indicia de nouo,
potest iterum torqueri: & idem dicit in l. j. C. de confes. in
vij. col. quod semel tortus cõpetenter non potest iterũ tor=

queri sine nouis indicijs. Et Bar. in l. unius. §. j. de quæst. dicit per illum tex. quod potest repeti tortura post publicationem processus, quando sunt indicia euidentiora primis. Mihi autem in tanta uariatione uidetur latius distinguendum, uidelicet, quod aut tortus ex primis indicijs fuit com
61 petenter tortus, aut minus competenter uel leuiter. † Primo casu aut noua superuenerunt indicia, & ualidiora primis, & repetitur quæstio secundum omnes per text. in d. l. unius. §. j. Aut æqualiter primis, uel minora, & tũc aut in prima tortura reus confessus est, & postea uariauit, quia negauit, & tũc propter noua indicia, dũmodo de iure ualida ad torturam quæstio repetitur, quia principaliter secunda indicia non sunt purgata propter primam torturã, in qua corpus animusq; non durauit, quia confessus fuit, licet post recessum à tortura diffiteatur: et ita uno modo potest intelligi l. repeti. ff. de quæst. Et hoc casu forte etiam sine nouis indicijs poterit repeti tortura, quoniam ex illa prima cõfeßione etiam reuocata, uidetur fieri nouum indiciũ, quod sufficit ad repetendam torturam, ut uidetur uelle Bal. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. in iij. col. & uide quod dicetur infra in vj. q. uidelicet, de effectu torturæ, in uer. sed ponamus. ubi de hoc late dicetur. Aut nihil est confessus in prima tortura, & tunc non repetatur, per d. l. diuus. §. j nisi prima & secunda indicia essent multum urgentia & manife-
62 sta, ut dixit Bart. in d. l. unius. §. j. † Si uero prima tortura fuerit leuis & minus cõpetenter facta, & tunc indistincte poßet repeti: & ita etiã potest intelligi d. §. j. ad quod etiã facit quod not. Bal. in l. ij. C. quor. app. non reci. quod si aliquis fuit leuiter tortus, nõ habetur pro torto, sicut leuis febricula non dicitur febris, ut ff. de ædil. edic. l. ob quæ uitia. §. fi.

§.fin. Tormentum enim dicitur dolor corporis, & magna afflictio, ut no. Io. And. in nouella, in c. cùm in contemplatione. de reg. iur. secundum eum. Et secundum hanc distinctionem intelligo quod dicit ibi Bal. quod si tormenta sunt plene imposita, non possunt repeti nisi ex nouis indicijs: & quod idem dixit in l. j. C. de confes. ubi dixit, quod semel tortus competenter non debet iterum torqueri nisi superuenerint noua indicia. Et hæc puto uera de iure, licet consuetudo obseruet contrarium, & latrunculatores multum inseruiant in torquendo repetendo pluries: & ita seruari uidi, & ita quandoq; seruaui, licet minus iuridice & male factũ
63 fuerit. † Sed cũ hic fiat mẽtio de nouis indicijs, quæro quæ dicantur noua indicia. Hãc q. ponit Aret. in d. tract. maleficiorũ, in gl. in uer. fama publica. col. xxiij. in uer. quæro quæ dicantur. dicit quod noua indicia dicuntur ea quæ differunt à præcedentibus specie uel substantia. Verbi gratia, prima indicia erant de mala fama rei, uel quod erat inimicus &c. superuenit postea unus testis qui dicit se uidisse reum percutere, uel dicit quod uidit eũ gladio euaginato, talia enim indicia dicũtur noua, quæ prioribus specie differũt uel substantia, sicut dicimus in capitulis nouis l. per hanc, C. de tẽpor. app. & c. fraternitatis. de testi. quod dicit esse notandũ ne erretur: quia si primo fuerit habitum indicium ex fama
64 per aliquos testes, & cum eo fuerit data tortura. † Quid autem si quis fuit positus ad torturam præcedentibus legitimis indicijs, & fuit confessus crimẽ, de quo quærebatur, nec cõtra ipsum militant alia indicia super alijs delictis, an posit interrogari ut confiteatur si commisit alia delicta, et maxime eiusdem generis, puta fuit tortus pro furto, & confessus an posit interrogari si commisit alia furta. dic quod

non, ut l. j. in prin. ff. de quæstio. sed de consuetudine seruatur contrarium, quæ consuetudo potest probari per l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re mi. & l. cõgruit. ff. de offi. præsi. ita dicit Gandi. in tract. malefi. in rubr. de quæstio. & tormen. in uer. sed quid de quæstione. quæ quotidie occurrit de facto, & ita etiam tenet Are. in suo tract. malefic. in glos. in uer. fama publica. in ulti. col. sed do. Augu. de Ari. ibi in suis addi. dicit quod talis consuetudo non ualeat tanquam irrationabilis & contra tex. in c. fi. de consue. & in l. ij. C. quæ sit lon. consue. nam opus est secundum ipsum quod primo constet de delicto antequam ad torturam procedatur, ut l.
65 j. §. item illud. ff. ad Syll. & fuit superius dictũ. † Ego puto quod prædicta poßint cõcordari hoc modo, uidelicet quod aut contra reum procedit diffamatio generalis de illo crimine, uidelicet quod est magnus latro, & tunc sit laudabilis illa cõsuetudo quod de alijs interrogetur propter illam diffamationem per d. §. à barbaris. Aut non procedit talis diffamatio, & tunc secus, unde iudex discretus debet aduertere ad qualitatem personæ. Sed ponamus quod quis est tortus legitime, tamen non confitetur, imo persistit in negatione, quid habet facere iudex? Dicas quod debet eũ reponere in carceribus & expectare si potest habere noua indicia, & tunc ut supra dictum est si habet noua indicia uel uacillet debet ipsum iterum torquere. Si autem non superueniũt alia indicia uel non uacillat, debet aßignare accusatori si proceditur per uiam accusationis unam dilationẽ ad probandum & producendum quicquid uult, & potest contra accusatum uel inculpatũ protestando quod alias elapsa dicta dilatione si nõ fuerit aliquid productum uel probatum sufficienter ipsum relaxabit. ita dicit Are. in tract. malefi. in

glo.

66 glo. in uerb. fama publica. in ulti. col. in fi. † Vbi etiam dicit quod erit bona cautela, quod in relaxatione iudex faciat apparere in actis torturam esse adhibitam cõtra detentũ cum moderamine secundum quod indicia habita demonstrabãt, & ideo quia fuerunt purgata bene indicia non repertũ culpabilem mandauit relaxari: & dicit hoc notari per Bar. in l. fi. in prin. ff. de quæst. Et dicit esse mẽti tenendum, ne iudex alias faciẽdo teneatur in syndicatu. Item si iudex indebite et iniuste torsit aliquem utatur hac cautela in relaxatione torti, uidelicet, quod si uult quod faciat ipsum confiteri quod fuit legitime tortus & ad dictam cõfeßionẽ inducat ipsum blandis suasionibus, & de hac confeßione faciat rogatum notarium & in syndicatu non tenebitur. Ita dicit Catal. de Viso in tractatu de syndicatu, circa princ. in tertio uer. & dicit quod hoc uoluit Ang. in l. iniuriarũ. §. si quis quod decreto. ff. de iniur. & ita dicit quod ita uidit de facto practicari.

Quæstio sexta Secundæ partis.

1 Quæstio seu tortura ad quid fuerit inuenta.
2 Confessioni factæ in tormentis quando standum sit.
3 Confessioni in tortura factæ fides nõ habet si in ea nõ perseueret.
4 Tortus quomodo in confessione censeatur perseuerare.
5 Tortus non statim post torturam debet ad tribunal reduci, ad videndam ipsius in confessione perseuerantiam.
6 Tortus ad tribunal reductus, an sit relaxandus si confessionem in tortura factam reuocauerit.
7 Reuocatio confessionis factæ in tortura quando sit admittenda.
8 Confessus in tormentis quando condemnari posit absq; alijs probationibus.
9 Condemnatio non potest ferri ex confessione extorta per torturã illegitimam.
10 Torto metu tormentorum confitente montes & maria, caueat sibi iudex ne damnetur in corpore & anima.
11 Iudex an debeat statim credere ei qui sponte confitetur se aliquẽ occidisse, cuius corpus non reperitur.

SEXTO *principaliter quæritur de effectu torturæ & quæſtionis.* 1 †*Super qua quæſtione eſt ſciēdũ, quod tortura fuit inuenta, ad finem, ut per eam ueritas negotij, de quo quæritur, illuminaretur, & inueniretur. l. cum falſum. & l. hoc quod placuit. C. de quæſt.* Et *tamen non ſemper, nec unquã eſt ei fides adhibēda, quia fragilis, & periculoſa res eſt, & fallens ueritatē. Nam quidã adeo ſunt duri, ut millies torti nihil dicãt de eo, de quo interrogantur, & pleriq; obdormiũt in ea.* Ex *q̄bus habui iam duos præ mani*bus,

bus, qui positi in tortura ita obdormiebant, ut uiderentur defuncti penitus, & postquam de ea deponebantur stabant sic per aliquod spatium, & postea incipiebant respirare, & continuo sic faciebant quotiescunq; ponebantur in tortura. Sed cum mutasset torturam ponendo taxillum ad talos, unus ex ipsis & in hac tortura idem faciebat, alius uero non. Quidam uero sunt ita timidi & fragiles, & dolorum impatientes, ut omnia confiteātur etiam falsa, & quæ nunquam commiserunt, ut est de his tex. in l. j. §. quæstio. ff. de quæst. Et Seneca dicit, etiam innocentes cogit mentiri dolor. Et horum est maior numerus, quā obdormientium, unde iudex debet multum aduertere ne de facili credat. † Et ideo hic quæro an confeßioni factæ in tormentis credi & stari debeat. Respondeo, text. in d. l. j. §. diuus Seuerus. ff. de quæst. dicit confeßiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportet, si nulla alia probatio religionem iudicis instruat, & sic uidetur uelle quod non credatur, nec stari debeat: sed in l. edictum. ff. eod. tit. dicit quæstiones efficacißimas esse ad inquirendam ueritatem, & in l. j. §. si quis ultro. eod. tit. dicit: cum in tormentis constiterit. & sic innuunt dicti text. quod confeßio facta in tormentis fidem faciat. glo. in l. fi. C. de quæst. dicit, quod confeßioni factæ in tormentis statur si perseueretur. & ita loquitur d. l. j. §. si quis ultro. & d. l. edictum. secus si non perseueretur: & ita loquitur d. §. diuus Seuerus. & istud etiam sequitur ibi Odoffred. & ista distinctio est de mente Azon. in summa. C. eod. in fi. glos. etiam ponit eam in d. §. diuus Seuerus. & istā tenet ibi Barto. Bald. autem in l. j. C. de confes. in iiij. colum. distinguit, quod aut reus in tormentis confitetur præcedēti bus legitimis indicijs, & statur suæ cōfeßioni, præsertim si perseue

perseueret in ea aut nō præcedūt aliqua indicia, uel argumēta uel sunt ita leuia quod nō faciūt præsumptionē, et tūc non statur cōfeßioni, nisi in ea perseueret, ut no. in gl. in d. §. diuus Seuerus. secundū eū. Ego puto quod ista distinctio Baldi non sit bona, nec uera, & miror, quod ita insipide cōtra morem suum locutus fuerit. Nam in primo membro
3 uult, † quod confeßioni factæ in tormentis stetur etiam si non perseueretur in ea. sed istud est contra glos. & doc. omnes, ut supra relatū est, & contra d. §. diuus. Item in secūdo membro similiter male dicit per tex. & quæ ibi no. per Bar. in l. pe. ff. de quæstioni. ubi confeßioni factæ in tormentis nunquā statur etiam si perseueretur si fuerit habita non præcedentibus indicijs, ut ibi est tex. secundum unam lect. quam tenet ibi Bar. & late examinaui supra in proxima princ. q. in uer. sed ponamus quod quis; & ista est cōmunis opi. in utroq; prædictorum membrorū, unde bonus quandoque dormitat Homerus, & hoc idem melius loquendo consuluit Bald. in suo consi. incip. tres sunt casus. pro quo consi. require infra ubi forte ponam de uerbo ad uerbum in uer. & quia supra. et idem ipse uoluit in l. imperator, la ij. ff. de sta. ho. dicendo quod confeßio extorta per torturam
4 minus legitimam, nihil ualet. † Sed quæro quomodo dicatur in confeßione perseuerare. Respondetur quod ad hoc ut dicatur perseuerare in cōfeßione, oportet quod post cōfeßionem factam in tormētis reducatur in loco publico iudicij, & ibi coram notario, & publicis personis confirmetur. tex. est in l. ij. C. de cust. reo. secundum Bar. in d. §. diuus Seuerus. in l. j. ff. de quæst. Ista tamen perseueratio debet esse & fieri extra loca tormētorum, in loco unde tortura nō uidetur: & dicitur perseuerare, præsertim si hoc confitetur

tur coram amicis.arg.l.quæro.ff.de ædil.edic.dixit Bald.in
l.ij.C.quo.app.non rec.sed idem Bal.in l.j.C.de confes.quod
perseuerare dicitur eo ipso quod non reuocet ipsam. Non
ob.si dicatur quod confeßio facta metu tormentorum non
ualet,quia talis metus nõ est iustus: quia iudicis authoritas
operatur,quod factum per talem metum ualeat quia perti
net ad executorem iustitiæ,ut ff.quod met.cau.l.iij. cum nõ
fiat contra bonos mores,sed iure licito ut ibi patet. Si autẽ
iste appellat,non intelligitur perseuerare, sed tacite reuo-
care:ut ff.de app.l.creditor.§.iussus.ita dicit ipse, quod nõ
placet, imo requiritur expressa ratificatio ad tribunal fa-
cta per d.l.ij.ff.de cust.reo.& uide Bald.in proœmio C.in
fi.& in c.j.de pace iur.fir. de his tamen uide quæ dicentur
5 infra in hac eadem q. ¶ † Sed an statim quod tortus depo
nitur de tortura debeat duci ad tribunal ad uidendũ an per-
seueret in confeßione habita. Respondeo quod non,sed de-
bet repausare saltim per diem & noctem sine tormẽtis,&
postea debet duci ad locum,de quo supra dictum est, & si
confitetur, tunc dicitur perseuerare: si autem hoc faceret
statim post tormẽta non diceretur perseuerasse.ita not.Iac.
in d.l.ij.C.de custo.re.ut refert & sequitur Ang.in l.j.ff.eo.
ti.Et ideo dixit Bal.in prin.C.super rubrica quod perseue-
rantia expressa requirit quod pluries confiteatur diuersis
temporibus,sed quando pluries confiteretur eodem tẽpore
ista est una confeßio tantum,& non est proprie perseuerã
tia.de hoc est glo.no.in simili in l.iiij.ff.de pigno.act.secun
dum eum quod est notandũ.Ipse tamen in l. ij.C. quod met.
cau.in iij.co.aliter loquitur.Bar.in d.l.j.§.diuus Seuerus.ff.
de quæst.dixit quod debet duci ad banchũ eo tempore quo
cessauerit dolor tormentorũ,sed si reduceretur ad banchũ

stan

stantibus dictis doloribus, totum hoc uideretur factum & dictum formidine tormẽtorũ. ar. l. quod ait. §. fi. de adult. & sic dicti docto. mire inter se essent uarij, sed poßunt saluari distinguendo hoc modo, uidelicet quod dictũ Bar. procedat quando est certũ dolorem cessasse uel durare, sed quando de hoc dubitatur, loquatur Iac. Bu. quia per diẽ & noctẽ prae-
6 sumitur cessasse, & ita intelligo hanc q. ¶ † Sed ponamus quòd tortus confessus in tortura fuit ductus ad tribunal ut ratificaret, sed ipse negauit quod in tortura cõfessus est: & an propter hoc debeat relaxari cum non confiteatur apud tribunal, uel debeat tantum torqueri quod apud tribunal dicat illud quod dixit in tormentis. Bal. dicit quòd post talem reuocationem remaneat semiplena probatio. allegat glo. in l. ij. C. de cust. re. & ideo nisi reuocans probet contrarium, compellitur perseuerare in confeßione etiam per repetitionem tormentorum. Ad hoc quod not. Inno. in c. per inquisitionem. de elect. ita dicit Bal. in l. in bonae fidei. C. de iureiur.
7 in iij. col. sed idem Bald. in d. l. ij. C. de custo. re. dicit, † quod quando quis in confeßione non perseuerat tacite uel expresse, sed reuocat, & tunc si sunt aliqua indicia facientia pro reuocatione admittitur reuocatio: ut l. j. §. si quis ultro. ff. de quaest. si autem indicia faciunt contra eum, non admittitur reuocatio, quia ubicunq; potest cogi confiteri. ergo fortius potest cogi perseuerare in confeßione, ubi autem nulla indicia apparent pro uel contra, uidetur quod ista reuocatio confeßione sponte facta non procedat, nisi error allegetur & probetur, uel non staret per allegantem, sed staret per iudicem quominus probaretur: ut l. de aetate. §. fina. ff. de interrog. actio. facit quod not. in l. ictus fustium. ff. de infami. ita dicit Bald. in d. l. ij. & est elegans distinctio: & ita

debet

debet intelligi quod ipse not. in l. fin. C. de probat. unde hoc casu posset cogi perseuerare in confeßione per repetitionẽ torturæ. Et quia supra facta est mentio de confeßione habita in tormentis, quæro generaliter an confessus in criminalibus poßit ex sola confeßione condemnari absq; alijs pro-
2 bationibus. † Respondeo tres sunt casus. Nam quandoq; quis confitetur in tortura, seu formidine tormentorum, & hoc constat: quandoq; quis confitetur sponte, & hoc constat etiam: quandoq; quis confitetur & dubitatur an sponte, uel formidine tormentorum confessus sit, quia tortus dicit timore tormentorum se confessum, & iudex illud negat. Primo casu Bal. in d. consil. quod incipit: Tres sunt casus. dicit, quod quando quis confitetur in tortura, uel formidine tormentorum, & hoc constat, & tunc si nõ præcedunt indicia, non creditur confeßioni, & si post cõfeßionẽ, probatur per indicia, tunc iudex appellationis nõ debet confeßionem sequi, quia illegitima, & contra iuris formam fuit extorta, ut legitur & not. in l. maritus. ff. de quæst. Indicia ergo debent procedere per legitimos testes legitime recipiendos, & examinandos, si enim extra iudicium aliquid dicerẽt sine iuramento, facerent indicium, quia deposuerunt non iurati. C. de testi. l. solam, & in l. iurisiurandi, & indicia sunt probanda per duos testes contestes non singulares. C. fam. ercis. l. fi. in glo. ita dicit Bal. in d. consi. in isto primo capite. Quibus adde ꝙ quomodocunq; tortura sit illegitima, est uerũ quod dicit Bald. non solũ si sit illegitima eisdẽ ꝑsonis quæ torqueri nõ poterãt, de quibus supra dictũ fuit plene in iiij. q. prim. dum tractauimus, quæ ꝑsonæ possunt torqueri, et quæ nõ: uel respectu causæ, super qua fuit adhibita tortura, de quo dixi supra in iij. q. prim.

prin. ubi habetur in qua causa sit habẽda tortura, & in qua non, uel quia non formata inquisitione, uel accusatione & ante lit. conte. uel non seruatis alijs quæ fieri & seruari debent propter quæ non potest deueniri ad torturam, de quibus plene dictum fuit in v. q. prin. per totũ, ubi uide, † nam
9 ex tali cõfeßione extorta per torturam illegitimam non poterit deueniri ad condemnationem etiam si fuisset milies ratificata cum non ualeat, ut dictum fuit in d. v. q. prin. in uer. sed ponamus quod quis est minus legitime tortus &c. Si autem cõfeßio fuit extorta per legitimam torturam, tunc ad hoc ut ex ipsa poßit deueniri ad condemnationem est opus, ut in ea fuerit perseueratum, & sic quod fuerit ratificata legitimo modo, prout superius in hac quæstione dictũ est. Item est opus ut certa sit & specialis non uaga & generalis & constet de facto, puta in furto de rebus subtractis: ita dicit Bald. in d. authen. sed nouo iure. in uer. sed pone quod quis confitetur. per l. in rebus. §. illud. ff. ad Trebel. & Paul. de Cast. in d. auth. sed nouo iure. & Aret. in tracta. malefic. in glo. in uerbo, & uestem cœlestem. in vij. col. in uers. quid
10 si quis confitetur. ubi etiam dicit, † quod iudex debet esse bene cautus, ne damnet animam & corpus, quando fur confitetur maria & montes & plura furta cõmisisse quod uelit dicta furta alibi commissa, & hic qualificare & uerificare mittendo nuncium ad habendum informationem pro ueritate & ad reperiendum dicta furta, ita quod appareat quæ distraxerit, & quæ pignorauerit & quæ penes se uel alium habeat, alias sæpe innocentem condemnaret qui metu tormentorum multa non uera confitetur cõtra l. absentem. ff. de pœ. & uide ad hoc etiam per Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de sen. in uer. Titius fuit confessus, & Gand. in tract. male

malefi.in rub. qualiter fiat accusatio, & Angel. in l.j. C.de confes.qui dicit, quod si quis confitetur occidisse hominem qui uiuus apparet, quod cōfeßio non tenet, neq; ligat confitentem, ut l.inde Neratius.§.fi.cum l.se.ff.ad l.Aquil.si autē constat hominem occisum, tamen nescitur à quo, tunc con-
31 feßio ligat ibi: † sed quid si non apparet, nec uiuus nec mortuus: exemplum, confitetur quis se duos uel tres mercatores occidisse incognitos, & eos proiecisse in flumen, nec corpora reperiuntur, an illa confeßio erit sufficiens ad condemnationem? Dicit ipse, uidetur quod nō, ex quo nō apparet saltē corpora interempta, sed dicit quod contrariū fuit determinatū Perusij p egregiū d.Nic.de Torrellis ibi præsidentem, & dicit quod bene fecit, ex quo inquisiti erāt malæ famæ, & conditionis, & erāt robatores, & stabāt iuxta clanas, ita quod in illud flumen habiliter potuerūt corpora proiecisse, si autē nō esset uerisimile propter distantiā loci, uel propter bonā famā inquisiti, non crederē de iure ex tali confeßione, quem esse damnandum, nec debet ultro confessum iudex incontinenti punire & confeßioni credere, ut d.l.si quis ultro.§.diuus. ff.de quæstio. ita dicit Angel. in l.certum. ff.de confess. damnat illum d.Nic.de Torrel. præsidentem Perusij, quod per illas confeßiones generales condemnauit illos inquisitos, cum non constaret, de rebus subtractis & de corporibus mortuis: & hoc idem confirmat
32 in addi.Specu.Bal.in ti.de sen.in xviij.col.qui dicit, † quod si quis confitetur se hominem occidisse & corpus proiecisse in mare, quod cum non constet de corpore mortuo, ille non potest ex hoc condemnari, nisi saltem probetur illum per famam esse mortuum. sed do. Augu.de Ari.in additio.dict.tract.malefi.in d.uer.quid si quis confitetur.dicit

I quod

quod iudex semper debet facere quod constet de delicto perpetrato & rebus subtractis, etiam si fur, & reus esset malæ famæ, per d. §. item illud. in l. j. ff. ad Syl. & ita uidetur ipse uelle in d. trac. super eo. uerbo, Fama publ. circa fi. additionis. ad uer. postquã aliquis fuit captus et incarceratus &c. Et ita ego approbo, quod si non constat de delicto & corpore, in quo dicitur factum delictũ, iudex ex cõfeßione non procedat ad condemnationem, maxime corporalẽ per prædicta, & per ea quæ dicta sunt supra iiij. q. prim. supra de tortura, in uer. item no. quod nunquã &c. ubi fuit dictũ quod non est deueniendum ad torturam nisi constet de de-
13 licto, ergo multo minus ad condemnationem. ¶ † Quinimo etiam si constaret de delicto, puto esse aduertendum quod iudex non deueniat ad condemnationem ex confeßione etiam legitime extorta per torturam, esto etiam quod sit ratificata: sed uelit antequam procedat ad condemnationem, uerificare inquantum potest per dictam confeßionem saltem per aliqua uerisimilia, quia multa dicuntur non uera, & ratificantur etiam propter timorem torturæ per ea quæ habentur in l. j. §. quæstioni. ff. de quæst. & fuit dictũ supra in princ. huius vj. q. princip. Ego enim uidi & audiui aliquos fuisse ex tali confeßione iniuste & inaduertentia uel sæuitia officialium condemnatos & morti traditos, qui non aliter perquisita ueritate processerunt ad condemnationem & executionem ex sola confeßione, non uerificando aliter factum: & quod fuerint iniuste damnati fuit detectum ex postea, quia fuerunt capti alij ex postea, qui talia delicta commiserant, ex quo fuit declaratum illos fuisse iniuste damnatos: unde sit bene cautus iudex saltem ut excusare se poßit in foro poli, ut uelit prius uerificare fa-

ctum

ctum ex aliquo certo signo. Verbi gratia, si fuit aliquid subtractuum, quæratur post confeßionem quid confeßus fecerit de re subtracta, & si dicit se uendidisse uel pignorasse alicui, exploretur ab his quibus dicit uendidisse uel pignorasse, an sit uerum, & his similia fiant. Nunc est de facto in hac inclyta ciuitate Senensi in nostro prætorio, in quo detinetur unus occasione homicidij de nocte commissi, & ille quandoque fatetur & quandoque negat, tamen ultimo persistit in confeßione propter timorem torturæ cuius est nimium pauidus, & dicit se posuisse ensem cum quo interfecit modo in uno loco & modo in alio, & tamen adhuc non potest ex aliquo signo clare innotescere iudici maleficiorum, quod ista uera fateatur, certe male faceret, & ita sibi dixi, si ex sola confeßione ipsum condemnaret, nisi aliter dictam confeßionem cum aliquo uero
14 signo uerificaret. ¶ † Secundo casu quando quis confitetur sponte, & hoc constat tunc secundum Bald. in dicto consilio, statur suæ confeßioni. l. qui sententiam. C. de pœn. nisi indicia probabilia & uerisimilia, uel ipsa innocentiæ substantia in contrarium appareat, ut ff. de quæstio. l. j. §. si quis ultro. & isto casu si quis reuocet confeßionem, & coram iudice appellationis detegat innocentiam, debet liberari, ut no. ff. de ap. l. creditor. §. iussus & C. de erro. aduo. l. fi. & C. quorum ap. non re. l. j. & per Cy. Barto. autem in l. j. §. diuus Seuerus. ff. de quæst. dicit & etiã glo. ibi quod talis cõfeßio sufficit ad cõdẽnandũ, ut l. si cõfessus. ff. de cu. re. d. l. qui sentẽtiã. Bal. tamẽ in d. l. C. de confess. dicit in v. col. super hoc mẽbro distinguendo, quod aut confitetur uerũ aut falsum aut dubitatur. Primo casu dicta cõfeßio nocet cõfitẽti, et ei statur nisi esset talis cõfeßio quæ poßet interpretari

in bonam partem.c.cum dilecto.de accu.Secundo casu non est standum,quia talis confeßio est contra naturã ueri,ut l.
15 j.§.si quis ultro.de quæstio.& l.non tantũ.ff.de ap.† Tertio,casu quãdo dubitatur,dic q; præsumitur spontanea, primo qa nemo præsumitur ita fatuus q; mẽtiatur in seipsum: secũdo qa cõfitetur præstito iuramẽto de ueritate dicenda, & sic ipse cõfitetur ex cõsciẽtia perpetrati sceleris:tertio quia habetur pro ueritate.ita dixit Bald.ibi. Eo tamen casu quo cõfeßionẽ falsam nõ nocere dictum est, intelligo si sit reuocata eius sententia & probatũ de innocentia. Si autẽ est & lata sentẽtia et foret appellatũ,tunc etiã causa appellationis de innocentia deduci & probari debebit,& solui si probata fuerit,ut ff.de ap.l.creditor.§.iussus.et C.de erro. aduo.l.fi.& ita uoluit Bal.in d.consilio:Tres sunt casus. Si autẽ non esset appellatũ & iudici cõstaret de innocẽtia cõdemnati,& tũc ante excusationẽ factã, & habet locũ d. §. si quis ultro.quia debet referri principi & pro liberatione condẽnari,& interim debebit supersederi:si uero esset executio antequã de innocentia cõstiterit, & tũc sententia & executio fuit iusta,sed per ipsam nõ liberatur uerus delinquẽs.Casus est in l.qui seruũ in prin.ff.de iti.actuq; pri.&
16 tenet Bal.in l.ij.C.quib.res iudi.non no.† Tertio uero casu prin.quando dubitatur an spõte uel formidine tormentorũ quis cõfessus fuerit, ut quia cõfessus dicit se cõfessum formidine tormentorũ,sed iudex dicit quod nõ,& sic est dubia per negationẽ,tunc Bal.in d.l.j.C.de cõfes.dicit,q; quia nulla fuerũt adhibita tormẽta,& imputet sibi cõfitens, quasi dicat præsumitur spõtanea:si uero fuerũt adhibita uel præcesserũt terribiles minæ uel minaces iactantiæ, & tũc præsumitur metus,nisi esset talis malefactor,cui iudex deberet

immine

imminere tanquã terribilis, quia potius tunc est præsumendum cõtra confitentem quã contra iudicem, ita intelligitur quod no. Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de no. op. nun. & sic cum duæ præsumptiones poßint esse una, quod per metum alia ex conscientia criminis, præsumã potius ex conscientia, quod est notandum secundum eum. Ad quæ etiam facit quod dicit Bal. in l si quis in hoc genus. C. de epi. & cle. quod quamuis sit carceratus, tamen eius confeßio nõ præsumitur facta per metũ: quia iudex nõ dicitur inferre metũ, ut no. Arch. xv. q. vj. si sacerdotibus. quia præsumitur pro iudice, ut l. iij. C. de offic. ci. iu. ubi est tex. notabilis.

17 † Item dicit, quod probato metu uel tortura est quasi impoßibile probare quod sponte fuerit confessus per not. per Inno. in c. super hoc. de renun. secundum Bal. Item dixit idẽ Bal. in l. nouißime, in fi. prin. ff. quod fal. tut. aut. quod licet quis sit relaxatus per curiam, tamen semper præsumitur metus instare ne iterum compellat, quod est menti tenendum secundum eum. Bald. ipse uero in d. consilio: Tres sunt casus. in quo membro dicit, quod si quidem coram iudice appellat. probatur delictum debet sequi condemnatio, si autem dato termino utrique parti, non probatur delictum tunc, quia communiter tales confeßiones consueuerunt per assessores, & potestatem per tormenta cõmuniter extorqueri, forte per locum à cõmuniter accidẽtibus debet præsumi formidine tormentorũ. ad hoc facit quod no. Cyn. & clarius Iacob. But. in l. ij. C. quod me. cau. & ibi multum assessores reprehendũtur, quia faciunt scribi quod fuit spõte cõfessus. Itẽ ratio naturalis hoc dictat, qa nemo uitã suã odio habet. se nõ chi se impicha per la gola, nõ est uerisimile ꝙ existens in fortia iudicis spõte cõfiteatur: sufficit enim

18 terror eorum qui minacem feruorē ponunt. † Ex sola ergo confeßione reuocata, & dato termino ad probandum hincinde, & maleficio nō probato nō credo quod iudex posſit fundare cōdemnationē maxime secundum glo. quæ dicit quod soli nudæ cōfeßioni nō creditur, ut no. C. de cu. reo. lib. ij. alias parum prodeſſet etiā ignorantibus appellare, quia durum est probare torturā, quæ fit in camera iudicum, nec aſſumūtur testes, quorum dicta poſſent haberi sicut docet experientia, & sic lex quæ permittit appellare confeßo eſſet ludibrio. ita dicit Bal. in d. consi. Pet. uero de Ancha. in suo cons. quod incipit: Visa inquisitione formata cōtra Philippum de Mantua &c. referendo consi. prædictum dicit, quod ad prædicta faciūt no. per Bal. in l. nouißime. ff. quod fal. tu. au. post. Cy. ubi dicit quod semper præsumitur in officiali metus, & terror ab eo inferri, scilicet si per impreßionem. C. quod met. cau. Et licet quis sit relaxatus, tamen semper metus instare uidetur, ne iterū capiatur, & talis recte potest dici metus cōtinuatus, ut C. quod me. cau. & idem dicendum est in iudice cuius metus posito in carcere pro crimine semper instat ad torturā, quia familiā & alia instrumenta semper in promptu habet, ita quod potentia nocēdi & torquēdi in habitu idē operatur ꝙ potentia in actu, ut c. nō solum. de ap. in vj. & l. Labeo. de sta. ho. et habet hoc æquitatem, nam si nimiam reuerentiam tormentorum contrahentis metimur, ut l. j. §. quæ honorandæ. ff. quarum re. acti. non da. & xxij. q. iij. unusquisq;. multo magis nimiam tormentorum formidinem, quam formidinem iustam reddit communis uulgi opi. quæ habet, quod officiales consueuerunt captos & inquisitos de crimine prætermiſſa iuris grauitate torquere, ad hoc quod no. per, Barto. ff. de noui ope.

19 ope.nun.l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. † Item nulla confeßio non sufficeret in ciuilibus ad obligandum. l. cum de indebito. ff. de probat. & c. si cautio, extra de fide instru.multo minus in criminalibus, ubi agitur de salute hominis: nec est uerisimile quod quis ultro confiteatur illud quod uitam adimat,uel statum eius uel famam minuat, abhorret enim hoc natura, quod seruari desiderat, mortem & perniciem,ut ait Boëtius euitat. Confeßionem ergo non uerisimilē & sponte factam non debet iudex admittere,nisi alia suffragentur adminicula,ut no.in c.quia uerisimile, de præsump.& sic confeßio contra naturam non ualet, ut in c.fi.de confes.& c.nos in quenquam.ij.q.j.nec confeßio cōtra præsumptionem,quæ est secūdum naturam,scilicet se
20 ipsum conseruare,mortemq; & perniciem euitare. † Remedium ergo est,quod ille qui dicitur confessus formidine tormentorum, confeßionem suam reuocet per se uel per procuratorem, habentem ad hoc speciale mandatum: nec iudex aliter dicto crimine non probato poterit eum condemnare rationibus supra dictis. Hæc dicit d. Pet.in d.cōsilio dicens etiam ita de facto obtinuisse, licet iudices maleficiorum difficiles & rigorosi in admittenda dicta reuocatione confeßionis se exhibeant, & euolunt ad condemnationem, cum per inquisitionē procedunt,& credūt uilescere in conspectu hominum,cum aliquem absoluunt, contra. l. absentem.ff.de pœ.hæc ille.Et licet ista uideantur uaria dicta,tamen omnia reducuntur ad concordiam cum hac distinctione. Quod si constat de tortura, præsumitur confeßio meticulosa: hic tamen metus si præcesserunt indicia, non infringit confeßionem per dicta in primo membro. Aut non constat de tormētis,& tunc præsumitur spontanea,& istā

puto ueritatem: hoc addito, nisi ex consuetudine iudicis aliud esset dicendum, per ea quæ not. Barto. in d. §. si quis ipsi prætori. & ita intelligo quod dicit Bald. in d. consilio.
21 ¶ † Rursus quæro an in criminalibus sufficiat unica tantum confeßio an debet esse repetita sæpius. hanc q. tangit glos. in l. diuus Seuerus. ff. de quæstio. & in l. seruos. C. ad l. Iul. de vj. & in l. ij. C. de cu. re. & per Cy. Bal. & per Azo. in summa. C. de confes. glos. etiam ponit in l. j. C. de confeß. & ibi Bal. & per Specu. in titu. de confes. §. j. uersi. & hoc in ciuili. & per Iacob. Butr. in l. ij. C. quod metus cau. Vera conclusio, & communis, & quasi omnium est, quod aut quis in iudicio est sponte cõfessus crimen, de quo agitur, et tunc unica tantum confeßio sufficit ad ipsum condemnandum, text. est, & ibi gloss. in l. seruos. C. ad leg. Iul. de ui. & l. qui sententiam. & l. cum reis. C. de pœ. & l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cle. Aut confessus est in tormentis, & formidine tormentorum, & tunc quia illa confeßio communiter fit extra locum iudicij, non sufficit ad condemnandum, sed est iterum repetenda apud tribunal in forma iudicij, & forte coram testibus: & iste est intellectus l. ij. C. de cust. re. Et istam distinctionem posuit Azo in summa. C. de confes. licet in l. j. C. de confeß. aliter loquatur in apparatu: & hanc sentit glo. in dicto §. diuus. & Spec. tenet in d. uersi. & hoc in ciuili. & Odofr. Cy. & Bald. in dicta l. ij.
22 C. de cust. reo. † Cauti tamen assessores in arduis negotijs semper repetunt confeßionem apud acta, quod sponte confessus fuerit, quamuis etiam præcesserit tortura: ita dicit Bald. in dicta l. ij. C. de custo. reo. & quod supradictam cõclusionem tenet Bartol. & Gandi. qui dicunt idem de consuetudine obseruari: & alleg. quod not. in l. seruos. C. ad leg.

leg.Iuliã de ui.hæc dicit Bal.in dicta l.ij. dicens etiam quod aliquando in confeßione perseueratur per expressam confeßionem factam apud acta, & non est dubium, quod talis cõfessus ex sola cõfeßione potest damnari secundũ omnes. Quandoq; in confeßione perseueratur tacite, quia non reuocatur confeßio, & tunc aut emanauit sponte, & sufficit, aut metu tormentorum, & non sufficit, imo repetenda est confeßio, imo assessores, ut non stetur in dubio isto, faciũt scribi quomodo reus fuit sponte confessus, & quasi ut plurimum ista confeßio est falsa. Quandoq; in confeßione nõ perseueratur tacite uel expresse, sed reuocatur confeßio, & tunc si quidem sunt aliqua indicia facientia pro reuocatione & admittitur reuocatio, sed potest cogi confiteri: ergo fortius cogi potest perseuerare in confeßione. Si autẽ nulla indicia apparent pro, uel contra, uidetur quod ista reuocatio sponte facta nõ procedat, nisi error allegetur & probetur, uel staret per iudicem, non per allegantẽ quo minus probaretur, ut l.de ætate.§.fi.ff.de interrog.actio.facit
23 quod no.in l.ictus fustiũ.ff.de infa.† Confeßionẽ autẽ suã quis potest interpretari exponẽdo, nõ perimere in totum. c.cum dilecti.de accu.hæc Bal.in d.l.ij.sed glo.in d.l.& quidam sunt sequaces, ut fuit Frã. Accur.dicunt quod siue spõte, siue per tormenta quis confessus fuerit non est adhuc puniendus nisi perseueret: & hoc probant per tex.d. l. ij. qui generaliter loquitur, ergo generaliter est intelligendus. ff. de leg.præstan.l.j.§.generaliter.& l.de pretio ff. de publi. pro quorũ sentẽtia facit C.ad leg.Iul.de ui.l.seruus. ubi dicit: Cõfeßionibus, in plurali, sed tu teneas quod supra cõclusum est, quæ est cõmunis opi.Sed ponamus q quis est cõfessus per torturã, & in ea perseuerauit ratificãdo apud acta

& confitendo, an liceat notario scribere uel iudici præcipere ei quod scribat quod confessus fuit sponte: super hac q. Inno. in l. super hoc, de renũ. ut refert Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de epi. & cle. dicit, quod probata tortura est quasi impossibile probari cõfessionẽ sponte factã, & in d. l. ij. C. de cust. re. dicit quod talis scriptura ut plurimum est falsa.
24 Iac. But. in l. ij. C. quod met. cau. dicit † quod iudex, & notarius male faciunt in actis apponere quod ille qui tortus est, est spõte cõfessus, et talis scriptura est falsa. Bar. in l. j. §. si qs ultro. ff. de quæst. in fi. dicit, quod si cõfessus est reus in actu torturæ, nõ debet dicere notarius, quod spõte, secus si postea cõfessus sit. Bal. in l. j. in v. col. C. de cõfes. dicit, quod notarius nõ incidit in falsum. Primo quia uidit, & audiuit hoc, & nõ uidit, & audiuit cõtrariũ, præsertim tũc unde nõ posset cõficere instrumentum, ut l. hac consultissima. C. qui test. fa. pos. Item quia naturali ratione debet credere q, ille confiteatur propter conscientiã perpetrati criminis. Item etiam iudex excusatur quia non fuit tortus ad hoc præcise quod cõfiteretur scilicet ut uerum diceret, & ideo cum nõ fuerit tortus ad hoc signanter & specifice, sequitur quod tenetur cõfessionis, nec est omnino tormentarius, sed secundum quid est liber, & intentio iudicis fuit & esse debuit, quod si cõfitetur quia uerum, non quia tortus. Item quia sic se habet generalis cõsuetudo quæ excusat, & quia bono zelo, unde in Psalmo ibi. Are. autẽ in trac. malefi. in gl. in uerbo, Comparuerunt inquisiti & confitentur totum. in uer. unum non obmittas, dicit quod Ang. & Io. de Imo. in l. qui
25 in aliena. §. fi. ff. de acqui. hære. dicunt, † quod aut reus fuit tortus non præcedentibus indicijs uel non sufficientibus & tunc etiam si perseueret in confessione, non potest scribi quod

bi quod sponte fuerit cōfessus, & notarius scribens scribet falsum si sciret eum tortum non præcedentibus indicijs: & ideo dicunt, Cautela est quod notarij maleficiorum retineātur extra palatium, ne habeant notitiam tormentatorum & sic possunt scribere confeßiones tanquam spontaneas: sed tu aduertas de Aret. quod ex hoc non euitaret falsum iudex, qui scribi fecit, qui hoc sciebat. Si autem iuste præcesserunt tormēta, tūc rite & iuste potest scribi, quod sponte fuit confessus, dummodo inter tormenta & confeßionem aliud commodum interuallum interueniat, quod arbitrio boni iudicis relinquitur, ut not. in d. l. diuus Seuerus. & ibi Bar. ff. de quæst. Bal. etiam in l. j. C. de confes. in xj. col. dicit, quod generalis consuetudo excusat notarium & iudicem à falso, quando scribunt, Talis est confessus sponte: & uide etiam ad hoc. d. Catal. in tract. syndicatus. q. ccxv. ubi satis bene loquitur quādo adhibita est tortura an iudex potest scribi facere, quod spōte fuit cōfessus. do. Vitalis in suo trac. clausu. super clau. non ui, nō metu. in §. de metu tormētorum. in iiij. col. tangit hanc q. & dicit, quod si notarius scripsit quod cōfessus fuit sponte uerū esse, propter hoc uidetur falsum scripsisse. pro hoc uidetur. text. in d. l. j. §. si quis ultro. ff. de quæst. ibi est tex. si qs ultro &c. & sequitur ibi in litera, Cū tormētis &c. cōstiterit, & sic dicitur sponte cōfessus ille, qui est cōfessus in tormētis, & secundū hoc debemus exponere Cōstiterit, scilicet de cōfeßione illius serui.

26 Et † si dicis, quomodo dicitur sponte cōfessus, cū dicatur per tormēta? Dicas ideo, quia pseuerauit in cōfeßione, ut d. l. diuus Seuerus. & l. ij. C. de cu. re. uel etiam si cōfessus est in actu torturæ, quāuis notarius scripserit spōte cōfessus est. nec ob uerbum Cōstiterit, positum in d. §. si quis ultro. quia ex

poni

ponitur Constiterit, scilicet de innocentia, & sic non refert se ad confeßionem, sed ad serui innocentiã, ut ibi patet. & no. bene dicit ibi Bar. Mihi autẽ cum reuerentia tantorum doct. uidetur super hoc sic distinguendo dicendũ, quod aut nulla præcesserunt tormenta ipsam confeßionẽ, aut præcesserunt. Primo casu nulli dubium quod uterq;, iudex scilicet & notarius, recte scribit in actis quod sponte cõfessus est, per d. §. si quis ultro. in prin. & l. ij. C. quorum ap. nõ re. si uero præcesserunt tormenta, & tunc aut ipsa tormẽta illata fuerũt nullis præcedentibus indicijs saltem legitimis aut

27 ipsis præcedentibus. ¶ † Primo casu, quia illa tortura fuit iniuste, & inique facta, illa cõfeßio uigore iniquæ torturæ facta, etiã similes ratificarẽtur: & si dicatur sponte facta, nunquam præsumitur sponte, sed per uiolentiam tormentorum facta, & nihil ualet. Casus est in l. pe. ff. de quæstio. & hoc casu si notarius scit illam torturam esse factam, non debet scribere quod sponte fuit confessus, & si scribit, puto quod tam iudex qui mãdauit, quam ipse notarius inciderint in falsum. l. qui testamentum. ff. de fal. & l. ij. C. de fi. instru. cum uero notarius ignoraret torturam, tunc dicta pœna non teneretur, quia falsum absq; dolo non cõmittitur. l. nec exemplum, & l. maiorem in fi. C. de fal. iudex tamẽ semper tenetur, quia mandauit scienter scribi falsum, licet ignoranti, & in eo in dubio præsumitur sciẽtia iuris. l. ij. ff. quod

28 quisq; iur. ¶ † Secũdo uero casu quãdo tortura fuit iusta, & præcedentibus legitimis indicijs habita, & tunc aut imminentibus tormẽtis cõfeßio in eis facta scribitur mandante iudice, quod sponte fuit, tunc uterq; tam iudex, quam notarius male faciũt et puniuntur, ut supra: aut postea, & tũc aut notarius sciuit torturam, aut ignorauit, si sciuit, & tũc

aut in stantibus doloribus torturæ hoc fit, quia statim quod depositus est de tortura, uel parum post tortus confitetur, & nō licet scribere quod sponte, qa male faciunt iudex & notarius, per no. p Iac. Bu. in d. l. ij. C. quod met. cau. & l. ij. C. de cust. re. & supra dixi. Si uero transacto debito tempore, & spatio intermedio ille tortus cōfitetur, & tunc licet scribere sponte, & ita seruat consuetudo. Si uero notarius ignorauit torturā, tunc nunquam ipse tenetur, licet scribat sponte cōfessum, & ita intelligo quod no. Bal. in d. l. j. C. de cōfes. Et ideo iudices debēt cauere quod tormenta nō uideātur, neq; audiantur per notarium maleficiorum, quia forsitam recusaret scribere sponte confessum, & hoc etiā uoluit ibi Bal. ¶ Vltimo not. circa hāc prim. q. quæ est de effectu torturæ, quod quādo tortura fit in casu non permisso uitiatur solū actus torturæ cum suis dependentibus, non autē reliquus processus rite factus, ut l. j. C. de quæstio. & ibi per

29 Bald. in l. milites. in fi. eo. titu. ¶ † Postremo quæro an in causa criminali ex sola confeßione absq; alio processu, & sententia fiat executio. Inno. in c. quærēti, de offi. deleg. dicit quod non. Sed ipse idem tenuit contrarium in c. qualiter & quando, el ij. de accu. & pro ista parte est casus in c. Romana. de ap. lib. vj. Dic, aut quis cōfitetur metu tormētorum, & habent locū primo loco dicta, quia requiritur perseuerantia, & processus, & lit. contest. ut supra dictū est in v. q. prim. torturæ: aut confitetur sponte, & habet locum. ij. opi. Inno. in d. c. qualiter & quando. & uide quod not. per gl. c. ex literis. de diuor. sub uerbo, Admonitus. & uide Bar. in l. j. in fi. de cust. reo. ita dicit do. Vitalis in tractatu clausularum super clausula, Non ui non metu. in §. de metu tormentorum. in uer. fi. Specu. in titu. de confeß. in §. j. in uer. fi. dicit,

si.dicit,quod si quis est sponte confessus, uel per torturam, & tamẽ in cõfeßione perseuerauit,quod nihilominus debet condemnari.l.si confessus.ff.de custo.reo.& extra de confess.c.cum super.de electio.cap. per inquisitionem.ubi dicit,
30 *† quod nunquam quis est in criminali pro condemnato habendus , imo semper est necessaria sententia , ut* C. *de pœ.auth.sententiam.&* C.*de cust.reo. l. si quis reus.& ff. de quæstio. l.j.§.j.uel l.pe.& ij.q. ij.nos in quemquam. & xxiij.q.iiij.quæsitum,& c.illud.* Lanfran.Brixiẽ.*in suo cõmento super c.quoniam contra falsam. de prob. super rub. de confes.in* vj.*colum.in uer.quæritur præterea.dicit quod* Innocen.*in d.c.per inquisitionem. dicit ,* Contra *confessum de crimine non potest procedi ad cõdemnationẽ nulla præcedente accusatione,inquisitione,uel denũciatione, quia ad hoc ut fiat condemnatio,oportet quod aliquid petatur,uel subsit materia,super qua fundetur cõdemnatio:ita dicit dicere* Bal.*in l.ij.*C.*de confes.tamẽ si prædicto casu inquisitio sequatur confeßionẽ , & sic ordo peruertatur , dicit quod procedi potest,quia sentẽtia ferri potest cõtra cõfessum ex inordinato processu,ut tenet* Bar.*in d.l.si cõfessus.ff.de cu. re.&* Bal.*in d.l.j.&* Io. An.*in d.c.qualiter & quãdo. ꝗ intelligendũ est secundũ* Bar.*ubi supra,si confeßio emanauit principaliter,alias secus,quod etiam sequitur* Bal.*in d.l.j.*

Quæstio septima Secundæ partis.

1 Iudex indebite aliquẽ subjciens quæstioni qua pœna debet puniri.
2 Iudex qui dolose & sine causa aliquem torsit , si moriatur , capite plectitur.
3 Tortura adhiberi non potest per eum qui non habet merum imperium.
4 Tortura ad finem triplicem fieri potest.
5 Officiales non debent parere potestari aliquid cõtra legẽ iubẽti.

6 Familiaris potestatis ponens aliquem ad torturam de mãdato ipsius, non tenetur.
7 Rector cui concessum est arbitrium torquendi aliquem, an posit torquere nullis præcedentibus indicijs.
8 Inculpatum de crimine sponte se ingerentem torturæ, an posit potestas licite torquere, si alias ei non liceat de iure.
9 Committere nemo potest alicui vt ipsum percutiat, cum nemo sit membrorum suorum dominus.

1 SEPTIMA *prim. q. est, qua pœna puniatur iudex torquens aliquem indebite.† Videtur quod debeat puniri pœna capitali, ut est text. in l. decuriones. C. de quæstio. & ibi hoc dicit Bald. sed text. in l. nemo carcerem. C. de exact. tri. lib. x. dicit, quod iudex qui indebite torquet, uel carcerat aliquem, punitur ea pœna, qua puniretur incarceratus, uel tortus, pro eo pro quo torquetur, uel carceratur. Item punitur quia damnatur ad carceres, scilicet, ad certum tempus secundum Angel. ibi, sed Bald. in rub. C. de pœna iud. qui male iudi. dicit quod iudex qui de facto aliquem torquet non punitur similitudine torturæ, quia non reperitur iure cautum, quod tortura alicui imponatur pro tortura, sed tenetur iniuriarum pro metu iudicis, ut ff. de iniur. l. iniuriarum æstimatio, secundum eum. Super hac q. distingue, an tortus moritur in tortura, uel propter torturam, & tunc an & quando, & qua pœna teneatur, fuit late dictum supra in v. q. princ. de tortura, in uer. sed cum dictum sit. Aut non fuit mortuus, & tunc aut fuit tortus quis iuste, & rite, & nõ teneatur aliqua pœna, per l. Grac*
2 *chus. C. de adulte.† Aut fuit tortus iniuste uel non rite, & tunc aut torsit dolose & sine causa, & tenetur pœna capitis, etiam si non moriatur, & eadem pœna tenetur, si fecit torqueri illũ qui de iure torqueri nõ poterat: puta quia decurio, uel antianus, siue prior durãte magistratu, per d. l. de*

curio

curiones, & per l.j.C.de requi.re.ubi de hoc per Bal. quod procedit etiã si potestas habet arbitrium, ut no. supra in c. ueniẽs. & in c. quintauallis. de iureiu. Aut sine dolo & cum causa, tamen non recte nec rite, & tenetur actione iniuriarum, ut ff. de iniur. l. iniuriarum examinatio. & ita intelliguntur & concordantur prædicta iura, ut uide dicta in d. uer. sed cum dictum sit, quibus adde quod quãdo quis ut priuatus torquet aliquem, punitur ea pœna qua punitur retinens priuatum in carcerem, ut dixit Bal. in l.j. C. de priua. car.

3 † Et si torsit non ut priuatus, sed ut iudex, tamen non habebat talem iurisdictionem, quia non habebat merum imperium sine quo tortura adhiberi non potest, ut no. & habetur in l. imperium. ff. de iuris. om. iud. & ibi per Guli. & tunc habebat locum d. l. nemo carcerem. licet etiã hoc casu teneatur parti actione iniuriarum per d. l. iniuriarũ. & hoc quia tortura est iniuria personalis. si fit sine causa & iniuste, ut l. nihil. C. de quæstio. Sed quid si propter bonum publicum quis discrete torsit aliquem, puta propter sedandum tumultum populi, ut multoties fit propter terrorem aliorum, an teneatur in syndicatu? Credo quod nõ. arg. no. per Inn. in c.j. de consti.

4 † Item no. quod tortura potest fieri ad triplicẽ finem, nam quãdoq; fit ad criminis punitionem, ut l. ictus fustium. ff. de infa. Exemplum, quãdo officialis reperit aliquẽ in fragranti, nam facit illum ex hoc fustigari, uel aliter torquere, ut ibi, quandoq; fit ad iurisdictionis defensionẽ, & ista tortura debet esse modica & temperata. l. fi. §. fi. ff. de offi. eius cui mand. est iur. quãdoq; fit ad criminis inuẽtionẽ, ut l. capite quinto. ff. de adul. et de hac est materia nostra et de qua infra late locuti fuimus et inferius dicetur. Sed ponamus iudex aut potestas, q est caput officij,

& in

& in quo residet potestas torquẽdi nõ torquet ipse per se, sed iussit militibus, et alijs officialibus, ut torquerẽt aliquẽ, an si tortura est indebita teneantur ipsi milites & officiales. Super hac q. licet aliquid tetigerim supra in v. q. princ. uersi. & aduerte circa prædicta. ubi uide tamen quia non erat locus suus: sed melius cadebat, hoc ideo cum minus perfecte ibi dictum fuerit, dicamus hoc perfectius capiendo distin. Dy. in c. quod quis mãdato de reg. iur. in vj. quod aut iussus Potestatis est expresse contra legem, aut expresse
5 secundũ legẽ, & sic iustus, aut dubitatur. † Primo casu officiales non debent ei parere, imo potius resistere, & si non resistunt puniuntur: ut quod potestas mãdat in casu illicito uel torqueri decurionem uel alium qui de iure torqueri non potest. Casus est in l. omnes. C. de decur. lib. x. & l. quoniam. C. de app. cum si. & superius fuit dictũ: & hoc casu officiales debent protestari potestati, quod hoc nõ faciat, & quod ipsi contradicunt & consentire si fiat non intẽdunt, ut colligitur ex d. l. quoniã. Secundo casu parere tenẽtur, alias si non parerent punirentur. ff. si quis ius dic. non obtẽ. l. j. & ff. de re iud. l. contumacia in prin. Tertio casu officiales non puniuntur si indebite torquent aliquem, quia parere tenentur. ar. ff. de iud. l. si quis ex aliena. & ita intelligo l. liber homo, la ij. ff. ad l. Aquil. ubi obedientia debita uel promissa excusat à delicto: per quam l. dixit ibi Bald. quòd fuit reiectus quidam libellus qui dabatur cõtra quendã officialem potestatis, qui de mandato potestatis quendam torserat illicite, quia iste excusatur ratione iussus superioris secundum eum. Intelligo tamen dictum suum in casu, in quo officialis debet parere secundum distinctionem supra dictam, & non aliter. Sic etiam intelligo quod scripsit Ang.

6 in l. iniuriarũ actio. § si quis. et ff. de iniur. ubi dixit, † quòd miles aut alius de familia rectoris ponens aliquem ad torturam de mandato rectoris iniuste, non tenetur per illum tex. coniuncta glo. in l. non uidetur. § . qui iussu. in glo. magna. ff. de regu. iur. Et ideo dat cautelam, quod rector oblato libello contra aliquem de sua familia de aliquo iniuste facto, quod elapso tempore dandi libellos contra seipsum, faciat reum conuictum articulari & probare, quod hoc fecit de mandato rectoris, & hoc etiam rector confiteatur, quod fecit pro officio exercendo & erit securus uterq;: quod est ualde notandum. Intellige tamen secundum distinctionem predictam, & non aliter, uidelicet in casu quando debet parere. Aduerte quòd multoties conceditur rectoris arbitriũ torquendi aliquẽ, an poterit torqueri nõ præcedẽtibus legi-
7 timis indicijs? † Respondeo, multi dicũt quod sic, sed cõtrarium est de iure uerius, quia non poterit non præcedentibus legitimis indicijs, ut c. quintauallis. & c. ueniens. de iureiur. & not. in Clemen. sæpe. de uerb. signi. ita dicit Paul. de Leaza. in c. grauis. de deposito. & sic per istud arbitrium non excusaretur rector à pœna, si torqueret non præcedentibus legitimis indicijs: Quid si est datum arbitrium quòd possit torqueri nullis præcedentibus indicijs in aliquo crimine. Dic quod intelligitur quod debeat torquere arbitrio boni uiri, & moderate: ideo si excessit modum debere puniri. argumen. l. penul. ff. de arbi. ita dicunt quidam arg. eorum quæ not. Barto. in l. sed si unius. § . ait prætor. ff. de iniur. unde si rector cupit habere amplam potestatem super maleficijs, & maxime in torquendo, prout multoties fieri uidi, & concedi siue à gubernatoribus siue à communitatibus, sint cauti ut bulletinum siue reformatio sit large

&

& plene certum, uidelicet, torquendi cum indicijs uel sine & alte & basse, moderate, & immoderate, prout sibi
8 uisum fuerit. ¶ † Insuper quæro ponamus quidam inculpatus de crimine sponte ingerit se torturæ, puta dicendo: ego non cõmisi tale delictum, & offero me uelle stare torturæ, ponatis me in tortura, costui e un pazzo, an potestas poßit iuste istum uolentem ponere ad torturã si alias de iure hoc ei non liceret, puta quia non præcedunt indicia. Respondeo quod nõ potest, quia liber homo nõ est dominus membrorum suorum. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Secundo quia potestas torquendi est meri imperij, ut l. defensores. C. de defens. ciuita. & tenet Guliel. de Cu. in l. imperium. ff. de iur. om. iud. sed ea quæ sunt meri imperij non possunt pacto priuatorũ concedi. C. de iur. om. iud. l. priua-
9 torum. † Tertio quia nõ potest quis cõmittere alteri quod ipsum pcutiat. l. j. §. usq; adeo. ff. de iniur. & hoc tenuit Bar. in l. pe. ff. de cond. ob cau. & in l. interdum. §. qui furem. & ibi gl. contrarium senserit. ff. de fur. & licet gl. & Bar. loquãtur quando cõmittat se ad torturam priuato, tamẽ ego idẽ dico si cõmittit se iudici, quoniã ut iudex in casu illo torquere nõ potest, quia habetur ut priuatus quãdo quid facit extra terminos iuris. l. prohibitũ. C. de iure fisci. cum si. Et propterea quãdo iudex in casu prædicto torqueret aliquẽ uolentẽ, nõ excusaretur à pœna, per prædicta, applicãda fisco, sed excusaretur ab actione iniuriarũ, & ab ipsius interesse, quoniã uolẽti nõ fit iniuria, in l. j. §. adeo. & ibi Bar. ff. de iniur. & per Bar. in l. quãuis. in fi. de in ius uoc. Ex his deciditur alia q. quæ sæpe occurrit, nam aliquis inculpat aliquem de delicto, & quia non habet ueras probationes neque indicia sufficientia ad torturam dicit, domine Potestas

ponatis me & ipsum ad torturã: multi fatui, ut ita loquar, putant hoc posse & debere fieri per Potestatẽ, sed per supra proxime dicta est contrarium in persona uolentis, ergo multo fortius in persona illius qui nollet.

Quæstio octaua Secundæ partis.

1 Reum torquẽdum nemo debet subtrahere, dum locus est torturæ. Torturæ si locus sit, detineri personaliter quis poterit.
2 Tortura facilius adhibetur in maleficijs occulte factis, quã in alijs.
3 Tortura pro crimine explorando facta, non reddit tortum infamẽ. Præsumptio iuris & de iure dicitur indicium euidens.
4 Suspicio vna præsumptionem non inducit, sed plures suspiciones bene inducunt vnam præsumptionem.
5 Præsumptio illa censetur potior, quæ vero reperitur proximior.
6 Iudex in tortura procedere debet, quamuis tortus asserat se nihil dicturum.
7 Innocens reputatur is contra quem indicia non reperiuntur.
8 Rei de crimine delati, & si non omnes nec omni casu possint torqueri, possunt tamen vultu iudicis teneri.
9 Quæstio in certis delictis datur ex solis indicijs.

CIRCA octauam partem princip. in qua pollicitus sum colligere & describere aliqua notanda cõmunia
1 de indicijs & tortura. ¶ † Et primo not. quod quando est locus torturæ, non licet alicui subtrahere torquendũ à tortura, nec facere quod ueritas non poßit apparere, ut l. quicunq;. C. de male. & mathe. quod facit contra celantẽ testẽ, ne testificetur in criminali secundũ Bal. ibidem. ¶ Secundo no. quod quando est locus torturæ, quis potest cogi, & detineri personaliter, ut in c. si clericos. de sen. exc. lib. vj. facit qd' no. Inn. in c. ut famæ, & c. quia cõtingit, de sen. exc.
2 & Bal. in l. nemo. C. de epis. audi. iuxta fi. ¶ † Tertio no. quod tortura facilius adhibetur in clandestinis, & nocturnis maleficijs, quã in alijs. d. l. nemo, et ibi Bal. uel in crimine falsi. l. sicuti. C. de fal. & in crimine pditionis, & sic in crimine

læsæ

læsæ maiestatis.l.fallaciter.C.de aboli.& in crimine adulterij & similibus,ut ff. qui & à quib.l. prospexit. facit ff. de fur.l.interdum.§.qui furem.& l.pen.ff.de cond.ob cau. Et ideo in maleficijs de nocte commissis non requiritur arguta probatio.arg.not.in c.in fidei fauore.de hæret.lib.vj.& l.si cum exceptione.§.hæc autem actio.ff.quod met.cau.& facit C.de Iust.Cod.emen.circa medium.& l.j.§.tria.ff.de uẽ.
3 insp.& uide omnino infra in uer.fi.¶ † Quarto no.quod tortura quæ fit ad crimen explorandum, non infamat, siue quis torqueatur ut testis,siue ut principalis.l.nullam.iũcta glo.C.de infam.¶ Quinto no.quod indicium in criminalibus ponitur pro quodam signo maleficij, sed in ciuilibus ponitur pro ueritate rei,ut l.fi.C. de fal, hær. ¶ Sexto not. præsumptionem iuris de iure appellari indicium euidens.l. si qui.C.de adult.¶ Septimo no. differentiam inter præsumptionem & suspectionem, quia suspectio stans in suis finibus nunquam est causa condemnationis,sed præsumptio sic
4 secundum gl.& Bal.in l.quãuis.C.de adul.¶ † Octauo no. quod ex multis suspitionibus inducitur una præsumtio, sed una suspitio non inducit præsumptionem: facit quod no.gl. in l.ij.§.ætas.ff.de excus.tut.Bal.in authen.si quis.C.de adul. ¶ Nono no.quod ille qui dicitur semel malus,semper præsumitur malus:intelligitur in eodem genere mali,& non in diuerso,ut si tractatur de homicidio,& aliquis sit homicida,præsumatur contra ipsum,sed si esset adulter,non præsumatur homicida,& his si.l.omnes.§. à barbaris. ff. de re mil.& per Bal.in l.fi.ff.de hær.insti.¶ Decimo not. quod differentia est inter suspitionẽ & præsumptionẽ,indiciũ et argumentũ & adminiculũ,ut no.Bal.in l.ea quidẽ. C.de ac
5 cu.in j.et ij.col.¶ † Vndecimo no. quod inter præsumptio

nes illa est potior, quæ uero uidetur proximior: ut l. filiũ dif finimus. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. Itẽ quod posterior præsumptio tollit priorem. ff. de in integ. rest. l. diuus. pares uero præsumptiones inuicem se confundunt, quia nulla uictoria fit à pari. ff. de rit. nup. l. non solum. §. uno. ar. ff. de fideiuss. l. generaliter. uer. sua. de exc. tu. l. sed et milites, in prin. unde pariter operantur, & nõ præponderant altera alteri, sed remanet factum simplex ab omni suspitione abstractũ: si uero essent plures præsumptiones pro una, quã alia parte, tunc plures rationes uincunt unam, si quælibet per se est ita bona, sicut illa una, quæ est cõtrarium. ar. in auth. de con san. & uter. fra. §. j. Itẽ præsumptio uiolenta tollit non uiolẽ

6 tã. de præsum. c. literas. ¶ † Duodecimo no. quod licet existens in tormento dicat iudici se nunquã dicturum aliquid, tamẽ iudex debet procedere in tortura, alias facile esset unicuiq; uitare tormenta, quorum dolor forte mutabit sermonem, secundũ Pau. de Liaza. in c. grauis. de deposito. ¶ Decimotertio no. quod sicut potest torqueri accusator, ita potest torqueri instigator & consultor. l. si quis. C. ad leg. Iul. maie. ¶ Decimoquarto no. q̃ nõ excusatur à calumnia propter quælibet indicia, sed solũ propter indicia manifesta. ita dicit Bal. in d. l. si quis. ¶ Decimoquinto no. quod ubi tormenta sunt prohibita, non habet locũ tortura, etiã si præcedunt indicia, dicit Bal. sumẽdo ar. à contrario sensu in l. mili

7 tes. C. de quæst. ¶ † Decimosexto no. quod lex habet quẽlibet pro innocẽte, contra quẽ non præcedũt indicia, secundũ gl. & Bal. in l. pe. C. e. ¶ Decimoseptimo no. q̃ licet forma legis uel statuti debeat stari indicijs quantũ ad plenã probationem, tamẽ semper necesse est q̃ tale indiciũ probetur per duos testes. Ita dicit Ang. in auth. de testa. imper. in fi. prim.

col.

col.viij.ubi est gl.posita quæ incip. Valet.nã lex C.dicit stari testamẽto paterno quibuscunq; indicijs probetur, tamen ista gl. & illa dicũt q̃ ista indicia debẽt probari per duos testes. Et ideo si statutũ dicit q̃ in maleficijs nocturnis p̃ plena probatione habeatur indiciũ, quod licet unus testis deponat de ueritate, & sic facit indiciũ, ut in l.in bonæ fidei. C.de iureiur. & ff.de testi.l.cũ probatio. & ff.de excu.tut. l.ij.§. ætas.tamẽ ex isto indicio nõ potest sequi condemnatio, quia est probatũ tale indiciũ per duos testes. Et si tu dicis, quid operetur statutum, nã si duo testes probarẽt de ueritate, sine dubio deberet sequi cõdẽnatio: sed dic quod multum operatur, nã si duo erunt testes qui deponãt super aliquo adminiculo indiciũ faciẽte, certe ex tali indicio probato per duos testes, sequitur cõdẽnatio, licet nihil deposuerint super ueritate, per istam gl.ut dicit ibi Ang. Mihi durũ uidetur quod plus probent indicia remota, quã propinqua quæ fiunt per unum testem de ueritate, per ea quæ not.Barto.in l.fin.ff.de

8 quæst. ¶ † Decimooctauo no.quod licet nõ omnes, nec omni casu liceat torquere, tamẽ possunt terreri: quia uultus iudicis in talibus debet apparere terribilis, ut in auth.de mã. prin.§.talem uero.secundum Bal in l.ij.C.quor.app.nõ rec. ¶ Decimonono not.quod si aliquis probauit indicia, propter quæ uentum est ad torturã, non meretur præmiũ quod datur probanti maleficium, quia ista probatio potius est facta officio iudicis inquirentis, quã per ipsum delatorem: di

9 xit Bal.in l.j.in fi.C.pro qui.cau.ser.præm.lib.acc ¶ † Vigesimo not.quod in certis delictis, consilijs & tractatibus propter difficultatẽ probationis peruenitur ad torturã, & quandoq; ad cõdemnationẽ ex solis indicijs, si sunt ita certa quod uix negari possint. C.de quæst.l.milites.§.oportet. &

de excusa.tu.l.ij.per Dy.ita dicit Bal.in l.quicunq;.C.de seruis fugi.& uide omnino de hoc supra in hac quæst.princi. in uer.iij.not.

Quæstio nona Secundæ partis.

1 Iudex cui relatum est aliquod delictum esse commissum, statim ad illud videndum mittere debet.

2 Miles seu alius missus per iudicem seu potestatem ad videndum excessum, quid facere debeat.

3 Potestas informationes ab offenso vel syndico debet habere de delicto, & vicinorum nomina, & testium, scripta tenere debet.

4 Indicia leuia & leuiora quàm ad torquendum, sufficiunt ad inquisitionem formandam.

5 Iudex ad capturam personalem procedere non debet, nisi præhabita informatione & formata inquisitione.

6 Captura personalis quibus concurrentibus fieri possit.

7 Iudex delatum de crimine habens præ manibus, qualiter eum verbo absq; tortura interrogare debeat.

8 Reus delatus corporaliter puniendus, debet in carceribus publicis detineri, sed si pecuniariter, idoneo præstito fideiussore poterit relaxari.

9 Iudex examinatis testibus, eorum dicta & processum parte citata publicare debet.

10 Iudex indicijs purgatis, interlocutorie debet pronunciare nõ esse deueniendum ad torturam.

11 Iudex neminem debet quæstioni subijcere si veritatẽ aliunde possit percipere.

12 Condemnatio in criminalibus nonnũquam ex probationibus præsumptiuis sequitur, nedum ex veris.

13 Iudex ad torturam moderate & temperate debet procedere.

14 Iudex cõfesso in tortura non debet statim credere, quinimo ipsum facere debet perseuerare & ratificare.

15 Iudex aliquem indebite torquens, in syndicatu tenetur ad pœnam fisco applicandam.

16 Arbitrium torquendi collatum alicui, quod hoc legitimis præcedentibus indicijs fiat, debet intelligi.

CIRCA *nonam & ultimam partem principalẽ, in qua describetur, quo ordine & modo, Iudex se habere debeat in cognitione maleficiorũ, colligẽdo quasi omnia sub compendio, quæ in hoc tractatu cõtinentur, & aliqua adden*

1 addendo, † dico, quod iudex quam primum ad eius notitiã peruenerit delictum esse commissum, mittat ad uidendũ dictum delictum, ut sibi de eo constet, quia antequam cõstet de delicto, nihil potest fieri, ut dictũ fuit supra in iiij. q. princi. torturæ, in uer. Itẽ no. quod antequã. Et de hoc faciat ad cautelam apparere in bastardello hoc modo, uidelicet, Die tali & c. supradictus dominus Potestas, cum ad suam suæq; curiæ notitiam peruenerit, quod fuit cõmissum tale maleficium in tali loco cõtra talẽ, & c. & intendat super eo procedere ex suo suæq; curiæ officio per inquisitionẽ. Ideo cõmisit tali socio militi suo quod uadat, & se personaliter cõferat ad talem locum prædictum, & diligenter se informet etiam per oculorum inspectionem de dicto maleficio, & c.
2 † Qui miles debet accedere & uidere personã offensi & uulnera, seu percußiones: & si est furtum uel aliud delictũ, debet cõsiderare & inspicere unde fur intrauit, & quomodo fuit fractum hostiũ, & si apparent uestigia, puta tẽpore niuis, uel luti, & cœni, debet accipere mensuram dictorũ uestigiorũ, ut alias fieri uidi, & omnia debet referre Potestati: quæ relatio similiter ponatur in bastardello hoc modo: Dicta die supradictus miles socius iens & rediens retulit supradicto domino Potestati, & mihi notario iuisse ad dictum locũ, & diligenter omnia uidisse, & intellexisse, & explorasse, & inuenisse hoc & c. ut qualiter talis erat uulneratus in tali, & tali loco, & c. & ponatur quicquid uidit & audiuit. Et laudo quod si esset delictũ alicuius importantiæ, uidelicet furtum magnæ quãtitatis, quod Potestas ipse postea accedat ad uidendũ locũ, & ita quandoq; feci, & ab
3 alijs obseruare uidi. † Deinde curet dictus Potestas habere informationẽ de delicto ab offenso uel à syndico, & scribat

nomina uicinorũ & domesticorum atq; suspectorum, & testiũ, siqui sunt qui aliquid uiderint, uel audiuerint, aut aliter sciuerint. Et postea in eodẽ bastardello describat inquisitionem specialem quo ad dictum maleficium, & generalem quo ad personas, quando non habet certitudinẽ de persona delinquente, hoc modo, uidelicet: Hæc est quædam inquisitio quæ fit & fieri intenditur per supradictũ d. Potestatẽ cõtra omnes & singulos homines, & personas, quæ de anno præsenti 1492. & de mense Octob. dicti in tali loco, &c. cõmisisse tale delictũ, uidelicet uulnerasse talẽ, &c. *de qua inquisitione habetur per* Ange. *in l. si uacantia.* C. *de reb. ua. lib. x. & per* Are. *in trac. malefi. in i. glo. circa princ. & de qua habetur in l. iiij. § . mandatis. ff. ad leg. Iul. pec.* Et *super ista inquisitione examinet omnes testes supradictos, & eorum dicta & attestationes similiter describat in bastardello post dictam inquisitionem, nec ad hæc requiritur citatio alicuius.* Et *si ex dicto ipsorum testiũ habet aliqua inditia etiã leuia contra aliquẽ, tunc deueniat ad inquisitionẽ specialẽ cõtra illum super illo delicto: de qua inquisitione habes formã per* Are. *in d. tract. in prin. & per* Papiensem *in sua practica in forma inquisitionis, & dicta inquisitio non describatur in bastardello, sed in libro maleficiorũ.*

4 †Et *aduerte quod ad formandam inquisitionem sufficiunt indicia leuia, & leuiora, quàm ad torquendũ, ut puta diffamatio de tali delicto, ut habetur in c. qualiter & quando, el ij. de accu. & per* Aret. *in d. tracta. in glo. in uerb. fama puplica, in princi. ubi etiam dicit, quod bonum est, quod iudex faciat apparere in bastardello post examinationem prædictam.* Et *prædicta facta fuerunt ad banchum iuris iudice pro tribunali sedẽte, ubi etiam habetur, quod sine istis indi-*

cijs

ciјs inquiſitio eſt nulla, ſi eſt oppoſitum, niſi in certis caſibus ibi enumeratis. Item eſt ſciendũ quod cum iſtis indicijs poterit iudex deuenire ad capturam inquiſiti uel inquirendi, ut dicit Bal. in l. & ſi certus. ff. ad Syl. & Saly. in l. nullus. C. de exhi. reis. per illum tex. dicit, q̃ iudex in maleficijs ſtatim poteſt deuenire ad capturam inculpati habita aliquali informatione de maleficio, & malefactore, ſed idem Salyc.
5 in l. fi. C. de quæſtio. uult, † quod antequam in criminalibus iudex deueniat ad capturam, debet eſſe præhabita informatio, & formata inquiſitio, quod ego intelligo de ſupradicta generali inquiſitione, generali quo ad perſonas, & ſpeciali quo ad delictum, de qua ſupra dictum fuit. Et eodem modo intelligo quod dicit Bal. in l. conſentaneum. C. quomodo & quando iu. ubi uult quod in criminali poteſt incipi à captura: & alleg. c. ſi clericus. de ſenten. excom. in vj. etiam non præcedentibus indicijs, quia non intelligo de indicijs quæ ſunt talia qualia ſufficiant ad inquiſitionem. Sed aliqui Moderni in l. j. C. de executio. rei iudi. dicunt, quod tunc demum poteſt incipi à captura in criminalibus, quando delinquẽs reperitur in crimine, uel timetur de fuga, & non aliter, ut habetur in authent. ut nulli iudices. §. ſi quis uero comprehenſorum. colum. ix. & in l. ait prætor. §. fina. ff. de his quæ
6 in fraudem credito. Ego autem ſic diſtinguerem: † Aut eſt delictum de quo uenit imponenda pœna corporalis, uel corporis afflictiua, & tunc poteſt deueniri ad capturam, præcedentibus tamen aliquibus indicijs, de quibus fuit ſupra dictum, ne inquiſitio eſſet fruſtratoria quantum ad excuſationem: & ita loquatur Bald. in d. l. ſi certum. & in d. l. conſentaneum. & Salyce. in d. l. nullus. Aut eſt delictum de quo uenit imponenda pœna pecuniaria, & tunc non

præ

præcedentibus aliquibus indicijs ſaltem leuibus, & quæ ſufficiant ad inquiſitionem non poterit deueniri ad capturam per ſupradicta. Aut præcedunt aliqua indicia, & tunc poteſt deueniri ad capturam ſolum in duobus caſibus, uidelicet, quando eſt repertus in fragranti crimine, per text. in d. §. ſi quis uero comprehenſorum. & quando timetur de fuga per d. §. fi. l. ait prætor. ſicut ibi dicitur in ciuili de ſuſpecto de fuga, ut poßit capi, in qua tamen captura requiritur aliqualis cauſæ cognitio, ſcilicet, ut conſtet de debito, & ſuſpectione de fuga, ut etiam habetur per Ang. in l. nemo carcerem. C. de exacto. trib. lib. x.

9 † Item tunc cum iudex habet inculpatũ de crimine præ manibus, & in ſua poteſtate, debet ipſum interrogare & examinare uerbo ſine tortura, et faciat ſcribere dictum ſuum per notariũ in baſtardello, hoc modo, uidelicet: à die tali menſe Octobris Anto. Cole detentus per curiam occaſione talis maleficij, ut dicitur per eum commißi, & perpetrati interrogatus, & examinatus per ſupradictum d. Poteſtatem dixit hoc, uidelicet, &c. & hoc faciat pluries diuerſis horis, & temporibus, & ſemper faciat ſcribere eius dictum, & uideat iudex an loquatur paui de & trepide, & de hoc etiã faciat apparere in baſtardello, ubi notarius debet hoc ſcribere de mãdato iudicis, ſecundum Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſt. nam ſi iudex ex dictis eius uiderit aliquam uariationem, uel trepidationem, & pauorem, & uultus pallorem, quod relinquitur iudicis arbitrio, fiet indicium ad torturam, ut de hoc uide plene dictum ſupra de indicijs in iij. q. prim. in uer. alia quædam indicia, in vj. charta. Facta dicta inquiſitione ſpeciali, & deſcripta in lib. malefic. mittat iudex copiam ad cameram ubi ex forma ſtatutorum hoc fieri debet. Et deinde faciat

ciat inquisitum citari cum tenore inquisitionis, prout habetur per Aret. in dicto tract. malefi. in glo. in uerbo, Supradictus do. iudex suprasedens &c. 8 † Et si comparuerit, & confessus fuerit, uel si erat detentus, respondendo similiter confessus frerit, & tunc aut uenit ex delicto imponēda pœna corporalis, uel corporis afflictiua, & tunc debet ipsum mitere ad carceres publicos, ut ibi detineatur. Aut uenit imponenda pœna pecuniaria & tunc dato idoneo fideiussore de soluendo omnem pœnā, debebit relaxari, ut no. per Bar. in l. j. ff. de custo. re. & si pœna erat conditionalis quid iudex debeat facere uel inquisitus, uide per Areri. in dicto tractatu in glo. in uerbo, Pro. quibus Anto. fideiußit. Aut citatus nō comparuit, & tunc debet poni in banno pro pœna ad quam uenit condemnandus secundum formam statutorū quæ cōmuniter sunt in Italia. Et si in termino in dicto banno aßignato non comparauerit, tunc habebitur pro confesso, & condamnari poterit secundum formam statutorum prædictorum. Si autem comparuerit & confessus fuerit, tunc iudex faciat ut superius dictum. Si autē negauerit, & pœna est corporalis uel corporis afflictiua, & tunc ipsum retineat in carceribus, ut superius similiter dictum est. Si autē est pecuniaria uel cōditionalis, ex supradictis similiter instruitur iudex quid habeat facere circa detentionem uel relaxationē, & tūc cum negauerit debet iudex iterū testes examinare in forma ualida, citata parte ad uidendū iurare testes: quorū dicta debet ponere similiter in li. maleficiorū. Et huius tempore poterunt testes torqueri maxime uicini & domestici qui præsumuntur scire facta in uicinia & in domo. De hoc tamen an & quādo testes torqueri ualeant, uide supra in iiij. q. prin. in uer. secundum autem. & in uer.

serui

serui autẽ. Et an debeant præcedere aliqua indicia & quæ ut testes torqueri ualeant: uide ibidem in d.iiij.q. princ. post princ. in uersi. quod autem dictum est. Et an de indicijs quæ habentur contra testes, debet dari copia, uide ibidem in uersic. sed tunc quæro. Et si testis in tortura dixit unum & extra torturam aliud, cui dicto debeat stari uide
9 *ibidem in uersi. Item notandum.* † *Demum examinatis testibus iudex eorum dicta & processum publicet parte citata. Et hoc facto si uiderit iudex ex dicto testium uel aliunde habere indicia sufficientia ad torturam, quæ qualia esse debeant, uide supra de indicijs in iij.q.prim. tunc citet inquisitũ ad torturã de cuius citationis forma. uide supra de tortura. in v.q.prim. in uer. quinto iudex aduertere debet quod antequã. Et an de neceßitate requiratur dicta publicatio testiũ. dixi supra. in d.v.q.prim. in uers. insuper quomodo iudex formauit. Et si in dicto termino citationis prædictæ non cõparuerit, ponatur iterum in banno. & eo non cõparente in termino banni habebitur pro confesso & cõuicto & poterit condemnari secundũ Bar. in l.pe. de quæstio. & fuit dictum in d.uersic. insuper quomodo iudex. Si autẽ comparuerit & petierit copiã indiciorum, tunc iudex debet dare copiam cum termino ad opponendũ & reprobandum indicia: in quo termino potuerunt reprobari testes tam circa dicta quã circa personas, & per cõsequẽs*
10 *purgari indicia.* † *Et si ex hoc erunt purgata indicia non erit deueniendum ad torturam. Et super hoc iudex debebit pronunciare non esse deueniendum ad torturã, à qua pronuncia non licebit appellare ab eo cuius interesset de iure ciuili cũ sit interlocutio, quæ reparari potest in diffinitiua. Sed si nõ erũt purgata indicia debebit pronũciare esse de-*

ueni

ueniendum ad torturā, à qua pronūcia poterit appellare, etiā de iure ciuili cū cōtineat grauamē irreparabile Et statim facta appellatione, erūt ligatæ manus iudicis absq; alia inhibitione, ut hæc omnia uide supra in tortura in v. prim. in uer. quinto iudex debet aduertere. Si autē non fuit petita copia indiciorū, uel si petita fuit, sed non fuit oppositū, & tūc ex quo nō fuit sup ipsis discussum, nō debebit, ut reor, tūc pnūciari, ut l. de qua re. ff. de iud. arg. à cōtrario sensu. Et eo casu poterit deuenire ad torturā, et similiter qñ pronuncia de ueniēdo ad tortu. trāsisset in rē iudicatā, ut quia ab ea non fuit appellatum, uel quia appell. succubuerit in causa appella. Et his omnibus peractis poterit deueniri ad torturam & nō aliter, nec alio modo, nisi in certis casibus specialibus in quibus sine indicijs, & etiā sine alijs supradictis poterit deueniri ad torturā: de quibus uide supra. v.
11 q. prim. post prim. † Sed antequā iudex ad ipsam torturam deueniat, debet aduertere quod ad ipsam nō deueniat, quādo alias ueritas haberi potest, ut fuit dictum supra in d. q. prim. in uer. vj. iudex considerare debet. Et debet hoc facere apparere in actis quod nō possendo aliter ueritatē habere deuenit ad torturā, ut ibidē fuit dictū. Et erit melius iudicio meo si hoc inseratur in pronūcia, qua pronūciatur deueniendū esse ad torturam hoc modo, uidelicet: Die xxij. Octob. M. ccccxciij. supradictus d. Potestas uisa supradicta inquisitione & responsione cum negatione dicti inquisiti, uisis supradictis testibus & eorū dictis & attestationibus & exceptionibus & oppositionibus, &c. et uiso q aliter ueritas haberi non potest de dicto maleficio, pronūciauit deueniendū esse ad torturā cōtra dictū inqui-
12 situ & c. † Itē debet aduertere quod nō solū ex ueris pbationibus,

tionibus, sed & præsumptiuis potest quandoq; ad condemnationem deueniri in criminalibus: quod quando fit uide supra de indicijs. in iiij. q. prin. Item debet aduertere iudex an sint tales personæ quæ torqueri ualēt, quoniam sunt multæ quæ non possunt torqueri de quibus fuit dictum supra de tortura. in iiij. q. prin. Item debet aduertere an sit talis causa in qua ad torturam deueniri ualeat, quia non in omni causa etiam criminali fieri potest, ut fuit dictum supra de tortura, in iij. q. prin. per totū. Item si erūt personæ quæ torqueri poßint & causa in qua hoc fieri liceat, debet aduertere si sunt pro eodem delicto plures torquendi, à quo incipiat, de quo fuit dictum supra de tortura in v. q. princip. in. uer. an

23 autem iudex debet aduertere. † Item multum aduertat quod ad torturam moderate & temperate non ineffrenate deueniat, quod quomodo intelligatur fuit dictū in d. v. q. in uer. vij. aduertat iudex. Et inter alia debet aduertere ne procedat eodem modo in torquendo in paruo sicut in magno delicto, ut fuit dictum in d. v. q. prin. in uer. nunc cum fecerimus. Et quid si tortus moritur in tortura, uide in uer. sed cū dictum sit. & quomodo probetur aliquem esse tortum, uide ibidem in uer. subnectamus. Item debet aduertere iudex, ut non repetat torturam sine nouis indicijs, quod quomodo intelligatur uide supra ibidem in uer. sed ponamus quod tortus. Item debet aduertere in examinando & interrogādo torquendum quomodo debet facere: uide ibidem in uer. uideamus modo. ¶ Et an poßit torquendum & tortum interrogare de alijs delictis de quibus non agitur, de quo fuit dictum ibidem in uer. quid autem si quis fuit positus. Item quid habet facere iudex si tortus non uult confiteri & quomodo & cum qua cautela debet ipsum relaxare, uide ibidē

in d.

14 in d.v.q.prin.in uer.ſed ponamus quod quis.† Itē ſi reus fuit confeſſus in tortura debet aduertere iudex ut non credat illi confeßioni,ſed debet facere ipſum perſeuerare, & ratificare,de quo fuit dictū ſupra de tortura,in vj.q.prim. & in uer.& ideo infra quantum ſpatium & tortura, & in quo loco debet fieri iſta ratificatio,uide ibidem in uerſ. ſed quæro quomodo.& uerſi.ſe.Et ſi confeſſus in tortura non uult ratificare,quid habeat iudex facere.Vide ibidem in uerſi.ſed ponamus quod tortus.Item ſi fuit ſponte confeſſus ſine tortura uel coacte cum tortura,an ex ſola confeßione ſine alijs probationibus poßit deueniri ad condēnationem. Et quid ſi confeßio etiam de delictis alijs forte alibi cōmißis:& quid debeat iudex facere in uerificādo delicta,& an illis non uerificatis poßit deuenire ad condēnationem ex ſola confeßione,uide optime in d.vj.q.prin.in uer. & quia ſupra facta eſt mentio. Et an ſufficiat unica tantum confeßio in criminalibus etiam ſponte facta, uide ibidem in uerſi.rurſus quæro.Item ſi tortus cōfiteatur per torturam,ſi poſtea in illa perſeuerat & illam ratificat ad banchum,an tunc iudex uel notarius poßint ſcribere quod ſponte fuit confeſſus. Et an & quando hoc faciendo incidant in falſum, uide ibidē in uerſi.ſed ponamus quod quis. Item an in criminalibus poßit deueniri ad condemnationē ſine proceſſu, uel ad executionem ſine proceſſu & condē=

15 nationem ex confeßione,uide ibidem in uerſic. fina.† Item aduertat iudex ne aliquem indebite torqueat, quia in ſyndicatu teneretur ad pœnam fiſco applicandam,& parti actione iniuriarum ad damna & intereſſe: uide ſupra in penul.parte prin.in princi. Et an ſi torſit licet alias indebite, ſi fecit ob bonum publicum,forte propter ſedandum tu=

multum, ut alios terreret, an excusabitur: uide ibidē in uer. sed quid si propter. Et an ex iniusta tortura teneantur alij officiales ultra Potestatem, uide ibidē in uers. sed ponamus. ubi etiam ponitur cautela qua tunc debeant uti officiales in
16 syndicatu. † Item aduertat iudex cui datum est arbitrium torquendi, quia intelligitur quod hoc faciat praecedentibus legitimis indicijs. uide ibi in uersi. aduerte. Et si arbitrium sit quod poßit etiam sine indicijs, intellligitur tamen moderate & arbitrio boni uiri: ut ibidem in uersiculo, quid si est datum. Vltimo aduertat iudex, quod iniuste non potest torquere etiam uolentē se torqueri.

¶ Explicit utilißimus tractatus de Indicijs, & Tortura, Excellentißimi do. Francisci Bruni, Iuris utriusq; doctoris.

PERVTILIS ET QVOTIDIANVS

Tractatus de Tormentis, siue de Indicijs, & Tortura, per præstantissimum, ac eminentissimum ea ætate doctorem D. Guidonem de Suzaria Mantuanum,

CVM ADDITIONIBVS D. LVdouici Bolognini Bononien̄. V. I. Doct. clarißimi, æquitisq; dignißimi in almo Bonon̄. studio. Anno Domini M. CCCC. LXXXIII. ad magnificos dominos, D. Prætores, & eorundem Assessores, ac Iudices ad maleficia deputatos.

1 Iudex torturus reum, iuris, & humanitatis meminerit, nec repetere debet, si veritas impositi criminis, alia quauis via leuiori possit erui.
2 Quæstio seu tortura, non ex leui causa, aut pro quolibet crimine est indifferenter proponenda.
Indicia non quælibet sunt ad torturam sufficientia.
3 Torqueri non debet quis, nisi duobus concurrentibus.
Tormenta reo, ea sunt moderatione inferenda, vt tortus aut innocentiæ, aut certe supplicio conseruetur saluus.
4 Quæstio inquisitio quædam dicitur, cum tormentis & dolore corporis, facta eruendæ veritatis gratia.
5 Quæstio fieri dicitur per tormentum, quasi torquens mentem.
6 Iudex carcerato, qui torqueri non potest, alimenta denegare non debet.

7 Ferula in pueris censetur quædam tortura.
8 Torqueri potest in casu quilibet, cuiuscunq; sit conditionis aut status.
9 Torquendi non sunt, qui in dignitate constituti sunt.
10 Statuliber is proprie dicitur, cui libertas in tempus certum, vel sub conditione certa relinquitur.
11 Seruus quando & contra quem torqueri possit.
12 Minor quatuordecim annis non debet torqueri, potest tamen ferula, vel corrigia cedi.
13 Ferula minoribus datur, vt veritas sciatur, sed non vt condemnatio sequatur.
14 Decrepitus non est torquendus, & quæ dicatur decrepita ætas.
15 Decrepitus in crimine lęsæ maiestatis, & hęreseos torqueri potest.
16 Iudices eminentissimi, milites, decuriones, & eorum filij nequaquã sunt torquendi.
17 Torquens in dignitate constitutum in casu non excepto, in eo scilicet quo torqueri non debebat, capite plectitur.
18 Clerici, & presbyteri an & quando sint torquendi.
19 Quæstio qualiter, & quo debeat moderamine fieri.
20 Iudicis æqui arbitrio relinquitur, qñ, & qualiter quis torqueatur.
21 Iudex in dubio modum torturæ non præsumitur excesisse.
22 Tortura quo ordine sit applicanda, si plures torquendi sint.
Pater & filius quando torquendi veniunt, à filio in patris præsentia est inchoandum.
23 Fœmina quare prius torqueri debeat quàm masculus.
24 Torqueri debet prius, qui veritatem nouit melius.
25 Iudex qualiter, & quo ordine debeat reum interrogare.
26 Reus ex causa ciuili & criminali potest torqueri, si alias veritas nõ possit haberi.
27 Tortura communiter in ciuilibus causis non est admittenda.
28 Indicia sufficientia & verisimilia quæstionem præcedere debent, neq; enim in omni causa, aut qualibet persona est præponenda.
29 Confessio facta in tortura sine indicijs verisimilibus nulla censetur etiam si extra tormenta ratificetur.
30 Indicia qualia ad torturam requirantur, iudicis arbitrio committitur. & nu. 35.
Iudicantis arbitrio relinquitur quicquid à iure non determinatur.
31 Iudex prudens circa indicia indaganda solerter instare debet contra delatum de crimine.
32 Conuersatio mala est malæ operationis, & conscientiæ deprauatæ indicium.
33 Indicia contra delatum sumi possunt ex cõstantia vel trepidatione.
34 Opera hominis attenduntur ex vitæ præteritæ gestis.
36 Iuuenis cum puella repertus, vel de domo eius exiens, supposuisse præsumitur.

Furtum

37 Furtum fecisse an præsumatur is, penes quem res subtracta reperitur.

Fama mala alicuius de præterito, facit eum malũ, præsumi de præsenti in eodem genere mali.

38 Iudex in quibus delictis ad torturam promptior esse debeat.

39 Mortuus iuxta domum Titij repertus, an præsumatur à Titio occisus.

40 Fuga quando indicium sufficiens præbeat ad torturam.

41 Indicium consurgit, si postquam dominus loquutus est in aure famuli, ipse famulus aliquod crimen commiserit.

42 Fama publica à fide dignis orta personis, indicium ad torturam tribuit.

Confessio socij in crimine indicium ad torturam censetur præstare.

43 Quæstionis seu torturæ effectus quis sit.

Confessio rei statim in causa criminali non præiudicat ei, nec plenã facit probationem.

44 Confessio in ciuilibus, in quibus differens sit à confessione facta in criminalibus.

45 Confessioni in tormentis, vel eorum formidine emanatæ, non creditur.

46 Confessio rei de crimine, an debeat ratificari, vel reiterari, antequam possit condemnatio sequi.

47 Conuictus de crimine non potest appellari, potest tamen confessus confessionem ratificare, aut reuocare.

48 Confessio sponte facta, potest statim ratificari vel reuocari: sed ea, quæ in tormentis fit, non statim ratificari debet.

49 Defensio non est deneganda sponte confesso.

50 Torto contra alium confesso quando credatur.

51 Tortus de se confessus, de alijs interrogari non debet.

52 Torqueri contra alios in quibus casibus quis possit.

53 Inculpati seu accusati à torto, an ob huiusmodi præsumptionẽ possint torturæ applicari.

54 Inculpatio sola à torto facta, non facit indicium sufficiens ad torturam.

55 Inculpatus à torto, an saltem possit subijci torturæ, si sit malæ conuersationis & famæ.

56 Accusatus de furto, si tortus confiteatur, an possit torqueri pro alijs furtis, de quibus contra eum non habentur indicia.

57 Quæstio an possit alicui repeti sine nouo indicio.

58 Iudex dolo malo, & sine causa, quæstioni seu torturæ aliquem applicans, capite punitur.

59 Tortura & repetitio eiusdem non nisi legitime fieri debet.

60 Iudex quid facere debeat, torto dicente se nihil scire, & nihil dicturum etiam si per decennium torqueretur.

61 Indicia dicuntur noua, quæ à primis differunt specie vel substãtia.

Prin

84 Principales personæ sunt etiam ad veritatem eruendam, quæstioni supponendæ.
85 Iudex in tortura modum excedens, & membra delati debilitans, an & quo iure teneatur.
86 Propinquus propinquum corrigendo modum excedens, tenetur.
87 Iudex in torquendo modum excedens, non tenetur lege Cornelia de Sicarijs.
88 Iudex modum in torquendo excedens, non iudex, sed priuatus esse fingitur.
89 Torto in tortura deficiente, non tenetur iudex, si indicia præcesserint.
90 Testis vnicus an faciat indicium ad torturam sufficiens.
91 Infamis testis indicium ad torturam non facit, debet enim testis famæ esse integræ.
92 Testis solus de visu non facit indicium.
93 Quæstio seu tortura an possit dari, maleficio tantum per famam probato.
94 Dictum vnius testis cum fama indicium sufficiens præbet ad torturam,
95 Fuga fugientem suspectum monstrat.
96 Potestas habens arbitrium procedendi secundum suam conscientiam, an possit supplere defectum probationis indicij.
97 Iudex vigore arbitrij sibi dati poterit torquere ad dictum vnius testis de visu deponentis.
98 Præsumptio iuris, violenta dicitur, & quid operetur.
99 Indicia indubitata quæ dicantur, & quando quis torqueri possit, statuto stante quod nullus sine indicijs indubitatis torqueatur.
100 Indicia plura probata quæ & quando faciant vnum indicium indubitatum.
101 Præsumptio violenta contra aliquem, quod quempiam occidisse cerit, qualiter probetur.
102 Causa criminalis præsumptionibus, & argumētis cognosci potest, & terminari.
103 Probationes diuersi generis non iunguntur ad condemnandum in criminalibus.
104 Milites nostri temporis, an possint quæstioni subijci.
105 Milites hodierni, per plateas quotidie ociosi, tortura possunt applicari, sicut alij priuati.
Milites nostri temporis pro debito contractus, vel vltimæ voluntatis carcerari nequeunt.
105 Insignia sola militiæ non faciunt quem militum gaudere priuilegijs.
107 Præsbyteri non sunt torturæ supponendi, licet bene clerici de iure ciuili.
108 Iudices, & aduocati, an possint subijci quæstioni.

GVIDO DE SVZARIA.

DE QVAESTIONIBVS *plenius tractaturus, uidendum est quid sit quæstio. Quæ personæ possunt torqueri, & quæ non.* Et *quo modo debeat inquisitio, seu quãdo fieri, seu quo moderamine, & quo ordine sint habenda tormenta, seu homines torquẽdi.* Ex *quibus causis, & quæ oporteat præcedere quæstionem, & quis sit effectus quæstionis.* Denuo *formabo quasdam utiles, & quotidianas quæstiones super prædictis, & ut iudicibus immodice sæuiẽtibus aliqua temperies imponatur, ut* C. *de cust. reo. l. ij. prænotabis quinq;*
1 *magistralia ad hunc tractatũ.* † Primum *quod iudices qui de aliquo habere quæstionem intendũt, ante omnia iuris & humanitatis considerationem habeant, ut non facile ad tormenta procedant, nec rep etent, quantumcunq; adsint uerisimilia argumenta, si aliqua alia leuiori uia potest obiecti criminis prius ueritas reperiri. ff. de quæst. l. diuus. j. & ij. responso. l. edictum.* C. *eo. l. quoties. ff. de rei uen. & l. si possessor. & no. ff. pro soc. l. si inter. §. idẽ respõdit in glo. ordi.*
2 † *Secundum est notandum quod ex qualibet leui causa, nec pro quolibet crimine, nec indifferẽter, de qualibet persona habẽda est quæstio. d. l. edictum.* Tertium *notandũ est, quod non quælibet indicia sunt sufficientia ad tormenta habenda, tunc enim torquendus est reus, cum suspectus est, & indicia*

cia præcesserint, uel similia, & talia, q̄ sola quasi torquendi confeßio dicere uideatur. l. j. j. & ij. responso. ff. de quæst.

3 † Quarto notandum est, quod in quæstione non est aliquis torquendus, nisi duo concurrant, quod noua superuenerint indicia, & quod tortus in fortitudine corporis animiq; durauerit, ut ff. de quæstio. l. unius. §. j. Quinto notandum est, quod iudices hoc temperamentum teneat, ut tormenta non sumant de aliquo in immensum, nec quanta postulauerit accusator, sed prout moderatæ rationis temperamenta desiderant, adeo, quod tortus saluus innocentiæ, uel supplicio conseruetur, ut ff. de quæst. l. j. §. quæstionis. ibi, teneri cum &c.

4 ¶ † Quid est quæstio, quæstio est inquisitio, quæ fit ad eruendam ueritatem, per tormenta & corporis dolorem. Nuda igitur interrogatio, uel leuis territio non pertinet ad hoc edictum, ut ff. de iniur. l. apud Labeonem. §. adijcitur. uer. quæstionem. & ff. ad Syll. l. j. §. quæstionem.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA hanc quotidianam & utilem materiam tormentorum, non dico utilem tamen pro torquēdis, sed potius quo ad eos horrendam, & inutilem, licet multum practicabilem, ut uides do. Author fecit quinq; principales dubitationes, in quibus uis tota eius consistit, cum declarationibus, interpretationibus, & limitationibus per me in

5 unoquoq; passu inferius subijciendis. ¶ † Et primo circa hoc primum, quod quæstio fit ad eruendam ueritatem per tormenta, & corporis dolorem &c. dicas quod hoc uerū est, sed iudicio meo etiā dicitur fieri per tormentū, quasi torquens mentē, à torqueo, torques: ita reperio dixisse d. Abb. in c. cum in contemplatione. in j. col. in prin. in uer. & pro

intellectu materiæ & c.extra de reg.iur. ¶ Plus dico, quod & denegatio uictus dicitur species torturæ. tex. est in d.§.
6 quæstionum.& ibi gl. † & ideo male facit iudex denegans alimenta carcerato, qui non possit torqueri, secũdum Bar. in l.j.§.diuus.ff.de quæst.& do.Ang.Are. in suo libello malefic.in uerbo, fama publica præcedente.in ij.colũ.& adeo requiritur corporis, uel mentis dolor, quod si iudex fecit quẽ spoliare, ut torturæ eum præberet, si confiteatur crimẽ non dicitur confessio esse extorta metu tormentorum secũdum Nicol.de Neap.in l.nouissime.ff.de fal.tut. auth. licet Salyc.in hoc ultimo teneat cõtrarium in l.ij.C.de cust.reo. & forte melius: nam si denegatio uictus inducit speciẽ torturæ, idem in subiecto torturæ, & iam spoliato ut torqueatur, nam inesse uidetur.l.lecta.uer.dicebam.ff.si cer.pet.&
7 facit l.pe.ff.de test.mil. † pro quo facit, quia ferula dicitur esse species torturæ in pueris.l.j.§.impuberes.ff.ad Syl. & est gl quam commendat ibi Bal.in l.fi.C.ad Syl. & Bart.in l.ex libero.§.ex minore.ff.de quæst. Ad idem facit, quia si filius torquetur, prout torqueri debet ante patrem, corã patre, pater dicitur quasi tortus.l.sed ueteres.ff.de nox.& infra dicemus post authoritatem in §.quo ordine & c. & tamen corpus eius non tangitur: præterea ductus solum ad locum torturæ, si confitetur, dicitur confessus in tormentis.l.ij.C.de quo.appel.in uer.fortitudine tormentorum.& dicetur infra post authoritatem, in uer. quæro quæ dicitur confessio & c.itaq; omnibus istis modis dicitur quæstio habita.

GVIDO DE SVZARIA.

8 QVAE autem personæ † possunt torqueri & quæ non: & certe torqueri possunt, tam liberi, quam serui, & liberti, & statuliberi.l.edictum.de quæst.l.ex libero. & l. diuus.

&

& tam masculi, quam fœminæ, nisi sint prægnantes, ut l. prægnantis.ff.de pœnis.& quãquam contra dixerit, dic indubitanter liberos homines tam in se principaliter, quam in alios posse torqueri.ff.de quæstio.l.ex libero, in princi. l.unius.§.testes.& C.ad legem Cornel. de falsis. sicut & l. si quis decurio.& ff.de re mil.l.proditores.& in authen.ut iud.sine quoquo suffrag.§.oportet.col.ij.& C. de quæstio. l.milites.ubi indistincte loquitur quo ad crimina, & quo
9 ad personas cuiuscunq; conditionis, † excepto quod in dignitate positos torqueri permittit:ut C. de infami.l.nullã. ubi de hoc. & C. de assessor.l.nullus,ad fin. omnia prædicta iura loquuntur de quæstionibus habendis de liberis hominibus.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA hanc secundam conclusionem,de personis torquendis,seu quæ torqueri possunt, adde quod dictum in liberis ipsemet author confirmat infra, uers. sed nunquid liber homo &c. Et idem dicendum est etiam in statuliberis.
10 text.est in l.statuliberum.ff. de quæstionibus. † Et statuliber dicitur ille, cui libertas est relicta in certum tempus, uel certa conditione interim.l.j.& per totũ.ff.de statuliberis.& ita in terminis uoluit dominus Abbas in c. cum in contemplatione.in ultim.colum.circa fin.in uersicu.si uero sunt statuliberi &c.extra de regul. iuris. & uoluit Bartol. in l.diuus Pius. ff. de quæstionibus. & Angelus Aretin. in suo tractatu maleficiorum.in uer.fama publica præcedente.in uersi.sexto quæro quæ personæ &c. ubi dat regulam generalem, quod omnes possunt torqueri, nisi sint excepti
11 à iure.¶ † De seruis autem dicas tu clarius, quod aut uolumus torqueri cõtra extraneum,& indistincte possunt, aut contra

contra dominum, & non possunt nisi in subsidium, nisi sit super facto cōmuni domini & serui l. quicūq;. C. de ser. fu. & nisi in criminibus exceptis, ut læsæ maiestatis, & similibus. ita uoluit do. Abb. ubi supra in ulti. uerbis. licet do. Ang. ubi supra, simpliciter dicat seruos torquendos.

GVIDO DE SVZARIA.

12 EXCIPIVNTVR *quædam personæ † quas ius torqueri non sinit, scilicet, quædam propter ætatē, ut minores xiiij. an. nam torqueri non possunt, tamen possunt ferula cedi, uel terreri corrigia, ad eruendam ueritatem, ut ff. ad Syl. l. j. §. impubes. & l. excipiuntur. ff. de quæstioni. & l. de minore. j. responso. & l. ex libero. §. de minore.*

ADDITIO D. LVDOVICI.

13 DE *hoc supra dixi in j. c. ideo non repeto hic. ¶ † Sed nota nunc unum, quod ferula qua torquentur isti minores xiiij. an. datur solum ut ueritas sciatur, non autem ut condemnentur, secundum Bar. in d. l. ex libero. §. de minore. & Bal. in l. fi. C. ad Syl. ubi dixit limitando prædicta, unum notabile uerbum, quod hoc procedit in minore, maiore tamen infante, secus autem in infante, secundum eum ibidem.*

GVIDO DE SVZARIA.

14 ITEM *ætati decrepitæ † subuenitur, & non torquetur: sed quæ dicitur illa ætas decrepita, cui debeat subueniri? Respondeo, ut ff. ad Syl. l. iij. §. ignoscitur.*

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN *hoc de decrepito, adde tu, quod idem uoluit Ange. in d. suo tractatu maleficiorum. in uerbo, fama publica præ-*
15 *cedente &c. in uer. sexto quæro quæ personæ &c. † ubi limitat præterquam in crimine læsæ maiestatis, & hæresis, & similibus. Nam cum in istis casibus doctor, & miles, &*

omnes

omnes exceptuati poßint torqueri, prout infra dicemus in locis suis, idem & multo magis dicendum est in decrepito, ut non excusetur, quin torquæatur, quo ad ætatem decrepitam quæ dicatur ultra text. in d. §. ignoscitur. dicas prout habetur in c. ult. lxxx. dist. & per Io. And. in procœmio vj. lib. & habetur in hoc uersu. Infans, inde puer, adolescens post, iuuenis uir, dicitur inde senex, postea decrepitus.

GVIDO DE SVZARIA.

16 ITEM In dignitate positi † non torquentur ut eminentißimi iudices, & milites, & decuriones, & filij, & nepotes prædictorum, ne in eis aliqua pudoris macula aspergatur, ut l. milites. & l. diuo Marco. & l. decuriones. C. de quæsti. & l. fi. ff. de decu. sed in quibusdam casibus, dignitas nec minor ætas præbet excusationem, quin torqueātur ut crimine læsæ maiestatis, et in proditoribus, & quibusdā alijs, ut l. de minore primo responso. l. ex libero. §. j. de quæstio. & l. deserto. ff. de re mili. & l. his. & l. proditores. Itē decuriones in alio casu torquentur cum tēpore decurionatus quæritur de fid. instr. quæ ante decurionatum confecerāt: & l. si quis decurio. C. ad leg. Cor. de fal. Item mulieres quousq; sunt prægnantes torqueri non possunt. l. prægnantis. ff. de pœnis.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA has personas priuilegiatas, adde tu, quod idem uoluit do. Abb. in c. cum in contemplatione. in j. col. in uer. quinto quæro homines &c. & Ang. in d. suo tract. in uer.
17 sexto quæro &c. dicens † quod si quis torqueret aliquē de prioribus, uel de antianis, qui sunt loco decurionū, puniretur pœna capitis, nisi essemus in criminibus exceptis. alleg. tex. in l. fallaciter. C. de abol. & Bald. in l. quæstiones. C. de decur.

decu. ¶ Plus dico, quod consuetudo inducens, quod personæ priuilegiatæ torqueātur, nō ualet. tex. est in l. omnes iudices. per quē tex. ita determinat ibi Barto. C. de decu. lib. x.

18 ¶ † Præterea scias, quod ultra personas enumeratas per authorē, idē dicēdū est in clericis secundū quosdā, quos refert do. Abb. in d. c. cum in contemplatione. ubi tamen ipse postea decidit contrarium & plus dicit, quod etiam si essent presbyteri possunt torqueri: subdit tamē clerici in uno sunt priuilegiati, quod tortura non debet esse ita seuera in eis, sicut in laicis, unde non debent supponi aculeis, uel funiculis, sed uirgis seu corrigiatis. alleg. tex. in ca. j. in fi. xxiij. q. iij.

GVIDO DE SVZARIA.

19 QVALITER inquisitio † seu quæstio fieri debeat, & cum quo moderamine sint habenda tormēta? Dic non esse in immēsum tormenta habenda, nec quanta postulauerit accusator, sed ut moderatæ rationis & c. l. de minore. §. tormenta. de quæsti. circa hoc nō potest certa tradi doctrina, sed iudex consideret torquendū, cuius sit fortitudinis, uel debilitatis, cuius ualitudinis, cuius ætatis, & secūdū uarietatē personæ, uarietatem criminis, seu alterius negotij qualitatē, quandoq; superioribus, quandoq; minoribus tormentis utatur: quod hæc sint cōsideranda, probat per iura ff. de re mili. l. iij. §. fina. ff. ad Syl. l. si quis, in princ. sic ergo torquæat, ut innocentiæ, uel supplicio, seruet incolumen, ut l. quæstionis modus. ff. de quæstionibus.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA Modum, seu moderamen tormētorum do. Author recte loquutus est, cuius dictis adde, quod idē uoluit do. Abb. in d. c. cum in contemplatione. in j. col. in uersicu.

tertio quæro qualis debet esse &c. & idem uoluit Dyn. in suo tractatu maleficiorum. in uerbo, fama publica præcedente, & c. in uersi. septimo quæro cum quo moderamine,
20 & c. ubi subdit, † quod hodie residet in pectore boni iudicis, qui considerabit omnia prædicta, adeo quod si indicia præcedant, & in actis appareat de eis, si iudex quem torqueat, & tortus moriatur, non tenetur. l. sed an ultro. ff. de neg. gest. & uoluit Cyn. Bald. & Salyc. in l. Gracchus. C. de adul. & Bar. in l. quæstionis. ff. de quæstio. & Ang. in l. iij. C. de adul. & d. Author infra in uer. an si iudex in tormentando & c. in quibus locis subdunt præfati scribẽ. quod hoc est uerum, dũmodo iudex non fuerit egressus terminos tor
21 turæ, † & in dubio non præsumitur egressum fuisse, unde dicenti contrarium, incumbit onus probandi: quod dicit etiam no. dignum Ang. ubi supra, de quo uide etiam per do. Gandi. in suo tractatu malefic. in rub. de quæstio. in q. quæ confeßio dicatur facta metu & c. & Angel. in l. in lege. de ui pub. & Bald. in c. iudices. in titu. de pace iur. fir. in usib. feu. & Bal. in rub. C. de pœna iudi. qui male iudi. & domi. Gaspar Cald. in c. j. extra de depo.

GVIDO DE SVZARIA.

22 QVO † ordine sint habenda tormenta, posito quod à pluribus sint habenda. Respondeo sagax iudex considerabit, à quo facilius erui poßit ueritas, ut ab illo quæstionem incipiat à timidiori, à magis suspecto, à debiliori, & non à fortiori, ut l. j. §. j. & l. unius. §. j. de quæstio. Item si torquendi sunt pater & filius, à filio incipiendum est in patris conspectu, quia per hoc dicet citius pater, cum ipse magis torqueatur, ut ff. quod met. cau. l. isti quidem. in fi. & l. si ueteres. de noxa, Item fœmina prius quã homo torqueatur,

quia

quia homo tanquam maioris conſcientiæ, tardius confitetur, & mulier citius, quia momentaneũ, & inſtabile cor habet. l. filia in orbitate. C. de inoffi. teſt. c. forus. extra de uerb. ſig. l. deferre. in prim. de iure fiſci.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA torquendi modum do. Author recte loquutus eſt, cuius dictis adde, quod idem uoluit Dyn. in ſuo tractatu de quæſt. in uer. quo ordine &c. & Bar. in l. j. ff. de quæſ. & Ang. Aret. ubi ſupra proxime. in uer. fama publica præcedente, in uer. nunc uideamus &c. ubi alleg. Ang. in l. fi. C.
23 de quæſt. † & dũ loquitur de fœmina, quæ prius torquẽda eſt, quã maſculus, allegat ipſe aliam rationem, quia fœmina eſt debilior: alleg. tex. in l. filia. C. de inoffi. teſt, ſed tamen cõtra hoc facit gl. in l. nihil. de adul. qui dixit quod fœmina ſuſtinet grauiora uulnera, quã maſculus: unde dicas quod tutior eſt ratio do. Authoris, quia fœmina habet cor momentaneũ, & inſtabile: de qua materia uide per Bar. in l. j. ff. de offic. præfec. uig. ubi dixit, quod de re furata prius torqueri debet: & Bar. in l. diuus. §. reorum. ff. loc. et Bar. in l. ſi ita. ff. de fun. inſtr. & Bald. in l. j. C. loc. ubi dicunt quod uicinus proximior debet prius torqueri. & Bart. in l. quoties. C. de
24 naufr. lib. x. ubi dicit, † quod ille debet torqueri, qui prius nouit ueritatem: & facit l. j. in princi. & l. ex libero. §. j. de quæſt. ubi probatur quod prius torquendus eſt iuuenis, quã ſenex, tanquã minus ſtabilis. Præterea ſcias circa iſtum ordinem tormentorum, quod iudex debet cauere, ut non interroget inculpatum, an percuſſerit Gaium in brachio cum enſe, tali die, et tali loco: quoniã iſtud eſſet inſtruere ipſum, & per ſuggeſtionẽ inducere eum ad ſic confitendum, ut eſt tex. in l. j. §. qui quæſtionẽ. ff. de quæſtio. & ibi hoc uoluit

Bart.

25 Bar. † debet ergo interrogare eum in genere, si cum aliquo fecit aliquam rixam, & postea descendendo ad species, si cum Gaio, & postea si Gaium uulnerauit, non autem magis in specie inclinet: uel rectius faciet iudex, si solum interroget, si aliquod maleficium commiserit, nec ulterius interroget, alias forte ille doctus diceret metu tormentorum, quod nunquam si sciret diceret, nec dicere potuisset: ita uoluit Ange. Areti. in dicto tractatu suo, in uerbo, fama publica. in uer. tertio sit bene cautus iudex &c.

GVIDO DE SVZARIA.

26 EX quibus † causis torqueantur homines. Respondeo ex ciuili, & criminali, & tũc cum ueritas haberi non potest: ut ff. de quæst. l. diuus, & l. ex libero, & l. quoties. C. eo. tit. & no. Azo in summa eo. ti. in §. torquentur.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA causas quæstionis habendæ, optime loquutus est do. Author, cuius dictis adde do. Abb. in d. c. cum in cõ
27 templatione, in j. col. extra de regu. iur. † tamen scias quod in causis ciuilibus regulariter tortura non permittitur. d. l. diuus, & l. etiam. & ibi Bar. de quæstio. & Ang. Are. in d. uerbo, fama. nisi pro delicto ciuiliter cõueniatur, secundum Bal. in c. dilectus, extra de appel.

GVIDO DE SVZARIA.

28 NON tamen † omni causa quis torquendus, nec quælibet persona indifferenter, cum oporteat præcedere quæstionem, indicia sufficientia & uerisimilia, nec à tormentis est incipiendum. l. j. j. respon. ff. de quæst. nam sine indicijs, uel sine præsumptionibus, quis torquendus non est, ut l. unius. §. in ea. ff. de quæstio. & l. maritus. & l. fi. C. de fal. l. sicut, in fi. & certe à rectoribus est ualde considerandum,

& ponderose, nunquid præcedentia indicia sint uerisimilia, & sufficientia ad habendum torturam, cum ad talia, restitutio uel appellatio subsequēs prodesse non poßit, nā plures dū torquentur, perimere solēt. l. aut damna. §. j. ff. de pœ. & quod torturā præcedere debeant indicia, probatur per alia iura in l. milites. & in l. cū cognitio naturalis. C. de qō.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN hoc quod indicia omnino præcedere debeant torturā, idem reperio uoluisse do. Abb. in c. cum in contemplatione, in j. col. circa prin. extra de reg. iur. & do. Ang. Are. in suo libello malefi. in uersi. nunc uideamus &c. & in hoc nemo
29 discrepat. Sed plus dicas, † quod intantum debent præcedere indicia ad torturam, & etiam sufficientia, & legitima, quæ qualia sint, infra dicam, quod confeßio alter facta, etiam si ex post facto ratificetur, etiam si extra tormenta, non ualet, nec potest ex illa confeßione condemnari. Casus est not. in l. quæstionis, secundum unam lec. glo. approbatam. ff. de quæst. & d. Gandi. in tract. malefi. in rub. incip. quæro nunquid confessus in tormentis non præcedentibus &c. & Ange. & Paul. de Castr. & Ioā. de Imo. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acqui. hære. & Saly. in l. ij. in ulti. col. C. de custo. reo. & Pet. de Ancha. in cle. j. extra de ho. & in consi. xxij. incip. in Christi nomine uisa inquisitione formata in Philippum &c. & do. meus Alex. in consi. v. in j. colū. incip. in causa inquisitionis formatæ cōtra Valerium &c. in j. uol. & cōsi. lij. in iij. uo. per totū inci. uiso themate &c. & in cōsi. cxlij. in ij. col. in ij. uo. inci. an ille q primo fuerat iniuste tortus &c. quia secundum eum postquam semel fuit indebite tortus, præsumitur semp subesse eadē causa iusti timoris, & ideo non ualet talis confeßio, nisi præcedāt in-

dicia

dicia sufficientia, & legitima: & idem uoluit Autor infra, in uersi. sed quid si aliquis tortus est nullis &c.

GVIDO DE SVZARIA.

30 QVAE & qualia indicia † requirantur, ut quis poßit poni ad torturam. Respondeo non possunt dici, uel ostendi, uel de eis certa descriptio, uel doctrina dari, sed hoc cōmittitur arbitrio iudicantis, ut ff. de test. l. iij. in prin. ibi: tu magis scire potes. & sic dicimus de acceßione & mora, ut ff. de diuer. & temp. præscrip. l. de acceßionibus. & ff. de usur. l. mora. & generaliter, omne quod non determinatur à iure, relinquitur arbitrio iudicantis: ut est uidere in pœnis à iure non determinatis, ut l. hodie & l. sanctio. ff. de pœ. & ff. de effrac. l. j. §. quibus nulla. sic de tempore dicimus quod indeterminate profertur, ut ff. de iure delib. l. j. cum si. Pos-
31 sumus tamen in genere talem doctrinā tradere: † quod astutus iudex debet solenniter instare ad indaganda indicia cōtra delatum ex aliquo crimine: nam indicia sunt alijs probationibus proxima, & dicuntur quasi demonstratiua ueritatis, & probationum adminicula: ut C. de prob. l. instru. & l. fin. sunt enim indicia pars probationis claræ, ut C. qui testamen. fa. poss. l. hac consultißima. §. deinde. ibi: indicia &c. Nā indiciū dicitur ab indicādo, unde indicia, id est, adminicula sunt demōstratiua ad indicandū ueritatē, ut C. de adulte. l. si quis adulterij. & l. solent. ff. de præscrip. uerbis. Quærat iudex, & instanter indaget, cum quibus, & per quæ loca conuersabatur delatus, quem torqueri intendit:
32 † quoniā mala cōuersatio, est malæ operationis indicium. ut ff. de admi. tut. l. plures. §. aßidue. nam ex mala conuersatione, quis etiam bonus efficitur uitiosus, ut ff. de ædi. edi. l. ædilem. §. Pædius. ibi: allegator fore, uel uinearius. Ad idem

dictū Philosophi: Qualis quisq; est, tali cum socio delectatur. Item consideret loca in quibus conuersabatur, quia secundum locorum uarietatē uariæ colliguntur coniecturæ, ut C. si man. ita fue. alie. l. fin. ff. de pœ. l. aut facta. §. euenit. item interest quærere, si erat inimicus offensi, uel si aliqua offensio interuenerat inter eos, quia tunc est præsumptio, quia inimicus de inimico malum cogitat facere, & facile à iure præsumitur, ut ff. de his quibus ut indig. l. si inimicitiæ. ff. de adi. leg. l. iij. §. fi. & de quæstionibus. l. j. §. quæstioni. Itē studeat inuenire cuius æstimationis & famæ sit: qualis enim fuerit fama & opinio cuiuscunq; in ciuitate, talem eum esse præsumimus. l. de minore. §. tormēta. ibi: uel cuius æstimationis & c. de quæstionibus. & l. si à bonæ fidei. primo responso. de rei uen. in auth. de testa. §. sancimus. colum.
33 viij. ¶ † Item poterit iudex indicia sumere ex constantia, uel ex trepidatione uocis, uel membrorum, uel pallore ut d. §. tormenta. loquutio, uel constantia, uel trepiditas, uel æstimatio cuiuscunque, ideo admittenda est, & indaganda: quoniam multum conferunt ad illuminandum ueritatem, & in lucem emergentia: ut d. §. tormenta. ¶ Item indaget cuius primo uitæ fuit, & an talia, & similia de quibus ad præsens inculpatur, facere cōsueuit: nam de uno quoq; bonum, uel malū præsumimus, cōsideratis primo actitatis ab illo, ut ff. de re mili. l. desertorem. §. his qui. el ij. ibi, inspecto uitæ eius præcedēti actu & c. & l. non omnes. §. à barbaris.
34 eo. ti. & ff. de suc. tu. l. tutor quoq;. §. quæri potest. † ex gestis enim præteritæ uitæ præsentia metimur, ut C. de agē. in re. l. pe. §. fi. li. xij. item, an fuerit ei minatus, quoniā erit indicium, quod ipse operibus adimpleuerit illud, qd' uerbis profudit, cum ex dictis hominum facta pensemus: ut C. si quis

imper. maledix. l.j.& ff.de supe.leg.l.Labeo.¶ Itē cōsiderandū est an sit talis qui cōsueuerit,& posse habuit talia cōmittendi,ut ff.ad l.Iul.ma.l.famosi.ibi:an potuerit facere,et an quid simile fecerit.Item si aufugit est indiciū cōtra eum, uel si statim se absentauerit post perpetratum maleficium de uoce publica,& fama cum citra probata coadiuuant indicium ad tormenta,ut ff. de test.l.iij.& ff.de fœne.l. j. Ex multis alijs poterit curiosus iudex indicia sumere ad firmādum conscientiam pro eruenda ueritate delicti.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA hanc materiam qualiter & quomodo sumantur indicia,& qualia requirantur ut quis poßit torqueri, dominus author,ut uides,multipliciter exēplicauit,& finaliter cōcludit hæc dependere ex iudicis arbitrio:& ideo possumus dicere in hoc certam doctrinā dari nō posse, in qua materia primo reperio d.Abb.in c. cum in cōtemplatione. in prima.col.in uersi.& quæ indicia sufficiant &c.ubi cō-
35 cludit † quod nō potest dari certa doctrina, sed relinquendum est iudicis arbitrio:& idem uoluit Bald.in l.prima.in ultima colum.in princip.C.communia de leg.& Bal.in l.ea quidem. C. de accusatio. & Bald. in rubrica. C. de proba. in secunda colum.& in l.seruos. C. de testib. & in l.secunda.C.quorum appellationes.& dominus Angel. Areti. in suo libello maleficiorum.in uerbo,fama publica præcedente.in v.colum.in uersicu.quæro an unum indicium &c. ubi ponit fere omnia exempla, de quibus hic per dominum Authorem.& ultra ea subdit,quod si res furata reperitur pe-
36 nes aliquē, † & si iuuenis reperitur in domo pulchræ puellæ,uel reperiretur exire de domo,præsumitur supposuisse. allega.Bartol.post Iacobum Butriga.in l. finali. ff. de hæ-

redi.instituen.uel si quis repertus est cum cultello euaginato prope mortuum: nam istud est indicicium sufficiens, imo manifestum, secundum Barto. in l. fur manifestus. ff. de fur. & idem si quis uisus fuit cum cultello sanguinolento exire de domo. cũ facie pallida, & repertus est intus homo mortuus. allegat Ioannem Andre. in additioni. Specu. in titu. de probatio. §. primo. uersicu. xij. referentem domi. Tho. de Piperata combonõ. ita tenentẽ, & plus dicentem, quod hoc ultimum est indicium ad condemnationem, de quo latius
37 posuit d. Angel. ubi supra proxime. ¶ † Cuius dictis adde etiam in hac materia indiciorum, primo dum dixit, quod si res fuit subtracta & reperitur penes aliquem, præsumitur ab eo subtracta: nam hoc est uerum, dummodo probetur illum solitum esse talia perpetrare, alias non redditur suspectus ex eo solo. Ita uoluit do. meus Alex. in consi. v. in ij. col. in j. uolu. incipien. in causa inquisitionis formatæ contra Valerium &c. ¶ Præterea in eo quod dictũ fuit, quod mala fama alicuius de præterito, facit præsumi de præsenti. d. l. non omnes. §. à barbaris. de re mili. & l. si cui. §. ijsdem. ff. de accusat. nam hoc procedit in eodem genere mali: alias autem nõ, secundum Iac. de Ra. & Bar. in l. Caßius. ff. de sena. & Bar. in l. si pupillus. §. sed si quis præto. in viij. q. de no. ope. nun. & Bal. & Io. de Imo. in l. fi. de hære. insti. & do. meus in d. consi. v. in iij. colum. ubi multum singulariter more suo loquutus est in hac materia indiciorum & torturæ, & in consilio. cxlij. in ij. uol. incip. an tortus, &c. & in consi. lxv. in vij. & in viij. colum. in j. uolu. incipien. si præcedentibus indicijs, &c. in uersicu. quod autem indicia fuissent sufficientia. ubi ponit de teste deponente de uisu, & de fuga illius, qui dicebatur particeps eiusdem delicti.

& in

& in consi.lxxvij.in ij.& iij.colum.in eodem primo uolu. incipien. in causa accusationis de crimine falsi &c.ubi dat unam doctrinam multum magistralem,& declarantem to-
38 tam hanc materiam, † quod in delictis quæ occulte cõmittũtur,ut est adulte.uenenare aliquẽ,falsificare monetã,et similia,iudex debet esse facilior et prõptior ad tort.allc.Bal. l.iij.C.de epis.audi.qui dixit hoc esse menti tenendũ:de qua materia etiã posuit idem d.meus in consi.xlj.per totum in primo uol.incip.si præcedẽtibus indicijs.& in cõsi.j.in iij. uolu.incip.in causa inquisitionis formate cõtra Ant.Fran. de fon. &c. ¶ Similiter illud quod dictum est de inimico, ut præsumatur ab inimico offensus,per l.iij.§.fi.de alimen. lega.&c.dicas q, idẽ uoluit Spe.in tit.de præsum.§.j.& facit tex.in l.j.§.hoc rescriptũ.ff.ad Syl.in uersi.in suspitionem cædis &c.tamẽ intellige hoc esse uerum , loquendo de inimico capitali, uel saltem cum quo erat lis de maiori parte bonorum.Ita uoluit Spe.in d.§.j.& Bar.in d.l.iij.§.fi.& Ang.Are.in suo libello malefi.in uerbo fama publica præcedente.in uersi.quæro quid si reperiatur quidam occisus.
39 arg.glo.in l.licet.de arbitr. † ubi ponit etiam de eo qui repertus est mortuus prope domum Titij , an præsumatur mortuus à Titio:& concludit quod sic, si Titius erat solitus committere homicidia,per glos.in l.ciuilem.C.de fur. & Barto.in l.fin.ff.de uia publ.& similiter si quis reperitur mortuus in strata,præsumitur mortuus ab illo,qui frequentabat in illa,secundum Bart.in l.iuste.ff.de usucap.in prim.tamen intellige si erat malus homo,alias non, secundum do.Ang.ubi supra proxime,in uersi.quid autem si quis in strata &c.ubi ponit etiam quid si quinq; reperiuntur in una domo,quorũ unus reperitur mortuus , an præsumatur

mortuus ab illis de domo, post multa concludit, quod non possint omnes prædicti puniri, sed bene possunt torqueri. alleg. Io. An. in addi. Spec. in tit. de homi. §. j. uersi. sed pone quatuor, & c. ¶ Similiter dũ dixit d. Author de minis præcedentibus, ut faciant indicium, & etiam consuetudo talia perpetrãdi & c. dicas quod idẽ uoluit Bal. in l. fi. ff. de hær. insti. & do. Abb. in c. tertio loco, in vj. col. cum seq. extra de proba. & Cy. in l. j. C. si quis imper. & Cyn. & Bald. in l. metum. C. quod met. cau. & Salyce. in d. l. j. si quis impera. & Ang. & Io. de Imo. in d. l. fi. de hære. insti. tamen intellige sane, secundum qualitatem personæ minantis, secundũ Saly.
40 *ubi supra proxime.* † *Item illud quod dictum est de fuga, intellige sane, si fuga sequatur uel inquisitionem, uel accusationem in causis non capitalibus, sed in capitalibus post inquisitionem, uel accusationem ex fuga, uel si reus stat caute in domo, uel alibi, ne capiatur non est præsumptio, uel indicium, quia iuste timet, & sic iuste facit, secundum Bart. in l. j. ff. de his qui sibi mor. consci. Idem dicas ubi fugiens propter terrorem familiæ, & postea citatus cõparet, quia tunc ex fuga non inducitur indicium contra eum, secundum Bar. in l. qui sit fugitiuus. §. j. ff. de ædi edi. idem ubi quis aufugeret de carcere quod apertum inuenit, secundum Bald.*
41 *in l. succurritur. ff. ex quib. cau. ma.* ¶ † *Similiter indicium resultat quando dominus loquutus est ad aures famuli, uel in secreto, et postea famulus delinquat, secundũ Bart. in l. si uentri. §. fi. ff. de priuil. cred. & Bal. in l. j. C. de ser. fug. Idem dico si dominus diceret aperte famulo hæc uerba, uel similia, non redeas domum, nisi sensero aliquid nouum de tali re, secundum Barto. in l. si quis mihi bona. §. sed si mandauerit. ff. de acqui. hære. & Paul. de Castr. in l. j. in ij. colum. C. de*

his

his quib.ut indi.& in consi.cclx.incip. In Christi nomine,
42 uidetur quod per prædicta &c.¶ †Similiter fama publica orta à personis fide dignis facit indicium ad torturam, secundum Bar.in d.l.de minore.§.plurimũ.ff.de quæst. & similiter fama cum fuga, secundũ Bal.in l.uoluntas, in ulti. col.C.de fideic.similiter cõfeßio, etiã in tortura, iuncta cum fama publica, uel cum alio indicio, secundum Bal. in l.fi. C. de prob.¶ Similiter cõfeßio socij criminis, secundũ.Cy.in l.fi.C.de accu.& Ang.in l.& si certus.ff.ad Syl.& Pau.de Cast.in consi.cxvij.incip.Notandũ est, quod adulterium est graue, &c.& in cõsi.cxcv.incip. Hæc est quædam inquisitio, &c.Similiter confeßio iudicialis, uel etiam extraiudicialis secundũ gl.& Bar.in l.capite quinto.ff.de adul.quæ omnia tene mẽti, cum his quæ inferius dicemus in progressu, ubi ponemus quæ dicantur indicia indubitata.

GVIDO DE SVZARIA.

43 DENVO † uidere restat quis sit quæstionis effectus, & si quidem absque formidine tormentorum, ultro quis crimen confiteatur, dixerunt antiqui & moderni quidam præceptores eum non esse statim damnandum, sed debet iudex stare per diem, uel per aliud tempus, secundum qualitatem criminis, & personæ conditionem, & iterum facere coram se præsentari, & interroget, an uelit perseuerare in confeßione, an contra dicere, uel reuocare: & hoc ideo dicunt ipsi, quia confeßio rei statim in causa criminali non præiudicat, nec statim facit plenam probationem, ut expresse dicit l. C.de custod.& exhi.re.l.ij. & ita intelligunt illam legem, quæ non distinguit, an formidine tormentorũ, uel sponte fuerit habita confeßio, & ita intelligunt l. ff.de quæst.l.j.§.diuus.ibi: Nec statim habere pro exploratis fa-

44 cinoribus, & §. si quis ultro. & sic dicebant ipsi. † Item in cõfeßione habita in ciuilibus, & habita in criminalibus, hoc interest, quia in ciuilibus non est opus perseuerantia, per dicta iura, nec mirum dicebant ipsi, si magis ponderate & solertius in criminalibus, quã in ciuilibus proceditur, nam ubi maius uertitur periculũ & c.l. ubi C. de fal. & melius. C. de pœ. l. qui sententiã. nec mirũ si tam uarie, quia criminalia iura cũ ciuilibus nil quasi simile habent, ut Insti. de pub. iudi. in prin. Tu dic cõtra, & hæc est cõmunis opinio, quia si quidem quis in se confitetur sponte crimen, statim incarcerandus est, & ilico statim absq; alia perseueratione damnandus est, ut C. de custo. reo. l. diem. j. responso, & C. de pœnis. l. cum reis. & ita intellige l ij. de cust. & exhi. reo. secundum ueriorem intellectum & lecturam, ut patet in fine legis ibi, ut sic iudicibus immodice sæuiẽtibus, &c.

45 † Si autẽ in tormentis, uel formidine tormentorum, fiat cõfeßio, tunc non statur, nec debet haberi pro exploratis facinoribus, ut d. §. diuus. & C. quorum appel. nõ reci. l. ij. & est ratio ut ff. de quæstio. l. ij. §. quoniã. ibi, Quia quomodo est res fragilis, & perniciosa, & ut plurimum ueritatem &c. & tũc habet locũ l. fi. C. de cust. re. ut iudex faciat criminosum ad se redire, & quærat utrum uelit in sua confeßione perseuerare, an retractare, uel contrarium dicere: & si perseuerauerit tunc ualet confeßio, alias non, ut dicit §. si quis ultro. & d. l. ij. C. quorũ appel. non reci.

ADDITIO D. LUDOVICI.

DOMINUS Author, ut uides, circa effectũ quæstionis multum notabiliter loquutus est, faciendo differentiã inter confeßionem spontaneã, & factam in tormentis, uel formidine tormentorum, ut prima non requirat reiteratio-

nem,

46 nem, sed secunda sic. ¶ † At tu in hoc passu dicas, quod imo in puncto iuris uerior est opinio, quod requiratur ratificatio, seu reiteratio confessionis, ut est casus non cauillando in d.l.ij.in uersiculo, atq; ita postmodum ductus &c. quem tex. pondero in suo prin. in uer. deprehensus &c. & in uersiculo cum de admisso constiterit crimine &c. quae omnia ostendunt confessionem sponte factam, & maxime cum lex illa sit posita sub titulo de custodia reorum, & nõ sub titulo de quaestionibus. ¶ Praeterea pro hoc considero rationem illius textus in fine, nam militat non solum in confesso sponte, sed etiam in coacto, & econtra: si enim non ratificatur confessio nimis saeuiret iudex in delinquẽtes. Ad idem pondero textum in l.fi.eodem titulo, in prin. in uersic. uelox poena subducat. iuncta glo. in uerbo, subducat. nam licet tex. dicat delinquentem cito debere puniri, sed dicit glo. seruata forma d.l.ij. & sic ratificata confessione, quae tamen nõ dicebatur prius facta per tormẽta. ¶ Nec obstat, quod istud requiratur, quando confessio fuit facta in tormentis ut. d. §. diuus. & l.ij. §. tametsi, quia respondeo quod nõ negat ille text. quod idem non debeat fieri in alia confessione, etiam sponte facta. ¶ Non ob. etiam dicta l. ij. C. quorum

47 appel. non re. quia non probat hoc in mille annis, † nam dicitur ibi aperte, quod conuictus de crimine non potest appellare, non tamen dicitur, quin confessio, etiam sponte facta, non debeat ratificari, itaque ille textus, non facit. ¶ Non ob. & l. cum reis. C. de poenis. quia ille text. non loquitur primo in terminis nostris, praeterea tollit facultatem supplicandi, & alias artes ad differendum sententiam: sed quod nõ debeat confessio facta ratificari, non negat ille tex. & ista ratificatio non tendit ad oppugnandum, sed potius

tius ad confirmandum ſententiam poſtea ferendam. Itaque illa iura, ſi recte ponderentur, non probant opinionem domini Authoris, imo in contrarium allego caſum in l. j. §. ſi quis ultro. ff. de quæstio. ubi text. diſponit, non eſſe fidem
48 adhibendam, etiã confeßioni factæ ultro ſeu ſponte: † bene uerum eſt, quod ubi confeßio eſt facta ſponte, poteſt reiterari, etiam incontinenti ad modicum tempus, ſed confeßio facta in tormẽtis, debet poſtea ratificari ex interuallo, & ſaltem debet quieſcere per unam diem naturalem, antequam ducatur ad ratificandum, propter metum tormẽtorum, ſecundum Bar. in d. §. diuus. & Iac. But. in l. ij. C. de cuſto. & exhi. re. & dominũ Authorẽ infra. in uer. item quæro quãtum tempus &c. cum quo ibi dicam de hoc. & idem uoluit Angel. Areti. in ſuo tractatu maleficiorum. in uerbo, fama publica præcedente &c. in penul. & ulti. colum. in uerſi. ij. nota. &c. & licet ipſe ibi dicat, quod ubi quis ſponte confeſſus eſt, non requiratur alia ratificatio, & ſic tranſeat cum opinione domini Authoris ſupra relata, tamẽ ſubdit, quod iudex cautus ſemper faciat confeßionem reiterare, etiã ſponte factam: & ſic uidetur etiã inclinare in hoc, & iudicio meo hoc eſt tutius & melius, nec iura cõtradicunt, imo requiruntur, ſi bene ponderẽtur, ut ex ſupradictis apparet, quæ omnia tene mẽti, quia ſunt noua in hac materia.
49 Et ultra prædicta ultimo loco adduco, † quia etiam ſponte cõfeßo nõ eſt denegãda defenſio. d. l. §. ſi quis ultro. ergo debet fieri ratificatio, quæ multum eneruabit defenſiones poſtea futuras, & ſic citius ea expedietur, & per cõſequẽs ceſſat ratio d. l. cum reis. C. de pœnis. quod no. de quo etiam poſuit etiã Dy. in ſuo tractatu maleficiorum. in uer. reſtat uidere quid ſit cõfeßionis &c. & Bar. in d. §. diuus. & Bar. in l.

in l.j.fi.ff.de cuſto.reo.& Saly.in l.ij.C.eo.tit. ubi multum notabiliter loquutus eſt Ludouicus Bo.

GVIDO DE SVZARIA.

50 SED quid † de quæſtione occurrēti: aliquis ſubijcitur quæſtioni, confitetur contra aliū, nunquid ſtatur dicto ſuo? Diſtingue, aut torquetur in alios, ut in ſocios, & non in ſe, & tunc procedi poteſt, ut C.de aſſeſſo.l.nullus.in fi. & de quæſt.l.edictum.& l.j.§.qui quæſtionem. ibi: efficaciſsimas cauſas ad requirēdam ueritatē &c. Ad idem Tullius in Topicis. Nam tormentis, uerberibus, igne fatigati, quæ dicuntur ueritas ipſa, uidetur dicere ſaluo, ſi dixerit de inimico: quia tunc facile credendum non eſt, ſed nec omnino fides detrahenda, ſed cauſa cognita, erit fides adhibenda uel non, ut l.j.§.præterea.& argu.ff.de teſti.l.iij.in princ. Aut torqueretur in ſe, & in alios, & ſi nihil de ſe confiteatur, habent locum proxime dicta. Si confiteatur de ſe & de alijs, tunc ſecundū Accur. cuius opinio præualet, eſt inuenire regulam & inſtantias à regula, regulariter de primo ſcelere confeſſus ſuper cōſcientia nō ſcrutetur aliena. & ſic regula
51 † eſt, quod tortus de ſe confeſſus non debet interrogari de alijs, & maxime de conſocijs, ut ff.de quæſt.l. qui de ſe.& C.eo.l.ſicuti, in prin.& C.de accu.l.fi.& ſi de facto interrogatur, uel ſine interrogatione dicat de facto aliorum, nō ſtatur dicto eius: fallit in caſibus in quibus quis de ſe confeſſus torquetur & interrogatur de alijs, ſi tamē contra illos alios præcedant indicia. Primus eſt in quibuslibet latronibus, & maxime aſſaſsinis, qui de ſe confeſsi torquendi ſunt & interrogandi de conſocijs, & mandatoribus, & de receptatoribus, ut ff.de cuſto.reo.l.diuus Adrianus. & C.de ferijs.l.pe. Secūdus. C.de fal.mone.l.j. Tertius ad exhibē.l.fi.

Quar

Quartus.C.de male.& mathe.l.fi.Quintus de nece domini in se confesso,ut torqueatur & interrogetur quo mãdato &c.ut ff.ad Syl.l.quo prius.& l.si percussor . & est ibi speciale,ut sentit ibi apparatus:ut ff.de quæst. l. is qui sunt. Sextus ad leg.Aqui.l.inde Nerat.§.sed & si seruus.& bene dixi si aliqua præcedant indicia,quia alias non debet interrogari de alijs,ut C.de quæst.l.j.Item eius respõsio non erit plena probatio contra illos , quos inculpauerit , sed aliqua præsumptio,ut in apparatu d.l.fi.C.de accu.

ADDITIO D. LVDOVICI.

LICET d.Author non dicat,hæc fuit formalis doctrina do.Gand.in suo tract.malefi.in tit.de quæst. & tormentis. uer. restat formare circa hunc tractatum &c. & Dy. in suo tracta.quæstionum.in uer.nunquid per talem præsumptionem &c.& glo.& cõmuniter scribent.in d.l. fi. C.de accu.maxime per Bal.ibidẽ.& Bar.in l.repeti.de quæstionibus.& gl.Inno.& d.Abb.in c.j.extra de confes.glo. in c. iij.extra de testi.& gl.in c.fi.xv.q.iij.& d.Ang.Are.in suo tractatu maleficiorũ.in uerbo,fama publica præcedente.in
52 viij.col.in uer.quæro an particeps criminis,&c. † ubi ponit aliquos casus,in qbus potest quis torqueri cõtra alios, & interrogari de alijs,ultra supra numeratos: uidelicet in crimine læsæ maiestatis,ut in criminibus quæ non committuntur sine socijs , & idem uoluit ipsemet , in uer. decimo quæro an inculpato &c.ubi dicit, quod in casibus, in quibus quis potest interrogari de socijs,talis inculpatio est sufficiens ad ponendum inculpatum ad torturam.alleg.tex.in l.editum.& in l.j.§.cum qui latrones. ff.de quæst.sed tu intellige hoc sane,si aliqua indicia præcedant,& do.meus in consi.lxxxix.in iij.uol.incip.an assertio socij &c prout dixit

xit d. Author, qui in hoc rectius iudicio meo loquutus est, nam do. Angel. nimis larga uerba effudit, & dixit contra tex. in d. l. j. C. de quæst.

GVIDO DE SVZARIA.

53 SED † nunquid per istam præsumptionem poterunt isti inculpati à torto seu à tormentato, ad tormenta poni? Respõdeo sic in dictis sex casibus exceptuatis, arg. prælegatæ l. nullus. & l. edictum. ff. de quæst. & arg. l. his eo. tit.

ADDITIO D. LVDOVICI.

INTELLIGE prædictam conclusionem cum modificatione, quam supra proxime dixi in fi. præced. addi. scilicet dummodo præcedant aliqua indicia contra inculpatos:
54 † nam sola inculpatio facta à tormẽtato de socijs etiam in dictis casibus exceptuatis, non est sufficiens ad torturam. Et si diceres, Amice, quid specialitatis erit in dictis casibus exceptuatis, cũ in omnibus alijs casibus indicia præcedentia sint sufficientia ad torquendũ? Respondeo, quod hæc indicia in casibus specialibus nõ requiruntur ita legitima sicut in alijs casibus non exceptis ubi requiruntur indicia sufficientia: pro quo adduco notabilẽ doctrinã do. Authoris in §. proxime sequenti incip. Sed quid si persona &c. ubi dixit, quod in dictis casibus exceptis ubicunque inculpatus à tormentato est malæ famæ & conuersationis, poterit torqueri, sed in alijs casibus non exceptuatis secus, in quibus secundum eum debent præcedere indicia sufficientia.

GVIDO DE SVZARIA.

55 SED † quid si persona inculpata sit malæ famæ, & conuersationis, nunquid in alijs casibus, quam supradictis sex exceptuatis, poterit torqueri, & subijci quæstioni? Dic quod non si non præcesserũt indicia sufficientia, nec incul-

patio

patio facta de eo à tormentato, inducit indicium, cum interrogari non debuerit: ut C. de accu. l. fi. & ff. eo. ti. l. is cui. ergo quod inde sequitur. l. prohiben. non ualet, ut l. non dudum. C. de legi. tamẽ de cõsuetudine uidi torqueri: ad quod facit tex. in l. j. §. diuus Adria. ff. de quæstio.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DE hac decisione supra feci tibi mentionem, ideo non repeto nunc, ne idem sæpe dicamus.

GVIDO DE SVZARIA.

56 SED † quid de quæstione quotidie occurrenti, accusatur quis de furto, indicijs præcedentibus, ad illud furtum torquetur, & confitetur illud furtum, nunquid debet procedi in tortura, siue repeti, ut indicet & cõfiteatur de alijs, furtis à se commißis, ad quæ nulla habentur indicia? Dic de iuris solennitate non. arg. eorum quæ dicentur in proxima quæstione pro secunda parte: & quia quantum ad ista furta, de quibus in specie, uel in genere, aut quare nulla præcedunt indicia, & sine indicijs nemo torquendus est, ut C. de fal. l. sicut. & ff. de quæst. l. j. in prin. & l. maritus. sed de generali consuetudine Italiæ, quotidie seruamus contrarium, & specialiter in furtis, quæ magis frequẽtatur, quæ consuetudo potest adiuuari per l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. & de offic. præsi. l. congruit.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN hoc passu adde tu do. Angel. Areti. in suo libello maleficiorum. in uerbo, fama publica præcedente. in ultimis uerbis, ubi hoc idem confirmauit, & dixit idem esse in omnibus alijs delictis. allegatur textus in dicta l. non omnes. §. à barbaris, & in d. l. congruit, & ita dicit seruari de consuetudine.

GVIDO

GVIDO DE SVZARIA.

57 SED pone † quod fuit de aliquo semel habita quæstio, forte quia nihil dixit, uult iudex de nouo repetere quæstionem sine aliquo nouo indicio accidenti, nunquid potest? Videtur quod sic, ut ff. de quæst. l. repeti. & l. unius. §. j. quæ indistincte dicunt quæstionem repeti posse, & ubi lex non distinguit, nec nos. l. de pretio cum si. tu dic quod nõ, sine nouis indicijs, ut quia tortus dixit nullum ibi illa nocte iacuisse, ubi maleficium fuerat commissum, postea inuentum est per testes quod ibi aliquis iacuit: certe hoc casu repeteretur quæstio, per illud indicium, uel aliud simile. Et hæc est communis opinio, non tamẽ allegatur aliqua lex, tu allega ff. de uerb. sig. l. socius pro filia. §. nec si possessor. ¶ Assessores autem honoris auidi, hoc non seruant, imo quæstiones repetunt sine nouis indicijs, quousq; de obiectis criminibus hauriant ueritatem, quorum opinio potest defensari per §. oportet. in authen. ut iud. sine quo. suffra. ibi: torquebunt fures, & non prius quiescent &c. Consideret autem bonus iudex in quæstione repetenda an tortus in animi & corporis fortitudine durauerit. l. unius. §. reus. ff. de quæst.

ADDITIO D. LVDOVICI.

LICET do. Author non dicat, hæc sunt formaliter uerba Dyn. in suo tractatu quæstionum, in uer. quid si aliquis fuit semel tortus &c. & refert & sequitur Ang. Aret. in suo tractatu maleficiorum, in uer. fama publica præcedente &c. in uers. tertio quæro an semel tortus &c. ubi dixit,
58 † quod de quacunq; tortura quam facit iudex, dolo malo, & sine causa, capite punitur per arg. l. decurio. & ibi hoc uoluit Bal. C. de quæst. & Bal. in l. j. C. de priuat. carc. & licet pro mala cõsuetudine assessorum repetentium questio-

nes sine nouis indicijs, allegetur ille text. in authen. ut iud. sine quo suffra. in §. oportet. tamen nunquam placuit mihi hoc, & dico quod ille tex. non facit ad oppositum, si recte ponderetur: nam ille tex. loquitur de administratoribus bonorum fiscalium, & dicit quod si aliquod furtum committatur in dictis bonis, quod iudices torquebunt, & nõ prius quiescant, donec reddant furta ipsi, aut in hoc si manserint in maximis constitutis &c. nam ille tex. uult quod isti officiales sint soliciti in perquisitione dictorum bonorum, non tamẽ permittit fures repeti posse sine nouis indicijs, & sic arbitrium concessum eis, intelligitur concessum, non tamẽ extra limites iuris: & potius ille tex. denotat facultatem in torquendo plures, quam in repetendo quæstionem contra unum, & ut ipsi sint diligentes, uult ibi tex. quod si non reperirent dicta furta, teneãtur ipsi tanquam illi qui forte nõ
59 fuerunt diligẽtes in custodia dictorum bonorum. † Ex quo etiam infero, quod imperator nõ uoluit, quod tortura, nec repetitio eiusdem, debeat fieri, nisi legitime, cũ omnino ipse perdere non poßit. Nam iudices remanent obligati, & potius credendum est, Imperatorem ibi uoluisse iudices procedere seruatis seruandis, quam aliter. Nam præsumptio est, quod iudices uidentes se remanere obligatos, torquerent et repeterent quomodocunq;, & qualitercunq;: itaq; ille tex. nihil mihi facit pro saluatione assessorum repetentiũ quæstionem sine nouis indicijs, à qua iudicio meo cauere debent sicut ab igne, & maxime cum communis theorica doctorũ sit in contrarium, prout supra dixi: & ultra prædicta ita in terminis uoluit Bal. in l. ij. C. quor. appel. & Bal. in l. milites. C. de quæst. & do. Abb. in c. cum in cõtemplatione. in ij. col. in uer. septimo quæritur. extra de reg. iur.

GVIDO

GVIDO DE SVZARIA.

60 QVID si † dum aliquis est in tormentis dicit: Torqueatis me quantum uultis, quia si starem usq; ad x. annos, nil dicerem, quia nil scio, uel in nihilo sum pollutus obiecti criminis, & sic omnia diffitetur, nunquid statim est dimittendus & deponendus de tormentis, & libere relaxandus ire uias suas? Et certe non, sed procedatur in tortura, sed cum temperie, uel aspere, secundum conditionem criminosi, & secũdum criminis qualitatẽ: & si confiteatur, bene quidem, sin autem non confiteatur, debet eum iudex in carceribus detinere, & si noua aderunt indicia, quæstionem repetet: sin autem, tunc statuet accusatori dilationem competentẽ ad probandum, & si potuerit conuinci, condemnabitur, alias non. ff. de quæst. l. j. §. præterea. & l. unius. §. in ea. eo. tit.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN hoc Author recte loquutus est, nec est opus additione, 61 nisi dum dicit de nouis indicijs. † Nam noua indicia, ea dicuntur, quæ differunt à præcedentibus specie uel substantia: ut puta, prima indicia erant de mala fama rei, uel quod erat inimicus &c. superuenit postea unus testis, qui dicit se uidisse reum percutere, uel dicit quod uidit eum cum gladio euaginato &c. secus si primo habuisses indicium ex fama per aliquos testes, licet postea habeas alios testes super fama, non dicuntur noua indicia, sed dicitur noua probatio primi indicij, nec posset quis repeti in tormentis. Ita uoluit Ang. in tractatu maleficior. in uerbo, fama publica. in uer. quæro quæ dicantur noua indicia &c.

GVIDO DE SVZARIA.

62 SED quid † quæstione de facto occurrenti, criminis indicia præcedunt, per quæ iudex informatus uult pro-

cedere ad torměta, dicit reus iudici: Domine, detis mihi defensionem antequã ponatis me ad tormenta, quia paratus sum incontinenti arguere contra indicia cõtra me recepta nunqd audiědus est reus: & sibi defensio dãda antequã torqueatur? Videtur quod nõ, per l.iiij.in uer.neq; ante probationes iniurias patiãtur &c. C. ubi sena.uel clari.cum in illis personis in dignitate positis sit speciale, uidetur in cæteris contrariũ esse ius commune. argu.l.j.ff. ad municip. ¶ Præterea, primo actor probat, et fundata intẽtione sua reus opponit defensiones & exceptiones suas, ut C.de excep.l.si quidem. & l.exceptionem.de proba. igitur primo totaliter debet fundari intẽtio actoris per testes, uel per cõfeßionem rei, antequã audiatur in sua exceptione siue defen-
63 sione reus. ¶ † Tu dic contra, scilicet, quod primo sit danda defensio, antequã torqueatur, maxime quando tale quid allegatur, quo probato non deberet ad tormenta procedi, & hoc illa ratione, quia ab interlocutione facta à iudice, quod aliquis torqueatur, appellatur.l.ij. ff. de app. reci. & est ratio consideranda, quia à tali interlocutoria est permissum appellare, quia si defensio diferretur post torturã, nunquam postea posset recuperare detrimentũ membrorũ, ut d.l.ij.ergo eadem ratio sibi locũ uendicat in proposito: nõ enim appellaretur, uel defensio peteretur, si primo torqueretur, nam quandoq; solent deficere in quæstione.l. aut damna.§.j.ff.de pœn. ¶ Præterea etiam confeßio suæ innocẽtiæ datur.C.de custo.reo.l.ij.multo magis hæc defensio non
64 denegatur. ¶ † Præterea etiã uidemus, quod iam damnato ex confeßione sua facta in tormẽtis, perseueratione facta, princeps uenit etiã post sententiã defensionẽ suæ innocẽtiæ concedẽdo, & sententiã retractando, si cõstiterit de inno-

centia

tentia condemnati, ut l.j.§. ſi quis ultro.ff.de quæſtionibus. ſi enim iam confeſſo, & iã condemnato cõceditur defenſionis facultas, tanto & multo fortius ante tormenta denegari non debet: cui enim qđ eſt plus conceditur, nõ debet denegari quod eſt minus, ut dicit regula iuris, Cui qđ plus eſt &c. Quid plura? in iure legitur expreſſe, quod quocũq; tẽpore iudicij, reo petente, defenſio danda eſt.l.unius.§.cognitio.ff. de quæſt.ibi: quocunq; tempere reo poſtulante &c.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN hoc paſſu multũ quotidiano, licet dominus Author nõ dicat, reperio Paulum de Liaza.in cõmento c.grauis. in ul. col.in uer.quid ſi torquendus quærit &c.extra de depo.& Gandin.in ſuo tractatu maleficiorum. in uerſic. nunquid torquendus ſit audiendus &c.ubi formaliter & de uerbo ad uerbum argumentati fuerunt ad partes, prout fecit
65 domi. Author in hac queſtione, & finaliter † concludunt defenſionem non eſſe reo denegandã, & quod copia indiciorum ei danda eſt: & plus dicunt, quod quantũcunq; iudex haberet arbitrium ex forma ſtatuti in talibus, non tamẽ poteſt denegari defenſio: & idem uoluit Gandi.ubi ſupra proxime in uer.Item quæro nũquid poteſtas qui habet arbitrium &c.& idem in terminis noſtris reperio cõſuluiſſe dominũ meum Alexan.in conſi.lxvj.in j.& ij.col.in j.uol. inci. Si præcedentibus indicijs. ubi tamen limitat multum ſingulariter, niſi reus ſimpliciter peteret copiam indiciorũ cum termino ad probandum, nec diceret qualem defenſionem haberet, ſed ſolum diceret indicia illa non eſſe uera, ſed falſa. Nã ſecundum eum, ad hoc ut concedatur defenſio, & differatur tortura, opus eſt quod allegetur talis defenſio, qua probata tortura ceſſaret, ſed in caſu propoſito, ſi te-

stes deposuissent, & affirmassent indicia non esse uera, sed falsa, non releuarent, tanquam deponentes super mera negatiua, ergo &c. & idem uidetur fuisse de mente Pauli de Lia. in d. c. grauis. ¶ Secũdo limitat do. meus in cõsilio prae alleg. alio modo multũ singulariter, quãdo dominus potestas denegaret defensionẽ cũ consilio domini iudicis maleficiorũ. Nã potest, et nõ tenebitur in syndicatu per doctrinã Bald. in rub. C. de pœna iudi. in uer. quæro nũquid potestas &c. Saly. in l. fi. eo. tit. quod nota pro te, qui uadis per officia, ut si non intelligis semper facias de consilio iudicũ: qui sint tamen doctores habentes instrumentũ suæ approbationis in studijs generalibus, uel quod talis iudex sit tibi datus per superiorẽ, nã eris excusatus faciendo cũ tali cõsilio secundum Salyc. in d. l. fin. & do. meum in dicto consil. lxvj. in ij. colum. quod consilium est repetitum de uerbo ad uerbum in ij. uol. in ordine ibi. xlj. inci. ut supra dixi.

GVIDO DE SVZARIA.

66 SED † quid de quæstione quam sæpe de facto uidemus, testis fuit tortus, & in tortura cõfessus, nunc ante sententiam dicit se errasse, nunquid poterit reuocare errorẽ suũ? Respondeo, aut est error iuris, aut facti: si error facti, potest usq; ad sententiã: & est ratio, quia non uidetur fateri qui in facto errat. l. ij. in prin. ff. de confes. Item talis error non potest usq; ad sententiã obesse. l. error. C. de iur. & fac. igno. & facit C. quorum appel. non recip. l. ij. nam condẽnato ex confeßione in tormẽtis facta & perseuerata, subuenitur etiã post sententiã, errorem suũ, siue innocentiam suam docere uolenti, & si ostenderit, absoluetur, ut ff. de quæstioni. l. j. §. si quis ultro. multo fortius debet audiri iste errorem suũ probare uolens. Item iste non perseuerauit in

conf

cōfeßione ex quo non expectauit sententiam. Itē cōfessus formidine tormentorum auditur appellans, ut C. quorum appel. non recip. l. ij. Si autem est error iuris, tunc nō poterit uenire contra confeßionem, ut d. l. error.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA reuocationem erroris, seu cōfeßionis erroneæ, ut uides do. Author facit differentiam inter errorem iuris uel facti, ut hic per eum. Cuius dictis adde tu Gandi. in tractatu malefi. in titu. de quæst. in uersi. si confessus dicat se
67 errasse & c. ubi idem formaliter tenet. † Nā secundū eum, qui dicit etiā hoc esse bene notandū nemini est deneganda facultas defensionis ante impositionē pœnæ. alle. d. l. unius. §. fi. in uers. quocūq; tēpore postulante ergo. de quæsti. & C. de iure fisci. l. facultas. lib. x. & C. de bo. ua. l. fi. in uersic. data copia & c. Et plus subdit, quod etiā sponte cōfesso nō est deneganda defensio, ad probandū de iure suo, & innocētia sua. alle. tex. in l. j. §. si quis ultro. ff. de quæsti. & quia defensio & probatio possunt fieri usq; ad sententiam. l. si quis iureiur. C. de reb. credi. l. indicia. C. de proba. & l. j. §. si ad diem. ff. de re milit. de quo etiam uide per Bald. in l. in bonæfidei. in iij. col. C. de reb. cred. & Bal. in l. fi. j. col. C. de proba. & per do. Pet. de Ancha. in cōsi. xxij. in iij. col. inci. utrum confeßio contra iniustum & c. ubi dicit se de facto obtinuisse quod quis potest reuocare confeßionem suam, licet secūdum eum iudices in hoc se difficiles & rigorosos exhibeant credentes uilescere in conspectu hominum per absolutionem, contra l. absentem. ff. de pœnis.

GVIDO DE SVZARIA.

68 SED pone † quod aliquis cōfessus est in tormētis, & nō pseuerauit in cōfeßione, an aliqd operetur? Videtur q̄ sic, scilicet

scilicet semiplenam probationem, ut C. de custo. reo. l. ij. & ff. de quæst. l. j. §. diuus. uel dic, & forte uerius, quod nisi perseueratum sit, talis confeßio non plenam uel semiplenã probationem inducit, quoniam nullo modo confiteri, uel confiteri sine perseueratione paribus paßibus ambulant. C. quor. appel. non reci. l. ij.

ADDITIO D. LVDOVICI.

LICET dominus Author in hoc loquatur sub dubio for
69 te, dicas tu, quod † sine dubio forte, dicta cõfeßio facta metu tormentorum sine perseueratione non præiudicat. Casus est in d. l. j. §. diuus. & idem uoluit Iaco. Butr. in l. ij. de cust. reo. & Ang. & Saly. ibidẽ. & Sali. in l. fi. in j. col. C. de quæstio. & do. Abb. in c. cum in cõtemplatione. in ij. col. in uers. sexto quæro. de reg. iu. ubi dicit, quod talis perseueratio & ratificatio debet fieri extra locum tormentorum, quod dicit facere contra iudices, qui incontinenti in loco ubi est, tormentum faciunt ratificare confeßionem, & male, & idem uoluit Ange. Are in suo tractatu malefic. in pen. col. in uerbo, fama publica præcedente. in uersi. secundo not. ubi dixit quod tortus debet quiescere saltem per unam diem naturalem antequam ducatur ad tribunal ad ratificandum, de quo ultimo superius diximus.

GVIDO DE SVZARIA.

70 SED † quid si aliquis tortus est nullis uel non legitimis indicijs præcedentibus, nunquid ualebit eius confeßio? Dic quod non, etiam si & quantuncunq; in ea perseuerauerit, ut est argumentum in l. ij. & iij. & iiij. C. si ex fals. instru. & est casus in l. maritus. & in l. pe. secundum unam lect. ff. de quæstio. & tex. in l. diuus. uer. ex quibus. eo. titu. Præterea hoc est de substantialibus quæstionis habendæ, quod legiti-

ma

ma præcedant indicia, alias quis torqueri non potest, cum à tormentis non sit incipiendum. l. j. ff. de quæst. & l. maritus. C. eo. ti. l. cum cognitionale. & l. milites. quo deficiente quicquid sequitur, ipso iure non ualet. l. non dubium. C. de legi. & de fide instru. & iure hastæ fisc. lib. x. l. j. & l. diuus. de in integ. resti. & C. de appel. l. nominationes.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PRO hac conclusione est tex. cum glo. singu. & ibi Bart. in d. l. pe. ff. de quæstio. quem cum glos. pro singulari ad hoc allegauit, & sequutus est Ang. Aret. in suo tracta. malefic. in viij. col. in uerbo, fama publica præcedente. in uersi. aduer
71 tas tamen. † ubi dicit secus esse in confeßione sponte facta, quia tunc etiam non præcedētibus indicijs ualet, adeo quod ex ea confeßione potest quis condemnari. alleg. text. in c. j. de accus. lib. vj. & dicit idem tenere Pet. de Anchar. in cle. j. de homicid. quod est singulariter menti tenendum, secundum eum ibi, de qua materia supra latius diximus, ideo non repeto nunc, ubi allegaui dominum meum in suo consil. v. in primo uolu.

GVIDO DE SVZARIA.

72 QVAERO † quæ dicatur cōfeßio facta in tormentis? Respondeo, confeßio in ipsis tormentis, idem est si ad pedem ipsius torturæ ducitur, & ligantur manus, & terror incutitur à iudice dicente, quod si non incontinenti confiteatur, subijciet eum quæstioni: certe non tenet talis confeßio, nisi in ea fuerit perseueratum, quia lex æquiparat confeßionem factam in ipsis tormentis ex tortura, & formidine tormentorum, ut est tex. C. quo. app. non re. l. ij ibi autem formidine tormentorum & c. & no. quod ibi dicit formidine, non autem dicit tormentis. & idem ibi sentit glos. & ar. ff.

de iniur.l.item apud Labeonem. §. adijcitur.uer.quæstionẽ. ibi,uel leuis territio.ergo à contrario sensu,non leuis territio habetur ipsa tortura. Et accedat quod legitur, sufficit terror armorum,& si quis eis usus non sit.ff.de ui & ui arma.l.idem est. §. si armati. & C.ad leg.Corn.de sicar.paria sunt hominem gladio percutere uel stringendo minari, ut ff.ad l.Cor.de sicar.l.j.§.diuus.& facit ff.ex qui.caus.maio. l.iij.& C.quod met.cau.l.metum.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DOMINVS Author uerum dicit in hoc, & ultra allegata per eum,dicas tu,quod idem uoluit Bar.in l.j. §. diuus. ff.de quæst.& Bar.in l.ij.in iij.col.in fi.C.quod met.cau.& Bal.in l.unica.in viij.col.C.de confes.& Bal.in l.nouißime. 73 ff.de excu.tuto.ubi dixit,† ꝙ cõfeßio quæ fit apud tormẽta, dicitur facta in tormentis,per illum tex.quem dicit ad hoc singularem:& idem de confeßione facta in tormentis, uel formidine tormentorum,ut à pari procedant, uoluit etiam do.Abb.in c.fi.in v.col.extra de confes.& Abb.in c.cum in contemplatione,extra de reg.iur.& Alex.de nouo Patauinus in suo consil.xlvij.in ij.colum.in iiij. uolumi. inter consilia domini mei, incip.in causa prædicta, &c. & faciunt ea quæ inferius dicemus immediate.

GVIDO DE SVZARIA.

74 SED quid in † quæstione de facto, continetur in statuto ciuitatis, ꝙ aliquis nõ poßit torqueri,nisi in certis casibus, potestas honoris auidus, extra illos casus concessos per statutum,uuit eruere ueritatem criminis, nõ tamẽ uult ponere ad torturam ne incidat in pœnã statuti,sed quid facit? præcipiteum teneri in turri , uel in hyeme facit eum stare nudum,nunquid uideatur ponere quæstioni,ut dicamus eum in-

cidere

cidere in pœnam statuti? Et dic quod sic, ut ff. de iniurijs. l. item apud Labeonem. §. quæstionis. ibi: malam mansionem, &c.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PRO decisione domini Authoris, adducas tu doctrinam
75 Bar. in l. j. §. diuus. ff. de quæstio. † ubi ponit de eo qui retinetur in carceribus ut siti moriatur, nã dicitur tortus, adeo quod si confitetur uirtute talis sitis, non ualet confeßio, tanquam facta in tormentis. & idem uoluit d. Ang. Aret. in suo tracta. malefic. in uerbo, fama publica præcedente. in uersi. quæro quid si est tale delictum, &c. ubi arguit contra iudices ignorantes & crudeles, qui quando non possunt torquere, dant carnes ualde salitas ad comedendum malefactori, & non bibere. Nam secundum eum dicuntur torquere, & tenentur in syndicatu: de quo uide etiam per do. Abbatem in c. fina. in v. col. extra de confeß. & facit illud quod etiam inferius dicemus.

GVIDO DE SVZARIA.

76 SED quid si † extra locum torturæ, uel circa tribunal iudicis, ubi ius redditur, iudex examinans dixit delato ex crimine, aut confitearis, aut ducam ad tormenta, & torquebo te, nunquid dicatur tunc confeßio facta formidine tormentorum? Dic quod nõ, quia leuis territio, &c. ut d. l. item apud Labeonem. & C. quod met. cau. l. metum. ibi: non iactationibus, &c. Terrorem autem quæstionis probabilem ueræ torturæ comparandæ, accipere debemus, præsentem & instantem torturæ: sicut de metu instantis cruciatus: ut ff. quod met. cau. l. metu. j. responso. & ff. ex qui. cau. ma. l. iij. in fi. leuis enim territio, & extra locum torturæ facta, elusoria est. ar. ff. si cui plusquam per l. Falc. l. ex satisdatio.

ADDI

ADDITIO D. LVDOVICI.

77 STO in hoc † cum do. Authore, cum modificatione tamen, nisi iudex qui diceret reo, aut confitearis aut ducam te ad tormenta, & torquebo te, esset homo terribilis uultu, & solitus talia dicere, & mandare executioni, quia tunc dicerem secus esse, & confeßionem esse factam metu tormentorum, iuxta not. per Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. cum si. ff. de no. oper. nun. idem dicerem quando reus esset persona multum timida, puta mulier esset uel complexionis trepidæ, quia tunc dicam illa uerba inducere sufficientē tormentorum formidinem: pro quo facit quod dixit d. Author infra in §. item quæro quantū tempus, & c. ubi ponit de qualitate personarum consideranda in hac materia.

GVIDO DE SVZARIA.

78 IN quo loco † sit reus ducendus ad perseuerandum in confeßione? Respondeo, apud acta, uel alio publico loco, extra conspectum torturæ: & ita uidemus expertos assessores in perseuerantia conuocare testes, & sub publico testimonio scribi faciunt, tali die perseuerauit, & confirmauit, & c. in præsentia talium testium & c. & bene faciunt per l. ij. C. de custo. reo. ibi: sub publico testimonio, & c.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DE loco ratificationis confeßionis, dominus Author recte loquutus est, & idem uoluit Bar. in l. j. §. diuus. & ff. de quæst. & Bald. in l. ij. C. quorum appel. & Bald. in l. ij. C. de custo. reo. & idem uoluit do. Abbas in c. cum in contemplatione. in ij. col. in uer. quæro in fi. extra de reg. iu. & d. Abb. in c. fi. in v. col. in fi. extra de confeſ. & facit quod not. Bald. in l. ij. in iij. col. in fi. ff. quod met. cau. & Bald. in l. j. in viij. col. C. de confeſ. Ludo.

GVIDO

GVIDO DE SVZARIA.

79 ITEM quæro † quantum tempus intermedium à die confeßionis, ad diem reductionis, ad perseuerãdum esse debeat? Respondeo hoc lege aliqua non determinatur, ut d. l. ij. de custo. reo. ibi: post modicum, non tamen dicit quod sit illud modicum. Dic quod sit in arbitrio iudicis considerata qualitate personarũ, & enormitate uel leuitate criminis. Cum enim tempus, uel quid aliud à iure non præfinitur, remittitur iudicis arbitrio. ff. de iure delibe. l. j. & l. hodie. ff. de pœnis. l. j. de effracto.

ADDITIO D. LVDOVICI.

HAEC est uera conclusio, de tempore intermedio inter confeßionem & ratificationem, remittendo in arbitrio iudicis, in quo adde tu Iac. But. in l. ij. C. de custo. reo. & Ang. & Saly. ibidẽ, & do. Ang. Are. in libello suo malefic. in uerbo fama. in pe. col. in uersi. ij. nota quod si confeßio &c. & etiam supra hoc dixi.

GVIDO DE SVZARIA.

80 QVAERO qui † debeant quæstioni interesse? Respondeo, ut ff. de adulter. l. si postulauerit. §. quæstioni. in secreto autem, iudex recipiet dictum eius, tortus enim habet similitudinem testis: ut in summa de quæstionibus. §. sed habetur. & ff. eo. ti. l. j. §. imperator.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA hanc materiam de dicto rei recipiendo in secretis, uide tu quod no. Bart. in d. l. si postulauerit. §. quæstioni. ff. de adul. ubi multum notabiliter loquitur in materia testis torquendi, an aduocatus poßit esse præsens, & concludit quod non in examinatione, sed in delatione iuramenti sic.

GVIDO

GVIDO DE SVZARIA.

81 SED nunquid † liber homo poßit torqueri? Videtur q̃d nõ, quia quasi totus titulus de quæst. C. & ff. de tortura seruorum, intelligere uidetur, alij dicunt, quod liber homo torquetur in casibus, scilicet, quãdo in testimonio uacillat, & præsens fuit facto, ut ff. de quæsti. l. ex libero. & l. testes. Et in crimine falsi, ut C. de fal. l. si quis decurio. ar. C. de proba. l. iubemus. & C. de testi. l. nullum. & in alio casu speciali. C. de male. & mathe. l. si excepta. & not. in apparatu & C. de quæsti. l. decuriones. Si ergo est speciale, in contrariũ est ius cõmune. l. ius singulare. ff. de legibus. sic & milites regulariter non torquentur, ut ar. C. de quæsti. l. milites. sic nec decuriones. C. ex qui. cau. infa. irro. l. decuriones. C. de quæsti. l. diuo. & C. de pœnis. l. decuriones. & l. decurionũ & l. minime. ad l. Iul. maie. l. nullus. ff. de pœnis. l. moris. §. iste. ff. de de-
82 cu. l. ij. §. in decurionibus. & l. fin. cum concor. Tu dic † q̃ liber homo potest torqueri, non solum in alios, ut ff. de quæstionibus. l. ex libero. j. respon. & l. unius. §. testes. C. de aboli. l. fallaciter. §. quod si ingenuorum. C. de assess. l. nullus. ad fi. ff. de cust. reo. l. diuus Adrianus. sed etiam in seipsum, quãdoq; defertur ex aliquo crimine. C. de quæstio. l. si cognitionaliter. C. ex quib. cau. infa. irro. l. nullam. & ibi de hoc. C. de fal. l. sicut. ff. de re mili. l. proditores. Denuo quod liber homo torqueri potest inconuincibiliter. arguitur per l. si quis decurio. C. de fals. ubi decurio torquetur, imo melius. ff. de quæst. l. fi. ubi uidetur casus, quod liber homo torqueri possit, ut C. de accu. l. fi. ut C. de assess. l. nullus. quod no. & alius quam liber homo non potest esse decurio, ut ff. de decur. l. Seuerus, & ita seruat generalis consuetudo. & domi. Azo in sum. de quæstioni. §. torqueri. & §. torquentur.

ADDITIO D. LVDOVICI.

83 DE libero † homine, ut posit torqueri, iudicio meo, non est dubitandum, licet do. Author ad hoc probandū multū laboret, prout uides, nā ego habeo hoc pro absoluto, & licet hoc dixi in prim. huius operis, tamen nunc pro confirmatione dico unum uerbum ultra omnes, nā si liber homo torqueri nō posset, profecto ex mille delictis nō puniretur unum, contra l. ita uulneratus. ff. ad leg. Aquil. nā in delictis non semper sunt præsentes testes, imo qui male agit, cōmuniter odit lucem: unde ex hac ratione primo debet posse liber homo absq; dubio torqueri contra se & contra alios.

GVIDO DE SVZARIA.

ITEM, puerilis tamen quæstio est, nunquid ista principalis persona debeat poni, uel subijci tormentis ad ueritatem eruendam. Videtur quod non, quia totus tract. de quæst. C. & ff. uidetur cōsistere circa seruos suos torquendos, & liberos homines uacillantes: sed tu dic † quod ipsæ principa-
84 les personæ sunt quæstioni subijciēdæ, ut C. de quæst. l. iij. et ff. eo. ti. l. j. §. diuus. & §. si quis ultro. & l. unius. & ff. de re mil. l. proditor. præcedere tamen debent indicia uerisimiliter, ex quibus obiecti criminis reus, ex præfinitione culpæ iudicis animus informetur, ut C. de quæst. l. cum cognitionaliter. & l. milites. §. oportet. & C. de falsis. l. sicut.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PROVT attestatur ipsemet Author, hæc quæstio puerilis est, & probatur ex his quæ supra dicta sunt in additione prox. præcedēti, & per do. Authorē in §. prox. præcedenti, incip. sed nunquid liber homo &c.

GVIDO DE SVZARIA.

85 AN si iudex † adeo tormentando modum excesserit, ita quod

quod tortus in quæstione defecerit, uel membra debilitauerit, teneatur, & quo iure: et quod teneatur, dicit lex expresse ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. quæstionis. ibi: teneri eum &c. si enim torquendus est reus, ut innocentiæ, uel iudicio saluus reddatur, ut l. quæstionis. §. modus. ff. de quæstio. certe si iudex non seruauit, tenetur. & facit ff. sol. mat. l. si constante. §. si maritus. & Instit. qui sunt sui uel alie. iu. §. ij. & §. dominorum. & melius ff. ad leg. Aquil. l. sed quicunq;. §. si magister. & ff. de uerb. sig. l. locum. §. fi. & ff. de pig. act. l. eleganter. §. plane. nec prodest sibi, quod iudex tantum hoc fecit, cum deliquerit: nam omne maleficium praue præsumitur actum, ut C. de iniur. l. si non conuicij. & C. de
86 sicar. l. j. ¶ † Præterea, si propinquus in corrigendo propinquum, modum excessit, tenetur, ut C. de emen. propin. l. j. nec iudicē excusat officium: quia sicut priuatis, ita & magistratibus prohibitum est aliquid illicitū facere. l. nec magistratus ff. de iniur. econtra uidetur quod non teneatur, quia iudex causa ueritatis eruendæ hoc fecit, suum exequendo officium, & non animo deficiendi, uel debilitandi, igitur non debet teneri: nemo enim uidetur delinquere nisi animū malignum ad hoc habuerit. ff. de uerb. sig. l. sæpe. ad fi. uolūtas enim & propositum, distinguūt maleficia: ut ff. de fur. l. qui iniuriæ in prin. & facit ff. de acquir. pos. l. qui iure. et alibi scriptum est: Tunc crimen contrahitur, cum uoluntas nocendi interuenit, non alias. l. j. C. ad leg. Corn. de sicar. & facit ff. de lib. hom. exhib. l. iij. §. j. præsumitur enim bonum de officialibus, nisi probetur contrarium manifeste: ut ff. de offic. præfec. præt. l. j. ad fi. nam creditor, rem obligatam offerendo, non præsumitur deliquisse, quia notabilis est præsumptio, ut ff. de fur. l. cum creditor. sic & à simili, iudex in

proposi

proposito, causa sui officij exequendi, præsumitur id fecisse, non nocendi consilio, ut ff. de iniurijs. l. iniuriarum.
87 §. j. † & si aliquam culpam in excedendo modum, in torquendo adhibuit, non tamen tenetur l. Cor. de sica. quia in delictis, lata culpa non æquiparatur dolo. ff. de pœnis. l. aut facta. §. causa. Item officium necessitatis, suadet non remanere impunitum, quod alias coerceri deberet, ut ff. de his qui ut indi. l. post legatum. §. aduocatum. & l. tutorem. nã in dubio, si non apparet, præsumitur potius, uigore consilij, quã malo consilio id fecisse. l. minus instructus. de acquirend. posses. ff. pro socio l. merito. Accidit ad idem & aliud ualidius ar. sumptũ C. qui accu. nõ pos. l. ij. ad fi. ubi tutor, ex offi. suo, accusans de falso, producentẽ instrumẽta cõtra pupillũ, si nõ probat, non præsumitur calumniandi animo accusationẽ instituisse, nisi euidenter probetur, & non regulariter: quia qui non probat calumniari præsumitur, eo ipso quod nõ pbat. l. j. C. de aduo. diuer. iudi. Solutio, distinguũt quidã, si hoc apparet, quod fecerit ex uoluntate, dolo tenetur, sed casu absq; culpa, nullo modo tenetur, si autem cum aliqua culpa in excedendo modum, non puto teneri per l. j. C. de emen. seruorum. & bona est argumentatio, de potestate dominica ad potestatem rectoris, ut ff. de uerb. signifi. l. potestatis.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PASSVS iste de mortuo uel debilitato in tortura, an iudex teneatur uel ne, est multũ, iudicio meo considerãdus, & aperiendæ sunt aures pro dominis iudicantibus: in quo passu, do. Author concludit, quod in uno casu solũ tenetur iudex, quãdo apparet de dolo, alias autẽ nõ quãdo casu, uel etiã quãdo culpa excessit modum in torquẽdo, per d. l. j. de

O emen.

88 emen. seruo. ¶ † Ast ego sentio, quando culpa excessit modum in torquendo, nam eo ipso quod excedit modum, fingitur priuatus homo & non iudex, ergo debet teneri, sicut dicimus in tutore non bene administrãte bona pupilli, nã nõ fingitur tutor, sed tenetur tanquã quilibet: ut ff. de fur. l. interdum. §. qui tutela. & ff. pro emp. l. qui fundũ. §. si tutor. & arg. C. de epis. & cler. l. generaliter. Praeterea uidetur esse casus de hoc in l. item apud Labeonem. §. quaestionis, ad fi. ff. de iniur. ibi: sed si iussu domini quis quaestionẽ habeat, modum tamen excesserit, teneri eum debere Labeo ait &c. & hoc etiam reperio uoluisse Cy. Bal. & Salic. in l. Grac-
89 chus. C. de adul. & Ang. in l. iij. eo. tit. † ubi dicunt, quod si tortus deficit in tortura, iudex non tenetur, dummodo indicia praecedant, & in actis de indicijs appareat, & etiam iudex non fuerit egressus terminos torturae: & sic sentiunt aperte, quod tenetur iudex de excessu, & sic de culpa in excedẽdo: uerum est, quod in dubio non praesumitur egressus modum, ratione officij. l. Herennius. §. Gai. ff. de euic. unde ei qui dicit contrarium, incumbit onus probandi secundũ Angel. in d. l. iij. quod est not. dignum secundũ Ang. Aret. in suo tract. malef. in uer. fama. in uer. viij. quaero qd si tortus &c.

GVIDO DE SVZARIA.

90 SED quid † si probatum est maleficium per unum testẽ de ueritate tantum, nunquid erit sufficiens introitus ad tormenta habẽda? Videtur quod non, ut ff. de quaest. l. maritus. ubi per dictum huius testis non fuit ad quaestionem processum. Praeterea dictum unius testis nõ inducit indicium sine praesumptione, ut ff. de dote praeleg. l. Theopompus. & ff. quemad. test. aper. l. j. §. sed unius. & iura omnia tractantia de indicijs, quae requiruntur ad quaestionem habendam, lo-

quuntur

quuntur in plurali, scilicet, indicia præcedere debere, non autem dicunt indicium. l. j. ij. respon. ff. de quæst. & ibi & alijs argumentis. & l. unius. §. in ea causa. & l. fi. eod. tit. & C. eo. tit. l. cum cognitionaliter. & l. milites. & C. de fal. l. sicut. & pluralis locutio singulari numero non quiescit. ff. de manumis. testam. l. libertas quam. §. ult. Sed his non obst. dic unum testem de ueritate sufficere ad habendam torturam, ut in summa de quæst. §. indicium autem. & C. ad leg. Iul. maiest. l. si quis in apparatu. Non obstat l. maritus. quia ibi non fuit tortus propter dictum unius testis, quia ille qui prohibuit testimonium erat familiaris producētis, & ideo dictum suum nō fuit tanti effectus, quod faceret indicium. Non obstant alia iura in contrarium allegata in quibus de pluribus indicijs habetur mentio, quia illa pluralitas inspecto communi usu loquendi, in singularitatem resoluitur: ut ff. de uerb. sig. l. non est sine liberis. & ff. de negot. gest. l. ait prætor. §. j. & ff. de ori. iur. l. ij. §. exactis. & ff. de cond. & dem. l. demōstratio falsa. §. fi. & l. q cōcubinā. §. si Stichus.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DOMINVS Author concludit, quod potest quis torqueri per unum testem deponentem de ueritate, & idem uoluit ipsemet in §. proxime sequenti, in princip. dum tractat de fama: in quo adde tu glos. singularem de hoc in c. at si clerici. extra de iudicijs. quam pro singulari allegauit & secutus est dominus Abbas ibi in vij. colum. & glos. & ibi Bartol. in l. iij. C. ad legem Iul. maiestat. & Barto. in l. fi. ff. de quæstio. & in d. l. maritus. & in l. pen. eod. tit. & Bald. in l. ij. C. quor. appell. & Bald. in l. milites. C. de quæstio. & dom. meus Alexan. in consil. lxv. in pe. col. in j. uolum. incip. si præcedentibus &c. & do. Ang. Arct. in suo tractatu ma

leficiorum in uerb.fama. in uerſ.quæro an unum indicium.
91 † ubi limitat prædicta procedere ſi eſt unus teſtis integer, quia infamis, uel uilis non faceret indicium ad torturam. l. j.§.item Cornelio.& ibi Barto.de quæſtio.& uoluit domi. meus in conſi.de quo ſupra proxi.feci mentionem. Secundo limita prædictam concluſionē quando teſtis deponit recte ſup maleficio, ſecus ſi deponeret ſuper indicio ad maleficiū probandū:ita uoluit glo.quam ſequitur ibi Bar.& Bal.in l. fi.C.fami.erciſc.& Bart.in d.l.fi.ante fi.de quæſt.& domi. Abb.in c.j in j.col.extra de confeſ.& in c.ſuper eo.el ij. in ij.col.extra de teſti.¶ Tertio limita prædictam concluſio-
92 nem procedere niſi aliæ circūſtantiæ reſiſterent, † quia tūc unus teſtis de uiſu non facit indicium, ſecundum Bald.in d.l. ij.C.quorum appel.referens Ioan.Andr.ita tenentem, quod eſt notandum ſecundum eum, & idem uoluit do. Abb.in c. tertio loco.in v.col.de proba.& in c. cum in contemplatio ne.extra de reg.iu.pro quo adduco, quia quādo aliqua ſunt indicia pro reo excuſantia,tunc indicia contra eum debent eſſe multum urgentia,ut ſuperent illa, quæ faciunt pro ex- cuſatione rei:ita habetur in l. j. §. j.ff. de quæſtio.ita uoluit Ang.Are.in ſuo tract.malefi.in uerbo,fama.in uer. & præ dicta procedunt &c.

GVIDO DE SVZARIA.

93 QVID ſi maleficium † probatum eſt per famā tantum, poterit'ne ad tormēta procedi? Videtur quod ſic,quia pro batio famæ æquiparatur probationi unius teſtis. ff.de teſti. l.iij.§.eiuſdem.& ibi in apparatu,& ſupra proxi. q. dictū eſt indicium unius teſtis ſufficere ad quæſtionem habendā. Sed dic quod non, quia fama per ſe non probat, ſed inducit aliquod indiciū,ad confirmandas ſeu coadiuuandas, ſeu cō- proban

probandas alias probationes, ut d. § eiusdem. ibi, confirmat rem de qua agitur &c. id est, simul firmat, non tamen per se facit ualidum indicium: est enim fama res fragilis & perniciosa, ut plurimum per clientelas uoces artificiosæ transmissa, ab ipsis qui desiderant de hoc famam esse, ut ff. de hære. insti. l. Pacumeuius. & ar. C. de pœn. l. decurionum. & C. de offi. recto. prouin. l. iustissimos. ibi: nec ad libidinem. non enim quælibet indicia sunt sufficiẽtia ad torturam, ut supra dixi in prin. notabilium.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DE fama non sufficiente pro indicio ad torturã, dominus Author recte loquutus est, cuius dictis adde, quod idem uoluit Bar. in l. de minore. § tormenta, de quæstio. & Bal. in l. mili. C. eo. ti. & Saly. combon. in l. ea quidem in materia famæ. C. de accu. tamen limita, nisi fama esset orta à personis fidedignis, uel esset iuncta cum fuga, prout supra dixi in addi. mea incip. Circa hanc materiam qualiter & quomodo sumantur indicia, circa fi. ad quæ me remitto.

GVIDO DE SVZARIA.

94 SED † si præter famam esset aliquod indiciũ, puta dictũ unius testis, quod facit indicium, ut d. l. Theopompus. uel si constiterit accusatum esse inimicum interfecti, uel alias offensi de inimico præsumit ei. l. malum. ut ff. de quæst. l. ij. § præterea. & ff. de testi. l. iij. in prin. item si se iactasset delatus de maleficio committendo, nam talis iactatio inducit indicium contra iactantem, quod maleficium postea commiserit, cõsiderata qualitate personæ, arg. C. quod me. caus. l. metum. & ff. ex quib. cau. ma. l. iij. Tu allega meliora iura ff. ad leg. Iul. ma. l. famosi. uer. tamẽ ibi & ante quid fecerit, &c. & C. si quis im pe. maledi. l. unica. ibi: ex dictis hominũ

facta pensemus, & ff. de sup. leg. l. Labeo. ibi, neminem per-discere &c. item si accusatus uisus est fugere de loco malefi-
95 cij, † nam fuga accusat fugientem: ut in auth. de exhib. reis. §. si uero. & in auth. de sanc. epis. §. si quis ad ordinationem. item si consiliarius deposito officio se absentat, pro confes-so habetur, quod male fecerit. C. de asses. l. consiliarios. ff. de suspec. tu. l. in pluribus. ad fi. Item si is contra quem fama la-borat prauæ sit æstimationis, & homo qui similia facere consueuit. ff. de quæstio. l. de minore. §. tormenta. ff. de accu. l. is cui. §. ijsdem. Idem si foret aliud indicium, quod quilibet curiosus potest perpendere, secundum criminum qualita-tem, & personarum uarietatem: tunc cum adest aliquid de prædictis indicijs, uel alijs similibus, & fama probetur: po-terit ad tormēta procedi, quia fama probata simul cum ali-quo indicio, facit legitimum, & sufficiens indicium, & ad habendam torturam, quamuis fama per se non sufficiat.

ADDITIO D. LVDOVICI.

QVODLIBET ex prædictis indicijs, una cum fama, sufficit ad torturam, prout concludit do. Author, sed tu di-cas, quod multa ex prædictis indicijs etiam sine fama suffi-ciunt sola ad torturam, prout supra dixi circa princ. in ad-di. incip. circa hanc materiam qualiter & quomodo suman tur indicia &c. quæ non repeto: sed uide quæ ibi dixi, ubi posui de inimico & de fuga, & alijs similibus. Sed unū pro nunc non omitto, an unus testis una cum fama sint indicia sufficientia ad condemnationem: habes glos. in c. ueniens, el j. extra de testi. & posuit Bar. in d. l. de minore. §. tormenta. in vj. col. de quæstio.

GVIDO DE SVZARIA.

96 SED † quid si potestas habet arbitrium, quod nihil aliud

est di

est dicere, nisi quod bona fide procedat, secundum quod ei conscientia dictauerit, an poßit supplere defectum probationis indicij uigore arbitrij. Dic quod nō, quia nō uidetur esse commissum arbitrio suo, quod legitima indicia non debeant præcedere, quia iuris authoritas, sed facti non est in potestate iudicij. l. ordines. §. j. ff. ad municip.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PRO conclusione do. Authoris, quod uigore arbitrij iudicij conceßi à lege, uel à statuto non poßit supplere defectum indiciorum, adduco primo l. si à milite. §. edictum. ff. de testa. mil. ubi per libertatem arbitrij, non intelligitur concessum, quod non conuenit bonis moribus, & secundum bonos mores est interdictum, sed est contra bonos mores torquere aliquem sine sufficientibus indicijs, ergo non potest in hoc supplere iudex uigore arbitrij sui: & ita in terminis reperio Pau. de Elea. in cōmento. c. grauis. extra de depo. in ult. col. & Gand. in suo tract. malefic. in uer. itē quæro nunquid potestas &c. ¶ Pro quibus facit, nam hoc esset tollere defensiones & iura tertij, quæ nō potest quis auferre, uigore alicuius arbitrij, etiā liberi, & absoluti, ut in cle. sæpe. cum gl. in uerb. defensiones. extra de uer. sig. & in cle. pastoralis. §. pe. extra de re iu. & uoluit Bar. in l. filiusf. ff. de don. & Bar. in l. j. ff. de testa. mili. & extrauag. ad repri. in uerb. uidebitur. & in uerb. figura. & do. Ant. & Ioā. de Imo. in c. j. extra de cōsti. & Pe. de anch. in consi. clxij. inci. uisis diligenter &c.
97 ¶ † Vnū tamē tene mēti ꝙ uigore talis arbitrij poterit iudex torquere aliquē per dictū unius testis de uisu, etiā si non sit omni exceptione maior. Ita singulariter uoluit do. Gand. ubi supra proxi. in consi. lxv. in pe. col. in j. uol. incip. si præcedentibus indicijs &c. ubi etiā plus dixit, ꝙ etiam

 si ille

si ille testis fuisset receptus, parte nõ citata, potest torquere uigore illius testificationis, dummodo stylus sit, quod non citetur pars in examinatione testium in ea materia, quod perpetuo tene menti pro cõfirmatione eorum quæ dixit do. Author hic circa arbitrium concessum iudici in torquendo.

GVIDO DE SVZARIA.

SED quid si continetur in statuo ciuitatis Bononiæ, quod non possit aliquis poni ad torturam, nisi contra eum fuerint habitæ uiolẽtæ præsumptiones? Respondeo, requirũtur magna indicia quæ sint aliquominus indubitata, & plus indicijs simplicibus ex quibus proceditur ad torturam, ut dictum est, nam & illa uidentur manifesta argumenta.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PRO do. Authore facit circa hoc de uiolẽtis præsumptionibus, illud quod habetur in c. afferte. extra de præsum. & ibi do. Abb. in iiij. col. & per Bal. in l. fi. in j. col. & in l. neq;
98 natales in j. col. C. de prob. Hinc est quod dicimus, q † præsumptio iuris dicitur uiolenta, secundum Pau. de cast. in ij. consilio incip. acta iudiciaria &c. Adeo quod præsumptio iuris operatur, quod potest ferri sentẽtia pro actore, secundum eundem Pau. de cast. in suo consil. xcv. inci. si dico me &c. & plus dico, quod præsumptio uiolenta sufficit ad cõdemnandum in criminibus occultis, ut puta in crimine adulterij. l. si quis adulterij. C. de adul. Idem dico in omnibus casibus a iure expreßis, secundum Bar. in l. quod nerua. in v. col. ff. depo si. de qua materia posuit aliquid Ange. Are. in suo tract. malefi. in uerbo, fama. in ij. col. cum seq.

GVIDO DE SVZARIA.

99 SED quid † si continetur in statuto quod nemo poßit torqueri, nisi indicia indubitata præcesserint: ut exemplum de

de indicijs indubitatis. Ecce enim camera habens unum aditum & exitum, non plures, de dicta camera exiuit quis pallidus, trepidans cum cultello nudo sanguinolento in manu, statim post exitum, reperitur homo recenter occisus in dicta camera, certe ista sunt indicia ad probationem maleficij indubitata, ex quibus non solum ad tormenta, sed etiam ad condemnationem, & poenæ impositionem potest procedi: & ita intelligitur lex sciant. C. de probatio. ibi, uel indicijs ad probationem indubitatis. Et nota disiunctiuam uel, nam palliditas, uel trepidatio, est unum indicium contra ipsum, ut ff. de quæstio. l. de minore. §. tormenta. Item delatio gladij, præsertim nudi, est aliud indicium: nam de portantibus arma lex male præsumit, ut C. ut armorum usus. l. una. & in auth. de man. prin. §. ulti. col. iij. Item quod gladius erat sanguinolentus, & erat aliud indicium, homine enim occiso gladius debet esse sanguinolentus, nam ex qualitate facti, accipitur coniectura, sic & alias dicitur ff. de dona. inter uir. & uxo. l. utrum. raro tamen contingunt talia indicia.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN hoc primo exemplo dominus Author recte loquutus est, in quo exemplo concordat Gand. in tract. suo malefic. in rub. de indic. & præsump. & Bar. in l. ij. ff. de fur. & Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de proba. §. iij. uersi. xiij. & domi. Ange. Aret. in suo tractatu malefic. in uerbo, fama publica præcedente.

GVIDO DE SVZARIA.

200 EST aliud † indicium ad probationem indubitatum, & istud sæpius contingere potest, cum occiditur Titius in aliqua uinea uel fundo, & de hoc accusatur Seius, sed de uisu nulli testes deponunt, quod uiderint Seium hoc homicidiū

committere, sed probantur ista contra Seium. Primo quod ipse Seius erat inimicus Titij. Item probant testes, quod uiderint Seium admenantem gladium contra Titium. Item probatur per testes, quod Seius aufugit tempore perpetrati maleficij. Itē probatur per famā & uocē publicam, quod Seius dictum Titium interfecit: certe ista quatuor simul iuncta, quāuis singula per se non sufficerent, sunt sufficientia indicia indubitata, non solum ad torturam, sed etiā ad condemnationem, & sic potest intelligi d.l. sciant.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN HOC secundo exemplo do. Author etiam recte loquutus est, & cum eo concordat Gand. in tract. malefici. in rub. de indicijs & præsump. & Ange. Aret. in suo tractatu etiam malefi. in uerbo, fama. & posuit domi. Abbas in cap. tertio loco. extra de proba.

GVIDO DE SVZARIA.

101 EST VIDERE † aliud exemplum de præsumptionibus indubitatis. Defertur quod Seius Titiū fecit occidi, nō sunt testes qui dicant hoc se uidisse, tamen probantur ista indicia. Primo quod Seius erat inimicus Titij. Item quod dictus Seius perpetrato homicidio receptauit homicidam. Itē quod homicida erat domesticus & familiaris Seij. Itē quod fama est, quod Seius fecit occidi Titium. Item quod Seius se iactauit, quod fecerat occidi Titium, & est homo, de quo est uerisimile quod talia faceret. Item quod olim aliquæ offensiones interuenerunt inter eos, ita quod indicia ista simul iuncta uidētur nedū ad tormenta, sed etiā ad condemnationem sufficere indubitata indicia. & ita potest exēplificari. d.l. sciant. Nec mirum si ex pluribus simul iunctis, quorum quodlibet per se non sufficit ad indicium indubitatum,

tum, uel ad plene probandum, sit indubitatum indiciū uel plena fides, nam hoc iure habetur expressum, ut in Authē. de instru.cau.& fide.§.si uero nullus hominorum.colla.vj. duo enim uel plura imperfecta constituunt unū perfectū. l.cū scimus, in princ.C.de agr.& censi.lib.xj.& quæ non prosunt singula, multa iuuant, ut c.præterea.extra de testi. l.sancimus, ad fi.C.de testa.& uide de hoc per Azo.in l.ij.
102 in fine primi respon.de excu.tu.¶ † Quid plura? reperitur in iure cautū, quod ipsa causa principalis criminalis ꝑ argumēta & præsumptiones cognoscitur & terminatur, quāquā de liquido delicto probari nō poßit, ut l.nō omnes. §.à barbaris.ibi, & si hoc liquide probari non poßit argumētis, tamē cognoscēdū est, & tamē in capitali causa agitur, ut l.deser.§.his qui.de qō.& facit in Auth.ut li.ma.& aui.§.illud.Curiosus autē lector multa alia poterit inuenire exempla de indicijs ad probationem indubitatis.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN HOC tertio exemplo etiā d.Author recte sensit, de qua materia indiciorum indubitatorum, etiam ad condemnationē, non solū ad torturā, posuit Bal.in d.l.sciant.& in l.neq; natales.in j.col.& in l.siue.in ij col.C.de probat.& Bal.in l.quicūq;.C.de ser.fu.& Bal.& Io.de Imo.in l.si.ff. de hære.insti.& Bal.in l.fi.ff.de offi.procon.& Bal.in Addit.Spec.in tit.de sent.circa fi.& Ioā. Calde in c.uestra.de coha.cle.& muli.& do.Abb.in c.tertio loco.de proba.& Gandi.in tract.malefi.in rub.de indi.& præsum.& Ange. Aret.in d.uerbo, fama publica.in uer.quæro an unum indicium.& Pau.de Cast.in consi.cxcvj.incip.Visa inquisitione &c. ubi dixit unum notabile uerbum, quod in casibus, in quibus quis potest condēnari ex indicijs indubitatis, po-

test

test cõdẽnari ad pœnã pecuniariã, nõ autẽ corporalem, de qua materia posuit etiã do. meus Alex. in v. col. in j. uol. incip. quãdo plures &c. & in cõsi. xxiiij. in xiiij. colum. in ij.
203 uolu. inci. An si quis &c. in ij. uol. ubi dixit, † quod in criminalibus nõ iungũtur probationes diuersi generis ad cõdẽnandũ, ut ibi per eũ multũ notabiliter loquentem in hac materia, & ibi ponit quid in maleficijs cõmißis de nocte, uel quæ alias difficile possunt probari, quæ probationes admittũtur. & in cõsi. liij. in j. col. & per to. in eo. ij. uol. inci. Quãdo probari debet. & in consil. ult. in iij. col. in iij. uolu. ¶ Circa uero illud, quod incidenter dixit d. Author, quod duæ uel plures probationes imperfectæ iunguntur ad faciẽdum unam plenam probationẽ &c. de hoc non dicam tibi nunc, quia est extra materiã de qua agimus, sed si de hoc uidere contingeret remitto te ad do. meũ Alex. in consi. xix. in ij. col. in j. uol. incip. Vtrũ si post factã &c. & in consi. lxv. in ult. col. in eo. j. uol. incip. Si præcedentibus. & in cõsil. xiij. in xiij. col. in eo. j. uolu. incip. An promisso &c. & in cõsil. xxxiij. in ulti. col. in eo. j. uol. inci. Viso puncto &c. & in consi. liiij. in eo. j. uol. incip. In causa uertẽte. ubi dicit etiam, quod in criminalibus peruenitur ad diffinitiuam per præsumptiones tam legis, quam hominis.

ADDITIO D. LVDOVICI.

204 AN MILITES † nostri temporis possunt subijci quæstioni. Dic quod sic, cum nec in assumptione militiæ, nec in uita interueniant in eis, nec obseruẽtur ea quæ ueros milites decet obseruare & obseruari expediunt, unde militaribus priuilegijs gaudere non debent: ut in Authen. de manda. prin. §. fin. col. iii. & ibi in apparatu de hoc ibi, & talibus militibus &c. Nam si quis non seruatis solẽnitatibus

bus fabricensis efficiatur, habetur pro non fabricensi, & sibi fabricensia priuilegia denegātur, ut l. siquis consortiū. C. de fabri. lib. xj. & C. de epis. & cle. l. generaliter, uer. eos. tamen, ubi clericis non seruantibus solennia, clericalia priuilegia denegantur, seu beneficia clericalia, & facit l. nominationes. C. de appella. nam etiam milites in quibusdam etiā criminibus torquentur, & habentur quo ad hoc pro militibus, de re mili. l. proditores.

ADDITIO D. LVDOVICI.

ALIAS promisi tibi examinare, an milites nostri temporis possint torqueri, infrà tractatu de præcedentia docto-
105 ris & militis, circa fi. in Addi, meis ibidem. † Nunc igitur scias uelim, quod milites nostri temporis, euntes quotidie per plateas, non gaudent priuilegis militum, prout dixi tibi in loco præalleg. possunt torqueri sicut alij priuati: ita uoluit Barto. in suo tractatu de quæstionibus, licet iudicio meo ille tractatus non fuerit Bar. ut uidere poteris ex stylo eius, tamen attribuitur Barto. sed ultra Barto. dicas, quod idem uoluit Cy. in j. l. C. de iur. & fac. igno. tamen reperio eundem Bal. in l. j. in fine. C. qui bonis cedere possunt. dicentem quod milites nostri temporis non possunt carcerari per debito contractus, uel ultimæ uoluntatis, quia secundū eum ueri milites sunt, alias falso uocabulo utentur: & licet non habeant insignia antiquæ obseruantiæ, tamen habēt insignia nouæ obseruantiæ, quæ loco ueri successerunt. Et idē comprobauit Io. de Ligna. in c. quanto. in pe. col. extra de magi. Sed tu non recedas à prima opinione, quia imo isti non sunt ueri milites, prout uoluit expresse do. Abb. in d. c.
106 quanto. pro quibus facit. † Nam insignia sola esse uera, nō sunt illa, quæ faciunt milites gaudere priuilegijs suis, sed exerci

exercitium.ita probatur in l.pe.C.de test.mil.ubi dicit quod miles non militans,nõ gaudet priuilegijs militum, ergo multominus debent gaudere milites nostri temporis,qui nõ habent,nec habuerunt uera insignia,nec etiam exercent militaria,seu non militant.Ad idem facit quod dixit Bal.per illum tex.in d.l.pen.Bal.in l.officiales.C.de episc.& cler.& idem Ioan.de Ligna.in clemen.cum ex eo.de sent.excom.& Angel.in consi.cxcvij.incip.in Dei nomine,uisa narratione. et do.Canon.in c.ij.ertra de foro compet. ubi dixerunt quod milites,seu fratres Gaudẽtes,non gaudẽt priuilegijs clericorum:ergo in proposito nostro,milites nostri temporis,nõ debent etiam gaudere priuilegio ueri militis.Et in terminis uoluit Dyn. in suo tractatu de quæstionibus. in uer. quæ personæ possunt torqueri &c. in uersic. modo dictum est. & Cyn.& Angel.in l.milites.C.de quæst.& Cyn.in l.iij.C. ad leg.Iul.maiest.& in terminis etiam uoluit Ang. Aret.in tractatu maleficiorum.in uerbo,fama.in uers.sexto quæro quæ personæ &c.

GVIDO DE SVZARIA.

107 QVID de militibus † cœlestibus? Dic quod presbyteri non torquentur,clerici autem sic,de iure ciuili.C.de epis.et cler.l.presbyteri.& in apparatu l.fallaciter.C.de aboli. tamen de iure nouißimo secus,per authen. Friderici ad decus et honorem.§.statuimus. ¶ Præterea si militibus terrestribus concessa est immunitas,ut non torqueantur,multo magis cœlestibus.arg.l.sacrosan.C.de episc.& cler.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DE clericis & presbyteris dixi supra in addit.inci. Circa has personas priuilegiatas &c.ubi allegaui do.Abb.in c.cũ in contẽplatione.in j.col.in fi.extra de reg.iur. & ultra ibi

dicta,

dicta, uide glo. xv. q. vj. in sum. & glo. iij. q. v. & Innoc. in d. c. cum in contemplatione. & do. Ang. in suo tracta. malefi. in uerbo, fama. in uer. vj. quæro quæ personæ &c.

GVIDO DE SVZARIA.

108 QVID de iudicibus † siue aduocatis, nũquid poßint torqueri? Videtur quod non sicut ueri milites, nam militant patroni causarũ, ut C. de aduo. diuer. iudi. l. aduocati. Præterea sicut militibus concessum est priuilegium, ut condemnati non exigantur, nisi inquantum facere possunt, ita & patroni causarũ. l. milites. j. respon. de re iudi. in apparatu. Ecõtra uidetur, q̃a nulla l. cauetur, quod iudices, siue aduocati, sint immunes à tortura. Solutio. dic q̃ de iuris subtilitate siue solẽnitate nõ debent torqueri, ut d. l. aduocati, sed de cõsuetudine, quæ est optima legũ interpres, seruatur cõtrarium.

ADDITIO D. LVDOVICI.

SVM propositi quod nec de iure nec de consuetudine possint aduocati torqueri, nam de iure habeo hoc pro expedito, prout conclusit ipsemet Author, pro quo faciũt ea quæ dixi supra in addi. meis de præcedentia doctoris & militis: 109 nam argumenta ibi facta manifeste concludunt † quod aduocati multominus possunt de iure torqueri quam milites. De consuetudine etiam non possunt torqueri, nam consuetudo inducens, quod personæ priuilegiatæ torqueantur, non ualet: tex. est in l. omnes iudices. & hoc ibi uoluit Bar. C. de decur. lib. x. & supra etiam aliquid dixi, circa princ. in uers. circa has personas priuilegiatas &c.

GVIDO DE SVZARIA.

110 AN consiliarij † ciuitatum nostri temporis poßint torqueri? Dic q̃ de iuris solẽnitate non debẽt torqueri, quia cuiuscũq; ciuitatis cõsiliarij decuriões sunt, ut ff. q̃d cuius. uni.

no.

no.l.nulli.ff.de uerbo.sig.l.pupillus.§.decuriones. de generali autem consuetudine, quæ est optima legum interpres, cõtrarium semper uidi seruari, & consului.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA consiliarios non torquendos, sum omnino cum domino Authore, nam consiliarij successerunt loco decurionum, secundum Bar.in l.j.ff.de offic.asses.& not.in rubr.C.
111 de decur.lib.x. ¶ † Plus dico quod iudex torquens eos capite punitur secundum Bal.in l.decurio.C.de quæstio. & domi.Ange.Aret.in suo tracta.malefic.in uerbo, Fama.in uer. quæro quæ personæ &c.ubi dixit hoc non habere locum in crimine læsæ maiestatis & proditionis populi.allegat text. in l.fallaciter.C.de aboli. quæ omnia tene menti, quia hæc materia tormentorum sæpenumero occurrit. Et licet dominus Author in ea multum singulariter & copiose loquutus fuerit, nihilominus in aliquibus deficit, prout ex supradictis apparet, in quibus addendo, declarando, & aliquando corrigendo, ubi opus fuit, si quid inepte diximus, id paruitati ingenij mei attribuendum est: si quid uero boni, id supremo Deo, omnium bonorum largitori, à quo omne bonum, & omne donum perfectum procedit, ut patri luminum attribues. ¶ Ludouicus Bologninus utriusque iuris doctor clarißimus, & eques insignis.

¶ Finis Tractatus de Tormentis domini Guidonis de Suzaria Mantuani.

TRACTATVS
DE QVAESTIONIBVS & Tormentis Clarissimi ingenij, ac legum apicis D. Baldi de Periglis, Perusini.

1 Iudex humanitate non modica pollere debet, non enim debet statim ad quæstiones & torturas procedere.
Quæstio non de qualibet leui causa aut crimine est habenda.
Indicia quælibet non sufficiunt ad torturam.
2 Tortus non est ad torturã repetendus nisi duobus cõcurrentibus.
Iudex eo vti debet temperamento, vt tortus, aut innocentię, aut supplicio seruetur saluus.
Quæstio quid proprie dicatur.
3 Quæstioni possunt subijci liberi & serui, & statuliberi & liberti.
4 Minor xiiij. ann. nõ debet torqueri, põt tñ ferula vel corrigia cędi.
5 Decuriones aliquo casu torqueri possunt.
6 Quæstio repeti non potest nisi nouis superuenientibus indicijs.
7 Iudex æquus in quæstione repetenda quæ attendere debeat.
Tormenta quo ordine sunt proponenda.
Fœmina masculo præfertur in tortura.
8 Tortura ex quibus causis posſit adhiberi.
9 Indicia quæ & qualia torturam præcedere debeant.
10 Conuersatio mala operationis malæ est indicatiua.
11 Indicia sumi possunt ex trepidatione vel constantia.
12 Fuga indicium facit de maleficio perpetrato.

CAPITVLVM PRIMVM CIRca diffinitionem quæstionis

DE quæstionibus tractaturus, uidendum est primo quid sit quæstio. Secundo quæ personæ possunt torqueri, & quomodo. Tertio qualiter inquisitio seu quæstio debet fieri, siue cum quo moderamine sunt ha-

 benda

benda tormenta, & quo ordine sunt homines torquendi, & ex quibus causis, & quid oportet præcedere quæstionē. Item quis sit quæstionis effectus. Demum formabo aliquas quæstiones utiles & frequentes super prædictis. Et ut iudicibus immoderate sæuiētibus aliqua temperies imponatur,
1 præmittam quinq; in generali. † Primum est quod iudices qui intendunt de aliquo quæstionem habere, ante omnia habeant humanitatis rationem siue considerationem, ut non facile ad tormentum prosiliant, nec repente accedant, quantumcunq; accedant aut adsint uerisimilia argumenta, si alia leuiori uia potest obiecti criminis ueritas haberi seu reperiri. ff. eo. l. diuus. j. & ij responso. & l. edictum. & C. eo. l. quoties. Secūdū uero, quod nō de qualibet leui causa nec de quolibet leui crimine, nec indifferenter de quibuslibet personis habēda est quæstio, ut d. l. edictum. Tertiū uero, quod qualibet indicia non sunt sufficientia ad tormenta habēda, tūc enim torquendus est reus, cum suspectus est, & indicia præcesserunt talia, quod sola cōfeßio deesse uideatur, ut ff.
2 eo. l. j. ij. responso. † Quartum uero, quod in quæstione non est quis repetendus, nisi duo concurrant contra eum, scilicet quod noua superueniant indicia, & quod tortus in fortitudine corporis quantūcūq; durauerit, ut ff. eo. l. unius. §. j. Quintum uero, quod iudices hoc temperamentum tenere debeant, ut tormenta non sumant de aliquo in immensum, nec quantum postulauerit actor, sed quantum moderatæ rationis temperamenta desiderāt, adeo quod tortus saluus innocentiæ uel supplicio conseruetur: ut l. de minore. §. tormenta. & l. quæstionis modū. ff. eo. alias tenetur de iniuria. ff. eo. l. item apud. §. quæstionis. Et quæstio diffinitur sic: Quæstio est inquisitio quæ fit ad eruendā ueritatē per tormen

mētā & corporis dolorē. Nuda ergo interpretatio & interrogatio uel leuis intētio pertinet ad hoc edictū, ut ff. de iniu. l. Item apud. §. adijcitur. uersi. quæstionem. † Quæ personæ torqueri possunt. Et certe torqueri possunt tam liberi quam serui, & liberti & statuliberi: ut l. edictum. & l. ex libero. ff. e. & l. prægnantis. ff. de pœn. Licet quidam dicant liberos homines indubitanter tam in seipsos quam in alios posse torqueri, ut l. ex libero. in prin. ff. e. & l. unius. §. testis. l. sicut. & l. si quis decurio. C. de falsis. & l. proditores. ff. de re mili. in cor. ut iudi. sine quoquo suffra. §. omnes. coll. ij. quo ad crimina & quo ad personas cuiuscunq; conditionis exceptis in dignitate positis torqueri permittit. C. quib. ex cau. infa. irro. l. nullam ubi de hoc. C. de asses. l. nullus. in fi. Omnia supra dicta loquuntur de quæstionibus habendis de liberis hominibus, excipiūtur aliquæ personæ quas ius torqueri non sinit, quidā propter ætatem, ut minores xiiij. an=
4 nis. † Nā torqueri non possunt, ueruntamē ferula cedi, uel terreri corrigia, uel uirgis leniter possunt ad eruendam ueritatem, ut l. j. §. impubes. & l. excipiantur. ff. ad Syl. & l. de minore primo responso. & l. ex libero. §. de minore. ff. eo. Item decrepitis subuenitur, ut non torqueantur. Sed quæ dicitur ista ætas cui debet subueniri? Respondeo ut ff. ad Sylla. l. ij. §. ignoscitur. Item positi in dignitate non torquentur ut eminentißimi iudices, & milites, & decuriones, & filij, & nepotes, scilicet prædictorū, ne aliqua macula in eos aspergatur, ut de eo. l. milites. & l. diuo. Marco. & l. de curiones. ff. de decurio. l. fi. Sed in quibusdā criminibus dignitas non præbet excusationē, nec minoritas quin torqueātur, ut in crimine læsæ maiestatis proditoribus & quibusdā alijs, ut ff. eo. l. de minore. j. responso. & ff. eo. l. ex libero. §. j.

5 & de re mil.l.desertores.§.is qui. & l.proditores. † Item decuriones in aliquo casu torquētur, cum quæritur de fide instrumentorum, quæ ante decurionatum fecerant. l.ut si quis decurio.C.ad.l.Corne.de falsis. Item mulieres dum sunt prægnantes torqueri non possunt, ut l. prægnantis.ff. de poe.hic non esse in immensum habenda, ne quanta postulauerit accusator moderatæ rationis &c.ut l.de minore. § tormenta.ff.eo. Et circa hoc non potest certa doctrina dari nec tradi. Sed iudex considerabit cuius fortitudinis sit torquendus, uel cuius debilitatis, uel cuius ualitudinis, cuius ætatis, & secundum ætatem, uarietatem personarum, uarietatem criminis seu alterius negotij qualitatem, quandoq; superioribus, quandoq; minoribus utatur tormentis. Et quod hæc sint cōsideranda, arguitur per iura ff.de re mili.l.iij.§ fi.l.si quis.ad Sylla.in princ.& §.conueniatur.& l.j.§.impubes. Dic ergo torqueri, ut innocentiæ uel supplicio conseruet incolumem. Sed quid si sit semel habita quæstio de aliquo, qui nil forte dixit, uult iudex repetere quæstionem de aliquo nouo accidenti, nunquid potest? Videtur quod sic, per l.repeti.ff.eo. Et ubi lex non distinguit, nec nos distin-
6 guere debemus, ut l.de pretio.ff.de publi. † Tamē dic quod non, nisi nouis indicijs interim habitis, ut quia tortus dicebat nullum ista nocte iacuisse ubi maleficium fuerat cōmissum, postea inuentum est per testes quod alius uel similis abijt. Et hæc est cōmunis opinio, nō tamen allegāt aliquid, tu allegabis.ff.de uer.signi.l. boues. §. hoc sermone.ff.pro soc.l.si socius pro filia.§.ne si prior. Assessores tamē honoris & auidi & cupidi hoc nō seruant, imo quotidie quæstiones repetūt absq; nouis indicijs quousq; de obiectis annuāt ueritatem, quorum opinio potest argumentari seu defendi

per

per l.iij.auth.ut iud.sine quoquo suffra.§.oportet.col.ij.ubi iudices torquent furem & non prius conquiescant.† Consideret autem bonus iudex in quæstione repetenda, quomodo tortus in animo fortitudine corporis perseuerauerit.ff.eo.l.unius.§.reus. Quo ordine sint habenda tormenta. Respondeo, sagax iudex æstimabit à quo facilius poßit ueritas erui, ut ab isto quæstionem incipiat, & à timidiori magis suspecto à minori & etiam à debiliori, non autem à fortiori.ff.eo.l.j.§.j.& l.unius.j.responso. Item si torquendi sunt pater & filius, à filio incipiat, & in aspectu patris, quia per hoc citius dicet pater cum ipse magis torqueatur.l.isti quidã.ff. quod met.causa.& Insti de noxa.act.§.sed ueteres. Item fœmina prius torqueatur quã masculus, quia homo tanquam maioris conscientiæ & constantiæ tardius cõfiteretur, & mulier citius, quia momentaneum & instabile cor habet.C.de inoffi.testa.l.filia.extra de uerb.sig.c.forus.l.differre. ff.de iure fisci.† Ex quibus causis torqueantur homines ex ciuili & criminali, tunc cum aliter ueritas non potest inueniri.ff.eo.l.diuus.& l.ex libero.& quoties. C.eo.in summa eo.tit.non tamen ex omni causa torquendus nec quilibet indifferenter.ff.eo.l.edictum. Sed quæritur, quæ oportet præcedere quæstionem. Dic indicia sufficientia & uerisimilia, quia à tormentis non est inchoandum.ff.eo.l.j.j.responso. Nam sine indicijs siue præsumptionibus non est quis torquendus.ff.eo.lege diuus.& lege maritus.& l.fin. C.de falsis.l.sicut.in fi. Et certe rectoribus est ualde considerandum, & ponderose aduertendum, nunquid præcedentia sunt uerisimilia & sufficientia ad habendam torturam, cum alias restitutio uel appellatio subsequens prodesse nõ poßit. Nã plurimi dum torquẽtur, deficere solẽt.ff.de pœ.

l.aut. §. j. & ideo torturam oportet præcedere indicia, ut
probatur in iuribus præallega. & C.eo.l.milites.& l.cum
9 cognitionaliter. cum simi. † Sed quæ & qualia indicia?
Respondeo non bene potest dici sed committitur arbitrio
iudicis.ff.de test.l.iij.in prin.ibi: tu magis scire &c. Sic dici
tur de mora & accessionibus.ff.de diuersis & tempo.præ
scrip.l.accessiõibus.ff.de usur.l. mora Et istud est generale
quod nõ determinatur à iure, ideo relinquitur arbitrio iu
dicis,ut in pœnis à iure nõ determinatis,ut in l.hodie. ff.de
pœnis.& l.sancimus.C.de pœnis.ff.de effrac.l.ij.§.j.& sic
de tempore quod indeterminate profertur. ff.de libe.in l.j.
in prin.Possumus tamen in genere talem doctrinam pone
re,quod discretus iudex solenniter instare debet ad indagan
dum indicia contra delictum ex aliquo crimine.Nam indi
cia sunt alias probationibus proxima. Et dicuntur indicia,
quasi demonstratiua mentis,& ueritatis,& probationum
adminicula.C.de probatio.l.instrumenta.& l.fi.sunt autem
indicia pars probationis claræ.C.qui testa.facere pos.l.hac
consultißima.§.demum.ibi:indicia &c.Et dicũtur indicia,
ab indicando,unde indicia, id est,debita adminicula ad inda
gandam ueritatem.C.ad l.Iuliam de adulte. l.si quis adulte
10 ri.ff.de præscrip.uer.l.solent. † Quærat iudex instanter
cum quibus,per quæ loca conuersabatur delatus,quem tor
quere intendit, quoniam mala conuersatio est malæ opera
tionis indicium.ff.de admi.tut.l.si plures.§.aßidue.Nam ex
mala conuersatione bonus efficitur uitiosus.ff.de ædili. edic.
l.ædiles.§.Pædius ibi,Aleator forte &c. Nam cum Psal
mista ait. Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso per
uerteris &c.Dictum Philosophi,Qualis quisq;,talium cõ
sortio delectatur.Item cõsideret loca quibus cõuersabatur,
quia

quia ex locorum uarietate uaria colligitur cōiectura. ut C. si mā.ita.fu.al.l.fi.ff.de pœ.l.aut.§.omnē. Item iuste quæritur si erat inimicus offensi,uel si aliqua offensio interuenerat inter eos,quia tunc erit præsumptio culpæ,quia inimicum de inimico malum cogitare & facere facilius ius permittit præsumi,ut ff.de his quib.ut indi.l.si inimicitiæ.ff.de adim.le.l.iiij.§.fi.ff.e.l.j.§.præterea inimicorum.Item inuestigare debebit cuius æstimationis & famæ:qualis enim fama & opinio cuiuscunque in ciuitate, talis præsumitur.ff.eo.l.de minore.§.tormenta.ibi:Vel cuius æstimationis.ff.de rei uendi.l.si ambo.j.responso.in auth. de testi. l. sancimus
11 alijs.§.j.colla.vij.† Item poterit iudex sumere indicia ex cōstantia uel trepidatione uocis, uel membrorum , uel pallore, ut d. §. tormenta.locutio enim & constantia & trepiditas est æstimatio cuiuscunq;,ideo æstimanda & indagāda est,quoniā multa afferunt ad inuestigandā ueritatē & in lucem emergunt,ut d.§.tormēta.Item inquirat cuius uitæ primo fuerit,& an talia uel cōsimilia,de quibus inculpatur,ad præsens facere consueuerit. Nam de uno quoq; bonum uel malum præsumimus,consideratis primo agitatis ab illo.ff. de re mili.l.desertorem.§.fi.ibi:qui ad hostem confugit. & l.non omnes.§.à barbaris.ff.de suspe.tut. l. tutor quoque.§. quandoque potest.ex gestis enim præteritæ uitæ metimur gesta præsentis,ut C.de præpo.agē.in rebus.l.ij.§.fi.lib.xij. Item an fuerit eū minatus,quoniā erit indicium q̄ operibus impleuerit,q̄ uerbis terrendo profudit,cum ex dictis hominū facta pensemus.C.si quis impe.maledixe.l.j.ff.sup.l.leg. l.Labeo.Itē cōsiderandū an talis sit,qui cōsueuerit & posse habuerit talia implendi,quod est notandum. ad l.Iul.maiesta.l.famosi.ibi,An poterit facere,& an ante quid fecerit.

12 † Item si iam fuit indiciũ cõtra eum, uel se absentauit post pfectũ maleficiũ, ar. in auth. de exhi. §. si uero. & de cõs. §. consiliarios. cũ simi. Item testes recipiat super maleficio, in loco ubi fuit cõmissum, de uoce publica & fama, quæ ipsa omnia coadiuuãt effectũ ad tormenta. ff. de solu. l. j. §. flumẽ ex multis alijs casibus indicia sumat ad informandũ cõscientiam pro inuenienda ueritate delicti & criminis.

1 Confessio rei non statim sibi præiudicat, sed expectari debet eius in eadem perseuerantia.
2 Crimen sponte confessus statim est incarcerandus.
3 Torto in tortura contra alium deponenti quando credatur.
4 Tortus in quibus casibus sit de alijs interrogandus.
5 Accusatus super vno furto & tortus, si confessus fuerit, an possit torqueri super alijs.
6 Torquendus petẽs dilationẽ ad reprobãda indicia an sit audiẽdus.
7 Defensio sua nemini est deneganda.
Testis quando dictum suum retractare possit.
8 Cõfessio facta in tormẽtis an aliquid operẽt, si in ea nõ perseueret.
9 Tortus absq; indicijs sibi non præiudicat confitens in tormentis.

SECVNDVM CAPITVLVM LOquens de effectu quæstionis.

DEnuo restat uidere quis sit quæstionis effectus. Et certe si absq; formidine tormentorum ultro quis crimen confiteatur, dixerunt quidam præceptores moderni
1 eum nõ esse damnandum. † Sed debet iudex stare per diem, uel per aliud tempus secundum qualitatẽ criminis, & personæ conditionem, & interim facere reum contra se præsentare, ut tunc interroget, an uelit perseuerare in confessione quam fecit, aut cõtradicere, uel reuocare, & hoc ideo dicunt ipsi, quia confeßio rei statim non præiudicat, nec statim facit plenam probationem, ut C. de custo. reo. l. ij. Item intelligant leges quæ non distinguunt formidine tormentorum,

torum, an sponte habita confeßio. ad hoc ff.eo.l.j.§.diuus. ibi: Confeßiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportere. & §. si quis ultro. & sic dicebant ipsi interesse inter confeßionem habitam in ciuilibus & habitam in criminalibus in hoc, scilicet in ciuilibus nõ est opus perseuerantia sed statim tenet: in criminalibus uero si ultro sine formidine tormentorum habita fuerit confeßio, opus est perseuerantia per prædicta iura. Nec mirum dicebãt ipsi si intelligatur põderate, id est, solẽniter procedatur tam in criminalibus quam ciuilibus: nam ubi est maius periculum, ibi est cautius agendum. C. de falsis.l. ubi est. melius C.de pœnis. l. qui sententiam. extra de electio. cap. ubi maius.libr. vj. Nec mirum si tam uaria quam criminalib indicia nihil commune habent uel simile cum ciuilibus, in princip. de publi. iudi. Tu dic contra. & hæc est com-

2 munis opinio, † quia si quis in se confitetur crimen sponte, statim est incarcerandus & ilico absque alia confeßione uel perseuerantia damnandus. ff. de custod. reo. l. fin.j. responso.& C.de pœ.l. conreis.Ita intelligunt l. confessus. ff.de custo.reo.Non obst.§ si quis ultro. & §. diuus. quia intelliguntur in confeßionibus habitis in tormentis, & sic intelligitur l.ij. C.de custo. reo. secundum ueriorem lectu- rem, ut patet in fin. l. ibi:Et sic &c. Sed si in tormentis uel formidine tormentorum, tunc non debet statim haberi pro explorato, ut dicto §.diuus.& C.ap.rescin. non posse. l.ij.& est ratio, ut ff.e.l.j.§.quæstioni, &c. & tunc habet locum l.ij.C.de custo.reo.ut iudex faciat ad se criminosum redire, & quærat utrum uelit criminosus in sua quæstione perseuerare, an retrahere, uel contrarium. & si perseuerauerit, tenet confeßio, alias non, ut §. si quis ultro.& l.ij.

 C.quæ

3 C.quæ app.nõ recipi. † Sed quid si aliquis subijcitur quæstioni, & confitetur contra alium, nunquid stetur dicto suo? Respondeo distinguendo, Aut torquetur simpliciter in alios, ut in socios non in se, & tunc statur dicto suo cum alijs indicijs, ut iudex ex dictis torti & alijs indicijs ad condemnationem procedat. C.de asse.l.nullus.in fi. ff.eo. l. edictum.& l. j. §. qui quæstionem.ibi: Alterum in magis suggereretis quam requireretis &c. ad idem Tullius in Topicis. Nam in tormentis ubilibet fatigati, quæ dicunt ueritas ipsa uidetur dicere, saluo sibi dixisset de inimico, quia nõ est facile credendum.Sed nec, scilicet omnino fides retrahenda,sed causa cognita fides erit adhibenda,alias nõ. ff.eo.l.j.§.præterea.& argu.ff.de test.l. iij.in princ.aut loquetur in se & nihil de se confitetur, tũc habent locũ proprie supradicta: si uero cõfitetur de se & alijs, tũc secundũ Accurs. cuius opi.ualuit, est in ueritate regula & instantia regulæ: regulariter de proprio scelere confessus super conscientia,non scrutetur aliena,quia tortus de se non cõfessus debet interrogari de alijs maxime cõsocijs,ut ff.eo.l.qui de se.C.eo.l.sicut.in prin.C.de acti.l.fi.Tunc si de facto suo interrogatus dicat sine interrogatione, Accuso alios,non statur dicto eius: fallit in casibus in quibus de se confessus interrogatur de alijs, si tamen contra illos uel alios præcedãt
4 indicia. † Primus casus in communibus latronibus, & maxime qui de se confeßi torquendi sunt, & interrogandi de socijs,de mandatoribus & receptatoribus.ff.de custo.reo. l.diuus.C.de fer.l.pe.Secundus.C. de fal.mo. l. j. Tertius ad exhi.l.fi. Quartus de seruo de nece domini in se cõfessus, ut torqueatur & interrogetur quo mandante &c. ff. ad Syl. l.prius.& l.& si percussor. Quintus ad l.Aqui.l.inde Neratius.

ratius.§.& si seruus.Et bene dicitur si aliqua praecedāt indicia,quia non debet de alijs interrogari. C. eod. lib. Item eius responsio non erit plena probatio contra alios quos inculpauerit. Sed nunquid propter istam talem praescriptionem poterunt isti inculpari & ad tormentum poni? Respondeo quod sic in dictis casibus, ar. praeal. nullus. & arg.ff.eo.l.edictum.& ar.ff.eo.l.j.§.cum quis latrones. ar. quod idem in alijs.ff.eo.l.j. §. diuus Adrianus Calfurnio.In alijs uero non.l.fi.C.de accu. ff.eo. l. is qui. Sed quid si persona inculpata à torto sit homo malae famae & conditionis, nunquid in alijs factis casibus quam in istis explicatis poterit subijci quaestioni? Dic de iure, quod si nō praecesserint indicia sufficientia,nec inculpatio eius facta erit, ut C. de actio.l.fi.ff.eo. l.is qui.ergo quod inde sequitur perinde, id est,tanquam prohibente factum non ualet, ut l.nō dubium. Tamen de consuetudine uidetur torqueri, pro quo ff. eo.l.
5 j.§. diuus. † Sed quid si accusatur quis de furto indicijs praecedentibus, ad istud furtum torquetur, & confitetur illud furtū,nūquid proceditur in tortura, siue repetitur ut indicet & confiteatur de alijs furtis à se factis & commissis,ad quae nulla habentur indicia? Dic quod nō de iuris subtilitate,ar.eorum quae dicuntur in proxima quaestione.Pro ista parte est etiā,quia quātū ad ista furta de quibus in genere uel specie nō quaeritur nulla praecedūt indicia,& sine indicijs nemo torquendus est.C.de fal.sicut.ff.eo.l.j. in princi. & l.maritus. Sed de generali consuetudine Italiae seruamus cōtrariū,& specialiter in furtis,quia frequētat magis:quae cōsuetudo potest adiuuari per l.non omnes.§ à barbaris.ff. de re mili.l.congruit.de offi.praesi. Sed quid, aliquis nondū est in tormentis, & dicet, tormentetis me quantum uelitis,

tis, quia non sum culpabilis, nec aliquid dicam. sic omnia diffitetur, nunquid debet statim à tormentis relaxari & dimitti ut recedat? Certe non, imo procedatur ad torturam, cum temperie, uel asperie, secundum criminis qualitatem. & si confiteatur, bene quidem: si non, iudex debet ipsum in carceribus detinere, & si noua aderunt indicia, & quæstionem repetet, & alterius thematis à prima. Si autẽ non aderunt indicia noua, tunc statuet actori dilationẽ cõpetentẽ. ad probandũ, & si poterit cõuinci, condẽnabitur, alias nõ.
6 ff. eo. l. ij. §. præterea. & l. unus. † Sed quid si præcedunt criminis indicia, per quæ iudex informatus, procedere potest ad torturam? Dicit reus, domine iudex detis mihi defensionem, alias dilationẽ, antequam ponatis me ad torturã, quia paratus sum incontinenti arguere contra indicia recepta cõtra me. Nunquid est audiendus, & sibi sit defensio danda antequã torqueatur? Videtur quod nõ per l. iiij. C. ubi sena. uel cla. ibi: nec quas ante probationes iniurias, & cætera. cum in illis personis in dignitate cõstitutis sit speciale, ergo in cæteris personis contrarium erit ius commune. ff. ad municip. lib. j. in fi. Præterea si primo probat actor fundata intentione sua, reus poterit exceptiones suas proponere. C. de excep. l. si quidam. & de probatio. l. exceptionem. ergo debet fundare, & probatur intentio communiter per testes, & per confeßionem rei, antequam audiatur in sua defensione, seu exceptione reus. Tu dic contra, quod primo sit danda defensio, antequã torqueantur, maxime quãdo quid tale allegatur per ipsum accusatum, quo probato non deberet iudex ad tormenta procedere illa ratione, quia ab interlocutione facta à iudice, quod aliqs torqueatur, appellatur. ff. de appel. l. ij. & est cõsideranda causa, quare à tali interlocuto

locutoria permissum est appellare. Nam si defensio permitteretur post torturam, nõ posset postea recuperare detrimentum membrorum, ut d.l. aut notatur. modo eadem ratio uendicat sibi locum in proposito, seu cum appellatur, uel defensio datur si primo, alias si non appellatur. Nam solent quidã deficere in quæstione. ff. de pœ. l. aut. §. j. † Præterea etiam alias confesso sua defensio datur. C. de custo. re. l. ij. multo magis huic non denegabitur: præterea quod iam condemnato ex confeßione sua in tormentis, etiã perseuerata princeps subijcit etiã post sententiã retractando si constiterit de innocentia condẽnati. ff. eo. l. j. §. si quis ultro. Si ergo iam cõdemnato & cõfesso cõceditur defensionis facultas, multo fortius ante torturã denegari nõ debet. Cui enim quod plus est, conceditur, non debet denegari quod est minus, ut in reg. iuris. Quid plura? lex dicit, quocunq; petenti defensionẽ dandã esse. ff. eo. l. unius. §. cognitorũ. ibi: quoque ipso postulante reo &c. Sed quid si testis tortus fuit in tortura cõfessus, nunc ante sententiam dicit se errasse, nunquid poterit reuocare errorẽ suũ? Respõdeo aut est error facti, aut iuris. Primo casu potest usq; ad sententiã. Et est ratio, quia nõ uidetur fateri, qa errat. ff. de cõfes. l. ij. in prin. Itẽ talis error nõ solet usq; ad sententiam obesse. ff. de iur. et facti ign. l. ij. Nã cõdẽnatus ex cõfeßione in tormẽtis, si nõ perseuerauit in ea & innocẽtiã suã docere uoluerit: si ostenderit absoluatur. ff. eo. l. j. §. si qs ultro. multo fortius errorẽ suũ ante sentẽtiã probare uolẽs, debet audiri. Itẽ iste nõ perseuerauit in cõfeßione sua ex quo nõ expectauit sententiã. Item cõfessus formidine tormẽtorũ auditur appellãs. C. quo. ap. nõ recip. l. ij. si errauerit in iure, tũc nõ poterit uenire cõtra
8 cõfeßionẽ suã, ut d.l. error. † Sed quid si aliquis est cõfessus in tor

in tormẽtis, nec perseuerauerit in ea, nunquid talis cõfeßio aliquid operabitur? Videtur quod sic, scilicet semiplenã probationẽ, ut no. C. de cust. re. l. j. & ff. eo. l. j. §. diuus. & intelligitur in cõfeßione torti, in qua nõ fuit perseueratũ: uel dic et forte uerius, quod ubi perseueratũ sit, talis cõfeßio nõ plenã nec semiplenã probationẽ inducit, quoniã nullo modo confiteri, & formidine tormentorum cõfiteri sine perseueratione æquiparãtur. C. quãdo ap. non sit. l. ij. Sed quid si aliquis est tortus nullis legitimis indicijs præcedẽtibus, nunquid ualet
9 *eius confeßio? † Dic quod non quãtuncũq; in ea perseuerauerit, ut est expressum ff. eo. l. diuus. §. ex quibus. & lege pe. secundum unam lecturam, & ar. C. si ex fal. instru. l. iiij. probo, à tormentis non est incipiendum. ff. eo. l. j. ij. & iij. & l. maritus. & l. miles. C. e. ergo ipsis deficientibus quicquid sequitur ipso iure non ualet, ut l. non dubium. C. de legi. & de fide instrum. l. j. lib. x. de appel. lege nominationis. & ff. de reg. iur. l. diuus. cum simi. &c.*

1 Confessio quæ & quando in tormentis facta dicatur.
2 Statuto dictante quod quis nequeat quæstioni subijci, an potestas talem detinens in carcere vel aliter affligens incidat in pœnam statuti.
3 Reus tortus ad quem locum ducendus sit, ad perseuerandum in cõfessione facta in tortura.
4 Liber homo an & quando torturæ subijci possit.
5 Persona authentica seu notabilis, an debeat supponi tormentis.
6 Iudex seu potestas in tormẽtis, modũ debitũ excedẽs puniri debet.
7 Iudex debite officium suum exercuisse præsumitur, nisi contrarium probetur.
8 Iudex in puniendo modum excedens, præsumitur non iudex.

TERTIVM CAPITVLVM CIRca confeßionem in tormentis.

DIctum est supra, quod confeßio facta in tormentis, & responsio facta non præiudicat, nisi in ea nõ fuerit

1 rit perseueratum. † Sed quæro quæ dicitur facta in tormẽtis? Responsio facta in tormentis est, cum ad pedem torturæ ducitur & ligantur manus, & torturæ inducitur, quod nisi incontinenti cõfiteatur, subijciet eum quæstioni. Certe non esset bona talis confeßio nisi fuerit in ea perseueratum, quia lex æquiparat confeßionẽ factã in ipsis tormentis, & extortã formidine tormentorũ. Et not. quod ibi dicitur sentit gl. ar. ff. de iniur. l. itẽ apud. §. ij. dicitur ibi quæstionem intelligere debemus, & tormenta, & corporis dolorem, ad eruendã ueritatẽ. Nuda ergo interrogatio, uel leuis territio, à contrario sensu, non leuis territio habetur per ipsa tormenta, & ad hoc accedit, sufficit terror armorum, & si usus eius non sit. ff. de ui & ui arma. l. j. §. si arma. & ad l. Cor. de sica. l. j. ubi æquiparantur hominem perimere gladio, & in manu ipsum stringere. & dicit ff. ex quib. cau. maio. l. iu. & C. quod met. cau. l. metum. † Sed quid si contine-
2 tur in statuto quod quis non poßit torqueri, nisi in certis casibus, potestas honoris auidus, extra illos casus concessos per statutũ uellet eruere ueritatẽ criminis nõ tamẽ uult eũ ponere ad tormenta, ne incidat in pœnã statuti. Sed quid facit, præcipit eũ teneri in turri uel in alio loco, denegando sibi alimenta donec confiteatur, uel in hyeme, facit eũ stare spoliatum, nunquid uidetur eũ ponere quæstioni, ut sic dicamus eum incidere in pœnã statuti &c. Dic q; sic l. item apud. ff. de iniu. §. quæstionẽ. ibi: uel malã mansionem habuerit. Sed quid si extra locũ torturæ aut circa tribunal, ubi ius redditur, iudex examinans delatum de crimine, dicit, aut tu cõfitearis, aut te ducã ad tormenta & torquebo te, nũquid dicetur cõfeßio formidine tormẽtorũ facta? Dic q; non, quia leuis territio, ut l. itẽ apud. §. qõnẽ. et C. qđ' me. cau. l. metũ.

Quia

Quia nō iactationibus tantum, sed quæstionis probabilem ueræ torturæ cōparendæ accipere debemus præsentiam, et instātis torturæ sicut de metu instātis cruciatus, ut. ff. quod met. causa. l. metū. primo respōso. & ff. ex quibus cau. maio. l. iij. ad fin. leuis autem territio extra locum torturæ facta, elusoria est, arg. ff. si an plusquam per. l. fal. hæc satisdatio Dictum est quod confeßio facta formidine tormentorum non habetur pro explorato facinore, nisi fuerit perseueratum. † Quæro in quo loco ducendus est reus ad perseuerandum. Respondeo apud acta uel in alio loco publico extra conspectum torturæ, & iam uidimus expertos ad defensiones in perseuerantia conuocare testes sub publico testimonio sibi facere: talis tali die perseuerauit, et cōfirmauit &c. in præsentia talium testium &c. & bene faciunt per l. ij. C. de custo. reo. ibi: sub publico testimonio &c. Sed quātū tempus debet esse in medio inter confeßionem tormenti, & perseuerantiam. Respondeo, lege non determinatur, ut d. l. ij. C. de custo. reo. ibi: postmodum eductus &c. non tamen dicit quid sit istud modicum tempus. Potest dici quod sit arbitrio iudicis inspecta personarum qualitate, uel enormitate, uel leuitate criminis. Cum enim à iure tempus non præfigitur, iudicis potestate cōmittitur. ff. de iu. deli. l. j. in fi. de pœ. l. hodie. ff. de effra. l. j. Sed qs debet interesse quæstioni? Respōdeo. ut ff. de adul. l. si postulauerit. §. quæstioni. In secreto autē recipiunt dictum suum: testis enim similitudinem habet tortus, ut in summa huius tituli. §. sed habetur. & ff. de

4 quæstio. l. j. §. imperator. † Sed nunquid liber homo poßit torqueri? Videtur quod non, quia totus titulus C. & ff. tantum de tortura uidetur sentire. Tu dic liberos homines torqueri, non solum in alios, ut ff. eo. l. ex libero, primo responso.

ſponſo.& l.unius.§.teſtes.et C.de aboli.l.fallaciter.§.quod ſi ingenua,uel ingenuorum. C.de aſſe.l.nullus. ff. de cuſt. reo.l.diuus. Sed etiam ſeipſos quando deferuntur de aliquo crimine.C.eo.l.cognitionaliter.C. de infa.l.nullam. & ibi de hoc.C.de falſa.l.ſicut.ff.de re mili.l.proditores.decurio poteſt torqueri per l. ſi quis decurio.C.de fal. ubi decurio torquetur, & alius quàm liber homo non poteſt eſſe decurio.ff.de decurio.l.ſequitur. Et ita etiam conſuetudo generaliter ſeruat,& domi.Azo in ſumma huius tituli.§. tor
5 queri. & §.torquetur. † Sed nunquid perſona authentica debet ſubijci tormentis? Et certe titu.C. & ff.de quæſtio. uidetur conſiſtere circa ſeruos torquendos,& liberos homines in teſtimonio uacillantes. Sed tu dic quod ipſæ principales perſonæ ſubijciendæ ſunt quæſtioni,ut C.eod. l.iij. & ff.eod.l.j.§.diuus.& §.ſi quis ultro.& l.unius. & ff. de re milita.l.prodito. præcedere tamen debent indicia, ut ſupra dixi. Sed quid ſi iudex in torquendo ita modum excedit,quod hominem extinxit uel debilis effectus eſt. Reſpondeo uidetur teneri.ar.ff.ſol.mat.l.ſi conſtante.§. ſi maritus.Inſti.de his qui ſunt ſui uel ali.iu.§.j.ij. reſpon. & melius.ff.ad l.Aquil.l.Sed & ſi quecunq;.§. intelligitur. ff. de uſufru.l.locum.§.fi. l. eleganter. §. planc. ff. de pigno. act. Nec prodeſt enim quod unus iudex facit cum deliquerit, nam omne maleficium praue præſumimus actum.C. de in-
6 iur.l.ſi non conuitij. & de ſica.l.j. † Præterea ſi in torquēdo modum quis excedit, puniendus eſt,ut C. de emen. pro. l.j.nec iudicem excuſet officium, quia ſicut priuatis ita magiſtratibus prohibitum eſt aliquid illicitum facere.ff.de iniur.l.nec magiſtratibus. Et contra uidetur quod non teneatur;quia hoc fecit cauſa ueritatis eruendæ & facit exequen

Q do

do suum officium, non animo interficiendi uel debilitandi, ergo non debet teneri:neq; enim quis delinquere uidetur, nisi malignum animum habuerit.ff.de uerbo. signi.l.sæpe. in fin.nam maleficia, uoluntas, & propositum distinguũt. l.qui in iure.in princip.ff.de fur.& facit ff. de acquiren. posses.l.quod in eo.& alibi, tunc crimen cõmittitur cum nocendi uoluntas interuenerit, non alias, ut C.de sica.l.j. ff.de libe. ho.exhi.l. iij.alias §.j. Præsumit enim princeps bonum de officialibus suis, nisi contrarium manifeste appareat, & doceatur.ff.de offic.præsid.l.j.ad fi. Nam creditor rem obligatam afferendo, nõ præsumitur deliquisse,
7 quia notabilis præsumptio.ff.de fur.l.cum creditor.† Sic etiam à simili in proposito iudex præsumitur sui officij exequendi causa istud fecisse non autem animo nocendi, licet enim culpam etiam torquendo excedendo modum habuerit, iudex per hoc non tenetur.l.Cor.de sica.quia in delictis lata culpa dolo non æquiparatur.ff.ad l.Cor.de sica. in l.Item causa. propter quam aliquid sit seruandum remanere impunitum, quod alias coërcendum esset, debet attendi.ff.de pœnis.l.aut.§.causa.Sed officij necessitas impunitum suadet remanere, quod alias coërceri debet.ff.de his qui.ut indi.l. post legatum.§. aduocatum. & l. tutorem, ergo &c.Præterea si non apparet quo animo fecerit præsumendum est potius zelo iustitiæ, & uigore officij credens facere, quam malo consilio id fecisse. ff.de acquirẽ. posses.l.uidetur. & pro socio.l.merito. & pro hoc argu. C.qui accus.non pos.l.ij.in fi.ubi tutor de falso instrumẽto procedendi in causa publica, si non probat non præsumitur nocendi animo accusationem instituisse, nisi euidenter probetur, tamen regulariter qui nõ probat calumniari

uide

uidetur. C. de aduo. diu. iu. l. j. Solutio, distinguunt quidam si apparet quod hoc fecerit ex uolũtate, dolo tenetur: si absq; culpa & casu, nullo modo tenetur: si autem cum aliqua culpa in exercendo modum non puto teneri, ut C. de emã-cip. seruo. l. j. & est bona argumentatio, de potestate & rectore. ff. de uerb. sign. l. potestatis uerba. si autem sine moderatione modũ excedendo, quæstione hominẽ extinxit uel debilitauit, tenetur, † quia statim quod modum excedit, fingitur non iudex, & ponitur tutor non recte administrando ut non tutor, & tanquam quilibet tenetur, ut ff. de fur. l. tutor. ff. pro empt. l. qui fundum. §. si tutor. arg. C. de epis. & cler. l. generaliter. quid plura? est casus ff. de iniur. l. item apud. §. quæstionem. uersic. & si iussu. ideo &c.

FINIS.

INDEX HORVM TRACTATVVM ORDINE ALPHABETICO DESCRIPTVS.

Assess

Crim

Indic

Indicium

quam

L

M

Quæ

Q

 mam

Testis

Torque

Tortura

Tortus

FINIS.

Excudebat Lugduni Ioannes Pullonus, aliàs de Trin.

ctu est. Triplex tamē attentio orationi vocali ỹ
adhiberi, s. ad verba qbus petimus: ad sensum tio
borū, id est, ad petitionē ipsam: & ad finē ora-
nis, & ea quæ petitionē circunstant, s. ad deū, &
ad rē ꝓ qua orat, & hmōi: et quęcūq; narrāt adsit,
ōro non est reputanda inattenta. Et quartò vide
qūo prima est bona, scđa melior, tertia optima:
& omittenda sit prima si noceat secundæ, & secū
3 da si tertię: non econtrario. *Tertium. Debet etiā
oratio esse diuturna & continua: vt idem dicit. ij.
ij. vbi. s. & hoc sm suam cām, i. desiderium cha-
ritatis, ex quo debet ꝑcedere: q̊d debet esse in no-
bis actu aut virtute cōtinuū: qa huius desiderij
virtus manet in oib⁹ q̄ facim⁹ ex charitate. Scđm
se aūt nō pōt esse continua: qa oportet nos etiā in
alijs opibus occupare. Vñ tm̄ debet durare, quā-
tū ē vtile ad suū finē, q̄ sm Aug. ad ꝓbā. est exci-
tatio interioris desiderij: qa cuiuscunq; rei quan-
titatis ꝓportionata debet esse suo fini, sicut quā-
titas potionis sanitati. cū autē hāc mensurā exce-
dit, ita ꝙ sine tędio durare nō possit, nō ē vlteri⁹
ōro ꝓtēdēda. Qđ autē dñs dicit Luc. xviij. opor-
tet vos semper orare: vt idē dicit intelligendū est

ē ... q ps totu ... Non pōt obtineri
g Octauò quærit, vtrū ōro cadat sub ꝓcepto. Et
dico circa hoc esse opiniones. Nam Vlde. dicit ꝙ
ad ōronē mētalē tenet qs iure naturali, q̊d hoi di-
ctat se disponere ad ea, sine qbus nō est sal⁹. q̊d si
ne ōrone nō fit: ad vocalē ꝟo ex diuino ꝓcepto nō
tenet: sed ex statuto ecclię, q̄ ministris suis missas
& horas canonicas indixit, vel ēt ex iniūctiōe cō
fessoris. Et intēdit Vlde. talē rōnē. Ad ea tenetur
hō diuino iure vel naturali, sine qb⁹ nō est salus,
quā diuino iure vel naturali tenet sibi acqrere:
qa eadē est necessitas finis, & eius, sine q̊ non pōt
eē finis ex scđo Phy. et finis iponit necessitatē his,
q̄ sunt ad finē. l. ōro. ff. de spons. hmōi aūt est ōro:
qa ex nobis bonū cogitare nō sufficim⁹, vt patet.
ij. Cor. iij. et ꝯñr nec operari, nisi det ex grā: q̊d nō
fit regulariter quātū ad adultos nisi petāt, ꝑ arg. à
ꝯrio. Ioā. vj. Petite & accipietis. & facit. xxiij. q.
iiij. obtineri. Et hoc sequit sum. Confes. & Pisa.
Supple. autē addit ꝙ etiā ad ōronē vocalē tenetur
qs ex diuino ꝓcepto: qa debem⁹ dicere, Pater no
ster. Matth. vj. Vnde hāc ōronē scire & dicere de
bēt oēs Christiani. de cōse. di. iiij. vos añ oia. Sed
esto

... ſanc ... mundo
... qui ... ondum
... rbi, vt cog ... t q̃ co
... nus: à viuis tū̃ ſuffragium peti-
... gendo: nec Paſcaſius in purgatorio ſa-
... it infirmū̃, ſed oratio & fides orantis. *Quin-
tum. Licet autem ſancti ſuperiores ſint deo acce-
ptiores: tamen ſm̄. s. Tho. in. iiij. di. xlv. q. iij. ar. ij.
ad ſcd̄m. vtile eſt etiā̃ inferiores orare: primò q̄a
ad eos aliq̄n̄ q̄s habet deuotionē̃ maiorē̃, ex qua
maximè dependet orationis effectus: ſcd̄ò, ad tol-
lendum faſtidium, q̄d vnius rei aſſiduitas parit:
tertiò, q̄a aliquib⁹ ſanctis datum eſt in aliquibus
cauſis ſpecialibus precipuè patrocinari, ſicut ſan
cto Antonio ad ignē̃ infernalē̃: quartò, vt debitus
honor exhibeat̃ omnibus: hoc quia plurīū̃ oratio
nes q̄n̄q; impetrant, q̄d non oratio vnius. Et ad-
dit. ij. ij. vbi ſuprà, arti. xi. q̄ aliquando implora-
tio inferioris ſancti eſt efficacior, vel quia deuo-
tius implorat̃, vel quia deus vult eius ſanctitatem
... rare. Hæc ille. Ex hoc videt̃ q̄ q̄n̄ ſancti no-

ſed ...
euen ...
ſpūali ...
... ſeruēt̃ ad ...
... poſſum⁹ ...
... atitudinē̃ & v ...
... ua poſſum⁹ petere determinate & prin-
cipaliter ſeu ꝓpter ſe, et abſolute ſm̄ quacūq; cō-
ditione, ſm̄ illud p̄s, Oſtende faciē̃ tuā̃: ... alia
poſſum⁹ q̄dē̃ determinatè ſiue ſpāliter petere: ſed
nō̃ pricipal'r vel ꝓpter ſe, ſed ſolū̃ ſicut q̄dā̃ admi
nicula, q̄bus adiuuamur ad beatitudinē̃, i q̄ntū̃
per ea vita corporalis ſuſtentat̃, & nobis organi-
cè deſeruiūt ad actus v̄tutū̃: nec abſolutè, ſed ſub
conditiōe expreſſa vel tacita ſi & inquantū̃ expe
diūt ad ſalutē̃. Hæc eſt eius doctrina & mens ibi.
¶ Sextò querit̃, qualis debeat eſſe orō et qual'r ſit 6
orādū̃ vt ſemꝑ ſequat̃ exauditio? Et dico multa.
*Primū̃. Oratio ſm̄ s. Tho. ij. ij. et. iiij. vbi ſuprà, 1. di.
debet eē̃ vocalis, ſi ſit publica ſeu cōis: vt q̄ fit ꝑ
miniſtros eccl'æ in ꝑſona totius populi fidelis: q̄a
oportet eā̃ toti populo, pro quo offert̃, inoteſcere:
vt ad deuotionē̃ & ſuā̃ intētionē̃ cū̃ orātib⁹ cōiū̃
gendam excitentur. Si verò ſit priuata ſeu ſingu-
laris, id eſt, oblata a ſingulari perſona pro ſe vel

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm